

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi:
Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi

İnsan/Kadın Ticareti ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Haritalama ve İzleme Çalışması

Doç. Dr. Emel Coşkun

CEİD YAYINLARI: 4

İnsan/Kadın Ticareti ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması
ISBN: 978-605-64847-3-5

Kaynak gösterilmek kaydıyla yararlanılabilir.

CEİD ADRES

Cinnah Caddesi, No:75/7 Çankaya, 06690
Ankara, Türkiye
Tel: 0 312 440 04 84
www.ceid.org.tr
www.ceidizleme.org

1. Basım:
Aralık 2018

Kapak/İç Tasarım/Baskı: Elma Teknik Basım Matbaacılık Tic. Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sitesi
1516/1 Sokak No:35
Yenimahalle/Ankara
Tel: 0 312 229 92 65

Düzelti: Nika Yayınevi

"Bu yayın Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği'nin sorumluluğu altındadır. Avrupa Birliği ve T.C. Dışışleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı'nın görüşlerini yansıtmak zorunda değildir."

DOÇ. DR. EMEL COŞKUN, Düzce Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesidir. Toplumsal cinsiyet sosyolojisi, göç ve mülteci politikaları, mültecilerle sosyal hizmet ve sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri alanlarında dersler vermektedir. 2016 ve 2017 yaz aylarında Centre on Migration, Policy and Society’de (COMPAS) ziyaretçi akademisyen olarak görev yapmıştır. Ayrıca, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve ICMPD işbirliği ile yürütülen “Türkiye’de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Yabancıların İnsan Ticaretine Konu Olmalarının Önlenmesi (PICTOR)” Projesinde Kısa Dönemli Uzman olarak çalışmıştır.

TEŞEKKÜR

Bu raporun yazımındaki katkılarından dolayı Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Ofisi çalışanlarına, projenin süpervizörleri Prof. Dr. Yıldız Ecevit ve Doç. Dr. Ayça Kurtoğlu’na ve katkılarından dolayı CEİD Tematik Uzmanlar Grubuna teşekkür ederim.

ÖNSÖZ

Elinizdeki rapor *Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi* kapsamında hazırlanan bir dizi tematik haritalama ve toplumsal cinsiyet eşitliğini (TCE) izleme göstergeleri geliştirme çalışmalarının sonucudur. Söz konusu proje 2013-2017 tarihleri arasında, çok sayıda kişi ve kurum ile yapılan yoğun toplantılar ve görüş alış verişi ile şekillendi. Bu görüşmelerde üzerinde birleşilen ortak görüş, TCE politikalarının Türkiye’de geldiği noktada bağımsız izleme ve değerlendirme mekanizmalarını geliştirmenin gerekliliği oldu. TCE’yi hayata geçirmeye yönelik bugüne kadar geliştirilmiş ulusal mevzuat ve eylem planları uygulamasının yerindeliğini ve etkinliğini ölçme ve değerlendirmeyi gerçekleştirecek bağımsız bir izleme mekanizmasının kurulması bu gereksinmeye karşılık geliyordu. TCE’yi gerçekleştirmeye ilişkin uygulamaların siyasi ve ideolojik polemiklerden uzak, bilimsel ve teknik gereklere uygun ve sistematik olarak izlenebilmesini kolaylaştıracak araçların geliştirilmesi gerekiyordu. Bu izleme çalışmalarının uluslararası normlarla uyumlu ve sürdürülebilir olması için önceden izleme göstergelerinin geliştirilmesini; bu göstergelerin haritalama ve periyodik raporlama yoluyla değerlendirmesini sağlama amacı, bu projenin yol haritası oldu. Bu çabaların sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için gerekli olan kurumsallaşmanın başlangıç adımlarının atılması da bu projenin amaçları içinde yer aldı.

Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi, kendi faaliyet alanını tanımlarken toplumsal cinsiyete duyarlı hak temelli izleme yaklaşımını benimsedi. Proje, temel olarak, TCE için geliştirilmiş uluslararası norm ve standartların Türkiye’deki mevzuat, uygulama ve izleme politikalarına içerilmesini desteklemeyi; TCE ile ilgili sorun alanlarını haritalama çalışmaları ile raporlamayı; bu alanlara özgü izleme göstergeleri geliştirerek bağımsız, bilimsel ve ana-akımlaştırılmış bir izleme stratejisinin Türkiye’de kurumsallaşmasına katkıda bulunmayı; TCE’yi izleme alanında kamu-sivil işbirliğini ve bilimsel izleme kapasitesini geliştirmeyi hedefledi.

Proje Mart 2017 tarihinde uygulanmaya başlandı ve 24 aylık bir sürede tamamlanması planlandı. AB tarafından finanse edilen projenin yararlanıcı kurumu Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimi ve uygulayıcı kurumu Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği’dir. Projenin hedef grubunu cinsiyet odaklı sivil toplum örgütleri, hak temelli izleme yapan diğer sivil örgütler, ilgili diğer kamu kurumları, valilikler ve büyük şehir belediyeleri ve eşitlik birimi olan ilçe belediyeleri oluşturdu. Proje paydaşları ise Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK), Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), Kamu Denetçiliği Kurumu’dur (KDK).

Projenin amacı doğrultusunda seçilen on tematik alanda (kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele, siyasal kararlara katılımı; eğitime, istihdama, din, spor, sağlık ve kentsel haklar/hizmetlere erişimde; medyada cinsiyetçilikle ve kadın/insan ticareti ile mücadelede toplumsal cinsiyet eşitliği) **haritalama raporları** ve **izleme göstergeleri** hazırlandı. Bunun yanı sıra, projenin çıktılarının ve ilgili alanlarda sayısız kaynak ve verinin kamu, sivil, bütün toplum kesimlerince ulaşılabilir olacağı **Cinsiyet Eşitliği İzleme Merkezi** kuruldu ve e-kütüphanesi ile birlikte kullanıma hazır hale geldi. On tematik alanda hazırlanan Haritalama Raporları ve özetleri ilgili okurlara sunulmak üzere elektronik kullanıma açıldı; Türkçe olarak basıldı; geniş özetleri de İngilizce ve Türkçe olarak yayınlandı. Hazırlanan Haritalama Raporları kapsamında geliştirilen 515 adet hali hazırda verisi olan veya verisine ulaşılabilen gösterge, 822 adet geliştiri-

rilmesi öngörülen gösterge olmak üzere toplam 1337 TCE izleme göstergesi, kullanılmak üzere kamuoyuna sunuldu.

Projenin önemli bir bileşeni de hazırlanan rapor verilerinin ve geliştirilen göstergelerin yerel düzeyde paylaşılabilmesi için seçilen pilot illerde yoğun bir çalışmayı gerçekleştirmesi oldu. Seçilen yedi pilot ilde toplumsal cinsiyete duyarlı hak temelli izleme eğitimi, haritalama raporları ve izleme göstergeleri eğitimi ve yerel eşitlik izleme eylem planı hazırlık atölyesi gerçekleştirildi. **Yerel Eşitlik İzleme Platformları** oluşturma ve sürdürme çalışmaları yapıldı. Pilot iller olan Adana, Ankara, İstanbul, İzmir, Kars, Gaziantep ve Trabzon’da yerellerde sunulan hizmetlerin cinsiyet eşitliğini gözetip gözetmediğini ölçmek, değerlendirmek ve izlemek amacıyla **Yerel Eşitlik İzleme Planları** hazırlandı ve bu çalışmaların tüm Türkiye’ye yaygınlaşması, geleceğe taşınarak sürekliliğinin sağlanması amacıyla da **Ulusal Eşitlik İzleme Planı** oluşturuldu.

Proje sonuçlarının uzun dönemde kalıcı olması, sürdürülebilir desteklerin varlığı ile olacaktır. Bu desteklerin de, proje çıktılarının geniş toplumsal kesimlerce kullanılır ve geliştirilir olması ile oluşacağına inanıyoruz.

Projenin gerçekleşmesinde sayısız kişi ve kurumun emeği var, bu katkılar olmasaydı bu proje hayata geçemezdi. Bu süreçte yoğun bir özveriyle çalışan proje ekibine, haritalama raporlarını ve göstergelerini uzun yorucu çalışmalarla tamamlayan uzmanlara, süreci baştan sona uyum içinde çalışarak yönetilmesine destek veren CEİD üyelerine çok teşekkür ederiz. Projenin merkezde ve yerelde sayısız çalışmasını gerçekleştiren CEİD yerel koordinatörleri, eğitim uzmanları projenin hayata geçirilmesini kolaylaştırdılar. Yerel İzleme Platformları çalışmalarına katılarak Yerel Eşitlik İzleme Planlarını hazırlayan kamu görevlileri ve sivil örgütlerin temsilcileri bu çalışmayı yerellerde hayata geçirdiler. Bu projenin bir başarısı varsa burada sayabildiğimiz ve sayamadığımız sayısız kişinin emeği sayesinde. Hepsine *Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi*’ne kattıkları değerler için içten teşekkürlerimizi sunarız.

Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği

Yönetim Kurulu

İÇİNDEKİLER

Tablolar Listesi	10
Kısaltmalar Tablosu	12
Yönetici Özeti	17
1. GİRİŞ	23
2. NORMATIF VE STANDARTLAR	29
2.1 İnsan Ticareti İle İlgili Uluslararası Sözleşmeler ve İnsan Hakları Belgeleri	30
2.2 Normlar	33
2.2.1. Özgürlük	33
2.2.2 Eşitlik	34
2.2.3 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	34
2.2.4 Ayrımcılık Yasağı	35
2.2.5 Güvenli Yaşam	36
2.2.6 İnsan Onuruna Saygı	36
2.2.7 Çocuğa Özel Koruma	37
2.3 Standartlar, Ölçütler ve İyi Örnekler	37
2.3.1 Önleme İşbirliği ve Diğer Tedbirler Konusundaki Standartlar	38
2.3.2 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çerçevesinde Mağdurların Haklarını Teşvik Edecek ve Koruyacak Önlemler	42
2.3.3 Maddi Ceza Hukuku	47
2.3.4 Soruşturma, Kovuşturma ve Resen Yapılan İşlemler	48
2.3.5 Uluslararası İşbirliği Ve Sivil Toplumla İşbirliği	50
2.4 İyi Uygulamalar	50
2.4.1 İnsan Ticaretini Önlemeye Yönelik İyi Örnekler	50
2.4.2 İnsan Ticaretinin Tespitine Dair İyi Örnekler	51
2.4.3 Mağdurların Korunmasına Dair İyi Örnekler	53
3. TÜRKİYE'DE İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELENİN MEVCUT DURUM ANALİZİ: NORMATİF-POLİTİK YAPI	57
3.1 İnsan Ticareti İle Mücadelede Mevcut Durum	57
3.1.1 Kadın Ticareti Tartışmaları	62
3.1.2 Türkiye'deki Mülteciler Ve Farklı İnsan Ticareti Biçimleri	63

3.2 Yerel Mevzuatın Haritalaması: Mevzuatın İlgili İnsan Hakları Belgeleriyle Uyumunun Tespiti (Yapısal İzleme)	65
3.2.1 Anayasa Maddeleri	65
3.2.2 Türk Ceza Kanunu Maddeleri	65
3.2.3 Vatandaşlık Yasası	68
3.2.4 Çalışma Yasaları	69
3.2.5 Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)	70
3.2.6 İnsan Ticaretiyle Mücadele Ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik (İTMMKHY)	70
3.3 İnsan Ticareti İle İlgili Politika Belgelerinin Analizi	71
3.3.1 İnsan Ticareti İle Mücadele Eylem Planı (2004)	72
3.3.2 İnsan Ticareti İle Mücadele Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı (2009)	73
3.3.3 2011-2013 Ve 2014-2018 Orta Vadeli Kalkınma Planları	74
3.3.4 İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Stratejik Planı 2017-2021	75
3.4 İnsan Ticareti İle İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili Politika Belgeleri	77
3.4.1 Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)	77
3.4.2 Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)	79
3.4.3 Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK)	81
3.4.4 Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK)	81
3.4.5 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	81
3.4.6 Kalkınma Bakanlığı	81
3.4.7 Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)	82
3.4.8 Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü	82
3.5 Devletlerarası Kuruluşlar	85
3.5.1 Uluslararası Göç Örgütü (UGÖ)	85
3.5.2 Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)	86
3.6 Sivil Toplum Örgütlerinin ve Diğer Kamusal Aktörlerin Kapasitelerinin Haritalaması (Yapısal İzleme)	86
3.6.1 İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV)	86
3.6.2 Kadın Dayanışma Vakfı	87
3.6.3 Aile Danışmanları Derneği (AİLEDER)	88
3.6.4 Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV)	88
3.6.5 Uçan Süpürge Kadın İletişim Ve Araştırma Derneği	89
3.6.6 Ev İşçileri Sendikası (EVİD-SEN)	89

3.6.7 İmece Ev İşçileri Sendikası	89
3.6.8. Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD)	90
3.6.9 Hayata Destek Derneği	90
3.6.10 Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD)	91
3.6.11 Barolar Ve Kadın Hakları Merkezleri	91
4. GÖSTERGE VE VERİ KAYNAKLARI	93
4.1 Gösterge Kaynaklarının Haritalaması	93
4.1.1 BM Global Ve Bölgesel İnsan Ticareti Raporları	93
4.1.2 Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Ülke Raporları	93
4.1.3 Eurostat Göstergeleri	95
4.1.4 ABD İnsan Ticareti Raporu (TİP)	96
5. TÜRKİYE’DE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ HARİTALAMASI	99
6. İNSAN/KADIN TİCARETİ İLE MÜCADELEDE GÖSTERGELER VE VERİ KAYNAKLARI	107
7. İLGİLİ TEMATİK ALAN İÇİN KAVRAMLAR LİSTESİ	123
KAYNAKÇA	125

TABLolar LİSTESİ

TABLO 1: YILLARA GÖRE TESPİT EDİLEN VE UGÖ’NÜN GÖNÜLLÜ GERİ DÖNÜŞ PROGRAMINA KATILAN İNSAN TİCARETİ MAĞDUR SAYILARI	58
TABLO 2: TESPİT EDİLEN İNSAN TİCARETİ MAĞDURLARININ UYRUKLARINA GÖRE İNSAN TİCARETİ BİÇİMLERİ (2017)	61
TABLO 3: İNSAN TİCARETİ İLE İLGİLİ TÜRKİYE’NİN POLİTİKA BELGELERİ	72
TABLO 4: GİGM 2017-2021 STRATEJİK PLANI ÇERÇEVESİNDE BELİRLENEN İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELE VE MAĞDURLARIN KORUNMASINDA PERFORMANS GÖSTERGELERİ	76
TABLO 5: GİGM PROJELERİ LİSTESİ	78
TABLO 6: KSGM TARAFINDAN GERÇEKLEŞTİRİLEN İNSAN TİCARETİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE İLE İLGİLİ PROJELER	80
TABLO 7: İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELEDE İLGİLİ KAMU KURUMLARI VE TCE KONUSUNDAKİ BEYANLARI	82
TABLO 8: STÖ’LERİN KAPASİTELERİNİN İZLEME VE TCE DUYARLIĞI AÇISINDAN HARİTALANMASI	92
TABLO 9: EUROSTAT RAPORLARINDA TÜRKİYE İLE İLGİLİ İNSAN TİCARETİ VERİLERİ	96
TABLO 10: İLK 10 İLE GÖRE İNSAN TİCARETİ MAĞDURU OLARAK TESPİT EDİLENLERİN SAYISI	100
TABLO 11: YILLARA GÖRE RESMİ EVLİLİKLE 16-17 YAŞINDAKİ KIZ ÇOCUKLARININ TOPLAM EVLİLİKLER İÇİNDEKİ ORANI	101
TABLO 12: SEÇİLİ İLLERE GÖRE KIZ ÇOCUKLARININ EVLENDİRİLME SAYILARI VE ORANLARI (2015)	102
TABLO 13: TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI BAZI SUÇLARDAN AÇILAN DAVA VE SANIK SAYILARI	103
TABLO 14: TÜRKİYE’DE VERİSİ TOPLANMAKTA OLAN İNSAN/KADIN TİCARETİNİN ÖNLENMESİNE DAİR GÖSTERGELER	107
TABLO 15: TÜRKİYE’DE İNSAN/KADIN TİCARETİNİN ÖNLENMESİNE DAİR TCE DUYARLI TOPLANMASI GEREKEN VERİLER VE GÖSTERGELER	110

EKLER

EK - 1 : İNSAN TİCARETİ İLE İLGİLİ ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI BELGELERİ LİSTESİ	135
EK - 2 : İNSAN TİCARETİ İLE İLGİLİ ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI BELGELERİ DIŞINDAKİ DESTEKLEYİCİ BELGELER LİSTESİ	137
EK - 3 : TÜRKİYE’NİN İNSAN TİCARETİ İLE MÜCADELEDE KULLANILAN MEVZUAT LİSTESİ	139
EK - 4: ŞİDDET MAĞDURU KADINLARA SUNULAN SIĞINAK VE DESTEK HİZMETLERİNE DAİR MİNİMUM STANDARTLAR	140

KISALTMALAR TABLOSU

AB	Avrupa Birliği (European Union)
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (European Court of Human Rights)
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (European Convention on Human Rights)
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (Organization for Security and Co-operation in Europe - OSCE)
ASİGM	Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
AKİTKES	Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi (Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Being)
BM	Birleşmiş Milletler
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CEDAW	Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesi Sözleşmesi (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women)
CoE	Council of Europe (Avrupa Konseyi)
ÇHDS	Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (The United Nations Convention on the Rights of the Child)
DEVAW	Kadınlara Yönelik Şiddetin Tasfiye Edilmesi Deklerasyonu (Declaration on the Elimination of Violence Against Women)
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
EIGE	European Institute for Gender Equality (Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü)
EUROSTAT	Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (Statistical Office of the European Union)
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
ICMPD	International Centre for Migration Policy Development (Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi)
ILO	International Labour Organisation (Uluslararası Çalışma Örgütü)
ICAT	Inter-Agency Coordination Group against Trafficking in Persons (İnsan Ticaretine Karşı Kurumlar-Arası Koordinasyon Grubu)
İHEB	İnsan Hakları Evrensel Beyanname (Universal Declaration of Human Rights)
İKGV	İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı
İTMKDB	İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi Başkanlığı
İTMMKHY	İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkındaki Yönetmelik
KADAV	Kadınlara Dayanışma Vakfı
KEFEK	Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu
KSGM	Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü
KYŞ	Kadına Yönelik Şiddet

STÖ	Sivil Toplum Örgütü
TCE	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TIP	Trafficking in Persons Report (ABD İnsan Ticareti Raporu)
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
OHCHR	Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği)
UGÖ	Uluslararası Göç Örgütü (International Organisation for Migration)
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ajansı)

Kurum İsimleri Konusunda Bilgilendirme

Bu raporun yazılması aşağıdaki kararnamelerden önce tamamlandığı için kurumların isimleri ve yapıları ile ilgili değişiklikleri yansıtmamaktadır. 703 Sayılı “Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” 9 Temmuz 2018 Tarihli ve 30473 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Kararname ile bazı bakanlık ve kurumların teşkilat yapıları ile görevleri değiştirilmiştir.

10 Temmuz 2018 tarih 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve 15 Temmuz 2018 tarih ve 4 Numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile bazı bakanlık ve kurumların teşkilat yapıları ile görevleri değiştirilmiştir.

Değişiklik yapılan bakanlık ve kurumlar aşağıda listelenmektedir:

- Avrupa Birliği Bakanlığı kapatılarak, Dışişleri Bakanlığı bünyesinde Avrupa Birliği Başkanlığı kurulmuştur.
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Kalkınma Bakanlığı birleştirilmiş ve ismi Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı şeklinde değiştirilmiştir.
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Ekonomi Bakanlığı birleştirilmiş ve ismi Ticaret Bakanlığı şeklinde değiştirilmiştir.
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı birleştirilmiş ve ismi Tarım ve Orman Bakanlığı şeklinde değiştirilmiştir.
- Maliye Bakanlığının ismi Hazine ve Maliye Bakanlığı şeklinde değiştirilmiş ve Başbakan Yardımcılığına bağlı Hazine Müsteşarlığı yeni yapılanmada Hazine ve Maliye Bakanlığı çatısı altına geçmiştir.
- Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının yeni adı ise Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olmuştur.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı birleştirilmiş ve ismi “Çalışma Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı” şeklinde değiştirilmiştir.

4 Ağustos 2018 Tarihli Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (no:15) ile Bakanlığın ismi “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı” olarak değiştirilmiştir.

İnsan/Kadın Ticareti Tematik Alanı

Haritalama ve İzleme Çalışması

Yönetici Özeti

1. Yaklaşık yüz yıllık bir geçmişe sahip olan cinsel sömürü amaçlı kadın ticareti ile mücadele, 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren tekrar uluslararası gündemde yerini almıştır. Nitekim ‘insan ticareti’ kavramının kökeni, ilk defa 19. yüzyılın sonunda kadın hakları savunucularının genelevlerde kadınların çalıştırılmasına ve ‘beyaz köle ticareti’ne karşı başlattıkları kampanyaya kadar uzanmaktadır. İnsan ticaretine karşı ilk sözleşme 1904 yılında imzalanan Beyaz Köle Ticaretinin Durdurulması İçin Uluslararası Sözleşmedir. Özellikle, 1949 yılında, **Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Ticaretinin ve Başkalarının Fuhuş Yoluyla Sömürülmesinin Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme’si** ile, her türlü cinsel sömürü amaçlı kadın ticareti önlenmeye çalışılmıştır.
2. Bugün, insan ticaretinin farklı biçimleri hemen her ülkeyi farklı şekillerde etkilemektedir. Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan 2016 yılı **Küresel İnsan Ticareti Raporu’na** göre, 2012-2014 yıllarında 500’den fazla insan ticareti akımı ve sadece Batı-Güney Avrupa’da insan ticaretine maruz kalmış kişiler arasında 137 farklı ülke vatandaşı olduğu tespit edilmiştir (UNODC, 2016, s.1). İnsan ticaretinin boyutlarına dair **BM** raporunda, bugün en sık rastlanan insan ticareti biçimlerinin emek ve cinsel sömürü amaçlı insan ticareti olduğu, tespit edilen kişilerin yüzde 79’unun ise kadınlardan ve çocuklardan oluştuğu vurgulanmaktadır (UNODC, 2016, s.1). **Birleşmiş Milletler** tarafından 2000 yılında kabul edilen ve toplam 158 ülke tarafından imzalanan **Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol**, kısaca **Palermo Protokolü**, geniş bir insan ticareti tanımı sunmaktadır. Günümüzde karşılaşılan insan ticaretinin farklı biçimleri arasında, yetişkinlerin ve çocukların dilenmeye mecbur bırakılması, sahte evlilik yapmaya zorlanması, sahte kazanç elde etmek, pornografi üretimi ve organ ticareti bulunmaktadır (UNODC, 2016). Çoğu zaman, sadece göçmenler ya da mülteciler ile sınırlı olduğu varsayılan insan ticareti suçu, hem sınırlar içinde hem de sınır aşımının söz konusu olduğu durumlarda kapsamaktadır.
3. Farklı insan ticareti biçimleri arasında, kadınların ve çocuklarının cinsel sömürü amaçlı ticareti, en fazla tespit edilen ve politika üretilen alan olarak ortaya çıkmaktadır. 2016 yılı **Küresel İnsan Ticareti Raporu’na** göre, 2012-2014 yılları arasında 16 Avrupa ülkesinde tespit edilen 15 bin 200 insan ticareti mağdurunun yüzde 56’sı kadınlardan, yüzde 18’i kız çocuklarından, yüzde 7’si erkek çocuklarından ve yüzde 19’u yetişkin erkeklerden oluşmaktadır. Rapor, Batı ve Güney Avrupa’daki insan ticareti vakalarının yüzde 67’sinin cinsel istismar amaçlı olduğunu, suçlu bulunan kişilerin yüzde 78’inin ise erkekler olduğunu göstermektedir. Günümüzde, cinsel sömürü amaçlı, kadınların ve kız çocuklarının ticaretinin yanı sıra, zorla evlendirme, kayıtsız şekilde evlatlık verme, hizmet ettirme gibi toplumsal cinsiyete özgü diğer insan ticareti biçimlerine de sıkça rastlanmaktadır. Emek sömürüsü amaçlı insan ticareti küresel eşitsizliklerle ilişkilendirilirken, kadınların ve kız çocuklarının ticareti toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilişkilendirilmektedir. Kadın ticareti, kadınların insan haklarını ihlâl eden ve kadına yönelik şiddetin (KYŞ) özel bir biçimi olarak kabul edilmektedir.

4. Cinsel sömürü amaçlı kadın ticaretinin başlıca sebepleri olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğini destekleyen ataerkil toplumsal ilişkiler, kapitalizmin küreselleşmesi ve neo-liberal ekonomi politikalarının etkileri; toplumsal ve ekonomik krizlerle artan kadın yoksulluğu ile beraberinde getirdiği göçe işaret edilmektedir. İnsan ticareti ile mücadelede tespit edilen vakaların niteliği ve açılan davaların içeriği, insan ticaretinin toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadın yoksulluğu ve ayrımcılığı ile yakından ilişkili olduğunu, göçmen ve mülteciler gibi dezavantajlı kadın gruplarını daha fazla etkilediğini göstermektedir. Bu rapor da toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile doğrudan ilişkili olan, kadınların ve kız çocuklarının maruz kaldıkları insan ticareti biçimlerine odaklanmaktadır. Bunun sebebi, Türkiye’de de diğer ülkelerde olduğu gibi, en çok tespit edilen insan ticareti biçiminin cinsel sömürü amaçlı kadın ticareti olmasıdır. Ayrıca, kadınların ve kız çocuklarının zorla evlendirilmesi, hizmet ettirilmesi gibi toplumsal cinsiyete dayalı insan ticareti biçimlerine de değinilecektir. İnsan ticaretine maruz kalma riski, hem göçmen ve sığınmacılar için hem de vatandaş kadınlar ve çocuklar için söz konusudur.
5. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en büyük sebep olarak görüldüğü, kadınların ve kız çocuklarının ticareti ile mücadelede, devletlerin, insan haklarını ve toplumsal cinsiyet eşitliğini hayata geçirme yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu yükümlülük, aynı zamanda, toplumsal adaleti sağlama ve toplumsal dönüşümü gerçekleştirme hedefine de hizmet etmektedir. Devletlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yükümlülüğü, ancak sivil toplum ile işbirliği içinde ve ortak bir anlayışın geliştirilmesi ile gerçekleştirilebilir. Bu raporun da amaçlarından birisi, toplumsal cinsiyete duyarlı hak temelli izlemeyi kolaylaştırarak bu alanda çalışan sivil toplum örgütlerinin savunuculuklarını güçlendirmek ve toplumsal dönüşüme hizmet etmektir.
6. Toplumsal cinsiyete duyarlı ve hak temelli izleme, toplumsal dönüşümün gerçekleştirilmesi için bir araçtır. Kadın ticaretine yol açan önemli bir etken olarak toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler ve kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin yasa ve uygulamaların izlenmesi gerekmektedir. Hak temelli izleme çalışmaları ile toplumsal cinsiyet eşitliğine dair mevcut durumu değerlendirebilmek, kazanımların korunmasını ya da mevcut haklarda geri gidüş eğilimlerinin önlenmesini sağlamak mümkün olabilmektedir. Sivil toplum tarafından yapılan bu izlemeler, toplumsal cinsiyete duyarlı hak temelli izlemeyi kolaylaştırmanın yanı sıra, toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılmasına ve dolayısıyla, toplumsal dönüşüme katkı sunma işlevi de görmektedir. Kadın ticaretinin farklı biçimlerine odaklanan bu rapor, uluslararası sözleşmeler ve standartlara uygun göstergeler ışığında ve toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden Türkiye’nin insan ticaretine karşı benimsediği politika ve uygulamaların değerlendirilmesini kapsamaktadır. Bu raporun amacı, insan ticaretinin sonlandırılması ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi için uluslararası normların ve standartların uygulamaya yansımalarına aracılık etmektir.
7. Raporun ikinci bölümünde, insan ticareti ile mücadelede toplumsal cinsiyet temelli izleme çalışmasının çerçevesini sunan normlar ve standartlar ele alınmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği talebi çerçevesinde, insan/kadın ticareti kavramının tarihsel gelişimi, **süregiden zorunlu-gönüllü fuhuş tartışmaları ekseninde** günümüzde insan ticaretinin farklı biçimleri ve

rıza kavramı ele alınmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, sosyal ve ekonomik yapılarıdaki eşitsiz iktidar ilişkileri çoklu düzeydeki eşitsizliklerle kesiştiğinde, kadınların fuhşa zorlanma ya da cinsel sömürü amaçlı insan ticaretine uğrama riskini artırmaktadır. Kadınların ve kız çocuklarının ticareti ile mücadelede izleme yapabilmek için, uluslararası sözleşmeler gibi hukuksal metinler, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı da birtakım ortak değerler sunmaktadır. İnsan ticareti ile doğrudan ilişkili olarak tasarlanan ve politik çerçeveyi oluşturan **Palermo Protokolü**’nün yanı sıra, çoğuna Türkiye’nin de taraf olduğu insan hakları, kadın hakları, kadına yönelik şiddet, çalışma ilişkileri ve çocuk hakları gibi alanlarda uluslararası belgelerden kaynaklanan bu normlar şunlardır;

- Bireylerin doğuştan gelen haklardan yararlanmada eşitlik ilkesi uluslararası sözleşmelerin en temel ilkelerinden birisi olan *Eşitlik*,
 - Aynılık, farklılık ve dönüştürücülük gibi farklı içeriklerde tanımlanan *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*,
 - Özellikle insan ticareti ile mücadele tanımlama, önleme ve koruma mekanizmaları için önemli bir norm olan *Ayrımcılık Yasağı*,
 - Hiç kimsenin kölelik ya da kulluk altında bulundurulamayacağını, işkenceye maruz bırakılmayacağını vurgulayan *Güvenli Yaşam*,
 - Özellikle şiddete uğrayan kadınların güçlenmeleri ve kendi yaşamlarının kontrolünü yeniden sağlamaları için İnsan Onuruna Saygı,
 - 18 yaşından küçük her çocuğun korunmasını ilke edinen Çocuğa Özel Koruma normlarıdır.
8. Bu normlar, bize toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı kadın ticareti ile mücadelede, tanımlama, tespit, koruma ve suç önleme çabalarında ortak ilkeler sunmaktadır.
9. İkinci bölümün son kısmında ise, insan/kadın ticareti ile mücadelede rehber alınacak standartlar yer almaktadır. Standartlar, mevcut normları temel alarak uygulamalara dair içeriği, kapsamı, biçimi ve işlevi şekillendiren ulusal ve uluslararası kabullerdir. Hak temelli izlemlerde alınacak önlemlere dair bize somut kriterler gösteren standartlar, genellikle uluslararası sözleşmelere ve insan hakları belgelerine dayanmaktadır. Raporda derlenen standartlar, **Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi**’nde (AKİTKES) yer alan beş alt başlıkta ele alınmıştır: Önleme, işbirliği ve diğer tedbirler konusundaki standartlar; toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde mağdurların haklarını teşvik edecek ve koruyacak önlemler; maddî ceza hukuku; soruşturma, kovuşturma ve re’sen yapılacak işlemler; uluslararası işbirliği ve sivil toplumla işbirliği. Örneğin, insan ticareti ile ilgili uluslararası sözleşmelere taraf devletlerin sorumlulukları arasında insan ticaretini önleme ve talebi azaltıcı tedbirler alma, bilgilendirme ve farkındalık kampanyaları ve sınır önlemleri yer almaktadır. Bu alandaki standartların ortak yanları, insan ticaretinin önlenmesinde kadınlara ve çocuklara özel önem verilmesi ve insan ticareti ile ilgili farkındalık çalışmalarında toplumsal cinsiyet eşitliği

normuna işaret etmeleridir. Özellikle cinsel sömürü amaçlı kadın ticareti ile ilgili tespit çalışmalarında ve önleme tedbirlerini uygularken, bu sözleşmelere taraf devletler toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmekle ve bu tedbirlerin geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesinde toplumsal cinsiyet eşitliği normunu benimsemekle yükümlüdür. Bu bölümde, ayrıca, insan ticaretinin tespiti, önlenmesi ve mağdurların korunmasına dair iyi uygulamalar yer almaktadır. İyi uygulamaların belirlenmesinin amacı, standartların olmadığı durumlarda ya da mevcut standartların uygulamada nasıl olması gerektiğine dair mevcut deneyimlerden yararlanarak daha iyi uygulamalar geliştirilmesidir. Bu örnekler, **BM** ve **AB** ajansları ile devletlerarası ve uluslararası sivil toplum örgütleri tarafından yayımlanan raporlardan alınmıştır.

10. Üçüncü bölümde, öncelikle Türkiye’nin, insan ticareti ile mücadelesinin tarihsel gelişimi ve erişilebilir rakamlarla güncel durumu incelenmektedir. Türkiye’nin insan ticareti ile mücadele oluşturduğu yerel mevzuat, tematik alanlara ayrıştırılarak, mevzuatın uluslararası belgelerle uyumu çerçevesinde yapısal izleme yapılmaktadır. Türkiye, 2000 yılında Palermo Sözleşmesi’ni imzalamış, daha sonra çeşitli yasal düzenlemelerle insan ticareti ile mücadele mekanizmasını geliştirmeye çalışmıştır. Anayasa, TCK maddeleri, **Vatandaşlık ve Çalışma Yasaları** ile 2013 yılında kabul edilen **Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu** (YUKK) gibi göçmen ve mültecilere yönelik son dönemde çıkarılan kanunlar, uluslararası belgelerle uyumu çerçevesinde ele alınmakta, söz konusu kanunların analizleri yapılmaktadır. Bir sonraki başlıkta ise, Türkiye’nin bu zamana kadar insan ticareti alanında kabul ettiği politika belgelerinin içeriği ve toplumsal cinsiyet açısından analizi yer almaktadır. İnsan ticareti ile mücadelenin etkinliği, yasal ve politik önlemler kadar onların uygulamada nasıl gerçekleştirildiği ve toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin benimsenip benimsenmediği ile de yakından ilişkilidir. Dolayısıyla, bu bölümün son kısmında, insan ve kadın ticareti ile mücadele alanında çalışan kamu kurumlarının kapasitelerinin haritalanması yapılmakta, sivil toplum örgütlerinin (STÖ) ve diğer kamusal aktörlerin projeleri ve eylem planları, hem toplumsal cinsiyet eşitliği açısından hem de kadın ticaretinin farklı biçimleri ile mücadele açısından incelenmektedir.
11. Dördüncü bölümde, insan ticaretine dair göstergeler ve veri kaynakları yer almaktadır. Bu bölümde, insan ticareti ile ilgili uluslararası kuruluşlar ve kurumların çalışmalarına yer verilmektedir. Başta **AGİT**, **AB** ve **BM Küresel İnsan Ticareti Raporları** olmak üzere, devletlerarası kurumların yayımladığı raporlar ve Eurostat istatistikleri olmak üzere küresel bazı göstergelerde Türkiye’nin konumuna dair değerlendirmelere yer verilmektedir. Bu raporlar, Türkiye’nin insan ticareti ile mücadelesine diğer ülkelerin çabalarının yanında dışarıdan bir gözle değerlendirme sunmakta ve bazı önemli noktalara işaret etmektedirler. Örneğin, **AGİT** özel temsilcisi tarafından yayımlanan 2017 Türkiye Raporu, özellikle mevcut politika belgelerini, yasal düzenlemeleri ve uygulamaları değerlendirmekte, risk altındaki göçmen ve mültecileri ele alan güncel sorunlara değinmekte ve tavsiyeler açısından önemli bir kaynak sunmaktadır. Bu raporun hazırlanmasında, **AGİT** özel temsilcisi, ilgili bakanlık temsilcileri, kamu kuruluşları birimlerini ve sivil toplum örgütleri ile görüşmüş, mevcut sığınakları ve Nizip’teki, **Suriyeliler için Geçici Koruma Merkezleri**’ni ziyaret etmiştir. Uluslararası alanda etkili bir başka değerlendirme raporu olan ABD’nin tek tek ülkeleri değerlendiren İnsan

Ticareti Raporu ise, başta yasalar olmak üzere, ülkelerin insan ticareti ile mücadele alanında uygulamaları, önleyici tedbirler, STÖ’lerle işbirliği ve maddi desteklere erişim gibi kriterleri değerlendirmeye almaktadır. Türkiye, bu raporda, Grup 2 (Tier 2) kategorisinde, yani “insan ticaretini sonlandırmak için asgari standartlara tamamen uymayan ancak bu konuda çaba harcayan ülkeler” arasında değerlendirilmektedir.

12. Beşinci bölümde, Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalaması başlığı altında insan/kadın ticareti ile mücadele alanında izleme yapılabilmesi için mevcut ve izlenmesi gereken göstergelere dair bir çerçeve sunulmaktadır. Bu bölümde, insan/kadın ticareti vakalarının tespitinde nasıl bir mekanizma izlendiği, yönlendirme yapılıp yapılmadığı, kamu kurumlarının ve sivil toplumun insan ticareti ile mücadeledeki işbirliği, hem göçmen hem de vatandaşlarla ilgili verilerin erişilebilirliği, mağdur olarak tanımlanan kadınlara ve kız çocuklarına koruma hizmetlerinin içeriği ve bir sonraki bölümde yer alan tavsiye edilen göstergelerin yerel ölçekte uygulanıp uygulanamayacağı konularında bilgi vermek amaçlanmıştır. Ancak, insan/kadın ticaretinin ilişkili olduğu konularla ilgili mevcut veriler açısından toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmış ve standartlaştırılmış veri eksikliği gözlemlenebilmektedir. Ne var ki bu alanlarda yeterli verilerin, özellikle de insan ticaretine dair toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin bulunmaması, sınırlı düzeyde haritalama yapmayı beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla, bu bölümde, öncelikle mevcut veriler ve asgari göstergeler ışığında Türkiye’deki görünüm özetlenmekte, daha sonra veri toplanması tavsiye edilen göstergelere dair bir değerlendirme yapılmaktadır.
13. Altıncı bölümde, göstergeler yer almaktadır. İnsan ticareti ile, özellikle de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan kadın ticareti biçimleri ile mücadelenin geçerliliğinin ve verimliliğinin başka deneyimlerle karşılaştırılabilmesi ve değişimi ölçebilmek için, somut kriterler, yani göstergeler, kullanılmaktadır. Göstergeler, mevcut insan hakları ve standartlar temelinde işaret edilen veriler ışığında değerlendirilmiştir. Bu bölümde, detaylı bir tablo hâlinde verilen göstergeler iki gruba ayrılmıştır. Birinci tabloda, Türkiye’de mevcut verilere dayalı göstergeler yer almakta; diğerinde ise, uluslararası standartları temel alan ve TCE’ye duyarlı olarak toplanması gereken veriler ve göstergeler yer almaktadır. Bu göstergelerde toplanması gereken veriler, ilgili insan hakları, veri kaynakları ve veri toplama sıklığı ile birlikte sunulmaktadır.
14. Son bölümde ise, insan/kadın ticareti ile ilgili tematik alan içinde kullanılan kavramlar ve terimler listesi yer almaktadır. Bunların içinde, farklı göçmen biçimleri, sığınmacı ve mülteci ayrımı, insan ticareti mağdurlarını koruma faaliyetlerinde kullanılan düşünme süresi gibi terimler ve kavramlar yer almaktadır.

1. Giriş

Bugün, insan ticaretinin farklı biçimleri hemen her ülkeyi farklı şekillerde etkilemektedir. Birleşmiş Milletler (BM) tarafından hazırlanan 2016 yılı Küresel İnsan Ticareti Raporu’na göre, 2012-2014 yıllarında 500’den fazla insan ticareti akımı ve sadece Batı-Güney Avrupa’da insan ticaretine maruz kalmış kişiler arasında 137 farklı ülke vatandaşlığı olduğu tespit edilmiştir (UNODC, 2016, s.1). İnsan ticaretinin boyutlarına dair BM raporunda, bugün en sık rastlanan insan ticareti biçimlerinin emek ve cinsel sömürü amaçlı insan ticareti olduğu, tespit edilen kişilerin yüzde 79’unun ise kadınlardan ve çocuklardan oluştuğu vurgulanmaktadır (UNODC, 2016, s.1).

Birleşmiş Milletler tarafından 2000 yılında kabul edilen ve toplam 158 ülke tarafından imzalanan Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol, kısaca Palermo Protokolü, insan ticareti tanımını şöyle yapmaktadır:

“İnsan ticareti”, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir (TBMM, 2003a).

İnsan ticareti suçunun tanımında, bireylerin iradesini ortadan kaldıran ve suçun işlenmesine olanak sağlayan araç fiillere işaret edilmektedir. Bu fiiller, tehdit, baskı, şiddet, nüfuzu kötüye kullanma, kandırma ya da kişilerin üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanmak olarak tanımlanmaktadır. Çocukların söz konusu olduğu durumlarda bu araç fiiller aranmamakta, dolayısıyla, rıza söz konusu olmamaktadır. Suçun işlenmesinde gerçekleştirilen asıl eylemler arasında ise, kişileri ülkeye sokmak veya çıkarmak, tedarik etmek, kaçırma, sınır aşımı olmaksızın bir yerden başka bir yere götürmek, sevk etmek ya da barındırmak eylemleri vurgulanmaktadır. Bu eylemlerin yapılış amaçları, zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, cinsel sömürü amacıyla fuhş yaptırmak, kazanç elde etmek, esarete tâbi kılmak veya vücut organlarının verilmesine neden olmak olarak tanımlanmaktadır. Bu açıklamalar, en sık rastlanan emek ve cinsel sömürü amaçlı insan ticareti biçimlerinin dışında, bu ticaretin başka biçimlerini de tanımlamamıza imkân vermektedir. Nitekim BM raporu, günümüzde karşılaşılan insan ticaretinin farklı biçimleri arasında yetişkin ve çocukların dilenmeye mecbur bırakılması, sahte evlilik yapmaya zorlanması, dolandırıcılıktan fayda sağlanması, pornografi üretimi ve organ ticaretine işaret etmektedir (UNODC, 2016). Çoğu zaman sadece göçmenler ya da mülteciler ile sınırlı olduğu varsayılan insan ticareti suçu, hem sınırlar içinde hem de sınır aşımının söz konusu olduğu durumları kapsamaktadır. Dolayısıyla, hem göçmenler ve mülteciler hem de vatandaşların maruz kaldığı bir suç biçimi olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, BM’nin insan ticareti tanımı, bize, 18 yaşından küçük çocukların evlendirilmesi, cinsel istismarı, hizmet

ettirilmesi, çalıştırılması ya da dilendirilmesi durumlarında çocukların rızasına bakılmaması gerektiğini ve insan ticareti kapsamında değerlendirilebileceğini vurgulamaktadır.

Farklı insan ticareti biçimleri arasında, kadınların ve çocuklarının cinsel sömürü amaçlı ticareti, en fazla tespit edilen ve politika üretilen alan olarak ortaya çıkmaktadır. 2012-2014 yılları arasında, 16 Avrupa ülkesinde tespit edilen 15 bin 200 insan ticareti mağdurunun yüzde 56’sı kadınlardan, yüzde 18’i kız çocuklarından, yüzde 7’si erkek çocuklarından ve yüzde 19’u yetişkin erkeklerden oluşmaktadır (UNODC, 2016, s.71). 2016 yılı Küresel İnsan Ticareti Raporu, dünyadaki insan ticareti vakalarının yüzde 67’sinin cinsel istismar amaçlı olduğunu, suçlu bulunan tacirlerin yüzde 78’inin ise erkekler olduğunu göstermektedir (UNODC, 2016, s.71). Günümüzde, cinsel sömürü amaçlı, kadınların ve kız çocuklarının ticaretinin yanı sıra, zorla evlendirme, kayıtsız şekilde evlatlık verme, hizmet ettirme gibi toplumsal cinsiyete özgü diğer insan ticareti biçimlerine de sıkça rastlanmaktadır. Emek sömürüsü amaçlı insan ticareti küresel eşitsizliklerle ilişkilendirilirken kadınların ve kız çocuklarının ticareti toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilişkilendirilmektedir. Kadın ticareti kadınların insan haklarını ihlâl eden ve kadına yönelik şiddetin (KYŞ) özel bir biçimi olarak kabul edilmektedir.

Yaklaşık yüz yıllık bir geçmişe sahip olan cinsel sömürü amaçlı kadın ticareti ile mücadele, 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren tekrar uluslararası gündemde yerini almıştır. ‘İnsan ticareti’ kavramının kökeni, ilk defa 19. yüzyılın sonunda kadın hakları savunucularının genelevlerde kadınların zorla çalıştırılmasına ve ‘beyaz köle ticareti’ne karşı başlattıkları kampanyaya kadar uzanmaktadır. Avrupalı beyaz kadınların ticaretinin ve fuhşun¹ ortadan kaldırılmasına yönelik olarak, kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği talebiyle İngiltere’de başlattıkları kampanya kısa sürede uluslararası boyutlara ulaşmıştır. Bu kampanyanın sonucu, 1904 yılında, ilk beyaz köle ticareti (*white slave trade*) karşıtı uluslararası sözleşme olan “Beyaz Köle Ticaretinin Durdurulması için Uluslararası Sözleşme” (International Agreement for the Suppression of the White Slave Traffic) imzalanmıştır. Böylelikle insan ticareti 20. yüzyılın başlangıcından itibaren devletlerin mücadeleyi hedefledikleri bir alan hâline gelmiştir. Beyaz köle ticaretinin yasaklayan sözleşmeleri (1904 ve 1910), yetişkin kadınların ve çocukların ticaretini yasaklayan uluslararası sözleşmeler (1921 ve 1933) izlemiştir. Özellikle, 1949 yılında, Birleşmiş Milletler (BM), İnsan Ticaretinin ve İnsanların Fuhuş Yoluyla Sömürülmesinin Yasaklanmasına Dair Uluslararası Sözleşme’si ile, her türlü cinsel sömürü amaçlı kadın ticareti önlenmeye çalışılmıştır.

Genellikle kadınların ve kız çocuklarının insan ticaretine uğraması, tacirlerinin ise büyük kısmının erkekler olması, hiç şüphesiz toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerle yakından ilişkilidir. Cinsel sömürü amaçlı kadın ticaretinin başlıca sebepleri olarak da toplumsal cinsiyet eşitsizliğini destekleyen ataerkil toplumsal ilişkiler, kapitalizmin küreselleşmesi ve neo-liberal ekonomi politikalarının etkileri, toplumsal ve ekonomik krizlerle artan kadın yoksulluğu ile beraberinde getirdiği göçe işaret edilmektedir (Dewey, 2008; Barry, 1995; Jeffreys, 1997, 2009; Dauvergne, 2008). İnsan ticareti ile mücadelede tespit edilen vakaların niteliği ve açılan davaların içeriği, insan ticaretinin toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadın yoksulluğu ve TCE ayrımcılığı ile yakından ilişkili olduğunu, göçmen ve mülteciler gibi dezavantajlı kadın gruplarını daha fazla etkilendiğini göstermektedir.

¹ Bu raporda, günlük kullanımdaki negatif çağrışımlarından arındırmaya çalışarak ‘fuhuş’ kelimesi kullanılmaktadır. Kadın bedeninin hem cinsel hem de ekonomik olarak sömürülme biçimi olan fuhuş aynı zamanda kadın cinselliği üzerindeki ataerkil baskının bir parçası ve kadınların yoksulluktan kaçınmak için bir hayatta kalma stratejisi olarak görülmektedir.

Bu rapor toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile doğrudan ilişkili olan kadınların ve kız çocuklarının maruz kaldıkları insan ticareti biçimlerine odaklanmaktadır. Bunun sebebi Türkiye’de de diğer ülkelerde olduğu gibi en çok tespit edilen insan ticareti biçiminin cinsel sömürü amaçlı kadın ticareti olmasıdır. Ayrıca, kadınların ve kız çocuklarının zorla evlendirilmesi, hizmet ettirilmesi gibi toplumsal cinsiyete dayalı insan ticareti biçimlerine de değinilecektir. İnsan ticaretine maruz kalma riski hem göçmen ve sığınmacılar için hem de vatandaş kadınlar ve çocuklar için söz konusudur.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en büyük sebep olarak görüldüğü, kadınların ve kız çocuklarının ticareti ile mücadelede, devletlerin insan haklarını ve toplumsal cinsiyet eşitliğini hayata geçirme yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu yükümlülük, aynı zamanda, toplumsal adaleti sağlama ve toplumsal dönüşümü gerçekleştirme hedefine de hizmet etmektedir. Devletlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yükümlülüğü, ancak sivil toplum ile işbirliği içinde ve ortak bir anlayışın geliştirilmesi ile gerçekleştirilebilir. Bu raporun da amaçlarından birisi, toplumsal cinsiyete duyarlı hak temelli izlemeyi kolaylaştırarak, bu alanda çalışan sivil toplum örgütlerinin savunuculuklarını güçlendirmek ve toplumsal dönüşüme hizmet etmektir.

Toplumsal cinsiyete duyarlı hak temelli izleme, toplumsal dönüşümün gerçekleştirilmesi için bir araçtır. Kadın ticaretine yol açan önemli bir etken olarak toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler ve kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin yasa ve uygulamaların izlenmesi gerekmektedir. Hak temelli izleme çalışmaları ile toplumsal cinsiyet eşitliğine dair mevcut durumu değerlendirebilmek, kazanımların korunmasını ya da mevcut haklarda geri gidiş eğilimlerinin önlenmesini sağlamakla mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla, toplumsal cinsiyet temelli çalışan sivil toplum örgütlerinin mevcut durumu ve söz konusu geri gidiş eğilimlerini ölçebilmesi için, izleme yapabilme kapasitesi, ikna ve savunuculuk faaliyetleri önemlidir. Bu faaliyetler, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile mücadelede ulusal ve uluslararası norm ve standartların gerekliliklerine göre bir faaliyet planlamasının yapıp yapılmadığını görmemizi sağlar. Sivil toplumun bu faaliyetleri toplumsal cinsiyet temelli hak izlemeyi kolaylaştırmanın yanı sıra, toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılmasına ve dolayısıyla, toplumsal dönüşüme katkı sunma işlevi de görmektedir.

Kadın ticaretinin farklı biçimlerine odaklanan bu rapor, uluslararası sözleşmeler ve standartlara uygun göstergeler ışığında ve toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden Türkiye’nin insan ticaretine karşı benimsediği politika ve uygulamaların değerlendirmesini kapsamaktadır. Bu raporun amacı, insan ticaretinin sonlandırılması ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi için uluslararası normların ve standartların uygulamaya yansımaya aracılık etmektir. Uluslararası sözleşmeler ve belgelerden kaynaklanan normlar ve standartlar çerçevesinde yürütülen hak temelli izleme çalışmaları, önemli birer savunuculuk aracıdır. İnsan ticareti ile mücadelede toplumsal cinsiyet temelli izleme çalışmasının çerçevesini sunan normlar ve standartlar, ikinci bölümde uluslararası sözleşmeler ve insan hakları belgeleri ile ilişkileri çerçevesinde ele alınmaktadır. Türkiye’nin de taraf olduğu insan hakları, kadın hakları, kadına yönelik şiddet, çalışma ilişkileri ve çocuk hakları gibi alanlarda uluslararası belgelerden kaynaklanan bu normlar şunlardır: *Eşitlik, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Ayrımcılık Yasağı, Güvenli Yaşam, İnsan Onuruna Saygı ve Çocuğa Özel Koruma*. Bu normlar bize toplumsal cinsiyete dayalı kadın ticareti ile mücadelede, tanımlama, tespit, koruma ve önleme çabalarında ortak ilkeler sunmaktadır. İkinci bölümün son kısmında

ise, insan/kadın ticareti ile mücadelede rehber alınacak standartlar yer almaktadır. Standartlar, mevcut normları temel alarak uygulamalara dair içeriği, kapsamı, biçimi ve işlevi şekillendiren ulusal ve uluslararası kabullerdir. Hak temelli izlemelerde alınacak önlemlere dair bize somut kriterler gösteren standartlar, genellikle uluslararası sözleşmelere ve insan hakları belgelerine dayanmaktadır. Bu bölümde, ayrıca, insan ticaretinin tespiti, önlenmesi ve mağdurların korunmasına dair iyi uygulamalar yer almaktadır. İyi uygulamaların belirlenmesinin amacı, standartların olmadığı durumlarda ya da mevcut standartların uygulamada nasıl olması gerektiğine dair mevcut deneyimlerden yararlanarak daha iyi uygulamalar geliştirilmesidir. Bu örnekler, BM ve AB ajansları ile devletlerarası ve uluslararası sivil toplum örgütleri tarafından yayımlanan raporlardan alınmıştır.

Üçüncü bölümde, Türkiye’nin, insan ticareti ile mücadelesinin tarihsel gelişimi ve erişilebilir rakamlarla güncel durumu incelenmektedir. Türkiye’nin insan ticareti ile mücadele oluşturduğu yerel mevzuat tematik alanlara ayrıştırılarak, mevzuatın uluslararası belgelerle uyumu çerçevesinde yapısal izleme yapılmaktadır. Bir sonraki başlıkta ise, Türkiye’nin bu zamana kadar insan ticareti alanında kabul ettiği politika belgelerinin içeriği ve toplumsal cinsiyet açısından analizi yer almaktadır. İnsan ticareti ile mücadelenin etkinliği, yasal ve politik önlemler kadar onların uygulamada nasıl gerçekleştirildiği ve toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin benimsenip benimsenmediği ile de yakından ilişkilidir. Dolayısıyla, bu bölümün son kısmında insan ve kadın ticareti ile mücadele alanında çalışan kamu kurumlarının kapasitelerinin haritalanması yapılmakta, sivil toplum örgütlerinin (STÖ) ve diğer kamusal aktörlerin projeleri ve eylem planları hem toplumsal cinsiyet eşitliği açısından hem de kadın ticaretinin farklı biçimleri ile mücadele açısından incelenmektedir.

Dördüncü bölümde, insan ticaretine dair göstergeler ve veri kaynakları yer almaktadır. Bu bölümde, insan ticareti ile ilgili uluslararası kuruluşlar ve kurumların çalışmalarına yer verilmektedir. Başta AGİT, AB ve BM Küresel İnsan Ticareti Raporları olmak üzere devletlerarası kurumların yayımladığı raporlar ve Eurostat istatistikleri olmak üzere küresel bazı göstergelerde Türkiye’nin konumuna dair değerlendirmelere yer verilmektedir. Bu raporlar, Türkiye’nin insan ticareti ile mücadelesine diğer ülkelerin çabalarının yanında dışarıdan bir gözle değerlendirme sunmakta ve bazı önemli noktalara işaret etmektedirler. Dördüncü bölümde, Türkiye’de kadın ticaretini etkileyen toplumsal cinsiyet eşitsizliği alanında mevcut verilere yer verilmektedir.

Beşinci bölümde, Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalaması başlığı altında, insan/kadın ticareti ile mücadele alanında izleme yapılabilmesi için mevcut ve izlenmesi gereken göstergeler dair bir çerçeve sunulmaktadır. Bu bölümde, insan/kadın ticareti vakalarının tespitinde nasıl bir mekanizma izlendiği, yönlendirme yapılıp yapılmadığı, kamu kurumlarının ve sivil toplumun insan ticareti ile mücadeledeki işbirliği, hem göçmen hem de vatandaşlarla ilgili verilerin erişilebilirliği, mağdur olarak tanımlanan kadınlara ve kız çocuklarına koruma hizmetlerinin içeriği ve bir sonraki bölümde yer alan tavsiye edilen göstergelerin yerel ölçekte uygulanıp uygulanamayacağı konularında bilgi vermesi amaçlanmıştır.

Altıncı bölümde, göstergeler yer almaktadır. İnsan ticareti ile, özellikle de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı kadın ticareti biçimleri ile mücadelenin geçerliliğinin ve verimliliğinin

başka deneyimlerle karşılaştırılabilmesi ve değişimi ölçebilmek için, somut kriterler, yani göstergeler kullanılmaktadır. Bu bölümde, detaylı bir tablo hâlinde verilen göstergeler iki gruba ayrılmıştır. Birinci tabloda, Türkiye’de mevcut verilere dayalı göstergeler yer almakta; diğerinde ise, uluslararası standartları temel alan ve TCE’ye duyarlı olarak toplanması gereken veriler ve göstergeler yer almaktadır. Bu göstergelerde toplanması gereken veriler, ilgili insan hakları, veri kaynakları ve veri toplama sıklığı ile birlikte sunulmaktadır. Son bölümde ise, insan/kadın ticareti ile ilgili tematik alan içinde kullanılan kavramlar ve terimler listesi yer almaktadır.

2. Normlar ve Standartlar

Kadın hakları savunucuları tarafından 19. yüzyılın sonlarında yoksul Avrupalı kadınların fuhşa zorlanmasına karşı başlatılan kampanya sonucu 1902 yılında, Paris’te Uluslararası İnsan Ticareti ile Mücadele Bürosu (International Bureau for the Suppression of the Traffic in Persons) kurulmuş ve ilk defa ‘beyaz köle ticareti’ terimi kabul edilmiştir. 1904 yılında Batı Avrupa devletleri tarafından imzalanan Beyaz Köle Ticaretinin Durdurulması İçin Uluslararası Sözleşme ile, fuhuş ve kadın ticareti arasındaki bağ daha fazla görünür hâle gelmiştir. Bu sözleşme ile ‘ticaret’ kelimesi kadınların fuhuşla ilişki olarak bir yerden başka bir yere taşınmasına referans verilirken, uluslararası sınırların aşımı öngörülmüştür.

1910 yılında imzalanan uluslararası sözleşme, kadın ticaretinin ulusal sınırlar içinde de olabileceğini kabul etmiş ve yirmi yaşından küçük her genç kadını ve çocuğu fuhuş için tedarik eden kişiler ile yirmi yaşından büyük kadınları baskı, zor ve kandırma yoluyla tedarik edenlerin cezalandırılması öngörmüştür. Savaş sonrasında, BM tarafından 1933 yılında imzalanan Yetişkin Kadın Ticaretinin Durdurulması Sözleşmesi (*The Suppression of the Traffic in Women of the Full Age*) ise, cezanın kapsamını genişletmiş ve rızası olsa dahi fuhuş amacıyla kadınların tedarikini yasaklamıştır. Ayrıca, bu sözleşme ‘başka ülkede’ ibaresi ile daha ziyade göçmen kadınların ticaretine işaret etmiştir. Savaş sonrasında, 1949’da imzalanan uluslararası insan ticareti karşıtı sözleşme (*The Suppression of Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others*) ise, insan ticareti ile fuhuş arasında doğrudan bağ kurarak, fuhuşu ve beraberinde insan ticaretini “insan onuru ve değeri ile bağdaşmayan” “bireyin, ailenin ve toplumun refahını tehlikeye atan” bir eylem olarak tanımlamış ve taraf devletlere fuhuşu yasaklamalarını tavsiye etmiştir (OHCHR, 1949). Bu sözleşme, her türlü cinsel sömürü amaçlı kadın ticareti ve kadınların rızası olsa dahi başkalarının fuhuşundan para kazanan kişilerin cezalandırılmasını öngörmüştür. Doğrudan devletlerin fuhuşla ilgili iç düzenlemelerini etkilediği için, az sayıda ülke tarafından imzalanan bu sözleşmenin etkisi de kısıtlı kalmıştır.

Savaş sonrası dönemin ardından, 1980’lerden itibaren cinsel istismar amaçlı kadın ticaretine dair endişeler artmıştır. Bir yandan ülkelerin düzenli işçi göçüne kapılarını kapattıkları, diğer yandan küreselleşmenin hız kazandığı bir dönemde, önce Latin Amerika ve Asya’dan Batı Avrupa’ya, daha sonra ise eski Sovyetler’den ve Doğu Avrupa’dan kadınların Batı Avrupa, ABD ve Asya’ya yönelik cinsel sömürü amacıyla kadın ticaretine dair endişeler devletlerin gündemine girmiştir (Wijers ve Lap-Chew, 1999). Uluslararası Göç Örgütü’nün (UGÖ) raporlarından yola çıkarak, Van Impe, 1990’larda ABD ve Batı Avrupa’ya yönelik kadın ticaretine dair dört ana dalga tespit etmiştir: Birinci dalga, 1992’de özellikle Filipinler ve Taylandlı Asyalı kadınları; ikinci dalga, 1993 yılında özellikle Dominik Cumhuriyeti ve Kolombiya’dan Güney Amerikalı kadınları; üçüncü dalga, yine aynı yıl Gana ve Nijerya yoğunluklu olarak Afrika ülkelerinden kadınlar ve dördüncü dalga ise, 1994 yılından itibaren Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden kadınları kapsamaktadır (UGÖ, 1995, s.8 akt. Van Impe, 2000, s.114).

Tüm bu endişeler artarken, özellikle 1970’lerden itibaren seks endüstrisinin hızla büyümesi, fuhuş yapan kadınların örgütlenmesi ve fuhuşun herhangi bir iş, ‘seks işi’ olarak yasallaştırılması talebi yükselmiştir (Hirata et al. 2009, s.182). Fuhuş ‘seks işi’, olarak gören *düzenlemeci* yakla-

şım ile fuhşun kadın haklarına bir saldırı ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olarak gören *ilgacı* yaklaşımın temsilcilerinin taraf olduğu tartışmalar 1980’ler ve 90’lara damgasını vurmuştur. Bu tartışmalar sonucu Hollanda’nın önerisi ile, 1995 Dünya Pekin Konferansı’nda, fuhş tanımında ‘zorunlu’ ve ‘gönüllü’ ayrımı yapılmıştır (a.g.e.). Fuhşun gönüllü olarak yapılabilir bir iş olarak tanımlanması, fuhşa zorlanmanın tanımını da gerektirmiş ve fuhşa yaklaşımdaki bu değişiklik, insan ticareti tanımını da kaçınılmaz olarak etkilemiştir. Mevcut tartışmalar, kadın ticareti konusunda iki küresel örgütlenmede vücut bulmuştur: Fuhşu düzenlemeci yaklaşımı temsil eden Kadın Ticaretine Karşı Küresel Birlik-GAATW (*Global Alliance Against Traffic in Women*) ve kadın ticaretinin sebebi olarak fuhşun ortadan kaldırılmasını temsil eden Kadın Ticaretine Karşı Koalisyon-CATW (*Coalition Against Trafficking in Women*). Bu tartışmaların bir tarafı, cinsel sömürü amaçlı kadın ticaretinin zorla çalıştırmadan farkı olmadığını önermektedir. Nitekim, 1949 yılında kabul edilen insan ticareti tanımının gerçek durumu karşılamadığı yönündeki artan eleştiriler sonucu Birleşmiş Milletler (BM) 2000 yılında Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’ü ve günümüzdeki insan ticareti tanımını kabul etmiştir.

2.1. İnsan Ticareti ile ilgili Uluslararası Sözleşmeler ve İnsan Hakları Belgeleri

İnsan ticareti ile mücadelede Birleşmiş Milletler tarafından imzalanan Palermo Protokolü insan ticaretinin her biçimi ile mücadelede devletlerin çabalarını ortaklaştıran uluslararası bir sözleşme konumundadır. Protokol, ortak bir insan ticareti suçu tanımını ortaya koymanın ötesinde insan ticaretinin önlenmesi için devletlerin belirli alanlarda politikalar, programlar ve tedbirler oluşturmalarını gerektirmektedir. Türkiye’nin de imzacı olduğu protokolün öncelikli amaçları insan ticaretini engellemek, tespit edilen mağdurları² korumak, destek olmak ve taraf devletler arasında işbirliğini artırmak olarak sıralanmaktadır (United Nations, 2000). 23 Eylül 2003’te yürürlüğe giren protokol insan ticareti ile mücadelede uluslararası politik çerçeveyi belirleyen ve en yaygın kabul gören sözleşmedir. Palermo Protokolü’ndeki insan ticareti tanımını benimseyen Avrupa Konseyi’nin 2008 yılında Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi’ni (AKİTKES) kabul etmesi, uluslararası işbirliği alanında atılan bir diğer önemli adım olarak kabul edilmektedir. AKİTKES, insan ticareti ile mücadelede taraf devletlerin uyması gereken daha kapsamlı standartlar sunmaktadır. AKİTKES’in benimsediği standartlar Bölüm 2.3 Standartlar, Ölçütler ve İyi Örnekler başlığı altında ele alınmıştır.

İnsan ticareti ile doğrudan ilişkili olarak tasarlanan ve politik çerçeveyi oluşturan Palermo Protokolü’nün yanı sıra, çoğuna Türkiye’nin de taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve belgeler ise insan ticareti ile mücadelenin hukuki, politik ve uygulama alanlarındaki çerçevesini belirlemektedir (Bkz. Ek 1). Bu sözleşmeler arasında özellikle insan hakları ve kadına yönelik şiddetle mücadele sözleşmeleri ve belgeleri öne çıkmaktadır.

2 Mağdur kelimesi, resmî ve politika belgelerinde kullanılmakla birlikte bu kelime özellikle de cinsel taciz ve tecavüz suçlarında kadınları mağdur, pasif ve edilgen konumunu güçlendirmekle eleştirilmekte ve yerine şiddete uğrayan gibi eylemi tanımlayan terimler tercih edilmektedir. Bu raporda da mümkün olduğunca ‘insan ticaretine uğrayan’ kelimesi tercih edilmekle birlikte ‘mağdur tespit süreci gibi’ resmî dilde kullanılan tanımlamalar için bazı yerlerde ‘mağdur’ kelimesi kullanılacaktır.

1926 yılında kabul edilen uluslararası bir belge olan Kölelik Sözleşmesi ve 1956 yılında kabul edilen Kölelik, Köle Ticareti, Köleliğe Benzer Uygulama ve Geleneklerin Ortadan Kaldırılmasına Dair Ek Sözleşme ile insanları köleleştirici uygulamalar ve köle ticareti yasaklanmıştır. Köleliğe benzer uygulamalar arasında borç karşılığı kölelik, serflik, kadınların maddi çıkar karşılığı evlendirilmesi ya da başkasına satılması, kocanın ölümü sonucu kadının hakkının başkasına devredilebilmesi ve çocukların yasal vasisi tarafından bedenleri ya da emeğinin sömürü amacıyla satılması da sayılmaktadır (TBMM, 2017, s.4). Benzer şekilde 1966 yılında Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (*The International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR*) 1976 yılında yürürlüğe girmiştir (OHCHR, 1966). Bu sözleşme ile İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’ne (İHEB) paralel olarak kişisel ve siyasal hakları tanımlamaktadır. Sözleşme insanlara özgü doğuştan gelen ve devredilemez haklara işaret etmekte ve hiç kimsenin işkenceye, insanlık dışı ya da küçük düşürücü muameleye maruz bırakılmayacağını (Md. 7), köle durumunda tutulamayacağını ve zorla çalıştırılmayacağını ifade etmektedir. 9. madde ise, herkesin özgürlük ve güvenlik hakkı olduğunu ve özgürlüğünden yoksun bırakılmayacağını vurgulamaktadır.

İnsan ticareti ile ilgili temel insan hakları belgelerinin başında, İHEB (TBMM, 1949) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) gelmektedir. Özellikle yaşam ve korunma hakkı (AİHS, Md. 2), işkenceden, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleden korunma hakkı (AİHS, Md. 3), eşitlik, özgürlük, insanlık onuruna yakışan muamele ve yaşam koşulları ile toplumsal cinsiyet eşitliği vurgusu, insan ticareti ile doğrudan ilişkili olan haklardır. Ayrıca, “Kölelik ve zorla çalıştırma” yı yasaklayan sözleşmenin 4. maddesi, hiç kimsenin “köle ve kul halinde” tutulamayacağını ve yurttaşlık vazifesinin gereği olarak olağanüstü haller dışında zorla çalıştırılmayacağını altını çizmektedir. Bu madde, “Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır” hükümünü içeren 5. madde ile temel insan haklarını tanımlarken, insan ticareti benzeri uygulamaları da yasaklamaktadır. Kuyucu (2018), 2005 yılına kadar AİHM tarafından 4. madde kapsamında ciddi bir karar alınmazken, 2005 yılından sonra 4. maddeden yapılan başvuruların ev içi kölelik ve insan ticareti biçimlerine odaklandığına işaret etmektedir.

Küresel İnsan Ticareti Raporu’nda da işaret edildiği gibi (UNODC, 2016), tespit edilen insan ticareti vakalarında mağdurların yüzde 79’u kadınlardan ve çocuklardan oluşmaktadır. Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığı hedefleyen uluslararası sözleşmeler çoğu zaman kadının insan haklarına bir saldırı şeklinde ortaya çıkan insan ticareti biçimleri ile mücadelede önemli bir referanstır. Bu sözleşmeler, cinsel sömürü amaçlı kadın ticareti, kız çocuklarının evlendirilmesi ya da hizmet ettirme amacıyla kayıtdışı evlatlık verilmesi gibi toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan insan ticareti biçimlerini engellemeyi de hedeflemektedir. Kadınlara Karşı Her Tür- lü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme’nin (CEDAW) 6. maddesi, “kadın ticaretinin her biçiminin ve kadınların fuhşunun sömürülmesinin” durdurulması için yasal tedbirler dâhil tüm tedbirleri almayı devletlerin yükümlülüğü olarak tanımlamaktadır (CEDAW, 1979). Bu yükümlülükler, ekonomi, siyaset, hukuk, medya, çalışma, ev içi gibi temel alanları kapsamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin uygulamadaki karşılığı olan “kadına yönelik ayrımcılık”, sözleşme- mede şöyle tanımlanmaktadır:

Kadına yönelik ayrımcılık, siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medenî durum-

ları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her ayrım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelmektedir (Md. 1).

CEDAW Sözleşmesi’ne ek 1992 Tarihli 19 Sayılı Genel Tavsiye ise, cinsiyete dayalı şiddeti, yani bir kadının sırf kadın olmasından dolayı maruz kaldığı şiddeti de kadına yönelik ayrımcılık kapsamına almıştır (CEİD, 2014, s.58). CEDAW Sözleşmesi sonrasında 1993 yılında gerçekleştirilen BM Viyana İnsan Hakları Konferansı ve 1995 yılında gerçekleştirilen Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, kadın hakları alanında deklarasyon ve eylem planları hazırlamışlardır. Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programı (OHCHR, 1993), kadınların ve kız çocuklarının maruz kaldıkları toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık ve şiddete dikkat çekerken, ayrımcılık ve şiddetten arınmış bir yaşam sürdürmeyi de temel hak ve özgürlükler kapsamında değerlendirmiştir (Md. 18). 1995 yılında kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu ise, stratejik hedeflerinden birisini (D.3, Md. 130, 122), “kadın ticaretini ortadan kaldırmak”, “fuhuş ve insan ticareti aracılığıyla şiddete maruz kalan mağdurlara yardım etmek” şeklinde tanımlamıştır (TBMM, 1995). Bu çerçevede yapılacak eylemler arasında, kadın ticaretini ve seks turizmini engellemek için kadınların ve kız çocuklarının haklarının daha iyi korunması ve “fahişelik, seks ticaretinin diğer türleri, evliliğe zorlama ve çalışmaya zorlama amacıyla” alınıp satılmasını teşvik eden nedenler incelenerek uygun önlemler alınması, devletlerin yükümlülüğüne verilmektedir (Md. 130, 122) (TBMM, 1995).

Doğrudan kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasını hedefleyen İstanbul Sözleşmesi (2011) ise, toplumsal cinsiyete dayalı her türlü şiddet biçimini yasaklamakta, bu şiddet biçimlerine uğrayan kadınların ise vatandaşlık statüsüne bakılmaksızın taraf devletlerce korunmasını gerektirmektedir (Md. 59, 60, 61). İstanbul Sözleşmesi’nin 60. maddesi, insan ticareti biçimlerine maruz kalan kadınları da içerecek şekilde uygun koruma önlemlerinin alınması ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete uğrayan kadınlara, uluslararası korumaya başvuru hakkı tanınmasını gerektirmektedir (İstanbul Sözleşmesi, 2014).

Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla ilgili sözleşmelerin yanı sıra, özellikle zorla çalıştırma konusundaki hukukî çerçeve, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) zorla çalıştırmaya dair belgelerinde bulunabilir. ILO’nun emek sömürsü alanındaki iki sözleşmesi, özellikle zorla çalıştırmaya odaklanmaktadır. 1930 yılında kabul edilen ILO 29 No’lu Sözleşme (ILO, 1930) ve 1957 yılında kabul edilen 105 No’lu Zorla Çalıştırmanın Kaldırılması Sözleşmesi (ILO, 1957), işyerlerinde mecburi çalıştırılmanın hangi olağanüstü durumlarda olabileceğini ve sürelerini tanımlamaktadır. Ayrıca, ev içi çalışanları kapsayan ILO’nun 189 No’lu Evişçileri İçin İnsani Çalışma Koşulları ile İlgili Sözleşmesi (ILO, 2011), özellikle ev içinde kayıtsız çalışan göçmen kadın işçilerin korunması için önemli bir sözleşme olarak görülmektedir. Türkiye’nin henüz taraf olmadığı bu sözleşme, ev işçilerinin tüm haklarından tam anlamıyla yararlanabilmesi ve her türden istismar, taciz ve şiddete karşı etkin bir biçimde korunması için (Md. 5) önemli bir sözleşme olarak görülmektedir. Bu ILO sözleşmeleri, kadınların yoğunluklu olarak çalıştıkları işlerde yaşanan ağır emek sömürsünü ve insan ticareti benzeri uygulamaları engellemek için önemli bir hukuki araç sunmaktadır.

Palermo Protokolü’nde ayrı bir madde ile referans verilmesine rağmen, kapsamlı çocuk haklarının tanımı için Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ye (ÇHDS, 1989) de işaret etmek gerekmektedir. Ayrım gözetmeksizin 18 yaşının altındaki tüm çocukların temel haklarını tanımlayan ÇHDS, çocuğun yüksek yararı çerçevesinde her türlü şiddet ve istismara karşı korunmasını (Mad. 19), fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişiminin garanti altına alınmasını öngörmektedir. ÇHDS’ye ek olarak hazırlanan Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol, çocukların fuhuş veya pornografi içerisinde istismarlarını tanımlarken taraf devletlerin bu istismarları ortadan kaldırmasını şart koşmaktadır (TBMM, 2002). Bu ek protokol ile, çocuğun, cinsel istismarı ya da zorla çalıştırılması amacıyla satışının, çocukların hukukla bağdaşmaz şekilde kayıtdışı ve zorla evlatlık verilmelerinin engellenmesi hedeflenmiştir.

İnsan ticareti ile ilgili uluslararası sözleşmeler ve belgeler özellikle cinsel sömürü amacıyla kadın ticareti ile mücadelenin farklı boyutlarına işaret ederken, bu mücadelede bir dizi ortak değere de vurgu yapmaktadır.

2.2. Normlar

Hak temelli izleme çalışmalarının en önemli dayanağı, herhangi bir alanda uluslararası normlara ve standartlara dayalı bir çerçeve içinde izleme yapılmasıdır. Uluslararası sözleşmeler gibi hukuksal metinlerde yer alan ortak değerler ya da ilkeler, normlar olarak karşımıza çıkar. Normlar, üzerinde uzlaşılan ve geniş kesimler tarafından kabul gören temel değerler olarak nitelendirilmektedir (CEİD, 2014, s.27). Başta insan ticaretine karşı imzalanan uluslararası sözleşmeler olmak üzere, insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, çocuk hakları ile ilgili sözleşme ve metinlerde insan ticareti ile ilgili normları görmek mümkündür. Bu sözleşmelerde yer alan insan ticareti ile mücadelede benimsenen ortak normları, yedi başlık altında sınıflandırabiliriz: Özgürük, Eşitlik, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Ayrımcılık Yasağı, Güvenli Yaşam, İnsan Onuruna Saygı ve Çocuğa Özel Koruma.

2.2.1. Özgürlük

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin (İHEB) ilk maddesi, bütün insanların “özgür, onur ve haklar bakımından eşit” doğduklarını vurgulamaktadır. Kölelik, 19. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren başta Britanya olmak üzere Batı Avrupa ve ABD’de yasaklanmaya başlamıştır. BM, köle ticaretini ortadan kaldırmayı hedefleyen Köleliğe Karşı Sözleşme’yi 1926 yılında imzalamıştır ve bu sözleşme, 1927 yılında uygulamaya girmiştir (BM, 1927). Sözleşmenin temelinde, özgürlüğün her insanın “doğuştan gelen hakkı” olduğu vurgulanmakta ve hiçbir bireyin özgürlüğünün ihlâl edilmemesi gereğine işaret edilmektedir. BM tarafından 1948 yılında kabul edilen İHEB’in 5. maddesi de kölelik ve köle ticaretinin her biçimini yasaklarken, 1950’de imzalanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 4. ve 5. maddelerinde, hiç kimsenin köle ve kul olarak tutulamayacağı ve zorla çalıştırılmayacağı ifade edilmektedir. Tüm insanların özgür doğma ve yaşam hakkı her ne kadar temel bir hak olarak görülse de kölelik benzeri uygulamaların varlığı BM’yi 1955 yılında Kölelik, Köle Ticareti, Köleliğe Benzer Uygulama ve Geleneklerin Ortadan Kaldırılmasına dair Ek Sözleşme’yi hazırlamaya yönlendirmiştir (TBMM, 1964). Ek Sözleşme ile özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan köleliğin farklı biçimleri tanımlamıştır.

Borçlandırma yoluyla, serflik, kadınların çıkar karşılığı zorla evlendirilmesi, satılması ya da kocası ölen kadının başka bir erkeğe ‘devredilmesi’ ve çocukların ebeveynleri ya da vasileri tarafından beden ya da emek sömürüsü amacıyla satılması, kadınların maruz kaldıkları kölelik benzeri uygulamalar arasında tanımlanmaktadır (TBMM, 1964). Köleliğe Karşı Sözleşme’nin yanı sıra, Palermo Protokolü, CEDAW (6. Md), Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi (AKİTKES) de özellikle kadınların ve kız çocuklarının cinsel sömürü amaçlı ticaretinin engellenmesine işaret etmektedir.

2.2.2. Eşitlik

Bireylerin doğuştan gelen haklardan yararlanmada eşitlik ilkesi, uluslararası sözleşmelerin en temel ilkelerinden birisidir. İHEB, bireylerin “ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin” hak ve özgürlüklerden yararlanabileceğini vurgulamaktadır (Md. 2). Herkesin yasa önünde eşitliğinin güvence altına alınmasından devletler sorumludur (İHEB, Md. 7). ICCPR da 3. maddesinde, devletlerin, “bütün kişisel ve siyasal hakların kullanılmasında eşit haklar sağlamayı” taahhüt ettiklerini belirtmektedir (1966). Eşitliğin sağlanması, başta toplumsal cinsiyet eşitsizliği olmak üzere sınıf, din, dil, etnik, milliyet gibi farklı temellerde ayrımcılıkla mücadeleyi gerektirmektedir. İnsan ticareti ile mücadele hususunda ise, özellikle insan ticaretine uğrayan kişilerin yasa önünde eşit haklara sahip olduğu, adalete erişim ve eşit muamele görme hakkı vurgulanmaktadır (AKİTKES, Palermo Protokolü). Kanun önünde herkesin eşit olduğunu vurgulayan bu eşitlik anlayışı, toplumsal cinsiyet eşitliği açısından, kadının ve erkeğin insan olarak aynılığı ve dolayısıyla, birbirini temsil eder kabul edildiği bir ‘aynılık eşitliği’ yaklaşımını benimsemektedir (CEİD, 2015, s. 161). Ancak, aynılık eşitliği, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini görmezden gelen bir yaklaşımdır.

2.2.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, toplumları şekillendiren temel hâkimiyet biçimlerinden birisidir. Bu toplumsal cinsiyet hiyerarşisinde kadınların ezilen bir toplumsal grup olma bilinci, tarihsel olarak eşitlik talebi ile şekillenmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı verilen mücadeleler, uluslararası belgelerde temel bir norm olarak karşımıza çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme (CEDAW), yasalarda ve uygulamalarda erkeklere ve kadınlara ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel ve siyasal haklardan yararlanmaları konusunda eşit haklar sağlama yükümlülüğünü taraf devletlere verir. Bu eşitlik anlayışı, genel olarak insan hakları kapsamında tanımlanan eşitlik yaklaşımından farklı olarak, kadınların, hem özel alanda yani ev içinde hem de kamusal alanda eşit haklara sahip olması gereğine işaret eder. İstanbul Sözleşmesi (2011) ise, kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklandığını kabul ederek kadına karşı her türlü ayrımcılığı ve şiddeti ortadan kaldırmak için toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını ve kadınların güçlendirilmesine ilişkin politikaların uygulanmasını sağlamakla devletleri sorumlu tutmaktadır (Md. 6). Toplumsal cinsiyet temelli her türlü eşitsizlik ve cinsel şiddetten korunma hakkı, sadece CEDAW ya da İstanbul Sözleşmesi gibi kadına yönelik ayrımcılık ve şiddetle mücadeleye dair uluslararası sözleşmelerde değil, insan ticareti ile ilgili sözleşmelerde de vurgulanmaktadır. Palermo Protokolü, insan ticaretinin önlenmesinde kadınlara ve çocuklara özel önem verilmesi (Md. 2) ve insan

ticareti ile ilgili farkındalık eğitimlerinde toplumsal cinsiyete hassas konuların içerilmesi gereklerine işaret etmektedir (Md. 10-2). İnsan ticaretinin toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile yakından ilişkili olduğunu kabul eden AKİTKES ise, insan ticareti ile mücadele önlemlerinin geliştirilmesinde ve uygulanmasında mağdur haklarının korunması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin garanti altına alınmasını gerektirmektedir (Md. 1, 17). Bu kapsamda, toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması konusu ise, ilk defa Pekin Deklerasyonu’nda dile getirilmiş ve toplumsal cinsiyet eşitliği için büyük önem taşıyan eğitim, sağlık, kadına yönelik şiddet, insan hakları, ekonomi, medya ve çevre politikalarıyla ilişkilendirilmiştir (UN, 1995). Kamuda toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması, ulusal bir mekanizma, cinsiyete göre ayrıştırılmış veriler, her kamu kurumunda TCE birimlerinin olması, TCE alanında politik belgeler hazırlanması, bağımsız eşitlik birimlerinin varlığını ve analizini gerektirmektedir (CEİD, 2015, s. 159). Bu analiz için, toplumsal cinsiyetin nasıl kavramlaştırıldığı önemlidir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği, farklı içeriklerde tanımlanabilmektedir. ‘Aynılık eşitliği’ kadının ve erkeğin insan olarak aynılığı ve dolayısıyla, birbirini temsil edebildiği bir yaklaşımı benimsemektedir (CEİD, 2015, s. 161). Ancak, “herkesin kanun önünde eşit olması” ilkesinde olduğu gibi, aynılık eşitliği de toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ve iktidar ilişkilerini görmezden gelen, kadınların erkeklerle aynı şekilde temsil edilebileceğini varsayan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma alternatif olarak, toplumsal cinsiyete dayalı ataerkil iktidarın sebep olduğu eşitsizlikleri ön plana çıkaran ‘farklılık eşitliği’ ve ‘dönüştürücü eşitlik’ yaklaşımlarından bahsedilebilir. Farklılık eşitliği, kadınların siyasete katılımında kota önermek gibi kamusal alanda ve yapılarda kadınların daha fazla temsilini savunmaktadır (CEİD, 2015, s. 161). Farklılıklarla birlikte eşitlik arayışının merkezine ‘dönüştürücü eşitlik’ anlayışını koyan yaklaşım ise, bütün yapıların ve ilişkilerin bir norm temelinde inşa edildiği düşüncesinden hareketle, egemen normların dönüştürülmesini hedeflemektedir (CEİD, 2015, s. 161). Bu yaklaşım, kadınların siyasete katılımını artırmak için kota önermek yerine, siyasî kurumların ve kuralların işleyiş yapısını dönüştürmeyi hedeflemektedir. Bu çerçevede kadın ticareti ile mücadelede de ‘eşitlik’ normunun TCE perspektifinden yorumlanması, hukukî kuralların uyumlulaştırılması ve politika yapımında dönüştürücü bir eşitlik anlayışının benimsenmesi önerilebilir.

2.2.4. Ayrımcılık Yasağı

Hem İHEB hem de diğer uluslararası sözleşmeler, bireylere karşı ayrımcılığı yasaklamıştır. “Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir” (İHEB, Md.2). Benzer şekilde, AİHS de “cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum” açısından bireylere hiçbir ayrımcılık yapılamayacağını vurgular (Md. 14). İHEB (Md. 2), Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHDS, Md. 2) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS, Md. 14) de toplumsal cinsiyete dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklamaktadır.

Ayrımcılık yasağı, özellikle insan ticareti ile mücadele tespit, önleme ve koruma mekanizmaları için önemli bir normdur. Örneğin, AKİTKES (Md. 3, 1), potansiyel ya da tespit edilen insan ticareti mağdurlarının cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi ya da diğer görüşlerinden, milliyeti ya da

etnik kimliğinden dolayı ayrımcılığa uğramayacağını ve haklarının korunması gerektiğine işaret etmektedir. Palermo Protokolü de mağdurlar için öngörülen önlemlerin ayırım yapmayacak biçimde yorumlanmasının ve uygulanmasının gereğine işaret etmektedir (Md. 14). Özellikle toplumsal cinsiyete ve cinsel yönelime dayalı ayrımcılık yasağı, insan ticaretine maruz kalan kişilerin tespitinde, korunmasında ve önlemeye dair çalışmalar açısından önemlidir. Ayrımcılık yasağı aynı zamanda herkesin insan onuruna yakışır muamele görme hakkı ile de yakından ilişkilidir. Nitekim AKİTKES, özellikle insan ticaretini koruma ve önleme çabaları çerçevesinde insan haklarına, güvenliğine, onuruna ve bütünlüğüne saygılı olunması gerektiğine dikkat çekmektedir (Md. 16). ICCPR 2. maddesi de kişisel ve siyasi hakların uygulanmasında ayrımcılık yasağına dikkat çekmektedir (OHCHR, 1966).

2.2.5. Güvenli Yaşam

İHEB 3. maddesinde, yaşam, özgürlük ve kişi güvenliğinin herkesin hakkı olduğunu vurgulamaktadır. Bu hakla bağlantılı olarak, bildirge, hiç kimsenin kölelik ya da kulluk altında bulundurulamayacağını, işkenceye maruz bırakılmayacağını vurgulamıştır (Madde 3, 4, 5). Bu vurgular, aynı zamanda, herkesin doğuştan gelen özgürlük hakkıyla insan ticaretinden korunma ve güvenli yaşam hakkı olduğuna işaret etmektedir. İHEB paralelinde Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi (ICCPR) de 9. maddesinde, herkesin özgürlüğe ve kişi güvenliği hakkına sahip olduğuna işaret etmekte ve hukukun öngördüğü hâller dışında kimsenin özgürlüğünden yoksun bırakılmayacağını belirtmektedir (OHCHR, 1966). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 5. maddesi ise, “Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır” ifadesi ile bireylerin yaşam hakkının yasanın koruması altında olduğunu vurgulamaktadır (Md. 2).

Güvenli yaşam ile ilgili olarak, sığınma hakkı da önemlidir. BM, 1951 tarihli Mültecilerin Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi ile bireylerin korunma hakkı çerçevesinde “ırkı, dini uyruğu, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri” yüzünden zulme ve işkenceye uğrayan ya da uğramaktan korkan herkesin sığınma hakkına işaret etmektedir (Cenevre Sözleşmesi, 1951). Kadınlar açısından, güvenli yaşam normu, özellikle toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten korunmayı da kapsamaktadır. Hem CEDAW hem de İstanbul Sözleşmesi, *kadına yönelik şiddete sıfır tolerans* gösterilmesini vurgulamaktadır. Kadına yönelik şiddetin en sert biçimlerinden birisi olan cinsel sömürü amaçlı kadınların ve kız çocuklarının ticareti ya da zorla evlilik yoluyla satışı, güvenli yaşam hakkının ihlâlidir. Palermo Protokolü ve AKİTKES, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı ve kadınların güvenli yaşam hakkını ihlâl eden kadın ticaretinin her biçimini yasaklamaktadır ve gerekli önlemlerin alınmasını gerektirmektedir.

2.2.6. İnsan Onuruna Saygı

İnsan hakları belgelerinin temel prensiplerinden birisi, insan onuruna saygıdır. Özellikle şiddete uğrayan ya da uğrama riski olan kadınların, güçlenmeleri ve kendi yaşamlarının kontrolünü yeniden sağlamaları için insan onuruna saygılı bir şekilde muamele görmeleri gerekmektedir. Şiddete uğrayan kadınların yaşadıkları travma sonrasında psiko-sosyal ve ekonomik desteklere erişimleri, insan onuruna saygı çerçevesinde yorumlanmaktadır. İHEB, insan onurunun her bireyin doğuştan varlığının bir parçası olduğunu kabul ederek, kişinin,

bireyin bütünlüğünü koruma, geliştirme ve haklara erişim ile sosyal korumadan yararlanmasında bu ilkenin göz önünde tutulması gerektiğini vurgular (1. 22. ve 23. maddeler). İnsan onuruna saygı normu, özellikle insan ticareti ile doğrudan ilişkilidir. Hem Palermo Protokolü hem de Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Sözleşmesi’nde (AKİTKES), insan ticareti insan onurunun ihlâli ve insanın bütünlüğüne bir saldırı olarak görülmektedir. İnsan ticareti mağdurlarının korunmasında, tespit ve suçu **önleme faaliyetlerinde**, bu ilkenin dikkate alınması, toplumsal cinsiyet eşitliği ve çocuk hakları ile birlikte tüm sözleşmelerde vurgulanmaktadır.

İnsan onuruna saygı, özel yaşam ve kişisel bilgilerin gizliliği ile de yakından ilişkilidir. **İnsan ticareti mağdurlarının kişisel bilgilerinin ve özel yaşamlarının korunması**, uluslararası sözleşmelerde ve insan hakları belgelerinde norm olarak yer almaktadır. AKİTKES, Kişisel Verilerin Depolanması ve Bireysel Verilerin Otomatik İşlenmesi ile İlgili Bireylerin Korunması Sözleşmesi’ne (CoE, 1981) referansla, taraf devletlerin mağdurların kimlik ve kişisel bilgilerini koruması gerektiğini vurgulamaktadır (Md. 11). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS, Md. 8), özel yaşam hakkının yanı sıra, bireylerin maddi ve manevi bütünlüğünü koruma şartına da işaret etmektedir. Özellikle çocuk mağdurların bilgilerinin gizliliği veya kimliklerini ortaya çıkarak detayların medya ya da diğer araçlar vasıtasıyla kamuya paylaşılması konusu, **tüm uluslararası sözleşmelerde işaret edilmektedir. Mağdurların kimliklerin ifşa edilmesinin**, özellikle mağdur çocukların korunmasını tehlikeye atabileceğine, aile üyelerine erişimi kolaylaştıracağına ve ikinci defa mağduriyete sebep olabileceğine dikkat çekilmektedir. Hem AKİTKES’in (Md. 12) hem de Palermo Protokolü, mağdurlara sağlanan belgelerin doğruluğu ve güvenliğinin, özellikle kadın ve çocuk mağdurların tekrar mağdur edilmemesi için önemli olduğuna işaret etmektedir.

2.2.7. Çocuğa Özel Koruma

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin (ÇHDS, 1989) 3. ve 18. maddeleri, 18 yaşından küçük her çocuk için çocuğun yüksek yararı ilkesinin benimsenmesini, bu ilkeye uygun olarak korunmasını taraf devletlerin yükümlülüğüne vermektedir. ÇHDS, statüsü, eylemleri, fikirleri ya da ebeveynlerinin düşüncelerinden dolayı hiçbir çocuğun ayrımcılığa uğramayacağına işaret etmektedir (Md. 2). Sözleşmenin 34. ve 35. maddeleri, çocukların kaçırılmaları, satılmaları ya da fuhşa konu olmalarının önlenmesini, her türlü cinsel sömürüye ve suiistimale karşı korunmalarını devletlerin görevi olarak kabul etmektedir. İnsan ticareti ile mücadeleye dair sözleşmeler de çocukların haklarına ve kırılganlıklarına dikkat çekerek, hiçbir çocuk mağdurun ayrımcılığa uğramaması ve özel koruma önlemlerinin uygulanmasını gerektirmektedir (AKİTKES, Md. 28a; Palermo Protokolü, Md. 6-4). Her iki sözleşme de taraf devletleri, çocukların yeniden mağdur olmaması için özel tedbirler alınmasını, ülkesine gönderilmesi risk taşıyorsa yasal vasi atanarak sağlıklı bir ortamda büyümesi ve eğitimi için koruma önlemleri almakla yükümlü tutmaktadır.

2.3. Standartlar, Ölçütler ve İyi Örnekler

Bu bölümde, uluslararası sözleşmeler ve belgeler ışığında insan/kadın ticareti ile mücadelede mağdurlarının tespiti, korunması ve insan ticaretinin önlenmesine dair temel standartlara yer

verilmektedir. Kadınların ve kız çocuklarının konu olduğu farklı insan ticareti biçimleri, aynı zamanda, kadına yönelik şiddetin (KYŞ) farklı biçimleridir. Dolayısıyla, kadın ticareti bağlamında kadına yönelik şiddete ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı alınması gereken önlemler ve uygulamalar, uluslararası düzeyde kabul gören normlar çerçevesinde ve standartların öngördüğü biçimde şekillenmelidir. Başka bir deyişle, normlar, üzerinde uzlaşılan temel değerleri bize sunarken; standartlar ise, bu normları temel alarak uygulamalara dair içeriği, kapsamı, biçimi ve işlevi şekillendiren ulusal ve uluslararası kabullerdir (CEİD, 2014: 97). Hak temelli izlemelerde alınacak önlemlere dair bize somut kriterler gösteren standartlar, genellikle uluslararası sözleşmelere ve insan hakları belgelerine dayanmaktadır. Yanı sıra, özellikle TCE ve KYŞ alanında, kadın örgütlerinin deneyimleri de standartlar açısından önemli ve gözardı edilmeyecek bir kaynak sunmaktadır. Pekin Deklerasyonu (1995) ve Viyana Deklerasyonu (1993) bu deneyimlerin aktarılmasına örnek olarak verilebilir.

Burada ele alınan standartların temel dayanakları olarak, Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi (AKİTKES, 2005) ve bu sözleşmenin Açıklayıcı Raporu (2005) alınmaktadır. AKİTKES, insan ticareti ile mücadelede tespit, koruma, önleme ve işbirliği konularında Palermo Protokolü’nden doğan hak ve yükümlülükleri etkilemeden koruma ve önleme tedbirlerini artırmayı ve standartları geliştirmeyi hedeflemektedir. Aşağıda, standartlar, AKİTKES’de yer alan beş alt başlıkta ele alınmıştır: Önleme, işbirliği ve diğer tedbirler konusundaki standartlar; toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde mağdurların haklarını teşvik edecek ve koruyacak önlemler; maddi ceza hukuku; soruşturma, kovuşturma ve re’sen yapılacak işlemler; uluslararası işbirliği ve sivil toplumla işbirliği. Palermo Protokolü, İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Bürosu, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü (AGİT) insan ticareti ile mücadele raporları, İnsan Hakları ve İnsan Ticaretine Dair Tavsiye Edilen Prensipler ve Rehberlik (OHCHR, 2002), BM İnsan Ticareti Protokolünün Uygulanmasında Uluslararası Eylem Çerçevesi (UNODC, 2009), Pekin Deklerasyonu (UN, 1995), Kadınlara Yönelik Şiddetin Tasfiye Edilmesi Deklerasyonu (DEVAW, 1993), Avrupa Konseyi Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Destek Hizmetlerine Dair Minimum Standartlar Raporu (CoE, 2008), Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (EIGE, 2014), CEDAW hükümleri ve ABD’nin Yoksullukla Mücadele Ajansı USAID (2011) ve STÖ’lerin oluşturduğu bir ağ olan ARIADNE (2009, 2012) tarafından hazırlanan raporlarda yer alan standartlardan yararlanılmıştır.

2.3.1. Önleme, İşbirliği ve Diğer Tedbirler Konusundaki Standartlar

İnsan ticareti ile ilgili uluslararası sözleşmelere taraf devletlerin sorumlulukları arasında, insan ticaretini önleme ve talebi azaltıcı tedbirler alma, bilgilendirme ve farkındalık kampanyaları ve sınır önlemleri yer almaktadır. Bu alandaki standartların ortak yanları, insan ticaretinin önlenmesinde kadınlara ve çocuklara özel önem verilmesi ve insan ticareti ile ilgili farkındalık çalışmalarında toplumsal cinsiyet eşitliği normuna işaret etmeleridir (Palermo Protokolü, Md. 2, 10; AKİTKES, Md. 5). Pekin Deklerasyonu ve CEDAW da taraf devletlerin kadın ticaretini ve kadın fuhşunun sömürsünü engellemek için gerekli tüm tedbirlerin alınmasını tavsiye etmektedir (Md. 6). Bu önlemlere dair oluşturulan başlıca standartlar, aşağıdaki gibidir.

1. *Bilgilendirme ve farkındalık eğitimleri:* İnsan ticaretini saran karmaşık bilgileri aydınlatmak için, taraf devletlerin, toplumda farkındalık yaratıcı bilgilendirme kampanyaları yapmaları

gerekir. İnsan ticaretine karşı dezavantajlı gruplar, kamu çalışanları ve genel olarak halk için farkındalık yaratıcı bilgilendirme, eğitim ve medya kampanyaları yapılması ve okul çağındaki öğrenciler için eğitim programları hazırlanması sözleşmelerin tavsiyeleri arasındadır (United Nations, 2000; OHCHR, 2002; Pekin Deklerasyonu, Md. 130). Bu eğitimler ve farkındalık kampanyalarının, TCE ve ayrımcılık yasağı gibi normlar çerçevesinde hazırlanması gerekmektedir.

2. **Dezavantajlı gruplara sosyal ve ekonomik destekler:** Önleme tedbirlerinde, insan ticaretine karşı savunmasızlığı artıran her türlü eşitsizlik, yoksulluk ve ayrımcılığı artıran etkenlere vurgu yapılmaktadır (OHCHR, 2002). Bu doğrultuda, insan ticaretinin hedefinde olan dezavantajlı gruplar için sosyal ve ekonomik girişimler ve eğitim programları yapılması tavsiye edilmektedir (AKİTKES, Md. 5). Bu tavsiyeler, özellikle risk altındaki kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi ve TCE’nin sağlanması için gereklidir. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü (AGİT, 2003), özellikle insan ticaretinin kökenlerine vurgu yaparak hem hedef hem de kaynak ülkelerde yoksullukla mücadele, zayıf sosyal ve ekonomik yapılar, işsizlik, eşit fırsatlar, kadına yönelik şiddet, dil, etnisite ve cinsiyete dayalı ayrımcılık, cinsel sömürü biçimlerine olan talep gibi sebeplerle mücadele edilmesine vurgu yapmaktadır.
3. **Göçmenler ve mültecilere yönelik olarak bilgilendirme:** İnsan ticaretine dair riskler konusunda, dezavantajlı göçmen ve mülteci grupların hedeflenmesi ve acil durumunda başvurabilecekleri yerler hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir (OHCHR, 2002). İnsan ticaretine karşı bilgilendirme kampanyaları ve önlemler konusunda, bireylerin, özellikle de insan ticareti mağdurlarının, göçmenlerin, mültecilerin ve yerlerinden edilmiş kişilerin insan haklarını ve insan onurunu olumsuz etkilememesi gerekmektedir (Palermo Protokolü).
4. **Düzenli göç, ikamet ve çalışma kanalları:** İnsan ticaretinin izinsiz sınır geçişleri ve ikametlerle de ilişkili olduğu varsayımı doğrultusunda, düzenli bir şekilde göç edilebilmesini sağlayacak uygun tedbirlerin alınması gerekmektedir (AKİTKES, Md. 5). Bu tedbirler, somut olarak risk altındaki göçmen grupları hedef alarak, ilgili kurumlar tarafından kendi dillerinde ve erişebilecekleri alanlarda vize, ikamet ve çalışma izinleri konusunda duyuru ve bilgilendirme yapılmasını kapsamaktadır (Md. 5). Nitekim çoğu göçmen kadının iş bulmak amacıyla göç etmeye karar verdiği ve göç masraflarını karşılamak için tacirlerin iş teklifini kabul ettikleri ve/veya çalışma izni alacakları düşüncesinde oldukları bilinmektedir. Ev işçileri için de benzer bir yaklaşım söz konusudur. AGİT’in (2014) yakın dönemde çıkardığı diplomatik hanelerdeki ev içi çalışanlarına dair raporu, insan ticareti ile mücadelede özellikle ev içi çalışanların sosyal haklara erişiminin önemine dikkat çekmektedir.
5. **Mağdurların tekrar mağdur edilmemesi:** Kadınların ve çocukların yeniden insan ticaretine maruz kalmaması için, toplumsal cinsiyete özgü tedbirler alınması (Palermo Protokolü) ve bu tedbirler alınırken toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın teşvik edilmemesine özen gösterilmesi gerekmektedir (OHCHR, 2002). Pekin Deklerasyonu (Md. 130.d) da özellikle insan ticaretine maruz kalan kadınların topluma kazandırılması ve iyileştirilmesi için, mesleki eğitimin, yasal yardımın ve gizliliğe önem veren sağlık hizmetlerinin dâhil olduğu kapsamlı programlar hazırlanmasını, bu desteklerin ise STÖ’lerle işbirliği içinde yapılmasını

tavsiye etmektedir. Bu standartlar, güvenli yaşam ve TCE normları ile yakından ilişkilidir.

6. **Sivil toplum ile işbirliği:** İnsan ticaretini önleme, mağdurların korunması ve talebi engelleme konularında, taraf devletlerin sivil toplum örgütleriyle ve diğer kamu kuruluşlarıyla işbirliği yapması gerekmektedir (AKİTKES, Md. 5). Bu işbirliği, özellikle TCE alanında STÖ’lerin deneyimlerinden yararlanmayı gerektirmektedir.
7. **Aracı kurumların denetimi:** İnsan ticareti için paravan işlevi görebilen evlilik büroları, iş bulma ve turizm acenteleri, oteller ve eskort servisleri gibi işyerlerinin lisanslarının ve faaliyetlerinin denetlenmesi alınacak önlemler arasında sayılmaktadır (OHCHR, 2002).
8. **Araştırmaların desteklenmesi:** İnsan ticareti ile mücadele ve insan ticaretine maruz kalan kişilerin hizmetlerine yönelik talebin engellenmesi için, gerekli araştırmaların yapılması, bu doğrultuda yöntem ve stratejilerin geliştirilmesi tavsiye edilmektedir (Palermo Protokolü; AKİTKES, Md.5). Araştırmalar, mevcut insan ticareti ile mücadele yasalarının ve uygulamalarının gerçek etkisinin ölçümü için de gereklidir (OHCHR, 2002, s.5). BM’nin ve AKİTKES’in, taraf devletlere, insan ticareti ile mücadelede araştırmalarla katkıda bulunmak için, tavsiyeleri şöyledir:

- Uluslararası insan ticareti tanımlarının kullanılması,
- İnsan ticareti ile ilgili istatistik bilgilerin standartlaştırılması,
- İnsan ticaretine maruz kalan bireylere dair verinin yaş, cinsiyet, etnisite ve ilgili özelliklere ayrılması,
- Araştırma yöntemlerinin etik ilkelere özen göstermesi, bu alanda standartlaştırılmış etik ilkelere başvurulması,
- Araştırma yöntemi ve yorumlayıcı tekniklerin yüksek kalitede olması,
- İnsan ticareti karşıtı yasaların, politikaların ve müdahalelerin amacı ve gerçek etkisinin değerlendirilmesi ve gözlemlenmesi,
- Mağdurların haklarına saygı, insan ticareti vakalarının biçimleri gibi konularda STÖ’lerin bilgi ve deneyim paylaşımı ile insan ticareti ile mücadeleyi geliştirmede merkezi rolünün kabul edilmesi,
- İyi uygulamaların, yöntemlerin ve stratejilerin araştırılması

(OHCHR, İlke 3; AKİTKES, Md. 5).

Pekin Deklerasyonu (UN, 1995) ise, özellikle kadınların ve kız çocuklarının cinsel sömürü amacıyla satılması hususunda, “seks ticaretinin diğer türleri, evliliğe zorlama ve çalışmaya zorlama amacıyla alınıp satılmasını teşvik eden temel nedenleri ve harici nedenleri” göz önünde tutarak hazırlanmış uygun önlemler alınması gereğini vurgulamaktadır.

9. **Talebi engelleyici tedbirler:** Devletler, özellikle kadınların ve çocukların ticaretini teşvik eden her türlü talebin azaltılması amacıyla politikalar geliştirmek, hukukî, idari, eğitici,

sosyal ve kültürel tedbirler almakla yükümlüdür. Bu tedbirlerin arasında, özellikle mağdurların fuhuş gibi çalışmaya zorlandıkları alanlarda satın alınan hizmetlerden yararlanan üçüncü tarafların cezalandırılması etkili bir araç olarak tavsiye edilmektedir (Palermo Protokolü; AKİTKES, Md. 14; OHCHR). İlaveten, BM’nin İnsan Hakları Ajansı (OHCHR) tarafından İnsan Hakları ve İnsan Ticaretine Dair Tavsiye Edilen Prensipler ve Yönergeler’de “istismarı barındıran ticari seks endüstrisinin ve emek sömürsünde talep yaratan faktörlerin” analiz edilerek, bunlara karşı güçlü yasal, politik ve diğer sert önlemler alınması gerekmektedir (OHCHR, 2002, s. 10; OHCHR, 2010, s.98). Pekin Deklerasyonu ise, özellikle seks turizmini ve kadın ticaretini önlemeyi hedef alan yasaların yürürlüğe konmasını ve bu konuda eğitici ve öğretici programlarla politikalar geliştirilmesini tavsiye etmektedir (Md. 130).

10. **Kamu çalışanlarının eğitimi:** Kolluk güçleri, savcı ve hâkim gibi, konu ile ilişkili kamu çalışanlarına yönelik bilgilendirme kampanyaları yapılması ve genel olarak kamu çalışanlarına insan ticaretine dair eğitimler verilmesi gerekmektedir. Palermo Protokolü, insan ticareti ile ilgili farkındalık eğitimlerinde, toplumsal cinsiyete hassas konuların içerilmesi gereklerine işaret etmektedir (Md. 10-2). Keza bu eğitimler, TCE ve ayrımcılık yasağı normları ile yakından ilişkilidir. Ayrıca, eğitim çağındaki kız ve erkek çocuklarına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığın olumsuz sonuçları ve insanlık onurunun önemine dair eğitim programları gibi toplumda bilinçlendirme ve ayrımcılığı önleyici tedbirler almak devletlerin yükümlülüğüdür (AKİTKES, Md. 5).
11. **Basın ve sivil toplumun bilinçlendirilmesi:** Talebin tespit edilmesindeki rollerinin önemi doğrultusunda, medya ve sivil topluma yönelik bilgilendirme ve farkındalık kampanyaları yapılması tavsiye edilmektedir (AKİTKES, Md. 5).
12. **Sınır kontrollerinin güçlendirilmesi:** Hem BM hem de AB sözleşmeleri, insan ticaretini engellemek için sınır kontrollerinin güçlendirilmesi tavsiyesinde bulunmaktadır (Palermo Protokolü; AKİTKES, Md. 7). Ancak, bu düzenlemeler yapılırken, hayata geçirilen ya da geçirilmesi gereken düzenlemelerin kişilerin seyahat özgürlüklerini ihlâl etmemesinin önemi vurgulanmaktadır. Bu önlemler, aşağıdaki konuları kapsamalıdır;
 - Ticari nakliye araçlarının insan ticareti amacıyla kullanımını engellemek için gerekli denetimlerin yapılması ve önlemlerin alınması,
 - Sınır denetimlerine uymayan birey ve işletmeler için iç hukukta cezai yaptırımlar alınması ve bu denetimlere uymayan kişilerin ülkeye alınmaması,
 - Sınır kontrollerinde diğer devletler ve ilgili kontrol birimleriye doğrudan iletişim kanalları aracılığıyla işbirliği kurulması,
 - Taraf devletlerin talep etmesi durumunda, kendi adlarına düzenlenen ve insan ticaretinde kullanılan belgelerin yasallığı ve geçerliliğini diğer taraf devletten makul sürede teyit etmesi gerekmektedir (AKİTKES, Md. 7, 9).

2.3.2. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çerçevesinde Mağdurların Haklarını Teşvik Edecek ve Koruyacak Önlemler

Özellikle cinsel sömürü amaçlı kadın ticareti ile ilgili tespit çalışmalarında ve suçu önleme tedbirlerini uygularken, bu sözleşmelere taraf devletler toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmekle ve bu tedbirlerin geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesinde toplumsal cinsiyet eşitliği normunu benimsemekle yükümlüdür (AKİTKES, Md. 17).

1. *Uzman kamu çalışanları tarafından tespit yapılması:* İnsan ticareti, bireyin fiili istismarının gerçekleşmeden de meydana gelebileceği, dolayısıyla, eylemin ‘istismar amacıyla’ yapılmasının yeterli olduğu bir suç olarak tanımlanmaktadır (AKİTKES, Açıklayıcı Rapor, Md. 8.87). Emek ya da cinsel sömürü amacıyla yetişkinleri ve çocukları hedef alabilen insan ticaretinin farklı durumları kapsaması, kandırma, tehdit ya da bireylerin çaresizliğinden yararlanılması gibi kolay algılanabilir işaretleri olmadığı için, bu ticaretin tespit edilmesi de güçtür. Dolayısıyla, taraf devletlerin mağdurların tespitinde eğitilmiş personel çalıştırılması gerekmektedir (Md. 10). İnsan ticaretinin tespiti konusunda, özellikle kadınlardan oluşan uzmanlaşmış birimler kurulması tavsiye edilmektedir (OHCHR, 2002; AKİTKES, UNODC, 2009). Kadına yönelik şiddetin, diğer tüm şiddet suçları gibi, ciddiye alınması ve potansiyel mağdurların mümkün olan en kısa sürede özel eğitilmiş uzmanlar tarafından görülmesi ve mağdurlara, yasal süreçlerin tüm aşamalarında ücretsiz yasal danışmanlık ya da yardım sağlanması gerekmektedir (CoE, 2008, s.53-54).

Kadına yönelik şiddetle mücadelede tavsiye edilen minimum standartlar, kadın ticaretinin tespiti aşamasıyla da yakından ilişkilidir (Bkz. Ek 5). Avrupa Konseyi Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Destek Hizmetlerine Dair Minimum Standartlar Raporu’na göre, (CoE, 2008) şiddete uğrayan kadınlarla ilgili süreçlerde görüşen personelin ilgili alanlarda eğitim almış olması veya en azından aşağıdaki konuları kapsayan 30 saatlik eğitim alması gerekmektedir;

- Kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyete dayalı analizi,
- Kriz müdahale teknikleri,
- Travma, baş etme ve hayatta kama teknikleri,
- Bilgilerin gizliliği,
- İletişim ve müdahale becerileri,
- Suç ve adalet sistemine dair genel bir değerlendirme,
- Devlet ve topluluk kaynaklarının imkânlarına dair bilgi;
- Ayrımcılık yapmama ve kültürel çeşitliğe saygı;
- Güçlendirme.

Bu standartlar, mağdurların yaşam hakkı, korunma hakkı ve insanca muamele hakkı doğrultusunda kadına yönelik şiddetin her türü ile mücadelede mağdurların maddi ve manevi bütünlüğü normuna uygun olmalıdır.

2. **Tespit standartları:** Özellikle seks ticareti vakalarının tespitinde, toplumsal cinsiyete hassas ve standart operasyonel tespit mekanizmaları uygulaması beklenmektedir. Bu standartlar, insan onuruna saygı, toplumsal cinsiyet eşitliği, güvenli yaşam ve korunma hakkı gibi normlara ve bireylerin maddi ve manevi bütünlüğüne saygı haklarına uygun şekilde, asgari olarak, aşağıdaki kriterleri sağlamalıdır;

- Kadın çalışanlar tarafından tespit yapılması,
- Çocuklarla iletişim konusunda uzman tarafından tespit yapılması,
- Görüşmelerin deneyimli STÖ'ler ile işbirliği içinde yapılması,
- İnsan ticareti ve kadına yönelik şiddet konusunda deneyimli tercüman bulundurulması,
- İnsan ticareti mağdurlarının vize aşımı gibi güçle ilgili ya da insan ticaretine uğramalarının sonucu olarak işledikleri suçlardan ve ihlâllerden dolayı cezalandırılmaması, hiçbir koşulda geri gönderme merkezlerinde ya da diğer yerlerde gözaltında tutulmaması,
- İnsan ticareti vakalarının tespiti için genel olarak kolluk güçleri ile göçmenler ve sığınmacı ile ilgili işlemleri yapan polis memurları, sınır görevlileri gibi kamu çalışanları için rehber hazırlanması,
- Potansiyel insan ticaret mağdurları ile görüşmelerin yapılacağı ortamın uygun olması ve hiçbir şekilde tacirlerle karşılaştırılmamaları,
- İnsan ticaretine veya insan kaçakçılığına maruz kalan kişiler için sığınma başvuru mekanizmalarının erişilebilir olması (OHCHR, 2002, s.4).

3. **Çocukların tespitinde ve korunmasında çocuğun yüksek yararı:** Çocuk mağdurlar için, özellikle çocuğun yüksek yararı ilkesi doğrultusunda ailesinin bulunması ya da yasal bir vasi atanması, kimliğinin tespiti, göçmen çocuklar için ikamet izni sağlanması, yeterli koruma, bakım ve eğitim gibi önlemlerinin alınması tavsiye edilmektedir (AKİTKES, Md. 10, 14, 16). Mağdurun yaşının belli olmaması ve 18 yaşından küçük olduğuna inanılmasını gerektiren sebeplerin varlığında, mağdurun çocuk olduğu varsayılır ve tüm çocuklarda olduğu gibi mağdur için de özel koruma tedbirleri uygulanmalıdır (AKİTKES, Md. 10.3). BM'nin insan ticaretine karşı taraf devletlere tavsiyeleri belgesinde, insan ticaretine maruz kalan çocuklar için ayrı olarak politika ve programlar geliştirilmesi gerekmektedir (OHCHR, 2002, s.11). Bunlar arasında, aşağıdaki standartlar sayılabilir:

- Çocukların ticaretine dair ayrı bir tanımın hem hukuk hem de politika belgelerinde bulunması ve özel korunma, bakım ve uygun yasal korunma ihtiyaçlarına işaret etmesi,
- Çocuk mağdurların tespitinin en hızlı şekilde yapılmasını sağlayan süreçlerin var olması,
- Çocukların akrabalarının ve vasilerinin olmadığı durumlarda kimlik tespiti ve ailenin bulunması,
- Çocukların risk değerlendirmesi ve görüşünün alınmasını takiben çocuğun yüksek yararı ilkesinin gerektirdiği hâlde ailesi ile birleşmesinin sağlanması,
- Çocuğun ailesine güvenli dönüşü söz konusu değil ise, ya da ailesi ile birleşme çocu-

ğün yararına olmayacağı düşünülüyorsa çocuğun haklarına ve haysiyetine duyarlı yeterli bakım önlemleri alınması,

- Kendi görüşünü ifade edebileceğine inanılan çocukların, kendilerini etkileyen her konuda görüşlerinin alınması,
- Uygun fiziksel, psikolojik, yasal, eğitim, barınma ve sağlık desteği sağlanması,
- Tüm yasal süreçlerde, tacirlere karşı suçla ilgili konularda ve tazminat kazanımı sırasında çocukların haklarını ve çıkarlarını korumak için uygun tedbirler alınması,
- Çocukların özel yaşamının ve kimliğinin gizliliğinin korunması,
- Çocuğun kimliğini ifşa edecek bilginin yayılmasını engellenmesi,
- Çocuk ticareti mağdurlarıyla çalışacak personelin, özellikle yasal ve psikolojik eğitimleri kapsayan özel eğitim alması gerekmektedir (OHCHR, 2002: 11; UNODC, 2009: 21).

4. **Özel hayatın ve kişisel bilgilerin korunması:** Uluslararası sözleşmelere taraf devletler, insan ticareti mağdurları ile ilgili işlemlerde ve kovuşturmalarda özel hayatın ve kimlik bilgilerinin gizliliğini koruma ve insan onuruna saygı normlarına uymakla yükümlüdür. Özellikle üçüncü taraflarla bilgi paylaşımı hususundaki ölçütlere uyulması ve tespit sırasında mağdurların ve tanıkların kimliklerinin gizli tutulması, özel yaşamlarının ve mahremiyetlerinin korunması, uluslararası sözleşmelerin standartları arasındadır (Palermo, Md. 6; AKİTKES, Md. 11). Bu çerçevede, Palermo Protokolü, mağdurların ve varsa tanıkların güvenliğinin sağlanması için ifadelerini farklı iletişim kanallarından vermelerine olanak sağlanmasını tavsiye etmektedir (Md. 24■2). Bu önlem, özellikle tacirlerden korkan kadın ve çocuk mağdurları desteklemek için vurgulanmaktadır. AKİTKES, mağdurlara ilişkin “Kişisel Nitelikli Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair Sözleşme” (ETS No. 108) hükümlerine göre bilgilerin kaydedilerek kullanılmasını gerektirmektedir (Md. 11). Eğer mağdur çocuk ise, kimliğinin ve tanınmasına yol açabilecek verilerin, çocuğun güvenliğinin söz konusu olduğu istisnai durumlar dışında ifşa edilmemesi gerekmektedir. USAID (Md. 3) tarafından önerilen minimum standartlar ise, şöyledir:

- Mağdur hakkında paylaşılan bilginin dikkatlice gözden geçirilmesi, seçici olması ve etik ilkelere saygılı olması,
- Yayınlanan bilginin mağdurun yeniden uyumunu olumsuz etkilememesi,
- Mağdurun kişisel bilgilerinin onayı olmadan paylaşılması,
- Mağdurların dosyalarının sadece yetkili personelin erişebileceği güvenli bir yerde tutulması,
- Çocuk mağdurlar için, kişisel bilgiler üçüncü taraflarla paylaşılmadan önce, hem çocuğun hem de vasisinin onayı alınmalı ya da yasal temsilinin sağlanması gerekmektedir.

5. **Mağdur haklarının tanınması:** AKİTKES, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yorumlandığı biçimiyle potansiyel insan ticareti mağdurlarının insan haklarının ve temel hak ve özgürlüklerinin korunması gereğine işaret etmektedir. Bu temel haklar arasında, yaşam hakkı, özgürlük ve güvenlik hakkı, adil yargılanma hakkı, ayrımcılık yasağı, özel hayatın ko-

runma hakkı sayılabilir (AİHS). Ayrıca, mağdurların güvenli yaşam normuna uygun olarak korunması taraf devletlerin yükümlülüğüdür (AKİTKES, Md. 12.2). Bu hak ve özgürlüklerin tespit aşamasında tanınmasının, insan ticareti ile mücadele, suçu önleme ve mağduru koruma çabalarının başarısı için gerektiği vurgulanmaktadır (OHCHR, 2002; OHCHR, 2002; ARIADNE, 2012, s.10).

6. **Gönüllü katılım ve bilgilendirme:** Tespit ve sonrasında mağdurların korunması aşamasında, sunulan destek ve koruma hizmetlerinin ‘gönüllü katılım’ ve ‘bilgilendirilmiş rıza’ temelinde yapılması gerekmektedir (AKİTKES, Md. 12). Ayrıca, kişilerin sosyal, ekonomik ve psikolojik desteklere erişimi için tanıklık yapmaları şartı aranmamalıdır (AKİTKES, Md. 12.6).
7. **İyileşme ve düşünme süresi:** Mağdurların, destek hizmetlerine erişimi için işbirliğine rıza göstermeleri şartı aranmaksızın hakları konusunda bilgilendirilmeleri ve onlara 30 gün düşünme süresi tanınması gerekmektedir (AKİTKES, Md. 13; OHCHR, 2010, s.151). ‘Şartsız düşünme süresi’ olarak da ifade edilen bu süre içerisinde, potansiyel mağdurların toparlanması, tacirlerin etkisinden kurtulması ve/veya kendini güvende hissederek ve haklarını bilerek işbirliği yapmak konusunda daha sağlıklı kararlar verebileceği vurgulanmaktadır (Palermo ve AKİTKES). Bu süre içinde herhangi bir sınırdışı kararı uygulanmamalı ve potansiyel mağdurlara ikamet izni verilmelidir.

Prof. Liz Kelly tarafından hazırlanan Avrupa Konseyi Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Destek Hizmetlerine Dair Minimum Standartlar (CoE, 2008) raporu, toplumsal cinsiyete hassas destek hizmetlerine dair asgari standartları göstermektedir. Bu standartlar, aynı zamanda, kadın ticareti mağduru kadınların ve çocukların erişeceği psiko-sosyal desteklerin içeriğini de belirlemektedir. Ek 4’te yer alan tabloda, hem bu hizmetlere erişim hem de bu hizmetlerin içeriğine ve uzmanların çalışma biçimlerine dair asgari ve ideal standartlar, dayandıkları normlar ve insan hakları belgeleri eşliğinde tablo hâlinde sunulmaktadır.

8. **Mağdurlara sosyal ve ekonomik destek sağlanması:** Uluslararası sözleşmelere taraf devletler, mağdurların fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak iyileşmelerine katkı sağlayacak yasal düzenlemeleri ve diğer önlemleri almakla yükümlüdür. Bu standartlar, aynı zamanda, insanlığa yakışır muamele, maddi ve manevi bütünlüğe saygı (AİHS, Md. 8) ve kişisel bilginin korunması ile özel hayata saygı (AKİTKES, Md. 11) normları dorultusunda, asgari olarak, şu unsurları içermelidir:
 - Desteklerin, mağduru tanıklığı ve işbirliği koşulu ile sağlanmaması,
 - Uygun ve güvenli barınma, psikolojik ve maddi desteklerle geçimlerini sağlayacak yaşam şartlarının sağlanması,
 - Acil tıbbî tedavi hizmetlerine erişim,
 - Gerekli durumlarda, çeviri ve tercüme hizmetlerine erişim,
 - Mağdurları, hakları ve kendilerine sunulan hizmetler konusunda anlayabilecekleri bir dilde bilgilendirme ve danışma hizmeti,
 - Adli süreçlerde mağdurların hak ve menfaatlerinin temsili ve dikkate alınması için adli

yardım sağlanması,

- Çocuklar için eğitime erişim desteği,
- STÖ’lerle işbirliği içinde, mağdurun barınma, acil sağlık ve psikolojik destek ihtiyacının uygun koşullarda sağlanması,
- Kişilerin sağlık kontrollerinin gönüllülük temelinde yapılması,
- Mağdurlara, iş piyasasına ve mesleki eğitime erişim hakkı tanınması gerekmektedir (AKİTKES, Md. 12; OHCHR, 2002: 9).

9. **Potansiyel mağdurların sınırdışı edilmemesi ve cezalandırılmaması:** İnsan ticareti mağdurlarının haklarının tanınması kadar, buldukları durumla ilişkili olarak işledikleri suçlardan dolayı cezalandırılmaması da tespit sırasındaki önemli standartlardandır. İzinsiz sınır aşımı ve kalış, vize ihlâli ya da izinsiz fuhuş yapmak gibi, bazı ülkelerde suç olarak görülen eylemlerden dolayı, potansiyel mağdurların cezalandırılmaması ve sınırdışı edilmemesi gerekmektedir (Palermo, Md. 6; AKİTKES, Md. 26; UNODC, 2009: 20). Potansiyel mağdurların cezalandırılması, özellikle vize ihlâlinde bulunan göçmen kadınların yardım istemek için kolluk güçlerinden korkmasına, tespit yapılamamasına ve kadınların ‘yasadışı’ göçmen olarak sınırdışı edilmesine sebep olabilmektedir (ARIADNE, 2012: 9). Hem tespit hem de koruma tedbirleri uygulanırken, mağdurların cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi ya da diğer fikirlerinden, ulusal ya da sosyal aidiyetinden, azınlık konumundan dolayı mağdurlara ayrımcılık yapılmaması, uluslararası sözleşmelerin normları ve standartları arasında yer almaktadır (AKİTKES, Md. 3; Palermo, Md. 14). Ayrıma yapmama ilkesi, özellikle cinsiyet temelinde, kadınlara, göçmen ve mültecilere, dezavantajlı gruplara ya da fuhuşta çalışan kadınlara yönelik önyargıdan kaynaklı olarak ayrımcılık uygulanmamasına işaret etmektedir.

10. **İkamet izni:** İnsan ticaretine maruz kalan bireylere, özel durumlarından dolayı, insani temelde, işbirliği amacıyla ya da dava takibi amacıyla ikamet izni verilmelidir (AKİTKES, Md. 14; Palermo Protokolü). Bu izin uzatılabilir ve mağdurun sığınma talebinde bulunmasını engellememelidir.

11. **Sığınma hakkı:** İnsan ticaretine maruz kalan kişilerin, uluslararası hukuktan kaynaklı olarak sığınma haklarının engellenmemesi ve BM tavsiyeleri doğrultusunda geri göndermeme ilkesine saygı gösterilmesini gerektirmektedir (OHCHR, 2002: 5). Keza Mültecilerin Statüsüne Dair 1951 Sözleşmesi’nin ve/veya sözleşmeye ilişkin 1967 Protokolü’nün 1A(2) maddesi, insan ticareti mağdurlarına ya da insan ticareti mağduru olma riski taşıyan kişilere de ayırım yapılmaksızın uygulanmasını öngörmektedir (Palermo Protokolü, Md. 6, 14; AKİTKES). İstanbul Sözleşmesi (Md. 4 ve 60) de toplumsal cinsiyete dayalı şiddet gören kadınların, göçmen veya mülteci statüsüne bakılmaksızın, haklarının korunmasını, sığınma ve iltica hakkının tanınmasını ve destek mekanizmalarından yararlanmasını gerektirmektedir.³

3 “Taraflar kadına yönelik, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin, Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi 1A(2) maddesine göre, zulüm olarak ve tamamlayıcı/ ikincil korumayı gerektiren ciddi bir hasar biçimi olarak tanınabilmesini temin etmek üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.” (İstanbul Sözleşmesi, Md. 60)

12. Zararın telafisi - tazminat ödenmesi: Mağdurların uğradıkları zararın telafisi adına tazminat alması için, erişilebilir süreçlerin tanımlanması gerekmektedir (Palermo Protokolü, Md. 25). Faillerden tazminat isteme hakkı tanınması veya mağdurlara yönelik bir tazminat fonu sağlanarak tazminat verilmesinin garanti altına alınması, taraf devletlerin yükümlülüğü olarak görülmektedir (AKİTKES, Md. 6, 15; OHCHR, 2002, s.6; UNODC, 2009, s.35). Tacirlerin mallarına el koymak yöntemi de dâhil olmak üzere, mağdurlara özel bir fon oluşturulması ve bu fon için adli, sivil ve idari süreçlerin tanımlanması ile bu fona erişim sağlanması gerekmektedir (UNODC, 2009, s.35).

13. Güvenli geri dönüş: Taraf devletlere, mağdurun haklarına ve onuruna saygı göstererek, güvenliğinin sağlanarak gönüllü bir şekilde ve geciktirilmeden ülkesine dönmesinin kolaylaştırılması tavsiye edilmektedir. Geri dönüşü dair uygulanması gereken standartlar, aşağıdaki gibidir;

- Diğer devletlerle anlaşmalı olarak, mağdurların ve tanıkların yeniden yerleştirilmelerinin ve güvenliğinin sağlanması,
- Mağdurların güvenli geri dönüşleri için, vatandaşı olduğu taraf ülkeler tarafından gereken belgelerin sağlanması (AKİTKES, Md. 23),
- Güvenli geri dönüş için, ulusal, uluslararası kuruluşlarla ve STÖ’lerin katılımı ile geri dönüş programları oluşturulması,
- Geri dönüş programları, mağdurların geri gönderildikleri ülkelerde kendilerine yardımcı olabilecek kolluk kuvvetleri, STÖ’ler, danışmanlık yapabilecek meslek kurumları ve sosyal yardım kuruluşlarıyla ilgili irtibat bilgilerinin mağdura sağlanması,
- Çocukların yüksek menfaatine göre geri dönüşünün düzenlenmesi (AKİTKES, Md. 17, 23; Palermo Protokolü, Md. 8) gerekmektedir.

2.3.3. Maddi Ceza Hukuku

1. İnsan ticaretinin cezalandırılması: Taraf devletler, insan ticaretini oluşturan eylemlerin cezalandırılması için gereken yasal düzenlemeleri yapmakla yükümlüdürler (AKİTKES, Md. 18; OHCHR, 2002, s.6; UNODC, 2009, s.38; Pekin Deklerasyonu, Md. 130). Bu yasal çerçeve, asgari düzeyde, şu uygulamaları gerektirmektedir;

- İnsan ticareti suçu tanımının, Palermo Protokolü’nün 3. maddesinde belirtilen tanıma uygun ve net şekilde yapılması, bunun için yasal düzenlemeler ve rehberler oluşturulması,
- İnsan ticareti tanımında, ulusal ve uluslararası ayırım yapılmaksızın, tüm sömürü biçimlerinin açıkça ifade edilmesi,
- Bilerek istismar edilen mağdurların suça konu olan hizmetlerinden yararlanmanın suç sayılması için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması ve tedbirlerin alınması,
- İnsan ticareti gerçekleştirmek amacıyla sahte kimlik belgelerinin yapılması, düzenlenmesi ya da tedarik edilmesi, başka bir kişinin belgelerinin alıkonulması, tahrip edilmesi, zarar verilmesi veya imha edilmesi durumlarının suç sayılması için gerekli yasal düzenlemeler yapılması,

- İnsan ticareti suçunun işlenmesine yardım ve yataklık faaliyetlerinin suç sayılması için gerekli düzenlemelerin yapılması,
- Tüzel kişiliğin yetkisi altında hareket eden gerçek kişilerin suçun işlenmesine imkân sağlaması durumunda tüzel kişiliğin yasal olarak sorumlu tutulması,
- İnsan ticareti suçunu oluşturan eylemler kasten işlendiğinde, teşebbüs hâlinin de suç sayılması için gereken yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (AKİTKES, Md. 19, 20, 21; UNODC, 2009, s.18).

2. **Yaptırımlar ve tedbirler:** Taraf devletler, insan ticareti olarak tanımlanan suçların işlenmesi durumunda etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımlarla cezalandırılması için gereken yasal düzenlemeleri yapmak ve tedbirler almakla yükümlüdür. Bu tedbirler yasal olarak suç tanımının ötesinde bu suçun uygulanması için yasa yapıcılara ve uygulayıcılara rehberlik ve seminerleri de kapsamalıdır. Eğitimler, insan ticaretine dair uygulanan yöntemler, toplumsal cinsiyete hassas konular, insan hakları, mağdurların desteklenmesi gibi konuları kapsamalıdır. İnsan ticareti suçunun cezalandırılması için alınacak tedbirler ise şu konuları dikkate almalıdır;

- Suçun gerçek kişiler tarafından işlenmesi durumunda, kişilerin gerçek suçluların iade edilmesine de neden olabilecek özgürlükten mahrumiyet cezalarını kapsamaması,
- İnsan ticareti suçlarının işlenmesinde sorumlu olan tüzel kişilerin mali yaptırımlar dâhil olmak üzere etkili, orantılı ve caydırıcı yaptırımlarla cezalandırılmaları,
- İnsan ticareti tanımına giren eylemlerden ve sahte seyahat veya kimlik belgesi düzenlemek suçlarından elde edilen gelir veya gelire karşılık mal varlığını veya araçların alıkonması ya da kullanıcılarının engellenmesi,
- İyi niyetli üçüncü kişiler zarar görmeyecek şekilde, insan ticareti suçunun işlenmesinde kullanılan herhangi bir müessesenin daimi ya da geçici olarak kapatılması,
- Suçun failine geçici ya da sürekli olarak suçun işlenmesine olanak sağlayan faaliyetin yasaklanması,
- Ceza belirlenirken, insan ticareti suçunun cezalandırılmasında diğer taraf devletler tarafından verilen kesin kararların dikkate alınması,
- Mağdurun hayatının kasten ya da ağır bir ihmalle tehlikeye atılması, suçun çocuğa karşı işlenmesi, suçun görevini yapan bir kamu görevlisi tarafından işlenmesi ve örgütlenmesi tamamlanmış suç örgütü tarafından işlenmesinin ağırlaştırıcı sebepler olarak tanımlanması gerekmektedir (AKİTKES, Md. 23, 24, 25; UNODC, 2009: 18).

2.3.4. Soruşturma, Kovuşturma ve Resen Yapılan İşlemler

1. **İnsan ticareti suçlarının tanımı, soruşturması ve kovuşturması:** Taraf devletler, kısmen ya da tamamen kendi topraklarında gerçekleşen suçlarda insan ticareti suçunun soruşturması ve kovuşturmasını yapmak için mağdurlar tarafından yapılan suçlama, şikâyet ya da ihbara bağlı kalmamalıdır (Palermo Protokolü, Md. 3). Aynı şekilde, mağdurun rızasının savunma olarak kullanılan vakalarda rızayı önemsiz kılan araç fiillerin varlığı, tehdit, baskı, şiddet, nüfuzu kötüye kullanma ve kişilerin çaresizliğinden yararlanma gibi yöntemlere başvurulmuşsa rızanın

göz önüne alınmaması gerekmektedir (Palermo protokolü, Md.3; UNODC, 2009, s.21). Bu araç fiillerin varlığı, 18 yaşından küçük çocuklar için geçerli değildir. İnsan ticareti suçlarının soruşturması ve kovuşturmasına dair tavsiye edilen standart uygulamalar, aşağıdaki gibidir:

- Hakları konusunda mağdurların bilgilendirilmesi ve yasal süreçlerde görüşlerini ifade etmelerine imkân sağlanması,
- Devletler, mağdurları, suçu ihbar eden kişileri, soruşturma ve kovuşturma makamlarıyla işbirliği yapan kişileri, suçla ilgili ifade veren tanıkları ve gerektiğinde aile üyelerini maruz kalabilecekleri misilleme ve yıldırma girişimlerine karşı etkili ve uygun korumayı sağlaması,
- Mağdurun fiziksel korunması, ülkesine güvenli şekilde geri gönderilmesi, özel hayatı ve kimlik bilgilerinin korunması, meslek edinilmesine yardım edilmesi,
- Çocuğun mağdur olduğu durumlarda, çocukların yüksek yararı ilkesi doğrultusunda özel koruma önlemlerinin alınması,
- Özellikle suçun kovuşturulması sırasında, mağdurların desteklenmesine yardım eden dernek, vakıf ya da STÖ üye ve çalışanlarına yönelik olası misilleme ya da yıldırmaya karşı koruma sağlayacak yasal düzenlemeler yapılması,
- Taraf devletlerle işbirliği yapılması gerekmektedir (AKİTKES, Md. 27, 28, 30; Palermo, Md. 6; OHCHR, 2002; IHEB, Md. 6).

2. *Uzman makamların geliştirilmesi:* Taraf devletlere, insan ticareti ile mücadelede ve mağdurların korunmasında kişilerin veya kurumların uzmanlaştırılmasını sağlamak için gerekli tedbirlerin alınması tavsiye edilmektedir. Yeterli eğitime ve mali kaynağa sahip olması gereken bu kişi ve kurumların çalışanlarının, etkili biçimde görevlerini yerine getirebilmeleri için gerekli serbestliğe sahip olmaları gerekmektedir. Bu çerçevede, insan ticareti ile mücadele alanında çalışan uzman kuruluş ve çalışan sayısı önemlidir (UNODC, 2009). Bununla ilişkili olarak, devletler, kamu çalışanlarının insan hakları eğitimini de içeren eğitimleri almalarını sağlamakla ve desteklemekle yükümlüdürler. Eğitimler, mağdurların insan tacirlerinden korunması da dâhil olmak üzere, insan ticaretinin önlenmesinde kullanılan yöntemler, insan tacirlerinin kovuşturulması ve mağdurların haklarının korunmasına kapsamı gerekmektedir (AKİTKES, Md. 29.3).

3. *Eşgüdüm sağlanması:* Taraf devletler, uygun eşgüdüm organları kurmak yoluyla insan ticareti ile mücadelede politikalar ile devlet kurumları ve diğer kamu kurumları arasında eşgüdümü sağlamakla yükümlüdür (AKİTKES, Md. 29.2, Md. 5). İlgili kamu kurumları, yargı, iş müfettişleri, STÖ'ler, diğer sivil toplum kuruluşları, özel sektör işçi ve işveren örgütleri, sığınma rejimi otoriteleri, çocukların bakımından sorumlu kuruluşlar ve diğer ilgili kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması gerekmektedir. Bu çok disiplinli koordinasyonu sağlayacak olan kuruluşlar, aynı zamanda, düzenli olarak, mevcut politika, uygulama ve stratejileri de değerlendirmekle sorumludurlar (UNODC, 2009: 45). Nitekim devletler, insan ticareti ile mücadelelerdeki faaliyetlerini ve millî mevzuat hükümleri denetlemek için ulusal raportörler veya diğer mekanizmalar tayin etmekle yükümlüdürler (AKİTKES, Md. 29.4).

2.3.5. Uluslararası İşbirliği ve Sivil Toplumla İşbirliği

1. İşbirliği: Uluslararası sözleşmeleri imzalayan taraf devletlerin, insan ticareti ile mücadelede, mağdurların korunması ve yardım sağlanmasında, işlenen suçların soruşturma ve yargılaması amacıyla kapsamlı işbirliğinde bulunmaları gerekmektedir (AKİTKES, Md. 32). Bu işbirliği, asgari olarak, aşağıdaki uygulamaları kapsamalıdır;

- Mağdur ya da tanıkların hayatının, özgürlüğünün veya bedensel bütünlüğünün diğer taraf devletin sınırları içinde tehlike altında olduğuna dair makul sebepler varsa, bu bilgiyi diğer taraf devlete acilen bildirmelidir.
- Kayıp bir kişinin insan ticareti mağduru olduğuna dair yeterli şüphe varsa, kayıp kişilerin özellikle de kayıp çocukların bulunması için taraf devletler işbirliği yapmalıdır.
- İnsan ticaretinin önlenmesinde, taraf devletlerin, diğer taraf devletlerden talepleri konusunda bilgilendirilmesi gerekir.
- Taraf devletler, sağlayacakları bilgilerin kişilerin özel yaşamına saygı ve kimlik bilgilerinin gizliliği ilkesine uygun olarak gizli tutulmasını veya şartlara uygun kullanılmasını talep edebilirler.
- İnsan ticareti ile mücadelede daha etkili bir tespit, koruma ve önleme mekanizması için, taraf devletlerin STÖ’lerle ve sivil toplum üyeleriyle işbirliği yapmak amacıyla stratejik ortaklık kurması gerekmektedir (AKİTKES, Md. 33, 34, 35; Palermo, Protokolü, OHCHR).

2. Ulusal izleme mekanizmasının geliştirilmesi: Devletlerin insan ticareti ile mücadele faaliyetlerinin izlenmesi ve ulusal yasal düzenlemelerin uygulanmasının denetimi için, ulusal bir raportör atanması ve diğer izleme mekanizmalarının kurulması gerekmektedir (AKİTKES, Md. 29.4).

2.4. İyi uygulamalar

Bu bölümde insan ticaretinin tespiti, önlenmesi ve mağdurların korunmasına dair iyi örnekler yer almaktadır. İyi örneklerin belirlenmesinin amacı standartların olmadığı durumlarda ya da mevcut standartların uygulamada nasıl olması gerektiğine dair mevcut deneyimlerden yararlanarak daha iyi uygulamalar geliştirilmesidir. Bu örnekler BM ve AB ajansları ile devletlerarası ve uluslararası sivil toplum örgütleri tarafından yayımlanan raporlardan alınmıştır.

2.4.1. İnsan ticaretini önlemeye yönelik iyi uygulamalar

İnsan ticaretini önlemeye yönelik iyi örnekler, özellikle kamuda farkındalık yaratma, hedef grupların bilinçlendirilmesi, talebi engellemeye yönelik tedbirler ve entegre bilgi sistemlerinin kurulmasına yoğunlaşmaktadır.

Farkındalık yaratma: İrlanda

İrlanda, 2013 yılında, yurtdışında çalışan vize görevlileri için insan ticaretine dair bir bilgilendirme dosyası hazırlamıştır. Ayrıca, Ulusal İstihdam Hakları Müdürlüğü (NERA) aracılığıyla ev

içinde çalışan göçmen işçilerin haklarına dair farkındalık yaratıcı bir bilgilendirme kampanyası düzenlemiştir (GRETA, 2016, s.6).

Hedef gruplara yönelik çalışmalar ve işbirliği: Bulgaristan

Bulgaristan’da, doktor, psikolog, sağlık çalışanları ve sosyal çalışmacılar gibi uzmanlar tarafından kurulan ve etnik azınlıklar ile göçmenler gibi savunmasız grupların sağlık hizmetlerine erişimini kolaylaştırmayı amaçlayan bir ağ (*National Network of Health Mediators*) aracılığıyla, insan ticaretine yönelik farkındalık eğitimi düzenlenmiştir (GRETA, 2016, s.8).

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için Ulusal Eylem Planı: Moldova Örneği

İnsan ticaretini önleme çalışmaları açısından, Moldova’nın risk altındaki kadınlara yönelik ekonomik güçlendirme programı örnek olarak gösterilmektedir. Ev içi şiddet mağduru kadınların da dâhil olduğu bu program, kadınlara danışmanlık, rehberlik ve mesleki eğitime yönlendirme konularında destek olmaktadır (GRETA, 2016, s.12).

İnsan ticaretini önlemede turizm sektörü ile işbirliği: Karadağ

Sivil kurumlarla işbirliği standardına örnek olarak, Karadağ’daki İnsan Ticareti ile Mücadele Müdürlüğü’nün insan ticaretine karşı mücadele amacıyla 2011 yılında İşveren Sendikası ile bir protokol imzalaması gösterilebilir. Müdürlük, aynı zamanda, 244 turizm şirketi temsilcisi ile çocukların cinsel istismarını engellemek ve seyahat hâlinde veya turizm sektöründeki tesislerde konaklama sırasında bu istismarın tespitini kolaylaştırmak için Mesleki Etik Kurallar Rehberini imzalamıştır (GRETA, 2016, s.9).

İnsan ticareti ile ilgili bilgi toplamaya dair örnek: Hollanda

Politika geliştirme konusunda, AB üyesi ülkelerin geliştirdiği standartlaştırılmış veri toplama ve yayımlama faaliyetleri örnek verilmektedir. Hollanda’da görevlendirilen ulusal raportör, insan ticaretine dair her konuda bilgi toplamakta, araştırma yapmakta ve düzenli rapor yayımlamaktadır. Ulusal raportör, farklı birimlerden bilgileri tedarik etmektedir; *NGO Comensha* adlı birim, STÖ’lerden ve kolluk güçlerinden elde edilen mağdur bilgileri, savcılık soruşturma ve davalarla ilgili verileri, Göç Birimi ikamet izinleri ile ilgili verileri, UGÖ geri dönüşlerle ilgili verileri ve Merkezi Para Cezası Toplama Birimi ile Şiddet Suçları Tazminat Fonu tazminatlarla ilgili verileri sağlamaktadır (GRETA, 2016, s.5).

2.4.2. İnsan Ticaretinin Tespitine Dair İyi Örnekler

İnsan ticareti ile mücadelede iyi örnekler, bize, taraf ülkelerdeki tespit çalışmalarında reaktif bir tutum benimsendiğini göstermektedir. Bu uygulamalarda, özellikle bilgiye erişim yöntemleri, sosyal çalışmacıların rolü ve gezici tespit çalışmaları öne çıkmaktadır.

Toparlanma ve düşünme süresi: Hollanda ve Norveç

İnsan ticareti mağdurlarının tespiti sırasında, toparlanma süresi Palermo Protokolü’nde (13. Md.) bir ay olarak tavsiye edilirken; bu süre, Hollanda’da üç ay olarak uygulanmaktadır (GRETA, 2016, s.18). Üç aylık ikamet iznini kapsayan bu süre içinde, potansiyel mağdurlara giriş çıkışın

serbest olduğu misafirhanelerde konaklama, yasal, tıbbî ve psiko-sosyal destek sağlanmaktadır. Bu sürenin uluslararası sözleşmelerdeki bir aylık süreden daha uzun tutulmasının amacı, mağdurların bilgilendirilerek ve güçlenerek polisle işbirliği yapma konusunda daha sağlıklı karar almalarıdır. Bir başka AB ülkesi Norveç ise, bu süreyi altı ay olarak uygulamaktadır. Bu toparlanma süresinde Norveç’te tespit edilen mağdurlar, AB ya da AB üyesi olmayan ülke vatandaşı olan potansiyel mağdurlar, güvenli konaklama, yasal danışmanlık, sağlık ve geri dönüşle ilgili danışmanlık alabilmektedir (GRETA, 2016, s.18).

Kendi kendine tespit için farkındalık çalışması: Yunanistan

İnsan ticareti mağdurlarının tespitinde önemli konulardan birisi de mağdurların içinde buldukları durumun farkına varmaları olarak gösterilmektedir (ARIADNE, 2009, s. 29). Özellikle potansiyel mağdurların içinde buldukları durumun farkına varmalarının ya da kabul etmemelerinin, önerilen destek ve suça karşı işbirliği teklifini reddetmelerine yol açtığı bilinmektedir (ARIADNE, 2009, s. 29). Yunanistan’da ilk tespit aşamasında, potansiyel mağdurlara toplam 13 dile çevrilmiş bulunan bir “Bilgi Formu” verilmektedir. Bu form, potansiyel mağdurun hakları ve koruma tedbirlerini açıklamanın yanı sıra, insan ticaretine dair muhtemel göstergelerin bir listesini de içermektedir. Bu listede, vaat edilen işler gibi, insan ticaretinin görünmeyen yönlerine de vurgu yapılmaktadır. Bu bilgilendirme formu aracılığıyla, potansiyel mağdurların suçun cezalandırılmasında daha kolay işbirliği yapması amaçlanmaktadır (ARIADNE, 2012, s.30).

Acil yardım ve bilgi hatları: Ukrayna

Ukrayna’daki La Strada adlı sivil toplum örgütü farklı dillerde hizmet verdiği insan ticareti Yardım Hattı üzerinden arayanların kimlik bilgilerini anonimleştirerek ihbar almaktadır (ARIADNE, 2012, s.29). Arayanların kimliklerinin gizli tutulması sayesinde, çağrı alan kişilerin daha fazla detaya ulaştığı vurgulanmaktadır (ARIADNE, 2012, s.29).

Mülakat rehberleri: Arnavutluk

Potansiyel insan ticareti mağdurları ile yapılan görüşmelerin, bireylerin hak ve özgürlüklerine saygılı olması, soruların soruş biçiminin iyi düşünülmesi, önyargılı olunmaması, gizlilik gibi etik prensiplere uyulması beklenmektedir. Bu önlemleri sağlamak konusunda iyi bir örnek olarak Arnavutluk’un 2005 yılında kurduğu Yönlendirme Mekanizması gösterilebilir. Bu Yönlendirme Mekanizması kapsamında, potansiyel mağdurla mülakatların kendi dilinde konuşan, özel bir yerde, gizlilik çerçevesinde, tamamen gönüllü olarak ve alınan bilginin nerede kullanılacağı konusunda bilgilendirilerek yapılması önerilmektedir (ARIADNE, 2012, s.32).

Üç aşamalı tespit sistemi: Birleşik Krallık

Birleşik Krallık’ta 2009 yılında uygulamaya konan Ulusal Yönlendirme Mekanizması, üç aşamalı bir tespit mekanizması benimsemektedir. İlk aşamada, potansiyel mağdurlar ilgili kamu kurumu, belediye ve STÖ’lerden oluşan “İlk Müdahale” ekibi ile görüşmekte, ilk tespiti yapan ekipten sonra ikinci aşamaya geçilmektedir. Bu aşamada, ‘Yetkili Otorite’den bir görevli, kişi-

nin mağdur olup olmadığına karar verilmesi için dosyayı mevcut koşulları göz önünde bulundurularak incelemekte ve bu inceleme sırasında potansiyel mağdura 45 günlük toparlanma ve düşünme süresi önerilmektedir. Üçüncü aşamada ise, süre sonunda görevlendirilen kişi davanın insan ticareti olup olmadığına karar vermektedir (GRETA, 2016, s.15).

Gezici tespit ekipleri: Moldova Örneği

Moldova'da bulunan *La Strada* adlı sivil toplum örgütü, psikolog, sosyal çalışmacı ve avukattan oluşan gezici bir ekip ile tespit çalışmaları yapmaktadır. 2004 yılından itibaren aktif olan ve polisin de yer aldığı bu gezici ekip, Moldova'nın neresinde olursa olsun insan ticareti ile ilgili ihbarlar doğrultusunda o bölgeye giderek tespit yapmaktadır (ARIADNE, 2012, s.29). Ayrıca, Moldova'da mağdur tespit mülakatları için hazırlanan standart soru rehberi, STÖ'ler ve UGÖ misyonunun deneyimlerini kapsamakta ve hâlihazırda tespit çalışmalarında uygulanan göstergeleri içermektedir (ARIADNE, 2012, s.40). İnsan ticareti konusunda eğitilmiş sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanan ve yönlendirme aracı olarak kullanılan bu rehber sayesinde, tespit edilen mağdur sayısını artırdığı belirtilmektedir.

Çocuk mağdurların tespiti: Yunanistan

Yunanistan'daki bir STÖ olan ARSIS, çocuk mağdurların tespiti için bir sokak ekibi ile çalışmaktadır (ARIADNE, 2012, s.28). Sosyal çalışmacı ve müfettişlerden oluşan iki kişilik ekipler (birisini Arnavutça, Bulgarca ya da Romanca konuşan), sokakları gezerek tarama yapmaktadır. Bir çocuk mağdur olarak tespit edildiği zaman, STÖ, belediye, okul ve sosyal hizmetlerle işbirliği içinde, çocuğa ve ailesine psiko-sosyal destek önermektedir (ARIADNE, 2012, s.28). Bu destek ve danışmanlık, yasal danışmanlık, aile için istihdam olanaklarını araştırma, çocuk için eğitim olanaklarını kapsamakta ve çocuk müfettişlerinin onayı ile çocuk gerekirse sığınağa yerleştirilmektedir (ARIADNE, 2012, s.28).

2.4.3. Mağdurların Korunmasına Dair İyi Örnekler

Uluslararası sözleşmeler doğrultusunda, mağdurların korunmasına dair iyi örnekler, potansiyel mağdurların güvenliği, sığınakların koşulları, tazminat hakkı, ülkede kalış ve ikamet izinleri ile gönüllü geri dönüşe odaklanmaktadır.

Belçika'da, mağdur koruma programı çerçevesinde faaliyet gösteren üç kabul merkezi (Pag-Asa, Payoke ve Sürya), ayrımcılık yasağı normu çerçevesinde tüm yetişkin mağdurlara hizmet vermektedir (GRETA, 2016, s.15). Üç merkez de güvenliğin sağlandığı merkezlerinde 50 yatak kapasitesi ile barınma imkânı sunmaktadır. Ancak, belirli vakalarda mağdurlar transit dairelere yerleştirilebilmekte ya da özel kabul merkezinde (en fazla 6 ay) kaldıktan sonra, ihtiyaçlarına göre, diğer konaklama olanakları sunulmaktadır (GRETA, 2016, s.15). Konaklamanın yanı sıra, yasal yardım, psikolojik ve tıbbi destek de verilmekte ve geleceğe yönelik mesleki eğitim ve istihdam gibi konularda danışmanlık da verilmektedir.

Korumada STÖ'lerle işbirliği: Yunanistan

Kamu ve sivil toplumun işbirliğine örnek olarak, Yunanistan'da bakanlıklar ile 12 STÖ ve UGÖ Yunanistan arasında imzalanan bir anlaşma ile insan ticareti mağdurlarına 2005 yılından itibaren destek ve koruma sunulmaya başlaması gösterilebilir. Devletlerarası kurumlar, STÖ'ler ve kamu kurumlarının ortak bir anlayış geliştirme çabasıyla imzalanan anlaşmada, mağdurlara yönelik koruma ve destek mekanizmalarının temel prensipleri, kişisel bilgilerin korunması ve insan hakları merkezli yaklaşım benimsenmiştir (ARIADNE, 2009, s.14).

İşgücü piyasasına erişim

Avusturya, insan ticareti mağdurlarına ve tanıklara işgücü piyasasına erişiminin kolaylaştırılması için, 2011’den itibaren, özel önlemler almaktadır (GRETA, 2016, s.15). Moldova’da ise, Ulusal İstihdam Bürosu, insan ticareti mağdurlarını iş bulma acentelerine yönlendirerek danışmanlık, eğitim, iş fuarlarına katılımlarını sağlamaktadır ve mesleki uyum için bir ödenek tahsis etmektedir. 2008-2009 yılları arasında, Moldova’da 40 mağdur mesleki eğitimlere katılmıştır (GRETA, 2016, s.16).

Mağdurlara özel koruma programları oluşturulması: Macaristan

Macaristan’da, mağdurlara destek, yerel düzeyde gezici ekipler tarafından verilmektedir. Bu ekipler, içerisinde eğitilmiş sosyal çalışmacılar, Kızıl Haç çalışanları ve insan ticareti alanında çalışan STÖ’ler yer almaktadır. Gezici ekipler, yönlendirilen mağdurların yaşadığı bölgede yaşına ve ihtiyaçlarına göre özelleştirilmiş destek ve koruma programı oluşturulmaktadır. Ayrıca, mağdurların iş bulabilmesi için mesleki eğitimler verilmektedir. İş ve İşçi Bulma Kurumu, insan ticareti mağdurlarının iş bulması için onları ‘savunmasız işçi kategorisi’ altında sınıflandırarak, onlara iş bulmak için özel bir çaba göstermektedir. Bu özel kategori altında sınıflandırılan işçilerin maaşlarının yüzde 75-100’ünün devlet tarafından sübvansede edilmesi ve işverenlerin işçinin özel durumuna dair bilgilendirilmemesi, yani kişinin özel bilgilerinin korunması da bulunmaktadır (GRETA, 2016, s.16).

Çocuklara özel uygulama: Hollanda

Hollanda, sonradan ilgilenilmediği için haber alınmayan çocuk mağdurların güçlendirilmesi için özel bir bakım merkezi kurmuştur. Güvenlik önlemleri gevşetilerek, çocukların bakım merkezinde eğitim ve rehberlik ile güçlenmeleri sağlanmaktadır (GRETA, 2016, s.17). Çocuklar, burada insan ticaretine özgü riskler konusunda bilgilendirilmekte, merkez dışında bir okula, onlara özel bir programa, devam etmektedirler (GRETA, 2016, s.17). Şehir dışında, adresi gizli tutulan ve 60 yatak kapasitesi bulunan bu merkezde, 12 eğitimci ve bir ziyaretçi psikolog görev yapmakta, kamera ve kapı kartları ile tesis 7/24 çalışan gözetimi altında bulunmaktadır.

Tazminat hakkında dair örnek uygulamalar: Avusturya, Hollanda ve diğer ülkeler

Avusturya’da insan ticareti mağdurları, genel olarak şiddet mağdurları için oluşturulan devlet tazminat programı bulunmaktadır (GRETA, 2016, s.19). 2012 yılında, dört başvurucuya 13 bin 630 avro; 2013 yılında, 10 başvurucuya 89 bin 680 avro ödenmiştir (GRETA, 2016, s.19). Ayrıca, bu tazminatların tacirlerden alınmasına yönelik çalışmalar yapılmakta, Emek Odası (*The Labour of Chamber*) ise, mağdurlara ödenmemiş haklarını tacirlerden talep etmeleri için yasal danışmanlık hizmeti vermektedir (GRETA, 2016, s.19). Hollanda’da da, suçtan zarar gören taraflar uğradıkları zararın telafi edilmesini talep edebilmekte ve hâkimler tacirlerin tazminat ödemesine hükmedebilmektedir (GRETA, 2016, s.19). 2011 yılından itibaren, Hollanda yasaları, şiddet ve cinsel suçlardan zarar görenler için devletin mağdurlara ödenen tazminat ödemesini öngörmektedir. Eğer öngörülen tazminatın tümü sekiz ay içerisinde ödenmezse, devlet, kalan tutarı da ödemektedir. İzlanda, İsveç, Gürcistan, Birleşik Krallık da tacirin bilinmediği, bulunmadığı ya da el koyacak yeterli mülkünün olmadığı durumlarda, mağdura tazminat ödenmesini öngörmektedir. Bu rakamlar, Gürcistan’da bu bir defaya mahsus olmak

üzere 390 avro iken; İsveç’te toplam 14 mağdura ödenen tazminat miktarı, uğradıkları zarara bağlı olarak 8 bin ile 33 bin avro arasında değişmektedir (GRETA, 2016, s.20).

3. Türkiye’de İnsan/Kadın Ticareti ile Mücadelenin Mevcut Durum Analizi: Normatif-Politik Yapı

Türkiye’de insan/kadın ticareti ile mücadele, uluslararası alanda olduğu gibi bir toplumsal cinsiyet eşitliği talebi olarak değil, uluslararası ilişkiler ve Türkiye’nin hazırlıksız yakalandığı düzenli/düzensiz göç akımlarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir (Erder ve Kaşka, 2003). Bu alan, öncelikle göçmen kadınlar bağlamında görünürlük kazanmıştır. Uluslararası gündeme ve imzalanan sözleşmelere paralel olarak, Türkiye, 2000 yılında Palermo Sözleşmesi’ni imzalamasına rağmen, ancak 2006 yılında, bu eleştirilerin ardından insan ticareti tanımına fuhşu da dâhil ederek cinsel sömürü amacıyla insan ticareti biçimini tanımıştır. Birleşmiş Milletler’in 2016 Küresel İnsan Ticareti Raporu, Türkiye’de insan ticareti mağdurlarının yüzde 99’unun kadın ve ticaretin biçiminin cinsel sömürü amaçlı olduğunu göstermektedir (UNODC, 2016, s.71). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilişkili tek insan ticareti biçimi, cinsel sömürü amaçlı kadın ticareti değildir. Zorla evlendirme, evlatlık verme, hizmet ettirme ya da ev içi çalışanların maruz kaldıkları toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden kaynaklı insan ticareti biçimlerinin de varlığı bilinmektedir. İlaveten, özellikle emek sömürüsü amacıyla ve dilendirme gibi farklı yöntemlerle insan ticareti biçimlerine de rastlanmaktadır (UNODC, 2016, s.71). Son yıllarda, bu alanda politika ve strateji belgeleri hazırlanmaktadır. Ancak, insan/kadın ticareti ile mücadele, ağırlıklı olarak devletin ve kamu kurumlarının faaliyet gösterdiği bir alan görünümünü vermekte, sınırlı sayıda STÖ’lerin rolü ise, sığınak işletmek gibi hizmet sağlayıcı konumdan daha öteye geçememektedir.

Bu bölüm, tarihsel gelişmeler ışığında Türkiye’nin insan/kadın ticareti ile mücadelesinde mevcut durumun özetlenmesi ile başlamakta ve yasal mevzuat ile politika belgelerinin uluslararası sözleşmeler ışığında haritalaması ile devam etmektedir. İnsan ticareti ile mücadelenin etkinliği yasal ve politik önlemler kadar, onların uygulamada nasıl gerçekleştirildiği ve toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin benimsenip benimsenmediği ile de yakından ilişkilidir. Dolayısıyla bu bölümün son kısmı, insan/kadın ticareti ile mücadele alanında faaliyet gösteren kamu kurumları ile sivil toplum örgütlerinin kapasitelerinin incelenmesine ayrılmıştır.

3.1. İnsan Ticareti ile Mücadelede Mevcut Durum

Türkiye, 90’ların ortalarından itibaren, özellikle de Sovyetler’in dağılmasının ardından, insan ticaretinin hedef ve transit ülkelerinden birisi olarak bilinmektedir. Palermo Protokolü’nü 13 Aralık 2000 tarihinde imzalayan Türkiye, 2002 yılında, insan ticareti suçunu ilk olarak 4771 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) 201/b maddesi altında tanımlanmış, ancak bu tanım, cinsel sömürü amaçlı ya da fuhuş amaçlı insan ticaretine referans vermemiştir. İnsan ticareti ile mücadelede “kadın ve çocuklara özel önem verilmesi” gereğini vurgulayan Palermo Protokolü’nün insan ticareti tanımı, özellikle, “başkalarının fuhşunun sömürülmesi”ne referans vermektedir (United Nations, 2000, Md.3). 19 Aralık 2006 tarihinde yapılan bir düzenleme ile, “zorla fuhuş yaptır-

mak” ve “ülkeye sokan/ülkeden çıkararak” ibareleri maddeye eklenerek, insan ticaretinin tanımında cinsel sömürü amaçlı kadın ticaretine doğrudan referans verilmiştir. 5237 No’lu TCK’de yer alan insan ticareti tanımı şöyledir:

Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkararak, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası verilir (GİGM, 2017a).

Olası cinsel sömürü amaçlı insan ticareti suçlarının 227 Sayılı Fuhuş Zorlama suçu kapsamında görülmesi ve iki suç tanımı arasındaki sınırların belirsizliği, 2006’daki düzenleme ile giderilmeye çalışılmıştır. Ancak, uygulamada istenen etki gerçekleşmemiştir (bkz. Yenidünya vd. 2009; Coşkun, 2014; Sever v.d. 2014; Atauz vd. 2009). Yine de son yıllara kadar Türkiye’nin insan ticareti ile mücadelesinde özellikle göçmen kadınların cinsel sömürü amaçlı ticaretine odaklandığı, hatta bunun neredeyse resmî olarak tespit edilen tek insan ticareti biçimi olduğu görülmektedir (GİGM, 2017d). GİGM verilerine göre tespit edilen insan ticareti mağduru sayısı 2005-2013 yılları arasında hızla düşüş göstermiş ve yaklaşık yüzde 96’sı (1.044) cinsel istismar olmak üzere toplam 1.088 mağdur tanımlanmıştır. Aynı dönemde cinsiyete göre ayrıştırılmamakla birlikte insan (kadın) ticareti mağdurlarının büyük kısmı Moldova, Ukrayna, Özbekistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Rusya ve Azerbaycan’dan oluşmaktadır. (GİGM, 2017d, s. 65).

Tablo 1: Yıllara göre Tespit Edilen ve UGÖ’nün Gönüllü Geri Dönüş Programına Katılan İnsan Ticareti Mağdur Sayıları (2005-2017)

Yıllar	Kolluk Güçleri Tarafından Tanımlanan İnsan Ticareti Mağduru Sayısı	Gönüllü Geri Dönüş Programına Katılan Mağdur Sayısı	18 Yaşından Küçük Olan Mağdurların Sayısı	Programa Katılan Mağdur Sayısı/Tespit Edilen Mağdur Sayısı
2017	303	303	98	% 100
2016	181	138	29	% 76
2015	108	69	26	% 63
2014	50	26	2	% 52
2013	21	9	-	% 42
2012	55	25	1	% 45
2011	82	22	5	% 27
2010	58	26	3	% 45
2009	102	75	1	% 73
2008	120	78	12	% 55
2007	148	118	8	% 79
2006	246	191	24	% 77
2005	256	220	32	% 86
Total	1,730	1,300	241	% 64

Kaynak: (GİGM, 2017c; 2017d)

İnsan ticaretine karşı politikaların önemli bir bileşeni olan yasal düzenlemelerin yanı sıra, 2002 yılında Dışişleri Bakanlığı’nın koordinatörlüğünde kamu kurumları, devletlerarası kurumlar (Uluslararası Göç Örgütü - UGÖ) ve STÖ’lerden oluşan “İnsan Ticareti ile Mücadelede Ulusal Görev Gücü” oluşturulmuştur. Ulusal Görev Gücü’nün kuruluş amacı, insan ticaretinin önlenmesi, mağdurların tespit edilmesi ile korunması ve insan tacirlerinin cezalandırılmasına yönelik politikaların geliştirilmesidir. Görev Gücü’nün ilk faaliyetlerinden birisi, Mart 2003’te uygulamaya konan, İnsan Ticareti ile Mücadele Eylem Planı’dır. Mağdur tespitine, koruma tedbirlerine ve kurumlararası görev dağılımlarına odaklanan eylem planı çerçevesinde, sığınma evleri kurulması ve koruma programı oluşturulması, acil yardım hattı ve geri dönüş programı başlatılması, eğitimler yapılması ile ‘yabancıların’ vatandaşlık ve çalışma izinlerine dair düzenlemeler yapılması hedeflenmiştir. Yasal mevzuat, bir sonraki bölümde, detaylı incelenmektedir. Aynı yıllarda, tespit edilen mağdurların sağlık hizmetlerine ücretsiz erişimi ve kalışlarını düzenleyen bir dizi genelge yayımlanmıştır. Bu genelgeler, insan ticareti mağdurlarının kalacakları sığınakları ve STÖ’leri tanımlamakta, belediyeler ile işbirliğini düzenlemekte ve mağdur tespitinde dikkat edilecek hususları içermektedir (Bkz. Ek 2). 2003 yılında, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından insan ticareti ile ilgili bilgilendirici bir kitap hazırlanmış ve tüm illere dağıtılmıştır. 2004’ten itibaren, insan ticareti ile ilgili bilgilendirmeler, hizmet içi eğitim müfredatına eklenmiştir ve mücadeleye dair bir kılavuz hazırlanmıştır.

Potansiyel insan ticareti mağdurlarının tespit işlemleri, kolluk güçleri tarafından yapılmaktadır. Tespit sürecinin bir rehber eşliğinde standartlaştırılması için, 27 Ekim 2006 tarihinde, İçişleri Bakanlığı bir genelge (No. 74) hazırlamıştır. Tespit konusunda, UGÖ ve STÖ’ler tarafından kamu çalışanlarına dönem dönem eğitimler verilmiştir. Eğitimler, öncelikle tespit yapan İçişleri Bakanlığı’na bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü çalışanlarına, Jandarma Genel Komutanlığı çalışanlarına, Polis Yardım Hattı operatörlerine, Adalet Bakanlığı çalışanlarına verilmiştir. İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV) (2007) raporuna göre, 2004 yılında, toplam 332 polis memuru, 2005’te 515 ve 2006’nın ilk yarısında 201 polis memuru eğitimlere katılmıştır. Uluslararası Göç Örgütü (UGÖ) ve Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi (ICMPD) de insan ticareti ile ilgili bilgilendirme ve eğitimci kitabı hazırlamışlardır.

2005 yılında revize edilen eylem planı çerçevesinde, insan ticareti mağdurlarına ulaşıldığı ilk andan itibaren geri gönderilmelerine kadar süreci kapsayan Ulusal Yönlendirme Mekanizması (UYM) kurulmuştur. Bu mekanizmanın bir parçası olarak 2005 yılının Mayıs ayında, insan ticareti mağdurlarına ulaşmak ve yardım etmek amacıyla Rusça, Türkçe, İngilizce ve Romence dillerinde hizmet veren bir acil iletişim hattı, ALO 157, kurulmuştur. UGÖ tarafından işletilen bu hat, daha sonra kamuya devredilmiş ve 2015 yılından itibaren Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER 157) adı ile Türkçe, İngilizce, Almanca, Arapça, Farsça ve Rusça olarak, 7/24, göçmen ve mültecilere yönelik danışmanlık hizmeti veren bir hatta dönüştürülmüştür. 2005 yılından itibaren bu hat aracılığıyla 182 mağdurun tespit edildiği belirtilmektedir (GİGM, 2017d). Ancak cinsel istismar amacıyla insan ticaretine dair tespitlerin büyük kısmı güvenlik güçlerinin fuhuşla mücadele kapsamında eğlence yerlerine yaptıkları operasyonlar sırasında ve sonrasında tespit edilen kadınlardan oluşmaktadır (A.g.e., s.38). Polis ve jandarmadan oluşan kolluk güçleri tarafından insan ticareti mağduru olabile-

ceği şüphesi duyulan kişiler 2015 yılından önce İçişleri Bakanlığı’na bağlı Yabancılar Şube birimlerine, sonrasında ise Göç İdaresi Müdürlüklerine yönlendirilmektedir.

Yine 2005 yılında, UGÖ desteği ile koruma faaliyetleri kapsamında tespit edilen mağdurlar için Gönüllü ve Güvenli Geri Dönüş Programı başlatılmıştır. Bu program, mağdurların, programa katılmayı kabul etmeleri hâlinde, sığınma evlerinde kalmasını ve gönderilecekleri ülkede STÖ’lerden destekler olarak geri dönüş koşullarının iyileştirilmesini kapsamaktadır. GİGM istatistikleri bize 2013 yılına kadar güvenli geri dönüş programına katılan mağdur sayılarında ciddi bir düşüş olduğunu ancak son yıllarda hızla arttığını göstermektedir (Tablo 1). 2017 yılında tespit edilen 303 insan ticareti mağdurlarının tamamı ya da hepsinden birisi bu programa katılmıştır.

Türkiye’de insan ticareti mağdurlarını koruma faaliyetleri kapsamında ilk sığınma evi, 23 Ağustos 2004 tarihinde, İKGV tarafından İstanbul’da açılmıştır. Daha sonra, Kadın Dayanışma Vakfı, 1 Kasım 2005 tarihinde Ankara’da ve Aile Danışmanları Derneği ise, 01 Kasım 2009 tarihinde Antalya’da, insan ticareti mağduru olarak tanımlanan kadınlara ve çocuklara sığınma evi hizmeti vermeye başlamıştır. Polis tarafından yapılan mülakat ve inceleme sonucu tespit edilen mağdurlar, Gönüllü Geri Dönüş programına katılmak isterlerse, bu sığınaklarda kalmakta ve kalış süresince de geri dönüş evrakları düzenlenmektedir. Yani kadın ticareti mağdurları tespit edildikten sonra sığınaklara gönderilmektedir. Sığınaklarda, acil sağlık, zorunlu gereksinimler ve barınma ihtiyaçları karşılanmaktadır. Ancak, düzensiz ve yetersiz fonlara bağlı olarak, 2016 yılında, Ankara ve İstanbul’daki sığınaklar kapatılmıştır, Antalya’daki ise, mağdurların ve çalışanların güvenliğinin riske girmesinden dolayı kapanmıştır. 2016’da, Kırıkkale İl Göç İdaresi tarafından kadın ticareti mağdurlarına özel bir sığınak açılmış, 2017 yılı başında ise, Ankara Büyükşehir Belediyesi Ankara’daki kapanan sığınağı işletmeye başlamıştır. 2018 Ağustos itibari ile Ankara Göç İdaresi Müdürlüğü kadın ticareti mağdurlarına hizmet veren sığınağı devir almış ve işletmeye başlamıştır. Böylelikle, kadın ticareti mağdurlarına özel tasarlanan 22 kişi kapasiteli 2 sığınma evi, kamu kurumları tarafından işletilmeye başlanmıştır.

Türkiye’nin, Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi’ni (AKİTKES) 2009 yılında imzalaması, bu alandaki çalışmalarını açısından önemli bir gelişmedir. Palermo Protokolü ile uyumlu bir insan ticareti suçu tanımı benimseyen AKİTKES, taraf devletlere getirdiği tespit, koruma ve önleme tedbirleri yükümlülükleri ile Palermo’ya göre daha fazla insan hakları odaklı bir sözleşme olarak değerlendirilmektedir (Ayata vd. 2009). AKİTKES’in imzalanmasının ertesinde, Türkiye’nin insan ticareti ile mücadelesini uluslararası standartlara taşımak ve bu alanda çalışan kurumları güçlendirmek için, AB-Türkiye Mali İşbirliği Programı kapsamında uygulanan bir proje ile 2009’da İkinci Ulusal Eylem Planı kabul edilmiştir. Temel olarak Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı’nın uygulayıcı olduğu ikinci planın amacı, “Türkiye’nin insan ticareti ile mücadele alanında minimum standartları yakalayabilmesi, insan ticareti ile mücadele eden kurumların kapasitelerinin geliştirilerek, mücadele stratejilerinin belirlenmesi ve sektör eylem planlarının yürütülmesini sağlamak” olarak tanımlanmıştır (EGM, 2009). Bu eylem planında, sektörel eylem planları doğrultusunda insan ticareti ile ilgili yürütülen projeler yer almaktadır. Eylem planı, hem yasal hem

de idari olmak üzere tespit, koruma, önleme ve cezai yaptırımlara odaklanmaktadır (EGM, 2009).

Yaklaşık son on beş yılda, Türkiye insan ticareti ile mücadele alanında politika üretmiş ve farklı uygulamaları hayata geçirmiştir. Önce insan ticareti tanımı ile başlayan çabalar, daha sonra, fuhşun sömürsünün de tanıma dâhil edilmesi ile revize edilmiştir. Eylem planları dâhilinde, Acil Yardım Hattı ve sığınma evleri kurulmuş, eğitimlerle farkındalık yaratılmaya çalışılmıştır. Tespit ve korumaya dair genelgeler aracılığıyla, insan ticaretine uğrayan bireylerin tespiti ve koruması konularında standart sağlanması amaçlanmış, önlemeye dair UGÖ ve STÖ’ler aracılığıyla eğitimler ve kampanyalar düzenlenmiştir. 2014 yılında yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), Türkiye’nin insan ticareti ile çabalarını ortaklaştırmış ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) altında toplamıştır. GİGM Türkiye’de insan ticareti ile mücadele çabalarının merkezileştiği birim olarak mağdur tespit, tanıma, koruma ve önleme çabalarını yöneten birim olmuştur. 2017 insan ticaretine dair açıklanan GİGM raporu son dönemdeki çabaların bir özeti vermektedir (GİGM, 2017d).

Bu rapor hazırlandığı sırada GİGM tarafından yayımlanan 2017 Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadele Yıllık Raporu bu zamana kadar yayımlanan en detaylı istatistikleri bize sunmaktadır. Mağdur tespit edilen kişilere dair yaş, cinsiyet, uyruk bilgilerinin yanı sıra insan ticareti biçimleri de tanımlanmaktadır (GİGM, 2017d, s.63-73). Bu istatistiklere göre 2014-2017 yıllarında mağdur olarak tanımlanan kişilerin sayısında artış yaşanmıştır. Bu artışta özellikle Suriyeli mülteci çocukların dilendirme amacıyla ticaretindeki artış dikkat çekmektedir. Nitekim 2017 yılında 74 Suriyeli çocuğun zorla dilendirilme yoluyla insan ticaretine maruz kaldığı tespit edilmiştir. İşgücü istismarında ise özellikle Afgan ve Fas uyruklu erkeklerin çoğunluğu olduğu görülmektedir (GİGM, 2017d). Son açıklanan rakamlarla 2005-2017 yılları arasında Türkiye’de tanımlanan bin 730 insan ticareti mağdurlarının yaklaşık yüzde 75’inin yani her dört tespitten üçünün cinsel sömürü amacıyla kadın ticareti vakalarından oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2: Tespit Edilen İnsan Ticareti Mağdurlarının Uyruklarına göre İnsan Ticareti Biçimleri (2017)

Uyruk	Cinsel İstismar	İşgücü İstismarı	Zorla Dilendirme	Toplam
Toplam	460	108	74	642
Suriye	54	7	74	135
Kırgızistan	98	-	-	98
Özbekistan	76	2	-	78
Fas	25	18	-	43
Afganistan	-	43	-	43
Moldova	37	-	-	37
Ukrayna	28	3	-	31
Rusya	26	-	-	26
Azerbaycan	20	1	-	21
Türkmenistan	16	-	-	16
Diğer	80	34	-	114

Kaynak: GİGM, 2017d, s.72.

Türkiye’nin 2000’li yılların başından itibaren gösterdiği çabalarına rağmen, insan ticaretinin toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilişkisi, yoksul kadınların ve çocukların risk altındaki gruplar olarak tanımlanmalarının ötesinde, hem politika yapımında hem de uygulamada uzun yıllar neredeyse hiç kurulmamıştır. Bu durum, politika belgelerindeki zayıf referanslarla, tespit ve koruma mekanizmalarındaki yetersiz önlemlerle ve sınırlı verilerle desteklenmektedir. 2016 yılında kabul edilen İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkındaki Yönetmelik’e (İTMMKHY) kadar, vatandaş kadınların ve çocukların mağduriyetlerine politika belgelerinde referans verilmediği gözlemlenmektedir. Ancak 2016 yılında söz konusu yönetmeliğin çıkmasıyla kadın ve çocukların mağduriyetlerin önlenmesi ve korunmaları bağlamında mesafe kaydedilmiştir. Bu yönetmeliğin uygulamaya etkisi önümüzdeki yıllarda daha fazla gözlenebilecektir.

3.1.1. Kadın Ticareti Tartışmaları

Türkiye’de genelevlerde çalışan kadınların insan ticareti bağlamında durumlarının değerlendirilmesine dair yeterince araştırma bulunmamaktadır.

Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü’nün 15. maddesinde, genel kadın, “Başkalarının cinsi zevkini menfaat karşılığı tatmin etmeyi sanat edinen ve bunun için değişik erkeklerle münasebette bulunan kadınlar” olarak tanımlanmaktadır (Madde 15 - Değişik : 31.1.1973 - 7/5786 K.) (Bakanlar Kurulu Kararı, 1961). Yeni dönemli araştırmalar, genelevde çalışan kadınların büyük kısmının, çocuk yaşta taciz, toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve tecavüz geçmişi olduğunu göstermektedir (Balseven-Odabaşı vd., 2012; Açıkalin, 2013; Zengin, 2011).

1961 yılına ait genelevlere dair tüzüğün 57. ve 61. maddeleri, genelev sahiplerinin, çalışanlarını hiçbir şekilde zorlayamayacağını ve kimsenin arzusu dışında genelevde çalışamayacağını, çalışanları borç yüzünden alıkoymayacağını ve çalışanlarına kötü muamele yapamayacağını belirtmektedir. Her ne kadar, bugün, kadınlar genelevden çıkmak için yasal anlamda özgür olsalar da peşlerini bırakmayan damgalama (kurumsal fişleme), kalıpyargılar, ayrımcılık ve gözetleme, fuhuştan çıkmalarını engellemektedir. Genelev çalışanları kimliklerinin alıkonması ile hareket serbestliğini kaybetmekte, istediği yerde yaşamak, seçilme hakkı ve genelevden ayrıldıktan sonra istediği yerde çalışmak gibi temel sosyal ve siyasi haklarını kaybetmektedir (Zengin, 2011, s. 81, 116). Bu kısıtlamalara bir örnek olarak muayeneye gitmeyen ya da evini değiştiren genelev çalışanlarının 24 saat içinde polise haber verilmesi uygulaması gösterilebilir. Neredeyse 60 yıllık bu yasal düzenlemenin temel insan hakları odaklı ve kadın haklarına dair uluslararası sözleşmeler doğrultusunda revize edilmesi gerekmektedir. Örneğin, muayeneye gitmeyen ya da evini değiştiren genelev çalışanlarının 24 saat içinde polise haber verilmesi gereği gibi (Md. 56).

Fuhuş ve insan ticareti arasında önemli bir bağ bulunmaktadır. Bu bağ özellikle insan ticareti mağdurlarının tanımlanması ve tespitinde karşımıza çıkmaktadır. Nitekim GİGM tarafından yayımlanan 2017 Raporu insan ticareti mağdur tanımlama faaliyetleri açısından fuhuşla mücadele kapsamında yapılan operasyonlar sırasındaki tespitlere işaret etmektedir (GİGM, 2017d, s. 38). Bu tespitler hem vatandaş hem de göçmen kadınlar için önemlidir. Yine aynı raporda YUKK’un 54’üncü maddesinde izinsiz çalışma ya da “geçimini meşru olmayan yollardan sağladığı” tes-

pit edilenler ve hakkında sınırdışı kararı alınanlar ile insan ticareti göstergelerine göre mülakat gerçekleştirileceğine işaret edilmektedir (A.g.e). CEDAW hükümleri ve AGİT özel temsilcisinin 2017 Raporu (AGİT, 2017) da fuhuş alanında sömürü ve insan ticareti benzeri uygulamaların sonlandırılması için devletin sömürü koşullarını ortadan kaldırmasını tavsiye etmektedir. Uluslararası belgelerden kaynaklanan standartlar arasında, örneğin, fuhuş yapan ya da yaptırılan kadınlar arasında insan ticareti benzeri uygulamaların tespit edilebilmesi için sağlık kuruluşlarına muayeneye giden kadınların arasında tespit çalışmalarının yapılması ve sağlık çalışanlarının bu konuda eğitilmesi gibi önlemler önerilmektedir.

Ayrıca, resmi tespit işlemlerinde vatandaş kadın sayısının çok az olması ve sözü edilen kadınların hiçbir destek mekanizmasına yönlendirilmemesi, uygulamada vatandaş kadınların otomatik olarak cinsel sömürü amacıyla insan ticareti tanımının dışında bırakıldığını göstermektedir (GİGM, 2017b). Burada belirtmek gerekir ki Türkiye’de fuhuşa zorlama tanımı (Md. 227) ve cinsel sömürü amacıyla insan ticareti tanımı (Md. 80) arasında, sınır aşımı dışında önemli bir farklılık bulunmamaktadır. Her ikisinde de rıza konusunu belirleyen en önemli kriter ise kadınların ufak da olsa para almaları ve/veya çıkar sağlamaları olmaktadır. Halbuki cinsel sömürü amacıyla yapılan kadın ticaretinde tacirlerin fuhuşa zorlanan kadınlara az miktarda da olsa para verebildiği bilinmektedir ve bu durum Palermo Protokolü’nün insan ticareti tanımında da işaret edilmektedir. Ayrıca özellikle göçmen kadınların Türkiye’ye kendi başlarına gelmeleri ve daha sonra insan ticaretine maruz kalmaları ya da yurtiçinde serbest dolaşım imkânına sahip olmaları tespiti zorlaştırmaktadır (Coşkun, 2014). Son yıllarda yapılan yasal düzenlemeler, YUKK (2013) ve İTMMKHY (2016), yurtiçinde insan ticaretine referans vermekle birlikte, bunun uygulamada nasıl olacağı önümüzdeki yıllarda belirlenilecektir.

3.1.2. Türkiye’deki Mülteciler ve Farklı İnsan Ticareti Biçimleri

BM tarafından hazırlanan 2016 yılı Küresel İnsan Ticareti Raporu, özellikle çatışmalardan ve zulümden kaçan mültecilerin içinde buldukları zor koşullardan ve riskli kararlar almak zorunda kalmalarından dolayı insan tacirlerinin kolay hedefi hâline geldiği vurgulamaktadır (UNODC, 2016, s.10). Raporda, özellikle kadınların ve kız çocuklarının cinsel sömürü için ve zorla evlilikler aracılığıyla ticareti yapılırken; erkek çocukların ve yetişkin erkeklerin, çalıştırma ve hizmet ettirmek için insan ticaretine maruz kalabildikleri vurgulanmaktadır (UNODC, 2016, s.10). Hiç şüphesiz, mültecilik, önemli sosyal ağlardan ve psiko-sosyal desteklerden mahrum kalan pek çok mülteci ve göçmen için insan hakları ihlalleri, şiddete uğrama ve savunmasızlığı artıran faktörlerden birisi olarak kabul edilmektedir. Özellikle kadınlar, çocuklar ve LGBTİ mülteci ve göçmenlerin, bu anlamda çoklu ayrımcılığa uğradıkları bilinmektedir.

Bugün Türkiye’de emek sömürüsü amaçlı insan ticaretinin emek ve cinsel sömürü amacıyla, zorla evlendirme yoluyla ve çocukların dilendirilmesi yoluyla olmak üzere, farklı biçimleri gözlemlenmektedir. Özellikle Suriyeli sığınmacı kadınların ve kız çocuklarının zorla evlendirilmesi ya da çaresizliklerinden yararlanılarak evlenmek zorunda bırakılması, son yıllarda BM gibi uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum tarafından da eleştirilmektedir. Örneğin, BM Nüfus Fonu (UNFPA) tarafından 17 Kasım 2017’de çeşitli sivil toplum örgütleri ile İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi gibi meslek kuruluşlarının katılımı ile organize edilen bir toplantıda, dünyada erken evliliklerin yaygınlığına dikkat çekilirken, bu tür evliliklerin cinsel istismar olduğu da vurgulan-

mıştır (UNFPA, 2017). Hayata Destek Derneği’nin İstanbul’daki Suriyeli Mültecilere İlişkin Zarar Görebilirlik Değerlendirme Raporu, Suriyeli aileler için çocuklarını evlendirmenin, zorluklarla baş etme stratejilerinden birisi olduğunu göstermektedir (Hayata Destek, 2016, s.34). Kadınların ve kız çocuklarının bir çıkar karşılığında ya da yaşam koşullarını iyileştirmek adına ve yerleşik sosyal ağlar kurmak beklentisi ile evlendirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı insan ticaretinin bir başka biçimi olarak tanımlanmaktadır. Nitekim Palermo Protokolü, 18 yaşından küçük çocukların rızasının sorgulanmayacağını kabul etmektedir.

Geçici koruma altındaki Suriyeli kadınların ve kız çocuklarının, insan ticareti riski altındaki gruplar olarak görülmelerine rağmen, bu alanda henüz somut bir politika ve uygulama geliştirilmemiştir (GİGM, 2016b). Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı, 2016-2020 kapsamında zorla evliliklere yönelik eğitici eğitimleri planlanmaktadır (KSGM, 2016, s.52).

İnsan ticaretinin en yaygın biçimlerinden bir diğeri, emek sömürsü amacıyla insan ticaretidir. Bu alanda, özellikle belgesiz göçmenler ve kayıtdışı çalışan mülteciler risk altındaki gruplar olarak tanımlanmaktadır. 1990’lardan itibaren hızla transit ve göç alan bir ülke konumuna gelen Türkiye’de, bugün, 3,5 milyondan fazla sığınmacının ve bir milyondan fazla kayıtlı-kayıtsız göçmenin ikamet ettiği tahmin edilmektedir. Daha iyi bir yaşam için Batı Avrupa’ya gitmek, kısa süreli çalışmak için gelen ya da savaş ve zulümden kaçan göçmen ve mültecilerin, farklı insan hakları ihlallerine uğradıkları bilinmektedir. Bu ihlallerinin en görünür biçimi, kayıtsız çalışmak durumunda kalan göçmenlerin uğradığı emek sömürsüdür. Çoğu göçmen ve mülteci, yerli işgücünün yapmak istemediği işlere talip olmakta ve bu işlerde tam güvencesiz, ağır koşullarda ve çoğu zaman daha düşük ücretle çalışmak zorunda kalmaktadır (Toksöz vd. 2012, s.83-85). Bu güvencesiz çalışma durumu, işverenlerin göçmen ve mülteci işçilere karşı ayrımcılık yapmasını da beraberinde getirmekte ve sıklıkla ücretlerinin işveren tarafından gasp edilmesi durumu yaşanmaktadır (Toksöz vd. 2012; Coşkun, 2016). O’Connell Davidson’ın (2010) işaret ettiği gibi, kayıtdışı ve kötü çalışma koşullarının yaygın olduğu bölgelerde, hatta farklı sektörler arasında, emek sömürsünün hangi boyutlarının tolere edilebilir hangilerinin tolere edilemez olduğuna karar vermek, devletlerin alacağı politik bir karardır. Nitekim Türkiye’de de çalışma iznine kısıtlı erişimi olan göçmen ve mülteci işçilerin daha ağır şekillerde emek sömürsüne uğradığı bilinmekle birlikte, bu ağır sömürü şartlarının hangilerinin insan ticareti sınırlarına gireceği tanımlanmamakta ve bu koşulların yaygınlığından dolayı insan ticaretinin bu biçimi gözardı edilmektedir. Bu belirsizlik, insan ticareti tanımı kapsamına giren farklı sömürü biçimlerinin ve bu biçimlerin yasalarda tanımlanan diğer suçlarla (örn. Zorla Çalıştırma Yasası, Md. 107) keşisen yapısından da kaynaklanmaktadır. Ancak çocuk işçiler söz konusu olduğunda bu belirsizlik ve tolere edilebilirlik azalmaktadır. Nitekim Türkiye’deki Suriyeli çocuk işçilerin uluslararası markalara üretim yapan firmalarda çalıştırılmasına dair uluslararası basında çıkan eleştiriler, buna örnektir (Korkmaz, 2017, s.104). Suriyeli mülteci çocukların eğitime katılımı için, Avrupa Birliği ve UNICEF tarafından desteklenen ve Kalkınma Bakanlığı bünyesindeki Sektörlerarası Çocuk Kurulu (SÇK) tarafından yürütülecek olan “Eğitim için Şartlı Nakit Transferi Projesi”, Türkiye’deki sığınmacı çocukların örgün eğitime kayıt ve devamlılıklarını artırmayı amaçlamaktadır (SÇK, 2017).

Türkiye’nin insan ticareti ile mücadelesindeki mevcut durum, yasal düzenlemelerin çerçevesinin uluslararası sözleşmeler ışığında incelenmesi ile daha anlaşılır olacaktır. Sonraki bölümde, insan ticareti ile mücadelede yasal mevzuat ve ilgili kurumlar ve politika belgeleri detaylı olarak ele alınmaktadır.

3.2. Yerel Mevzuatın Haritalaması: Mevzuatın İlgili İnsan Hakları Belgeleriyle Uyumunun Tespiti (Yapısal İzleme)

Türkiye insan ticareti ile mücadele alanında önemli uluslararası sözleşmeleri ve insan/kadın hakları belgelerini imzalamıştır. Bunların arasında İHEB ve AİHS, CEDAW, Palermo Protokolü, Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen İnsan Ticareti Karşıtı Eylem Sözleşmesi (AKİTKES, 2008), ILO sözleşmeleri yer almaktadır. Kabul edilen sözleşmeler, ayrıntılı bir liste hâlinde Ek 2’de sunulmaktadır. Türkiye, son on beş yıldır, bu uluslararası belgeleri, yasal düzenlemelerle, iç hukuka uyumlu hâle getirmeye çalışmaktadır. Bu bölümde, bahsi geçen çabaların sonucu olan yasal değişikliklerin haritalaması veya uluslararası hukukun iç hukuk ile uyumu incelenmektedir.

3.2.1. Anayasa Maddeleri

Türkiye’nin insan ticareti ile ilişkili en temel yasaları, öncelikle Anayasa’da tanımlanan temel hak ve özgürlüklerdir. Yasalar önünde eşitlik (Md. 10), herkesin devredilemez haklara sahip olması (Md. 12), maddi ve manevi varlığını koruma (Md. 17) ve zorla çalıştırılma yasağı (Md. 18) insan ticareti ile ilişkili eşitlik, özgürlük ve güvenli yaşam normlarını yansıtmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 10. maddesi, “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir” demektedir (Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Bu, uluslararası sözleşmelerdeki eşitlik normu ile uyumludur. Ayrıca, daha sonra eklenen “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yasama geçmesini sağlamakla yükümlüdür” cümlesi, toplumsal cinsiyet eşitliğine vurgu yapmaktadır (Ek cümle: 12/9/2010-5982/1 md.). 2010 yılında yapılan bir değişiklikle, “Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz” hükmü de eklenmiştir. Sözü edilen eşitliğin içeriği yorumlanmamakla birlikte, bu anayasa, ‘eşitlik’, ‘toplumsal cinsiyet eşitliği’ ve ‘insan onuruna saygı’ normlarını yansıtmaktadır. Anayasa’nın 12. maddesi ise, “Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir” önermesi ile özgürlük normuna vurgu yapmaktadır. Bu özgürlük, aynı zamanda, kimsenin esarete tâbi tutulamayağı kabulüne de dayanmaktadır. Yine Anayasa’nın 17. maddesi, vatandaşlık ve tutukluluk süreleri içindeki belirli tipteki çalıştırmalar hariç tutulmak üzere, hiç kimsenin zorla çalıştırılmayacağını hüküm altına alırken, ‘angarya’yı yasaklamaktadır. Bu madde, İHEB ve AİHS tarafından benimsenen zorla çalıştırma yasağı ile uyumludur. AİHM tarafından 4. madde çerçevesinde son dönemde alınan kararlar, insan ticareti bağlamında daha geniş yorumlanarak bu madde ile ilişkilendirilmiştir (Kuyucu, 2018).

3.2.2. Türk Ceza Kanunu Maddeleri

BM tarafından insan ticareti suçuna dair uluslararası bir tanımın benimsenmesi Türk Ceza Kanu-

nu’nda da ayrı bir suç tanımını beraberinde getirmiştir. Doğrudan insan ticaretini hedef alan ilk yasal düzenleme, 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu’na (TCK) 2002 yılında eklenen insan ticareti suçu tanımı ile olmuştur (Kanun No.4771 Md. 201/b). Bu madde, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda revize edilmiş ve 2005 yılında 80. madde ile yeniden düzenlenmiştir. Bu tanıma en sık rastlanan insan ticareti biçimi olan cinsel sömürü/fuhuş amaçlı insan ticareti biçimi dâhil edilmemiş, ancak 2006 yılında ‘fuhuş yaptırmak’ kelimesi tanımına eklenmiştir. Türk Ceza Kanunu’nda (TCK No. 5237) insan ticaretini suçunu tanımlayan 80. madde şöyledir:

(1) Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak amacıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkararak, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası verilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.

(3) On sekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir. (Madde 80, Değ: 6.12.2006-5560/3 md.)

İnsan ticareti suçu, Palermo Protokolü’ne paralel olarak tanımlanmıştır. Bu düzenleme de özgürlük, eşitlik, güvenli yaşam, insan onuruna saygı ve çocuğun özel korunması normlarını yansıtmaktadır. TCE açısından bir vurgu olmamakla birlikte, başkalarının fuhşunun sömürsü, insan ticareti tanımına dâhil edilmiştir. Ancak, Türkiye’nin insan ticareti tanımı ile Palermo’nun tanımı arasında, iki önemli konuda referans eksikliği bulunmaktadır. İlk referans eksikliği, insan ticaretine uğrayan kişi ile tacir arasındaki para alışverişidir. Palermo Protokolü’nün tanımı, para verilmesi ya da alınması (“...of the giving or receiving money or benefits to achieve the consent of a person”) durumlarında dahi rızanın elde edilmesi için kandırma, şiddet ya da çaresizlikten yararlanma gibi araç eylemler kullanılırsa rızanın geçersiz olduğunu kabul etmektedir (United Nations, 2000, Md. 3). Ancak, söz konusu kısım Türkçe’ye “kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla” şeklinde çevrilmiştir. Burada, orijinal metinde asıl olarak potansiyel insan ticaretine maruz kalan “kişinin rızasını kazanmak için ödeme alma ya da yapma yoluyla ya da yarar sağlama yoluyla” şeklinde iki farklı referans verilmektedir; ancak Türkçe çevirisinde bu referans açık olarak belirtilmemiştir. Bu durum, özellikle tacirlerin az da olsa para verdiği vakalarda, alınan paranın kadınların rızasını ispat için kullanılmasını ve otomatik olarak rızanın ölçüldüğü bir tespit mekanizmasını yaratmakta; mağdur kadın şikâyetçi bile olsa, uygulamada süreç onun aleyhine işlemektedir (Coşkun, 2014). Dolayısıyla, Palermo Protokolü’nde rızanın geçersiz sayıldığı durumlar para alışverişini de kapsamakla birlikte, söz konusu ifade 80. maddede açık olarak belirtilmemekte, bu da küçük miktarda da olsa kadınların para aldığı durumlarda rızanın olmadığını ispat etmeyi zorlaştırmaktadır.

Bir diğer eksik referans ise, ülke içinde gerçekleşen kadın ticareti vakalarına referans verilmemesidir. Bu vurgunun olmaması, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı kadınların ya da yurtiçinde insan ticaretine maruz kalan kadınların tanımlanmasını engellemektedir. Aslında, Fuhşa Zor-

lama suçu (TCK no.5237 Md. 227) ile insan ticareti suçunu tanımlayan 80. madde arasında da ciddi bir ayırım yapılamamaktadır. Nitekim Fuhşa Zorlama suçu da “(4) Cebir veya tehdit kullanarak, hile ile ya da çaresizliğinden yararlanarak bir kimseyi fuhşa sevk eden veya fuhuş yapmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarısından iki katına kadar artırılır” ifadesini içermektedir. Başka bir deyişle, cinsel istismar amaçlı insan ticareti için tanımlanan araç fiiller, fuhşa zorlama için de söz konusudur. Zorla fuhuş yaptırma suçunu insan ticaretinden ayırmak için, 2006 yılında, Fuhşa Zorlama suçunun tanımından ‘sınır aşımı’na referans kaldırılmış, böylelikle sınır aşımı durumları 80. maddeye referans vermiştir. Dolayısıyla, iki suç arasında içerik açısından net bir ayırım koyulamazken, söz konusu suçlar, mekânsal olarak ayrıştırılmış, Madde 227 yurtiçinde gerçekleşen cinsel istismar amaçlı kadın ticareti için de kullanılırken, madde 80 ise, sınır aşımı kriteri ile birlikte göçmen kadınların maruz kaldıkları cinsel istismar amaçlı insan ticareti vakalarında kullanılır olmuştur. Bu durum, uluslararası belgelerle çelişmektedir. Nitekim Palermo Protokolü, insan ticareti için sınır aşımını gerektirmemektedir ve bu durum, Türkiye’nin uluslararası insan ticareti tanımını dar anlamıyla kabul ettiğini ve uyumlulaştırmada eksiklik olduğuna işaret etmektedir. Nitekim Server ve diğerleri (2012), 80. maddede tanımlanan insan ticareti ile Palermo Protokolü’ndeki tanım arasındaki farklara işaret etmekte ve cinsel istismarın diğer biçimlerinin kapsamadığına dikkat çekmektedirler. Öte yandan, Palermo Protokolü’ndeki tanımda olduğu gibi, 80. maddede kişinin rızasını kazanmak için para verilmesine referans verilmemesi, kadınların para aldıkları durumda ‘mağdur’ olarak tanımlanmadıklarını ortaya koymaktadır (Coşkun, 2016). Türkiye’deki insan ticareti davalarında, özellikle kadınların az miktarda da olsa para almış olması, bir tacirle ya da işverenle bağlantısı olmadan kendi imkânlarıyla Türkiye’ye gelmesi, cep telefonunun ya da dolaşım özgürlüğünün olması, kadınların rızasını ispat etmek için kullanılabilen ve genellikle insan ticareti suçundan açılan davalar bozulmaktadır (Coşkun, 2016). Bu davaların bozulmasının sebebi, kadınların kendi rızalarının olduğuna hüküm verilmesidir.

İnsan ticareti tanımının, uygulamada benzer suç biçimleriyle karıştırılmaması için suçun tespit edilmesine yönelik olarak, 27 Ekim 2006 tarihinde, 74 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi hazırlanmıştır. Bir rehber olarak hazırlanan bu genelge ile tespit sırasında kolluk görevlerinin göz önünde tutması gereken kriterler, mağdur tanımlama belgesi, mülakat yöntemleri, delil toplama, görev ve işlemler belirtilmiş, potansiyel mağdurlara bir aylık toparlanma ve düşünme süresi tanındığı ifade edilmiştir.

İnsan ticareti ile yakından ilişkili olan bir diğer yasal düzenleme, İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlâli’dir. Türk Ceza Kanunu (TCK) No. 5237’de yapılan bu suçun tanımı şöyledir:

- (1) Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla, iş ve çalışma hürriyetini ihlâl eden kişiye, mağdurun şikâyeti hâlinde, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası verilir.
- (2) Çaresizliğini, kimsesizliğini ve bağıllığını sömürmek suretiyle kişi veya kişileri ücretsiz olarak veya sağladığı hizmet ile açık bir şekilde orantısız düşük bir ücretle çalıştıran veya bu durumda bulunan kişiyi, insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tâbi kılan kimseye altı aydan üç yıla kadar hapis veya yüz günden az

olmamak üzere adlî para cezası verilir. (Md. 117)

Bu suç tanımı, özgürlük, zorla çalıştırılmama ve insanlık onuruna saygı gibi uluslararası sözleşmelerdeki normlarla uyumludur ancak insan ticareti suçu ile örtüştüğü alanlar itibariyle, özellikle emek sömürüsü amaçlı insan ticareti yerine kullanılmaktadır.

3.2.3. Vatandaşlık Yasası

Doğrudan insan ticareti suçu ile ilgili yasal düzenlemelerin yanı sıra, insan ticareti ile mücadeleyi desteklemek için çalışma izinlerine ve evlilik yoluyla vatandaşlığa erişime dair de yasal düzenlemeler yapmıştır. 2003 yılında, Vatandaşlık Yasası’nda yapılan değişiklik ile insan tacirlerinin kullandığı bir yöntem olarak sahte evlilikleri engellemek amaçlanmıştır. Bu değişikliğe göre, evlilik yoluyla vatandaşlığa erişim aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

- (1) Bir Türk vatandaşı ile evlenme doğrudan Türk vatandaşlığını kazandırmaz. Ancak bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olan ve evliliği devam eden yabancılar Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunabilir. Başvuru sahiplerinde;
- Aile birliği içinde yaşama,
 - Evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama,
 - Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmama, şartları aranır (değ. 12/06/2009 tarih ve 27256 sayılı Resmi Gazete).

Bu düzenleme ile evlilik yoluyla vatandaşlık kazanım hakkı için üç yıl evli kalma, aile birliği içinde yaşama ve evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama şartı getirilmiştir. Bu değişiklik, en azından üç yıl evli kalma şartı, çoğu AB ülkesinde sürekli oturma izni almak için uygulanan bir kısıtlamadır ancak bu değişikliğin kadın ticareti ile mücadeleyi nasıl etkilediğine dair bir veri ya da araştırma henüz bulunmamaktadır. Evliliklerle ilgili, özellikle toplumsal cinsiyete özgü, nitel araştırmalara ihtiyaç vardır. Örneğin, mağdurların yüzde kaçının evli olduğuna dair bir veri bulunmamaktadır. Bu eksiklikler, ayrıca, Türkiye için önerilen göstergelerde de yer almaktadır.

Kız çocukların zorla evlendirilmesi de toplumsal cinsiyete dayalı çocuk ticareti altında değerlendirilmekte ve yasal düzenlemeyi gerektirmektedir. Türkiye’nin de 1990 yılından beri taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ye (ÇHDS) göre, 18 yaşın altındaki bireyler çocuktur. Türkiye de 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nda, 3. maddede ÇHDS’nin tanımını benimsemiştir ve çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilerek “yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması”nı kabul etmiştir. Çocuk Koruma Kanunu’nda, evlendirmelere referans verilmese de uluslararası sözleşmeler, Anayasa gereği, iç hukukun da üzerinde tanımlanmaktadır. Dolayısıyla, 18 yaşını doldurmadan evlendirilmek, evlenme izni için yasal zemin oluşturmak ve buna göz yummak, Anayasal Suçtur.⁴ Çocukların reşit olma yaşı 18 olarak tanımlandığı için, zorla ya da değil, çocuk yaşta evlendirmeler yasal ve kabul edilebilir değildir. Palermo Protokolü’nden uyarlanan 80. maddede de insan ticareti tanımında “zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak” amacıyla insan ticaretinde

⁴ Daha geniş bir yorum ile 18 yaşından küçük çocukların sözde evlendirilmelerine aracılık eden imam nikahı yapan imamlar ya da ikamet işlerini düzenleyen muhtarlar gibi yerel otoriteler uluslararası sözleşmelere göre insan ticareti suçuna ortaklık etmektedirler.

çocukların söz konusu olduğu durumlarda rızanın aranmayacağı ve bunun insan ticareti olarak değerlendirileceği hükme bağlamıştır (Madde 80.3). Bu tanım çerçevesinde, “çocuk evlilikleri” olarak tanımlanan durumların, aslında toplumsal cinsiyete dayalı çocuk ticareti olarak tanımlanması gerekmektedir. Türkiye’deki kadın örgütleri, STÖ’ler ve AGİT gibi uluslararası kuruluşlar, bu konuya dikkat çekmektedir. Ancak, çocukların nitelikli cinsel istismarı konusunda çocuğun yaşını ve rızasını sorgulayan yerel mevzuat, bu durumu belirsizleştirmektedir. En çok tartışma yaratan düzenleme, 2016 yılında değişiklik yapılan TCK’nın 103. maddesindeki, çocuğun cinsel istismarı tanımıdır.

Cinsel istismar deyiminden;

- a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algı-lama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,
- b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı ola-rak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılır (TCK, 103 Md.1a-b, değ 22.12.2016 yılında yapılan değişiklikle).

Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişinin, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile ceza-landırılması önerilmektedir. Ancak, 2016 yılında yapılan değişiklikle, çocuk mağdurların yaşları-na göre bir cezalandırma kademesi getirilmiş ve 12 yaş altındaki çocuklar için cezalar ağırlaştırılırken, 12-15 yaş arasındaki çocuklara yönelik istismarın tespit edildiği durumlarda alt sınırdan cezalandırılmanın önü açıldığı yönünde eleştiriler almıştır (Arslan, 2016). Bu değişikliğin se-bebi, Anayasa Mahkemesi’nin “15 yaşını tamamlamamış her çocuğa karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranışın cinsel istismar sayılacağına” ilişkin hükmü iptal etmesidir. Kadın hakları örgütleri ve sivil toplum, bu yasa değişikliğini eleştirmişlerdir. Hukukta toplumsal cinsiyet eşitli-ęi izlemesi yapan Türk Ceza Kanunu (TCK) Kadın Platformu gibi kolektif yapılar, bu değişiklik ile rızanın sorgulanma yaşının fiilî olarak 12’ye indirildiğini savunmaktadır (a.g.e).

3.2.4 Çalışma Yasaları

Göçmenlerle ilgili olarak emek sömürüsü alanında 2003 yılında kabul edilen Yabancıların Çalış-ma İzinleri Hakkında Kanun ile göçmen işçi çalıştıran işyerlerinin çalışma izinlerine başvurusu olanaklı hâle getirilmiştir (ÇSGB, 2016). Bu yasa özellikle ev içinde çalışan göçmen kadın işçile-rin çalışma izinlerine erişimlerini kolaylaştırmayı ve bu alanda yaşanabilecek emek sömürüsü, cinsel taciz ve insan ticareti benzeri sömürü biçimlerinin engellenmesi hedeflemiştir. Ancak bu yasaya göre yabancıların çalışma iznine başvurabilmesi Türkiye’ye gelmeden önce ya da 6 aylık oturma izni aldıktan sonra ve işverene bağımlı olarak alınabilmektedir (ÇSGB, 2016). Ancak bürokratik ve uzun süreçlerin yanı sıra, yerli işçiye öncelik veren, bir işyerinde en az on vatandaş işçinin çalışması gibi kriterler doğrultusunda çalışma izinlerinin sayısı istenen düzey-de artmamıştır. Nitekim ÇSGB verilerine göre 2015 yılında verilen çalışma izinlerinin sayısı 64 bin 547 olmuştur ve bu sayı içinde evde bakım ve temizlik işlerinin payı 16 bin 825’tir (ÇSGB, 2015, s.21-22). Toksöz ve diğerleri (2012, s.41) bu alanda çok daha fazla sayıda göçmen kadı-nın kayıtdışı çalıştığını tahmin etmektedir. Burada not etmek gerekir ki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 4. maddesinden, yani kölelik, kulluk ve zorla çalıştırma yasağı çerçevesinde açılan davalardan örnek teşkil eden Rantsev Kararı’nda çalışma iz-

ninin işverene bağımlı olmasının göçmen çalışanları istismara ve insan ticaretine karşı savunmasız hale getirdiğine hükmedilmiştir (Kuyucu, 2018, s. 35). Bu anlamda göçmenlerin vize ve çalışma izinlerini katı bir şekilde işverene bağımlı kılan Türkiye’nin göç rejiminin de özellikle ev içinde çalışan göçmen kadınlar için ciddi bir risk yarattığını belirtmek gerekmektedir. Çalışma izinlerinin yanı sıra, bu alanda istismara yol açan bir diğer soru ise ev içi çalışanlara dair çalışma ilişkilerinin yeterince düzenlenmemesi olarak gösterilmektedir. AGİT özel temsilcisinin 2017 Türkiye Raporu (AGİT, 2017) ev içi çalışanların tam haklarına kavuşabilmesi için ILO’nun 189 No’lu Evişçileri İçin İnsani Çalışma Koşulları ile İlgili Sözleşmesi’ni onaylamasını tavsiye etmektedir.

3.2.5. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)

Türkiye’nin uluslararası sözleşmelere uyum için benimsediği yasal düzenlemeler 2013 yılında kabul edilen ve 2014 yılında yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile devam etmiştir. Kanunun 108. maddesi ile kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün (GİGM) görevleri tanımlanmakta, bu görevler arasında “insan ticareti mağdurları için sığınma evleri kurmak, işletmek ya da işletmek” de yer almaktadır (YUKK, 2013). YUKK’ta insan ticareti mağdurlarının korunmasında uygulanacak bazı tedbirlere de yer verilmiştir. Örneğin, 55. maddede, mağdur destek sürecinden yararlanmakta olan bireylerin sınırdışı edilemeyeceğini, ayrıca, psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet mağdurlarının da tedavileri tamamlanana kadar sınırdışı edilemeyeceğini belirtmektedir. Yasanın 48. maddesi, insan ticareti mağdurlarının ikamet izinlerini düzenlemektedir (YUKK, 2013, s.20). Bu maddeye göre insan ticaretine maruz kaldığına dair kuvvetli şüphe duyulan kişilere 30 günlük ikamet izni verilmesi gerekmektedir. Potansiyel mağdurlara verilecek olan ikamet izinleri 17 Mart 2016’da kabul edilen İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik’te de (İTMMKHY) ayrıca ifade edilmiştir (Md. 20). Ayrıca YUKK’un 16 (f) Maddesi “mağdur destek sürecinden yararlanan” insan ticareti mağdurlarına çalışma izni verilmesinde kolaylık sağlanmasını öngörmektedir.

3.2.6. İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik (İTMMKHY)

AKİTKES ile uyumu sağlamayı hedefleyen İTMMKHY’nin 4. maddesi, yönetmeliğin uygulanmasında “insan haklarına dayalı, toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir” vurgusu ile toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesine de işaret edilmektedir. İnsan ticaretini teşvik eden talebin azaltılmasına yönelik eğitici faaliyetlerin yapılması (Md. 11), kamu çalışanları ve STÖ çalışanlarına yönelik farkındalık eğitimleri (Md. 12), veri tabanı oluşturulması (Md. 14), mağdurların kişisel verilerinin gizliliği ve güvenliği mevzuatta ilk defa referans verilen önlemler arasında yer almaktadır. Ayrıca, ilk defa İTMMKHY insan ticareti mağduru vatandaşlara da referans vermekte (Md. 23. 1-2) ve mağdur olarak tanımlanan vatandaş kadınlar ve çocuklar için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) ile protokol yapılacağı belirtilmektedir. İnsan ticaretine maruz kalan kişilerin tanımlama sürecinde çocukların yüksek yararı ilkesinin gözetileceği vurgulanmıştır (Md. 24).

Yönetmeliğin 25. maddesi, insan ticareti mağdurlarının tespitinin geri gönderme merkezlerinde yapılacağını, madde 17’de ise fuhuş baskınları sonrasında yapılacak tespitlerin öncesinde bireylerin sağlık taramasından geçirileceğini ve işlemlerinin tamamlanacağı ifade edilmektedir.

Sağlık taramasının zaten travma yaşamış kadınların konuşmasını daha da güçleştirdiği bilinmektedir.⁵ Bu ifade İTMMKHY ile insan ticareti mağdur tespit mekanizmasında önemli bir değişiklik getirmediğini ve sağlık taraması ile tespitten önce 30 günlük düşünme süresinin tanınmasının mümkün olmadığını düşündürmektedir. Nitekim kolluk görevlilerinin ilk mülakatları yapması ve ihtiyaç hâlinde GİGM’den uzman istenmesi öngörülmektedir. Ayrıca, İTMMKHY 25. maddesi, mağdurların ön tanımlama, tanımlama, sığınmaevine sevk ve güvenli geri dönüş işlemleri sırasında kısa süreli ayrı mekanlar tahsis edilebilir” denmektedir. Bu durum hem potansiyel mağdurların gözaltında tutulmaması ilkesi ile çelişmekte hem de 30 günlük toparlanma süresinin tanınmasının garanti altına alınmasını engellemektedir.

İTMMKHY, ayrıca, tespit edilen insan ticareti mağdurlarının sığınaklara yönlendirilme koşullarını, haklarını ve desteklerini tanımlamaktadır. Bunlar arasında sağlık, psiko-sosyal destek, hukukî yardıma erişim, mesleki eğitim ve öğrenim, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı’ndan (SYDV) geçici maddi destek, STÖ’lerin danışmanlık hizmetlerine erişim, tercümanlık ve belgelerin temini yer almaktadır. Yönetmelikte ilk defa bu hizmetlere erişim net olarak mevzuatla tanımlanmıştır. Mağdurların öncelikle sığınaklarda kalması öngörülürken gerekli görülen hâllerde alternatif yerlerde kalmalarının düzenlenebileceği belirtilmektedir.

Türkiye’deki mevcut yasal mevzuatın insan ticareti ile ilgili uluslararası norm ve standartlar çerçevesinde farklı alanlarda düzenlemeleri kapsamaktadır ve son dönemdeki belgeler ile uyum sağlanmaya çalışılmıştır. Mevcut düzenlemelerin uygulamada nasıl bir etki yarattığı ya da insan ticareti ile mücadelede ne kadar etkili olduğu bu raporun Altıncı Bölümde yer alan Türkiye’ye özgü belirlenen göstergeler ile izlenmesinin kolaylaştırılması hedeflenmektedir.

3.3. İnsan Ticareti ile İlgili Politika Belgelerinin Analizi

Bu bölümde Türkiye’nin bu zamana kadar insan ticareti alanında kabul ettiği politika belgelerinin içeriği ve toplumsal cinsiyet açısından analizi yer almaktadır. Bu belgeler 2015 yılına kadar başta Dışişleri Bakanlığı olmak üzere farklı bakanlıklar altında oluşturulurken sonrasında İçişleri Bakanlığı’na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) tek yetkili kurum olarak tanımıştır. Bugün insan ticareti ile ilgili alanda politika yapıcı kurum olarak GİGM öne çıkmaktadır, toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlik anlamında da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na (ASPB) bağlı Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) öne çıkmaktadır. Türkiye’nin imzaladığı ve kabul ettiği politika belgeleri aşağıda gösterilmiştir.

5 Coşkun, 2014).

Tablo 3. İnsan Ticareti ile İlgili Türkiye’nin Politika Belgeleri Listesi

İlgili Politika Belgesi	İmza Tarihi /Kabul Tarihi
BM Sınırışan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi	2000/2003
İnsan Ticareti ile Mücadele Eylem Planı (2004)	25 Mart 2003
Türk Ceza Kanunu Madde 80. İnsan Ticareti Suçu Tanımı	2002/19 Aralık 2006 (değ)
Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (6458)	04 Nisan 2013/11 Nisan 2013
Avrupa Konseyi Sözleşmesi	19 Mart 2009/30 Ocak 2016
GİGM 2017-2021 Stratejik Planı	2016
İnsan Ticareti ile Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik (İTMMKHY)	17 Mart 2016
Orta Vadeli Kalkınma Planı 2011-2013	2011
Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerin Önlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2018-2023	2018
Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2016-2020	2015
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013	2008

3.3.1. İnsan Ticareti ile Mücadele Eylem Planı (2004)

Dışişleri Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı işbirliğinde 2003 yılında hazırlanan ilk eylem planında insan ticareti vakalarının tespitine dair ve mağdurlara yönelik koruma tedbirleri ve kurumlara görev dağılımları yer almaktadır. İnsan ticareti ile ilgili olarak, 2003 tarihli Katılım Ortaklığı ve Müktesebatın Kabulüne İlişkin Ulusal Program (NPAA) bir yandan Türkiye’nin ihtiyaçlarını belirlerken diğer yandan Kasım 2002’de Dışişleri Bakanlığı’nın sorumluluğunda kurulan İnsan Ticareti ile Mücadele Ulusal Görev Gücü’nün tanımlamasını yapmıştır. Bu tanım çerçevesinde bekleyen uluslararası sözleşmelerin (Palermo Protokolü) tasdik sürecinin hızlandırılması öngörülmüştür. Mağdurlara ilişkin işlemlerin ve soruşturmaların uluslararası standartlara uygun yapılmasını amaçlayan Birinci Ulusal Eylem Planı’nın kapsadığı başlıklar özetle şöyledir:

- Sığınma evlerinin kurulması,
- İnsan ticareti mağdurlarının ülkelerine güvenli bir şekilde geri dönmelerinin temin edilmesi,
- Haftanın yedi günü, günde yirmi dört saat faal ücretsiz acil durum telefon hatlarının kurulması,
- Vatandaşlık Kanunu madde 5’in değiştirilmesi (No: 403), buna göre Türk vatandaşlığının kazanılması için üç yıllık bir göz altı süresi koyulması,
- İnsan Ticareti mağdurları için insani vize uygulanması (1 ay),
- Kolluk kuvvetleri yetkilileri, yargı yetkilileri ve diğer memurlar için insan ticareti karşıtı eğitim seminerleri organize edilmesi,
- İnsan ticareti ile mücadele eden ilgili bakanlıklar, kurumlar ve üniversiteler arasında yatay işbirliğinin sağlanması,
- İnsan ticaretine maruz kalan mağdur-tanıkları da içeren tanık koruma hakkında özel bir kanun çıkarılması,

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından Türkiye’deki yabancılara çalışma izni ile ilgili düzenleme yapılması,
- Ayrıntılı istatistiklerin İstatistikler Genel Müdürlüğü ve Adalet Bakanlığı Adli Siciline kaydedilmesi,
- İnsan ticareti mağdurlarının tedavi ve rehabilitasyonunun sağlanması,
- İnsan ticareti mağdurları, özellikle de kadınlar ile çalışan STÖ’lerden destek sağlanması,
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu hakkında kanun uyarınca insan ticareti mağdurlarının desteklenmesi,
- Bilinçlendirme amacıyla insan ticareti hakkında özel bilgiler içeren afişlerin hazırlanması (EGM, 2009: 10-12).

Eylem Planı ertesinde bir dizi genelge ile hedeflerin bir kısmı gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bunlar arasında sağlık hizmetlerinin mağdurlara ücretsiz verilmesi, sığınma evleri açılması, bilgilendirme kampanyaları, tespit için rehber yayımlanması, geri dönüş programı oluşturulması ve acil yardım hattı kurulması sayılabilir. Eylem Planı çerçevesinde Türk Ceza Kanunu’nda ilk kez insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı suçlarında cezalar ağırlaştırılarak değişiklik yapılmıştır. İnsan Ticareti ile ilgili Türk Ceza Kanunu’nun ilgili maddesi kapsamında Ocak-Mart 2003 tarihleri arasında ceza mahkemelerinde 6 dava açılmıştır (EGM, 2009: 11). 2003 yılında çıkan çalışma izinlerine dair kanun ile ev işlerinde çalışan göçmenlerin çalışmasına izin verilmiş ve sahte evliliklerin engellenmesi için evliliklerden kaynaklı vatandaşlık başvuru süresi 3 yıla çıkarılmıştır.

Ulusal Eylem Planı’nda önerilen yasal değişiklikler ve politika hedeflerinin yanı sıra, bazı önemli eksiklikler de vurgulanmıştır. Bu eksiklikler arasında özellikle insan ticareti türleri ve savunmasızlık nedenleri üzerine bilgi yetersizliğine, toplumsal farkındalığın düşüklüğüne, kolluk güçlerinin insan ticareti konusundaki bilgi eksikliğine, mağdurlara verilecek yardım ve desteğin yetersizliğine, yetersiz STÖ desteğine, insan ticaretine dair soruşturmaların karmaşıklığına ve uluslararası işbirliğinin yetersizliğine dikkat çekilmiştir (EGM, 2009, s.12).

3.3.2. İnsan Ticareti ile Mücadele Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı (2009)

İkinci Ulusal Eylem Planı Türkiye’de insan ticaretine yönelik mücadelenin durumunu ortaya koyarken özellikle AB Katılım Ortaklığı ve Müktesebatın Kabulüne İlişkin Ulusal Program’a (NPAA) atıfla daha yargısal ve temel haklar, adalet, özgürlük ve güvenlik ile tüketicinin ve sağlığının korunmasına dair geniş kapsamlı düzenlemelere işaret edilmektedir. Katılım Ortaklığı ve Müktesebatın Kabulüne İlişkin Ulusal Program’ına (NPAA) ve Avrupa Birliği’nin insan ticareti ile mücadele stratejisine atıfla, Türkiye’nin İnsan Ticareti ile Mücadele Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı aşağıdaki başlıklar çerçevesinde mevcut durumu değerlendirmektedir:

- *Bilincin artırılması:* Basında insan ticareti haberlerinin yer alması için kolluk tarafından düzenli açıklamalar yapıldığı ve bu alanda bilgi toplanmasının sağlanması ve medya ile güven ilişkisi kurulması gereği ifade edilmektedir. Polis Akademisi ve Polis Meslek

Yüksek Okullarında eğitim verildiği ancak çalışanların farkındalığı artıracak eğitimlere ihtiyaç duyulduğu işaret edilmektedir.

- *Mağdurlara yardım ve destek:* Kamu kurumları, özellikle kolluk kuvvetleri ve STÖ’ler arasında karşılıklı protokoller imzalandığı ve sığınma programının başladığı belirtilmektedir. Bu çerçevede psikolojik ve sosyal yardımlar ile insani ikamet izni imkânı oluşturulduğu belirtilmektedir.
- *Geri dönüş ve yeniden entegrasyon:* Tanık koruma tipi yaklaşımla tespit edilen mağdurların geri dönüşünde dikkat edilecek hususlar ve önlemler şu alt başlıklarda sıralanmaktadır: Mağdurların aile durumları ve damgalanma riskleri, tıbbî destek, istihdama erişim, vatandaşı olduğu ülkede baskı görme riski ve geçim sorunları. Bu çerçevede uluslararası işbirliği ve STÖ’lerin kapasitelerinin artırılması ile mağdurların geri dönüşlerinde izlenmesi gereği ifade edilmiştir. Ayrıca, insan ticaretine maruz kalan kişinin kişisel bilgilerinin mahremiyet hakkına saygı çerçevesinde ve her zaman kişinin rızası alınarak işlenmesi gereğine vurgu yapılmıştır.
- *Yasal çerçeve:* Haziran 2005 tarihli yeni Ceza Muhakemeleri Kanunu’ndaki değişiklikler ve suç tanımlarının AB standartları açısından yeterli olduğu belirtilmektedir. Mağdurlara yasal yardım geliştirilmesi ve haklara erişimlerinin sağlanması gerektiği ifade edilmiştir. İnsan ticareti davalarının ve dolayısıyla, kanunî hükümlerin içtihat hâline gelmesi için zaman gerektiği vurgulanmıştır.
- *İnsan ticaretiyle mücadele için eğitim programları:* Sahada çalışanlar için başta Rusça ve İngilizce olmak üzere yaygın dil eğitim programlarının düzenlenmesi ve STÖ’lerle işbirliği öngörülmektedir.
- *Uluslararası işbirliği:* Bu alanda eğitim ve işbirliği girişimleri öngörülmektedir.

İnsan Ticareti ile Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı orta ve uzun vadede hedeflerin kapsadığı faaliyetler ile sorumlu birimler tanımlamıştır. 2009 yılı İnsan Ticareti ile Mücadele Eylem Planı’nda benimsenen hedefler arasından ancak birkaç alanda toplumsal cinsiyet eşitliği vurgulanmaktadır. “Mağdurlara karşı davranışta (muamelede) sosyal cinsiyet eşitliğinin sağlanması” olarak belirlenen hedef doğrultusunda tespit aşamasında “yerinde ve yeterli kadın çalışanın bulunması”, “cinsiyet hassasiyeti konusunda eğitim verilmesi”, “cinsiyet eşitliği için bir eğitim planının oluşturulması” ve “mağdurlara karşı uygun davranılması için yeterli yapıların oluşturulması” orta ve uzun vadede hedeflenmektedir.

Burada belirtmek gerekir ki 2002 yılında Dışişleri Bakanlığı altında kurulan İnsan Ticareti ile Mücadele Ulusal Görev Gücü 2013 Şubat ayında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’ne devredilmiş ve YUKK (2013) ile yapılan idarî düzenlemeler kapsamında GİGM altında kurulan İnsan Ticaretiyle Mücadele Koordinasyon Komisyonu adıyla faaliyet göstermeye başlamıştır.

3.3.3. 2011-2013 ve 2014-2018 Orta Vadeli Kalkınma Planları

Orta vadeli kalkınma planları arasında özellikle 2011-2013 yıllarını kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı’nda (Kalkınma Bakanlığı, 2011) insan ticareti ile mücadelede sınır güven-

liğinin artırılması ve yeniden yapılandırılmasına dikkat çekilmiştir. Son dönemde yapılan diğer planlarda insan ticaretine referans yer almamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında ise kadınların istihdama katılımını artırıcı önlemler alınmasına referans verilmektedir.

6. Güvenlik Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi

Bireyin, kurumların ve mülkiyet haklarının gözetildiği, özgürlük ve güvenlik arasındaki hassas dengenin korunduğu, toplum destekli ve birey odaklı bir asayiş hizmeti sunumu sağlanacak ve iç güvenlik hizmetlerinin; terör ve terörizmin finansmanı, yasa dışı göç ve iltica hareketleri, insan ticareti ve kaçakçılığı, uyuşturucu kullanımı ve kaçakçılığı, organize ve mali suçlarla mücadele eksenlerine odaklanması sağlanacaktır.

Bu çerçevede; i) Suçun oluşmadan önlenmesi amacıyla önleyici kolluk ve istihbarat hizmetlerine önem verilecek, hizmet sunumunda ilke olarak delilden sanığa ulaşılması yaklaşımı benimsenecektir. ii) Başta terör ve terörizmin finansmanı olmak üzere organize ve mali suçlarla mücadelede ihtiyaç duyulacak hukuki, kurumsal ve teknolojik altyapı oluşturulacaktır. iii) Yasa dışı göç ve iltica hareketleri, insan ticareti ve kaçakçılığı, uyuşturucu madde ticareti ve kullanımıyla etkin bir şekilde mücadele edilecek ve sınır güvenliğinin yeniden yapılandırılması konusundaki çalışmalara devam edilecektir.

Onuncu Kalkınma Planı ise 2.1.7. Aile ve Kadın başlığı altında ailenin ve kadının güçlendirilmesi için sosyal yardımlara erişim ve istihdama katılımı teşvik için önlemler alınması önerilmekte, kadına yönelik şiddetle mücadele için yapılan düzenlemelere ve KEFEK’in kuruluşuna işaret edilmektedir.

3.3.4. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Stratejik Planı 2017-2021

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan Stratejik Plan 2017-2021 Türkiye’nin göç politikalarının şekillenmesi açısından beş yıllık dönemi kapsayan önemli bir strateji belgesidir (GİGM, 2017b). Düzenli ve düzensiz göç, uluslararası koruma ve mültecilerin uyum sorunlarının yer aldığı belgede insan ticareti ile mücadele önemli başlıklardan birisi olarak ele alınmaktadır. Nitekim planın dördüncü stratejik amacı “İnsan ticaretiyle mücadele ve mağdurların korunması alanında uluslararası hukuk perspektifiyle mağdur odaklı etkin bir mağdur koruma ve mücadele sistemi geliştirmek” olarak tanımlanmıştır (GİGM, 2017b, s.82). İnsan ticareti ile mücadele kapsamında mağdur tespit sürecinin iyileştirilmesi, yasal ve idari kapasiteyi güçlendirmek ve STÖ’lerle işbirliği yapmak stratejik hedefler olarak belirlenmiştir.

Stratejik planda insan ticareti ile ilgili performans göstergelerine de yer verilmiştir. Bu çerçevede eğitim alan personel sayısı, gerçekleştirilen muhtemel insan ticareti mağduru mülakat sayısı ve tanımlanan mağdur sayısı, destek programından yararlanan kişilerin tanımlanan mağdurlara oranı gibi göstergeler bulunmaktadır. GİGM’nin beş yıllık stratejik planları içerisinde 2016’da 431 olan eğitim alan personel sayısının 2021’de 700’e çıkarılması, mağdur mülakatlarının aynı beş yıllık dönemde 1930’dan (2016) 3.000-3.500’e çıkarılması ve tanımlanan mağdur sayısının beş yılda 350’ye çıkarılması hedeflenmektedir. Ayrıca, 2016’da ikiye düşen sığınak sayısının 2021’de 7’ye çıkarılması ve mağdur destek programlarından yararlanan kişilerin sayısının artırılması hedeflenmektedir. Bu hedefler ve verilerin toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde geliştirilmediğini burada belirtmek gerekmektedir.

Tablo 4. GİGM 2017-2021 Stratejik Planı Çerçevesinde Belirlenen İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunmasında Performans Göstergeleri

Performans Göstergesi	2016 (Baz yıl)	2017	2018	2019	2020	2021
Eğitim alan personel sayısı	431	500	550	600	650	700
Gerçekleştirilen muhtemel insan ticareti mağdur mülakat sayısı	1.930	2.000-2.500	2.200-2.700	2.500-3.000	2.700-3.200	3.000-3.500
Tanımlanan mağdur sayısı	181	200-250	220-270	250-300	270-320	300-350
Menşe ülkelerde gerçekleştirilen ülkelerde eğitim sayısı	2	3	3	4	3	3
Mağdur destek programından yararlanan kişilerin tanımlanan mağdurlara oranı (%)	75	77	78	80	80	85
Sığınma evi sayısı	2	3	4	5	6	7
Gönüllü ve güvenli geri dönüş programından yararlanan mağdurların, tanımlanan mağdurlara oranı (%)	77	80	82	85	85	88

Kaynak: (GİGM, 2017b: 84)

İnsan ticareti ile mücadelede belirlenen stratejik hedeflerin yanı sıra, riskler de toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde tanımlanmamaktadır. Bu riskler arasında özellikle tacirlerin yöntemlerini değiştirmesine ve suçun karmaşık yapısına referansla tespitteki güçlükler gösterilmektedir. İlâveten, olası insan ticareti mağdurlarıyla karşılaşma ihtimali olan personelin suçun karmaşık yapısına dair bilgisizliği ve uzman personel eksikliği de bir risk olarak tanımlanmaktadır (GİGM, 2017b, s.85). Olası mağdurların geldikleri ülkelerle yeterli işbirliği yapılamaması ve kendilerine yeterli bilgi verilememesi bir diğer risk olarak görülmektedir. “Mağdurların yaşadıklarının etkisi ile yetkililerle işbirliği yapmaktan kaçınması” ve mağdurların kısa sürede ülkelerine dönmek istemelerinden dolayı destek hizmetlerinin kısa süreli verilmesi de insan ticareti ile mücadelenin verimliliğini azaltan riskler olarak gösterilmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının istenilen düzeyde katkı sağlayamamaları ve bütçe yetersizliği, kamu kurumları ile STÖ’ler arasındaki koordinasyon eksikliği de diğer önemli riskler olarak sayılmaktadır (GİGM, 2017b, s.85).

3.4. İnsan Ticareti ile İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, İlgili Politika Belgeleri

Türkiye’de insan ticareti ile mücadelede başlıca bakanlıklar İçişleri, Dışişleri, Adalet, Sağlık, Çalışma ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlıklarıdır. Politika yapımıyla doğrudan ilişkili olarak İçişleri Bakanlığı’na GİGM, Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), Jandarma Genel Komutanlığı, ASPB’ye bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) temel politika geliştirici ve uygulayıcı birimlerdir. Ayrıca, UGÖ ve ICMPD gibi devletlerarası ve uluslararası STÖ’ler ile yerli STÖ’ler bu alanda faaliyet göstermektedir. Aşağıda bu birimlerin faaliyetleri ve ilişkili politika belgeleri incelenmektedir.

3.4.1. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)

İnsan ticareti ile mücadelede benimsenen politikalar ilk yıllarda doğrudan Dışişleri Bakanlığı eşgüdümünde oluşturulmuş ancak 2013 yılından itibaren İçişleri Bakanlığı’na bağlı olan GİGM altında toplanmaya başlanmıştır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (No. 6458) ile 2013 yılında kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) sadece göç alanında değil insan ticareti alanında da her türlü işlem yapmaya, strateji ve politika geliştirmeye yetkili kurum olarak atanmıştır (YUKK, 2013, s.47). 2014 yılında fiili olarak faaliyete başlayan GİGM bünyesinde insan ticareti ile mücadele etmek, mağdurlara destek sunmak ve ilgili işlemleri yürütmek amacıyla özel bir birim, İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi Başkanlığı (İTMKDB) kurulmuştur. Bu birimin görevleri arasında başta diğer kamu kurumlarıyla koordinasyonu sağlamak olmak üzere mağdurların korunması, evrak işlerinin yürütülmesi, bu alanda projeler yürütmesi, yardım hattı kurulması ve işletilmesi bulunmaktadır.

GİGM, 2014 yılında İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunması Projesi’ni başlatmıştır. Proje, GİGM ve UGÖ koordinatörlüğünde, Dışişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, Kadın Dayanışma Vakfı ve Aile Danışmanları Derneği ile birlikte yürütülmüştür. Projenin hedefi “sınır ötesi suçların azaltılması, insan ticaretinin önlenmesi ve insan ticareti mağdurlarına insan hakları temelli koruma sağlanması” olarak tanımlanmaktadır. İki yıllık proje kapsamında çalıştaylar, eğitimcilerin eğitimi, farkındalık faaliyetleri, istişare toplantıları, çalışma ziyaretleri düzenlenmiş, sığınma evlerine maddî destek sağlanmıştır. İnsan Ticareti ile ve Organize Suçlarla Mücadele Projesi’nin İkinci Aşaması kapsamında ise katılımcı ülkelere politik, yasal ve teknik uzmanlık ve bilgi sağlanması, ülkeler arası işbirliğini artırarak uluslararası organize suçlarla ve özellikle insan ticareti alanında verilen mücadeleye ve bunların önlenmesine katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Türkiye’de İnsan Ticaretinin Önlenmesi, Tespiti ve Mücadelesi (PICTOR Türkiye) Projesi, ICMPD (Uluslararası Göç Politikalarını Geliştirme Merkezi) ile birlikte yürütülmektedir. PICTOR Türkiye projesinin amacı Türkiye’de insan ticaretiyle ve geçici koruma altındaki Suriyelilerin ve yerinden edilmiş diğer kişilerin istismarının engellenmesidir. Projenin ilk hedefi ilgili devlet kurumlarının, STÖ’lerin ve uluslararası kuruluşların bilgi ve kapasitelerini çok disiplinli eğitimlerle artırmak olarak belirlenmiştir. Bir diğer hedef, Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyeli nüfusu çalışma ve diğer hakları konusunda bilgilendirerek uzun vadede istismar ve insan ticareti riskini azaltmaktır. Proje hassas topluluklar arasında mağdur tespiti ve proaktif taramayı artırmayı ve

bu gruplar arasında insan ticareti mağdurlarına sunulan hizmetleri iyileştirmeyi hedeflemektedir. Mart 2017’de bitmesi planlanan proje kapsamında insan ticaretinin farklı biçimlerine ve Suriyelilerin Türkiye’deki haklarına dair Türkçe ve Arapça bilgilendirme broşürleri ve medya kampanyası hazırlanmıştır.

Tablo 5: GİGM Projeleri Listesi

Projenin Adı	Yıl	Projenin Amacı	TCE	
			Var	Yok
İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunması Projesi	Ekim 2014-Ekim 2016 (24 ay)	Proje hedefi; mağdur tespiti ve korunmasıyla ilgili farkındalığın artırılması, yönlendirme mekanizmasının güçlendirilmesi, “YİMER 157” çağrı merkezinin güçlendirilmesi ve insan ticareti alanında veri toplanması.		✓
İnsan Ticaretiyle ve Organize Suçlarla Mücadele Projesi/Aşama 2	7 Eylül 2014 - 6 Eylül 2017	Ocak 2013 - Eylül 2014 tarihleri arasında uygulanan İnsan Ticaretiyle Mücadele/ Aşama 1 (THB/IFS/1) Projesinin devamı olan projenin amacı; katılımcı ülkelere bilgi sağlayarak uluslararası organize suçlarla verilen mücadeleye katkı sağlamaktır. Katılımcı ülkeler: Arnavutluk, Azerbaycan, Bosna Hersek, Moldova, Pakistan ve Türkiye. İl göç uzmanlarına ve yardımcılara eğitimler verilmiştir.		✓
Türkiye’de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Yabancıların İnsan Ticaretine Konu Olmalarının Önlenmesi (PICTOR Türkiye) Projesi	1 Nisan 2016 - 31 Mart 2017	Uluslararası Göç Politikalarını Geliştirme Merkezi (ICMPD) ile ortaklaşa yürütülen projenin amacı, Geçici Koruma Rejimi Kapsamındaki Suriyelilerin arasındaki hassas gruplar arasındaki insan ticareti mağdurlarının tespitinin ve mağdurlara sunulan destek hizmetlerinin iyileştirilmesidir.	✓	
Suriye Savaşı ve Mülteci Sorununun İnsan Ticareti Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi Projesi	2016’da tamamlandı (13 aylık proje)	İkili işbirliğini kapsayan araştırma projesinin amacı; Suriye savaşı ve mülteci sorununun insan ticareti üzerindeki etkilerinin Suriye ve diğer bölgelerde (Lübnan, Ürdün, Türkiye’nin Güneyi ve Irak’ın Kuzeyi) farkındalığını artırmak ve genişletmektir.		✓
Göç Yönetiminin Güçlendirilmesiyle Türkiye’nin Göç Krizine Müdahale Çabalarına Destek Verilmesi	24 ay	Proje ile SGK ve GİGM görevlilerinin karma göç, denizler dâhil uluslararası göç hukuku, risk değerlendirme, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti ve uluslararası insan hakları hukuku alanında kapasitelerinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.		✓

Bu projelerin yanı sıra, GİGM, 17 Mart 2016’da kabul edilen İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik’in (İTMMKHY) ana uygulayıcısı olan kurumdur. Bu doğrultuda 2017-2021 yıllarını kapsayan Stratejik Plan (GİGM, 2017b) çerçevesinde insan ticareti ile mücadele ve mağdurların korunması, altı temadan birisi olarak belirlenmiştir.

3.4.2. Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)

KSGM, 3 Haziran 2011 Tarihli 633 Sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevlerine İlişkin Yönerge ile KSGM altında “Kadın Hizmetleri Daire Başkanlığı” oluşturulmuştur ve bu başkanlık atında insan ticareti ve mültecilerle ilgili olarak “İnsan Ticareti, Sığınmacı, Mülteci Hizmetleri Birimi” kurulmuştur. Daire başkanlığı altında, ayrıca, “Kadın Konukevleri Hizmetleri Birimi”, “Kadın Danışma ve İzleme Merkezleri Birimi”, “Erken Yaşta Evlilikler Birimi” ve “Şiddetle Mücadele Birimi” kurulmuştur. KSGM, insan ticareti mağdurlarının ve ev içi şiddete uğrayan göçmen ve mülteci kadınların sığınaklara kabulünden sorumludur. 2016 yılı sonu verileriyle 2.647 kapasiteli 101 sığınma evi, belediyele- re bağlı 32 sığınma evi ve STÖ’lere bağlı 4 kadın sığınma evi ile toplam 137 sığınma evi 3.433 kapasite ile faaliyet göstermektedir. İnsan ticareti mağdurları için özel Kırıkkale ve Ankara’da olmak üzere iki sığınma evi bulunmaktadır.

KSGM, ayrıca, zorla evlilik yoluyla kız çocuklarının ticareti ve cinsel sömürü ya da emek sömürsü amaçlı kadın ticaretinin de yakından ilişkili olduğu Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013’ün koordinasyonundan sorumlu olmuştur. Bu eylem planı, 2007-2013 dönemi kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, AB Müktesebatı ve Milenyum Kalkınma Hedefleri gibi üst politika belgelerindeki toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesine dair düzenlemeler bağlamında hazırlanmıştır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı’nda (2008-2013) sekiz konu başlığına öncelik verilmiştir: “Kadın ve Kız Çocuklarının Eğitimi”, “Kadın ve Sağlık”, “Kadın ve Ekonomi”, “Kadın ve Yoksulluk”, “Kadın ve Çevre”, “Kadın ve Medya”, “Yetki ve Karar Alma Mekanizmalarında Kadın” ve “Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi”. Resmî, sivil, sendikal ve akademik düzeyde TCE geliştirilmesine dair mekanizmaların kurulmasına çalışmaktadır. TCE’nin anakımlaştırılması perspektifi benimsenmektedir KSGM farklı kamu kuruluşları ile “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitici Eğitimi” programı düzenlemektedir. Bu programa insan ticareti de dâhil edilmiştir.

2016-2020 yıllarını kapsayan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (KSGM, 2016) çerçevesinde ise KYŞ’nin sınıflandırılması, mevzuat düzenlemeleri, koruyucu ve önleyici hizmetler ile KYŞ mağdurlarının güçlendirilmesi, sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi ve kurumlar arası işbirliği olmak üzere beş alanda iyileştirmeler hedeflenmektedir. Planın ikinci hedefi “Kadına yönelik şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması amacıyla, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet konularında toplumsal farkındalık, duyarlılık, bilinç kazandırmak ve zihniyet dönüşümünü sağlamak” olarak tanımlanmaktadır. Özellikle sığınmacı kadınlar ve kız çocukları KYŞ açısından daha savunmasız gruplar olarak gösterilirken, KYŞ ile mücadele ve farkındalık yaratılması kapsamında erken evlilikler ve insan ticareti ile mücadele de sayılmaktadır. İstanbul Sözleşmesi’ne referansla cinsel şiddet mağdurları için tıbbi ve adli muayene, travma desteği ve danışma hizmetleri sunan eğitimli uzman personelin çalıştığı özel hizmet modelleri oluşturması öngörülmektedir. TCE farkındalığı yaratmak için kamu personeline eğitici eğitimleri yapılması ve bu eğitimlerin asgari olarak “Kadına yönelik şiddetle mücadele, erken evliliklerin zararları, insan ticareti ile mücadele, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın-erkek eşitliği ve önemi, kadının insan hakları, kadına yönelik

ayrımcılık, engellilik ve engelli hakları, çocuk hakları ve mağdura doğru yaklaşım, değerler eğitimi” gibi konularından oluşması öngörülmektedir.

KSGM, ayrıca, insan ticareti ile doğrudan ilişkili olan zorla ve çocukların evlendirilmesi yoluyla ticaretini etkileyen “Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerin Önlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2018-2023” oluşturmaktadır. Henüz plan açıklanmamıştır.

Tablo 6: KSGM Tarafından Gerçekleştirilen İnsan Ticareti ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele ile İlgili Projeler

Projenin Adı	Yıl	Projenin Amacı	TCE	
			Var	Yok
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008-2013)	2008-2013	Eğitim, ekonomi, yoksulluk, yetki ve karar alma sürecine katılım, sağlık, medya, çevre ve kurumsal mekanizmalar alanların her biri için mevcut durumu TCE açısından tanımlamak ve TCE ulaşılmasının önündeki engelleri analiz ederek geliştirilmesini amaçlamaktadır.	✓	
Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)	7 Eylül 2014-6 Eylül 2017	Amaç, “ülkemizde kadına yönelik her türlü şiddet ve ev içi şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarının etkin korunması için tüm taraflarla işbirliği içerisinde gerekli önlemlerin alınması ve uygulanmasıdır”.	✓	
Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İçin Kadın Konuk Evleri Projesi/Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi	27 Aralık 2013-2016	Kadınların insan haklarının korunması konusundaki çalışmalarına katkı sağlamak, şiddete maruz kalan kadınlara hizmet veren birimlerin personeline yönelik KYŞ ve TCE eğitim programları düzenlenmekte ve hizmet birimlerine yönelik iyi uygulama örnekleri geliştirilmektedir. Proje illeri, Ankara, Bursa, Antalya, İzmir, Samsun, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul; Kırşehir, Nevşehir, Düzce, Sakarya, Mersin, Isparta, Adana, Manisa, Denizli, Trabzon, Erzurum, Konya, Afyon, Şanlıurfa, Diyarbakır, Van, Kocaeli ve Çanakkale olarak belirlenmiştir.	✓	
Türkiye’nin Mühendis Kızları Projesi	2016-2020	Projenin amacı, mühendis olmak isteyen kız öğrencilerin desteklenmesi, kurumsal seviyede cinsiyet eşitliği uygulamalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması suretiyle özel sektörün liderliğinde model uygulamaların geliştirilmesidir.	✓	
Annemin İşi Benim Geleceğim Projesi	2016-2019	Kadınların işgücüne katılımını artırmak. Hedef, 2019 yılı sonuna kadar toplam 10 Organize Sanayi Bölgesinde (OSB) kreş açılması.	✓	
Filli Kadın Ustalar Projesi	2016-2017	Kadınlara farklı sektörlerde mesleki bilgi ve beceri kazandırarak istihdamının sağlanması.	✓	
Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişimini Artırılması Projesi	Kasım 2012-Şubat 2017	Kadınların daha iyi koşullarda iş bulmalarını, işgücü piyasasına girmelerini ve girişimciliklerini artıracak unsurların neler olduğu tespit etmek, bu alanda kadınların karşılaştıkları sorunları ortaya koymak, bu sorunların giderilmesine yönelik politikalar oluşturmak ve somut çözüm önerileri geliştirmek.	✓	
Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele ve Müdahale İnsani Yardım Programı	2013	Suriye vatandaşlarının toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda farkındalıklarının artırılması, Suriyelilere hizmet sunan ilgili personelin toplumsal cinsiyete dayalı şiddete müdahale konusunda kapasitelerinin geliştirilmesi ve teknik destek sağlanması.	✓	

3.4.3. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK)

TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu 24 Mart 2009 tarihinde 5840 Sayılı Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu ile kurulmuştur. Kadın haklarının ve kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip etmek ve Meclis’i bilgilendirmek, komisyonun misyonu olarak tanımlanmaktadır. Vizyonu ise yasal ve uygulamada sorunların iyileştirilmesini sağlayarak etkili bir parlamenter denetim sağlamak olarak tanımlanmaktadır. Nitekim Meclis’e sunulan kanun tasarısı ve teklifleri ile kanun hükmünde kararnamelerin kadın erkek eşitliği konusunda uygunluğunu denetlemek, kadın-erkek eşitliği konusunda kamuyu bilgilendirici etkinlikler yapmak ve Meclis tarafından havale edilen kadın erkek eşitliğinin ihlâlîne ve toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığa dair iddialarla ilgili başvuruları incelemek de komisyonun görevleri arasında sayılmaktadır. KEFEK, *UN Women* işbirliğinde, 2014 yılında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Mevzuatının İzlenmesi Raporu’nu hazırlamıştır.

3.4.4. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK)

2016 yılında temel insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, eşit muamele ve haklara erişimde ayrımcılığın önlenmesi gibi önemli amaçlarla kurulmuştur (Kanun No: 6701, Md. 1). Kanunun 3. maddesi, hiç kimsenin “cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş” temellerine dayalı olarak ayrımcılığa uğramayacağını vurgulamaktadır. TİHEK’in görevleri arasında, insan hakları ihlalleri, ayrımcılığa karşı önlemler almak, işkence ve kötü muameleyle mücadele etmek bulunmaktadır (Md. 9). TİHEK Kanunu’nda **eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı çerçevesinde “cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık” yasaklanmaktadır (Madde 3-1)**. Ayrımcılığa uğradığını düşünen her gerçek ve tüzel kişi TİHEK’e başvurabilmekte, insan hakları veya ayrımcılık yasağı ihlallerinin tespiti hâlinde bunlarla ilgili suç duyurusunda bulunabilmektedir.

3.4.5. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB)

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı özellikle göçmenlerin çalışma izinlerinden sorumludur ve tek yetkili bakanlıktır. Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Kanun (No. 4817) 2003 yılında yürürlüğe girmiştir. ÇSGB yabancıların çalışma koşullarını düzenlemektedir. Ayrıca, 2017-2023 yıllarını kapsayan Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı’nı yürürlüğe koymuştur. İnsan ticaretinin biçimlerinden olan emek sömürüsü ya da dilendirme yoluyla çocuk ticaretini önleme tedbirlerinden birisi olarak değerlendirilebilir.

3.4.6. Kalkınma Bakanlığı

Kalkınma Bakanlığı (2011) 2011-2013 Orta Vadeli Kalkınma Planı’nda, 6. Güvenlik Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi başlığı altında bireylerin haklarının gözetilmesine vurgu ile özgürlüğü ve güvenliğinin zarar görmemesine dikkat edilerek düzensiz göç hareketleri, insan ticareti ve kaçakçılığı ile mücadele edilmesini ve sınır güvenliğinin artırılmasını öngörmektedir. 2014-2018 yıllarını kapsayan Onuncu Kalkınma Planı’nda ise “2.1.7. Aile ve Kadın” başlığı altında kadının ve ailenin güçlendirilmesi için yoksul ailelere sosyal hizmet ve yardımlar, istihdama ve

karar mekanizmalarına katılıma vurgu yapılmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında ise kadınların “sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamdaki rolünün güçlendirilmesi, aile kurumunun korunarak statüsünün geliştirilmesi ve toplumsal bütünleşmenin kuvvetlendirilmesi” temel amaç olarak vurgulanmaktadır.

3.4.7. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

Cinsel sömürü amaçlı kadın ticareti ve çocukların evlilik yoluyla ticareti gibi özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgili doğrudan ilişkili konularda veri ve istatistikler TÜİK bünyesinde yayımlanmaktadır. 2016 yılında yayımlanan “İstatistiklerle Kadın” raporunda nüfus içindeki kadın sayısı, kadınlara dair yaşam süresi, okuma-yazma istatistikleri, istihdam yapısı, işgücüne katılma oranı, evlilik verileri ve aile yapısı, boşanma istatistikleri, siyasi temsil, yaşam memnuniyeti, aile içi şiddet ve hane içi görev ve sorumluluklar gibi anahtar verilerle toplumsal cinsiyet eşitsizliği izlenebilmektedir (TÜİK, 2016). Adalet ile ilgili istatistikler alanında ise insan ticareti ile ilişkilendirilebilecek dava ve sanık sayıları yer almaktadır. Ayrıca, toplumsal cinsiyete özgü bir insan ticareti biçimi olarak değerlendirilen çocukların resmî olarak evlendirilme istatistiklerine ulaşmak mümkündür.

3.4.8. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü

Adalet Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyet gösteren Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü (ASİGM) yıllara göre açılan dava istatistiklerinde insan ticareti (80) ya da fuhşa zorlama (227/1) suçu ile ilgili açılan dava sayıları, yaş ve cinsiyete göre sanık sayıları gözlemlenebilmektedir (ASİGM, 2016). İllere göre izleme yapmak da mümkündür ancak yıllara göre yayımlanan verilerle ulaşmak büyük ölçekli verileri analiz etmekle mümkün olabilmektedir.

Tablo 7. İnsan Ticareti ile Mücadelede İlgili Kamu Kurumları ve TCE Konusundaki Beyanları

Merkezi Kamu Kurumu /Politika Belgesinin Adı	Tarih	TCE		Bulunmuyor
		Var	Yok	
BAKANLIKLAR			✓	
İçişleri Bakanlığı				
Misyon/vizyon				
Misyon			✓	
Vizyon			✓	
Stratejik Planlar				✓
Eylem Planları				✓
BAĞLI KURULUŞLAR				
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)	2015			
Misyon/vizyon				
Misyon			✓	
Vizyon			✓	
Stratejik Planlar				
GİGM Stratejik Planı (2017-2021)	2016		✓	
Eylem Planları				

Tablo 7. İnsan Ticareti ile Mücadelede İlgili Kamu Kurumları ve TCE Konusundaki Beyanları (devam)

Merkezi Kamu Kurumu /Politika Belgesinin Adı	Tarih	TCE		Bulunmuyor
		Var	Yok	
EGM Eylem Planı				✓
Emniyet Genel Müdürlüğü	1923			
Misyon/vizyon				
Misyon			✓	
Vizyon			✓	
Stratejik Planlar				
EGM Stratejik planı				✓
Eylem Planları				
EGM Eylem Planı				✓
BAKANLIKLAR				
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB)	1984			
Misyon/vizyon				
Misyon			✓	
Vizyon			✓	
Stratejik Planlar				
ASPB Stratejik Planı				✓
Eylem Planları				
Eylem Planları				✓
BAĞLI KURULUŞLAR				
Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)	2015			
Misyon/vizyon				
Misyon		✓		
Vizyon		✓		
Stratejik Planlar				
Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerin Önlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023) (plan aşamasında)	2018			
Eylem Planları				
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008-2013)	2007	✓		✓
Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)	2016	✓		
Projeler				
Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele ve Müdahale İnsani Yardım Programı	2013	✓		
Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişiminin Artırılması Projesi (2016-2017)	2016	✓		
Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi (2013-2016)	2013	✓		

Tablo 7. İnsan Ticareti ile Mücadelede İlgili Kamu Kurumları ve TCE Konusundaki Beyanları (devam)

Merkezi Kamu Kurumu /Politika Belgesinin Adı	Tarih	TCE		Bulunmuyor
		Var	Yok	
BAKANLIKLAR				
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB)				
Misyon/vizyon				
Misyon			✓	
Vizyon			✓	
Stratejik Planlar				
ASPB Stratejik Planı				✓
Eylem Planları				
Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı (2017✓2023)	2017		✓	
BAĞLI KURULUŞLAR				
Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)				
Misyon/vizyon				
Misyon			✓	
Vizyon			✓	
Stratejik Planlar				
Stratejik Plan				✓
Eylem Planları				
Eylem Planları				✓
BAKANLIKLAR				
Kalkınma Bakanlığı				
Misyon/vizyon				
Misyon			✓	
Vizyon			✓	
Stratejik Planlar				
Onuncu Kalkınma Planı (2014✓2018)	2014	✓		
Eylem Planları				
2014✓2023 Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi	2014		✓	
Başbakanlığa Bağlı Kurumlar				
Türkiye İstatistik Kurumu				
Misyon/vizyon	1926			
Misyon				✓
Vizyon				✓
Stratejik Planlar				
Stratejik Plan (2017✓2021)	2017	✓		
BAKANLIKLAR				
Adalet Bakanlığı				

Tablo 7. İnsan Ticareti ile Mücadelede İlgili Kamu Kurumları ve TCE Konusundaki Beyanları (devam)

Merkezi Kamu Kurumu /Politika Belgesinin Adı	Tarih	TCE		Bulunmuyor
		Var	Yok	
Misyon/vizyon				
Misyon			✓	
Vizyon			✓	
Stratejik Planlar				
Adalet Bakanlığı Stratejik Planı 2015 ✓ 2019	2015		✓	
Eylem Planları				
Eylem Planı				✓
Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü				
Misyon/vizyon				
Misyon			✓	
Vizyon			✓	
Stratejik Planlar				
Stratejik Plan				✓
Eylem Planları				
Eylem Planı				✓

3.5. Devletlerarası kuruluşlar

3.5.1. Uluslararası Göç Örgütü (UGÖ)

Devletlerarası bağımsız bir kuruluş olan ve daha sonra BM çatısı altına giren Uluslararası Göç Örgütü (UGÖ) Türkiye’nin insan ticareti ile mücadelesinde hem politika yapımı hem de uygulama alanında önemli bir aktör olmuştur. Türkiye’de faaliyetlerine 1991’deki Körfez Savaşı’ndan sonra başlayan UGÖ; 2004 yılında Türkiye’nin UGÖ’ye üyeliği ile faaliyetleri artmıştır. UGÖ’nün Türkiye’deki faaliyetleri arasında; göç yönetimi ve politikaları konusunda devlete destek olmak, mülteciler ve insan ticareti mağdurlarına doğrudan ya da ortaklarıyla yardım etmek, hassas durumdaki göçmenlere yardım etmek, acil durumlara müdahale ve mültecilerin üçüncü ülkelere yerleştirilmesine aracılık etmek yer almaktadır (UGÖ, 2018a).

UGÖ’nün insan ticareti ile mücadelede faaliyetleri arasında 157 destek hattının kurulması ve işletilmesi, tercüme hizmeti, mağdur tespit eğitimleri, yerel STÖ’lerin kapasite artırımı için fon sağlanması ve tespit edilen insan ticareti mağdurları için Gönüllü Geri Dönüş Programı bulunmaktadır. Program kapsamında bin kişinin geri dönüşü organize edilmiştir. 2005 yılında “Annemi gördünüz mü” başlığı ile potansiyel kadın ticareti mağdurlarının annelik rolüne vurgu yaparak kamuya yönelik farkındalık kampanyası düzenlemiştir. UGÖ son yıllarda önleme, koruma ve teknik işbirliği alanlarında kamu personeline eğitimler, mağdurların korunması için finansal destek, geri dönüşlerin sağlanması ve politika belgelerinin oluşturulmasına odaklanmıştır.

3.5.2. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)

Mültecileri korumak ve mültecilerin sorunlarına çözüm bulmak amacıyla 1950’de kurulan BM Mülteci Örgütü (BMMYK) 1960’dan itibaren Türkiye’de faaliyette bulunan uluslararası bir örgüttür. Sığınma ve mülteci konularında Türkiye ile yakın işbirliği içerisinde çalışan BMMYK ile Türkiye arasında 1 Eylül 2016’da Ev Sahibi Ülke Anlaşması imzalanmıştır. Ankara merkezli kuruluşun beş ilde ofisi bulunmakta ve uygulama ortaklarıyla Suriyeli olmayan sığınmacıların uluslararası koruma başvurularını ve üçüncü ülke yerleştirmelerini Eylül 2018’e kadar organize etmekteydi. Ancak başvurular artık GİGM tarafından alınmaktadır. Ayrıca, “Birleşmiş Milletler kuruluşlarının, Türkiye’nin Suriye mülteci krizine müdahalesini desteklemek amacıyla yürüttüğü çalışmalara liderlik etmek ve koordinasyonu sağlamak”, Türkiye’deki mültecilere insani yardım ve “ulusal sığınma sisteminin güçlendirilmesi için kurumsal ve yasal kapasite artırma aktivitelerine destek” konularında faaliyetlerde bulunmaktadır (BMMYK, 2018). Başta uygulama ortakları ASAM ve İKGV olmak üzere Türkiye’deki onlarca STÖ’nün kapasite gelişimine finansal ve teknik destek sağlamaktadır. Ayrıca, düzenli istatistiklerle sığınma ve mültecilere dair veriler paylaşmaktadır. Bu veriler toplumsal cinsiyete göre de ayrıştırılmaktadır.

3.6. Sivil Toplum Örgütlerinin ve Diğer Kamusal Aktörlerin Kapasitelerinin Haritalaması (Yapısal İzleme)

Türkiye’de insan ticareti alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin varlığı önemlidir. Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası belgeler bu alanda hem insan ticaretinin tespiti hem de koruma ve önleme aşamalarında sivil toplum ile işbirliğini gerekli kılmaktadır. STÖ’lerin ve diğer kamusal aktörlerin varlığı ve kapasitelerinin haritalanması aynı zamanda bu alanda izleme yapabilmek için de vazgeçilmez bir önkoşuldur. Bu bölümde mevcut STÖ’lerin faaliyetleri ve TCE açısından değerlendirilmektedir.

3.6.1. İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV)

İKGV, üreme sağlığı konusunda kamuda farkındalık yaratmak ve ihtiyacı olanlara destek sağlamak amacıyla kurulmuştur. Vakıf, İnsan Ticareti ile Mücadele Programı çerçevesinde tespit edilen mağdurlar için bir sığınma evi açmış ve insan ticareti süreci ile doğrudan ilgili olan emniyet ve yargı mensuplarına eğitimler vermiştir. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü ile 4 Eylül 2004 tarihinde bir protokol imzalayan İKGV böylelikle 2004 yılı Kasım ayında insan ticareti mağdurları için ilk sığınma evini açmıştır. Ayrıca, 14 Haziran 2004 tarihinde de Jandarma Genel Komutanlığı ile bir işbirliği anlaşması imzalamıştır. Anlaşma bilinçlendirme, savunma gibi önleyici tedbirlerin yanı sıra, eğitimlerle ve ağlarla kapasite oluşturma, mağdurların kimliğinin belirlenmesi, yönlendirme ve insan ticareti mağduru yabancı uyruklu kişilerin iadesine odaklanmaktadır (İKGV, 2007, s.176). İKGV, ayrıca, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile 29 Haziran 2004’te sığınma evinin işletilmesini kapsayan bir protokol imzalamıştır.

İKGV kendisine ait İnsan Ticareti ile Mücadele Programı çerçevesinde Türkiye’nin konuyla ilgili ulusal kapasitesinin geliştirilmesine yanı sıra, kamuoyunda farkındalık yaratmayı da hedeflemiştir. Bu çerçevede kamudan özellikle polis, savcı ve hâkimlere eğitimler verilmiştir.

İKGV 2007 yılından itibaren 2009, 2012, 2015 ve 2017 yıllarında insan ticareti ile ilgili sorunlar, çözüm önerileri ve iyi örnekler için kitapçıklar çıkarmış ve mevcut raporlara Türkiye değerlendirmeleri ile katkıda bulunmuştur (İKGV, 2018). Bu yayımların yanı sıra, insan ticareti ile ilgili bilgilendirici broşürler de basmıştır. İKGV istatistiklerine göre İKGV’nin mağdur destek programından yararlanan mağdurların çoğunluğu (yüzde 61) 18 ile 24 yaşları arasındadır. 25 ile 30 arasındaki mağdurların oranı yüzde 25’tir. Teşhis edilen küçükler, teşhis edilen toplam mağdur sayısının yüzde 2,7’sini oluşturmaktadır (İKGV, 2007). Sığınma evinde 500’den fazla insan ticareti mağduru kalan İKGV 2016 yılında bütçe yetersizliğinden dolayı sığınma evini kapatmıştır. Yeni dönemde insan ticareti ile ilgili bilgilendirme kampanyaları, önleme tedbirleri ve savunuculuk faaliyetlerine odaklanan İKGV, 2017 yılında, Türkçe ve Arapça olarak “İnsan Ticareti Suçunu Anlamak: STK’lar İçin Rehber” yayımlamıştır. İnsan ticaretinin sebepleri arasında toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dikkati çeken STÖ, özellikle Suriye’den gelen mültecilerin maruz kaldıkları zorla evlendirme ve fuhuş amaçlı insan ticaretine dikkat çekmektedir (İKGV, 2007, s.26).

3.6.2. Kadın Dayanışma Vakfı

Kadın Dayanışma Vakfı, kadın dayanışması yoluyla, kadına yönelik her türlü şiddet ve özellikle de aile içi şiddetle mücadele etmek, bu yolla toplumsal dönüşüme katkıda bulunmak amacıyla 1993 yılında kurulan bir STÖ’dür. Kadın Dayanışma Vakfı şiddete uğrayan kadınlara doğrudan danışmanlık ve psikolojik destek vermekte, kadının insan hakları konularında savunuculuk yapmaktadır. Kamuoyuna ve medyaya yönelik farkındalık yaratma ve bilgilendirme faaliyetleri arasında kamu kurumlarına danışmanlık vermek, konferanslara katılmak, hukukî davaların takibini yapmak da bulunmaktadır. Vakıf, 2005-2016 yılları arasında insan ticareti mağdurlarına 12 yatak kapasiteli sığınma evi ile barınma ve acil destek hizmeti vermiştir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete uğrayan kadınlara çeşitli destekler veren vakıf, kadın ticaretini kadına yönelik şiddetin bir parçası ve “kadına yönelik şiddetin en ağır biçimlerinden birisi” olarak tanımlamaktadır. Kadın Dayanışma Vakfı’nın, insan ticareti mağdurlarına yönelik koruma mekanizmasının toplumsal cinsiyete duyarlı olması konusunda tavsiyeleri bulunmaktadır. Kadın Dayanışma Vakfı Sığınağı açık olduğu 2005-2016 yılları arasında 286 kadına, 9 çocuğa ve 2 bebeğe destek sağlamıştır. Vakfın sığınak çalışmasındaki toplumsal cinsiyete hassas ilke ve faaliyetleri şöyle özetlenebilir:-

- Sığınağın adresinin ve kadınların kişisel bilgilerinin gizliliği,
- Sığınakta anadili Rusça ve Romence olan tercümanların çalışması,
- Kadınlara sosyal, hukukî ve psikolojik destek sağlanması,
- Kadınlara ülkelerine döndükten sonra yeniden kadın ticaretine uğramamalarını sağlamak için kendi ülkelerinde bu alanda çalışan sivil toplum örgütlerine dair bilgi verilmesi,
- Kadınlara sağlık sorunlarının çözümü konusunda destek sağlanması,
- Sığınakta kaldıkları süre boyunca, kadınların istekleri doğrultusunda çeşitli hobi etkinliklerinin düzenlenmesi,
- Sığınakta kadınların temel ihtiyaçları ücretsiz olarak karşılanması, kişisel ihtiyaçlarını karşılamaları için ihtiyaçları oranında belirlenen miktarlarda maddi destek sağlanması. (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017)

Kadın Dayanışma Vakfı tarafından işletilen sığınak 2016 yılından itibaren Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından işletilmeye başlanmıştır. Ancak Kadın Dayanışma Vakfı kadın ticareti, toplumsal cinsiyet eşitliği ve diğer kurumlarla işbirliği konularında farkındalık yaratmak amacıyla kamu kurumlarına ve STÖ’lere bilgi ve deneyim aktarımında bulunmaya, radyo ve televizyon programlarına katılarak toplumda kadın ticareti ve bununla mücadele konularında farkındalık yaratmaya devam etmektedir. Kadına yönelik şiddet ile ilgili diğer kadın örgütlenmeleriyle işbirliği yapmakta her yıl kadın sığınaklarının sorunlarının tartışıldığı Kadın Sığınakları Kurultayı’na katılmaktadır.

3.6.3. Aile Danışmanları Derneği (Aile-Der)

Aile Danışmanları Derneği ya da kısaca Aile-Der öncelikle “bireyleri ve aileleri psikolojik ve sosyal yönden güçlendirmek, Türkiye’de aile danışmanlığı hizmetinin yaygınlaştırılmasına destek vermek ve aile danışmanlığı hizmetini yürütecek meslek elemanlarının gelişimine katkı sağlamak amacıyla” 2008 yılında kurulmuştur. Üyelerinin büyük kısmı sosyal hizmet uzmanı, çocuk gelişimi uzmanı, psikolog ve danışman kadınlardan ve erkeklerden oluşan Aile-Der, 2009 yılında insan ticareti mağdurlarına sığınak hizmeti vermeye başlamıştır. 2009-2016 yılları arasında Antalya’da ‘İstasyon Tipi Sığınma Evi’ işleten Aile-Der mağdur tespit sürecine sosyal çalışmalarıyla bizzat katılarak toplam 584 kişiyle mülakat yapmış, 66 mağdura derneğe ait sığınma evinde destek vermiştir. Tespit edilen mağdurların güvenliğinin tehlikeye girmesi gerekçesiyle 2016 Mayıs ayında sığınak kapanmıştır ancak dernek 2018 yılında İzmir’de kadın ticareti mağdurları için yeni bir sığınak açılması yolunda çalışmalar yapmaktadır.

“İnsan Ticareti ile Mücadelede Sivil Toplumun Gücü” projesinin hayata geçiren Aile-Der, bu proje kapsamında kamu kurumları, STÖ’ler ve sosyal hizmet uzmanlarına bilgilendirme eğitimleri, kamuya yönelik farkındalık kampanyaları yapmaktadır (Aile-Der, 2017). Ayrıca, dernek, 2014 yılında “İnsan Ticareti Mağdurlarıyla Sosyal Hizmet” adıyla bir rehber kitap çıkartmıştır. Ayrıca, derneğin kadın ticareti mağduru kadınların ve çocukların içinde buldukları durumun iyileştirilmesi için tavsiyeleri ve sorunlara toplumsal cinsiyet perspektifinden önerileri bulunmaktadır. Ek olarak, derneğin 2014 yılında başlayan “Sil Baştan” isimli projesi evden kaçan kız çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden güçlendirilmesini konu almaktadır.

3.6.4. Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV)

İstanbul merkezli KADAV 1999 Marmara Depremi’nin hemen ertesinde afet bölgesinde toplumsal cinsiyete duyarlı dayanışma faaliyetlerinden doğmuştur. Kadına yönelik şiddetle mücadele, kadın istihdamı ve LGBTİ’lerin haklarına dair savunuculuk faaliyetleri yapmaktadır. KADAV son yıllarda özellikle göçmen kadınlara yönelik cinsiyet temelli şiddet ve ayrımcılıkla mücadeleyi faaliyetlerinden birisi olarak saymaktadır. Vakfın bu alandaki faaliyetleri arasında göçmen ve mülteci kadınlara danışmanlık desteği ve Suriyeli göçmenlerin yoğun yaşadığı bölgelerden biri olan Küçükçekmece’de yerinde destek çalışmaları yer almaktadır. Vakıf kız **çocukların zorla evlendirilmesi gibi insan ticaretinin farklı biçimlerine** de vurgu yapmaktadır. KADAV altında kurulan Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi (KEİG) ise toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde kadınların istihdama katılımını desteklemek için araştırmalar ile bilgi üretimi, raporlamalar ve **çeşitli çalışmalar yapmaktadır**. KADAV, ayrıca, **İstanbul Sözleşmesi İzleme Platformu**, Sığınaklar ve

Danışma Merkezleri Kurultayı, Hapiste Kadın Ağı, Kadın Cinayetlerine Karşı Acil Önlem Platformu, Sivil Toplum Afet Platformu gibi platformlara katılmakta ve katkı sağlamaktadır.

3.6.5. Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği

Kâr amacı gütmeyen bir şirket olarak 1996 yılında kurulan Uçan Süpürge daha sonra Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği adını almıştır. Derneğin misyonu “Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesine yönelik feminist düşünce, eylem ve politikaların yaygınlaşması için çalışmak olarak tanımlanmaktadır. Vizyonu ise “kadınların güçlendiği, toplumsal cinsiyet eşitliğinin hayatın her alanında sağlandığı, herkes için adil bir dünyaya kavuşmak için değişim yaratmak” olarak ifade edilmektedir. Dernek, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, çocukların zorla evlendirilmesi, kadın cinayetleri, kadına ve çocuğa karşı cinsel taciz gibi kadına yönelik şiddetin farklı biçimlerine karşı farklı medya kampanyaları ve projeler ile mücadele etmektedir. 2010 yılında başlatılan “Çocuk Gelinler: Yıkıcı Gelenekler ve Ataerkil Sosyal Mirasın Mağdurları” projesi her üç evlilikten birinde çocukların evlendirildiğini vurgulayarak sorunu ülke gündemine taşımıştır. Çocuk evlilikleriyle ilgili olarak belirlenen on ilde izleme yapmıştır ve araştırma yapmıştır. Ayrıca, yerelde kadınları güçlendirmeyi hedefleyen vakıf, “Yerel Kadın Muhabirler Ağı” projesi ile kadına yönelik şiddetin medyada eril bir dille işlenmesini dönüştürmek için çalışmaktadır. “Yerel Kadın Muhabirler Ağı” 2003 yılında sekiz pilot ilde (Antalya, Çanakkale, Diyarbakır, Eskişehir, Mersin, Samsun, İzmir ve Gaziantep) başlamıştır ve 2004 yılında dört il daha eklenmiştir (Adıyaman, Van, Mardin, Şanlıurfa). Bu illerde her ilden bir kadın bu ağda haber üretmeye gönüllü olmuştur, hiçbiri daha önce haber yazmayan yerel muhabirleri için Ankara’da atölye çalışmaları düzenlenmiştir. Bugün ağ kapsamında 12 yerel muhabir bulunmaktadır. Devam eden “Küçük Yaşta Evlilik Büyük Geliyor” Projesi ve her yıl düzenlenen Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali Projesi bulunmaktadır. Her yıl düzenlenen film festivali ise kültür-sanat faaliyetleri aracılığıyla toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik çabalara katkıda bulunmayı ve kadınları güçlendirmeyi hedeflemektedir.

3.6.6. Ev İşçileri Sendikası (Evid-Sen)

Evid-Sen 2011 yılından itibaren ev işçilerinin sorunlarının görünür kılınması ve meslek olarak tanınması konusunda yasal sendika olarak faaliyet göstermektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelinde ev işçilerinin konumuna dair kamuoyunda farkındalık yaratmak, ILO gibi uluslararası kuruluşlara ve bakanlıklara ziyaret ve sorunların aktarımını gerçekleştirmek Evid-Sen’in çalışmaları arasında yer almaktadır. **Üyeleri arasında göçmen kadın işçiler** de olan Evid-Sen göçmen işçilerin maruz kaldığı ayrımcılık, işyerinde taciz ve kötü çalışma koşulları ile de mücadele etmektedir. Haksızlığa uğrayan ev işçisi göçmen kadınlar için işyerine ziyaret, basın açıklaması ve sosyal medya kampanyası düzenlemektedirler. Ancak göçmen kadınların yaygın olarak izinsiz çalıştırılmasından dolayı Evid-Sen’in hukukî hak arama yolları kısıtlı kalmaktadır.

3.6.7. İmece Ev İşçileri Sendikası

Özellikle ev işçilerinin ve kağıtsız göçmen kadınların sorunlarının görünürlüğü, güvenli çalışma ve sendikalaşması için çalışan bir sendikadır. Türkiye’nin 189 Sayılı ILO Sözleşmesi ve 201 Sayılı ILO “Ev İşçileri İçin İnsana Yakışır İş” Tavsiye Kararı ile yine ILO’nun 177 Sayılı “Evde Çalışma Sözleşmesi”ni imzalaması yönünde çalışmaktadır. AGİT özel temsilcisinin Türkiye’ye dair

raporu da, Türkiye’nin bu sözleşmeyi imzalamasının insan ticareti ile mücadelede önemli bir adım olduğunu vurgulanmakta ve Türkiye’nin bu sözleşmeyi imzalamasını tavsiye etmektedir (AGİT, 2017). Ev işçilerine karşı ayrımcılıkla, güvencesiz ve kötü çalışma koşulları ile mücadele etmektedir. Göçmen ev işçilerinin yasal statüye alınması ve sosyal güvenlikten yararlanması için çalışmalar yapmaktadır. Her iki sendika da ev işçisi göçmen kadınların insan ticareti riski altında olduğunu bilincindedir.

3.6.8. Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD-Association For Solidarity With Asylum Seekers And Migrants-ASAM)

Ankara merkezli Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD-ASAM) kâr amacı gütmeyen ve hükümet dışı bir dernek olarak kendisini tanımlamaktadır. 1995 yılında kurulan SGDD-ASAM’ın temel amacı “Türkiye’de yaşayan mülteci ve sığınmacıların karşılaştıkları sorunlara çözümler üretmek, temel ihtiyaçlarını karşılamada yardımcı olmak ve temel hak ve hizmet erişimlerinde destek sağlamak” şeklinde tarif edilmektedir (SGDD, 2018). Türkiye çapında en yaygın STÖ olan SGDD’nin 50’den fazla ilde 60’ı aşkın ofisi bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) Türkiye Ofisi’nin uygulama ortağıdır. Ankara’da sığınma başvurularını BMMYK adına alan SGDD bünyesinde; sosyal hizmet uzmanları, koruma görevlileri, psikologlar, saha çalışanları, çocuk koruma görevlileri, aile danışmanları, sağlık eğitimcileri, beslenme uzmanları, tercümanlar, sosyal yardım uzmanları, destek personeli, engelli uzmanları ve program sorumlularından oluşan yaklaşık 1500 çalışan bulunmaktadır. Telefonla ve yüz yüze danışmanlık merkezleri, sağlık merkezleri, kadınlara özel sağlık merkezi gibi birimleri bulunmaktadır. Ayrımcılık yasağı ve toplumsal cinsiyet eşitliği ilkelerini benimseyen dernek göçmen ve sığınmacılara hukukî ve sosyal danışmanlık vermekte, sığınmacıların sorunlarına dair farkındalık kampanyaları ve araştırmalar yapmaktadır. Derneğin son dönem projelerinden bazıları arasında aynı ve nakdi yardımlar, Suriyeli çocuklara yönelik koruma ve beslenme projesi sayılabilir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda kadınlar ve kız çocukları için sağlık danışma birimleri, “Güvenli Alanlar” projesi bulunmaktadır. BM Nüfus Fonu UNFPA desteği ile kadınlara ve genç kızlara yönelik sağlık danışmanlığı, psiko-sosyal danışmanlık ile üreme ve kadın sağlığı alanında eğitimler vermektedir. Dernek toplumsal cinsiyete dayalı şiddet vakaları konusunda danışmanlık vermekte ve dava takibi de yapmaktadır. “Güvenli alanlar” olarak tanımlanan başvuru merkezleri İstanbul’da Fatih Çok Yönlü Destek Merkezi, Unkapanı’ndaki Çocuk ve Aile Destek Merkezi ve Tarlabasında Göçmen Sağlığı Merkezi, İzmir’de Buca ve Konak ilçelerinde ve Antakya’da Göçmen Sağlığı Merkezi olarak faaliyet göstermektedir.

Derneğin Yönetim Kurulu Başkanı erkektir ve toplam beş üyenin üçü kadınlardan oluşmaktadır.

3.6.9. Hayata Destek Derneği

Kendisini “Afetlerden etkilenmiş toplulukların temel hak ve ihtiyaçlarına erişimlerini sağlamayı amaçlayan bir insani yardım kuruluşu” olarak tanımlayan Hayata Destek Derneği, 2005’ten itibaren afetlerden etkilenenlere acil yardım, sığınmacılara farklı alanlarda yardım ve destekler ile çocukların korunması, çocuk işçiliği ile mücadelede farkındalık yaratmak ve sivil

toplumun güçlendirilmesi gibi alanlarında faaliyetlerini yürütmektedir. Dernek, 19 Aralık 1991 Tarihli 46/182 Sayılı BM Genel Kurul Kararı uyarınca, “insani yardımlar, insanlık, eşitlik ve tarafsızlık” ilkelerini benimsediğini beyan etmektedir (Hayata Destek, 2018). Hatay, Şanlıurfa, İstanbul gibi Suriyeli sığınmacıların yoğun olduğu yerlerde danışma merkezleri bulunan Hayata Destek Derneği 2016’da yaklaşık 97 bin kişiye maddi destek sağlamıştır (Hayata Destek, 2018). Ayrıca, mesleki eğitimlerle sığınmacıların geçim kaynaklarını desteklemektedir. İstanbul’daki Suriyeli Mültecilere İlişkin Zarar Görebilirlik Değerlendirme Raporu (2016) en fazla zarar görebilir gruplar arasında kadınlar ve çocukların ihtiyaçlarına işaret etmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında özellikle kız çocuklarının zorla evlendirilmesi konusunda kampanyaları bulunan Hayata Destek Derneği farklı maddi/ayni yardım, sosyal destek ve danışmanlık faaliyetleri ile kadın ve kız çocuklarını desteklemektedir. Derneğin yönetim kurulu başkanı erkektir, beş kişiden oluşan yönetim kurulu üyelerinin üçü kadınlardan oluşmaktadır.

3.6.10. Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (International Centre on Migration Policy Development - ICMPD)

Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD) insan ticareti ile ilgili olarak araştırma yapan, devletlerle bilgi paylaşımı ve kamuoyunda farkındalık yaratmak için kampanya geliştirme konusunda faaliyet gösteren Avusturya merkezli uluslararası bir STÖ’dür. Türkiye ICMPD’ye 17. üye ülke olarak katılmıştır. Türkiye’de beş farklı proje yapan ICMPD’nin çalışmaları arasında, hükümete sığınmacılar, göç ve sınır yönetimi, insan ticareti, AB ile imzalanan geri kabul anlaşmasının desteklenmesi ve kapasite artırımı gibi konular yer almaktadır. Örgütün, “Türkiye’de Bireylerin İnsan Ticaretini Önleme, Tespit ve Mücadele” başlıklı projesi bulunmaktadır. Bu proje kapsamında kurumsal çerçeveyi güçlendirmek ve kurumlar arası işbirliğini artırmak; etkili insan ticareti ile mücadele politikaları geliştirmek, kapasite geliştirmeyi desteklemek, iletişim kampanyaları geliştirmek gibi alanlar belirlenmiştir.

3.6.11. Barolar ve Kadın Hakları Merkezleri

İnsan ticareti ile mücadelenin hukukî boyutu hem devletler hem de bu suçtan zarar gören kişiler için önemlidir ve uygulamanın işlerliğine dair fikir vermektedir. Ancak barolarda insan ticareti ile ilgili özel bir çalışma mevcut değildir. GiGM, uluslararası kuruluşlar ve STÖ’ler tarafından Türkiye Barolar Birliği ve şehir baroları üyelerine insan ticareti konusunda eğitimler verilmektedir. Ayrıca, şehir barolarında konu ile ilişkili olarak Kadın Hakları Uygulama Merkezleri ve İnsan Hakları Merkezleri bulunmaktadır. Birliğin mülteci hukuku alanında çalışan Mülteci Hakları Çalışma Grubu da bulunmaktadır. AB, İçişleri Bakanlığı ve UGÖ işbirliği ile 2009 yılında çıkarılan “Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı” (Yenidünya vd. 2007). bu alanda farklı boyutların tartışıldığı hukukçulara rehber amaçlı bir kitaptır. Uluslararası sözleşmelerde yer almasına rağmen insan ticareti mağduru olarak tespit edilen kişiler için düzenli bir şekilde ücretsiz erişebilecekleri hukukî danışmanlık ya da yardım bulunmamaktadır. Aksine, insan ticareti suçu ağır suçlara girdiği için özellikle kendine avukat tutamayan sanıklar için Ceza Muhakemeleri Kanunu kapsamında avukat tutamayanlar için zorunlu müdafilik/vekillik atanmaktadır. İnsan ticareti devlete karşı işlenen suçlar kapsamında görüldüğü için mağdurların “suçtan etkilenen bireyler” olarak doğrudan müdahil olması gerekmediğini görüşü yaygındır. Dolayısıyla, Palermo Protokolü ve Avrupa Konseyi sözleşmelerinde yer almasına ve

diğer belgelerde vurgulanmasına rağmen insan ticaretine uğrayan bireylere otomatik olarak doğrudan yasal yardım sağlanmamaktadır, mağdurların kendilerini temsil etme ya da tazminat hakkına erişim güçleşmektedir.

Tablo 8: STÖ’lerin Kapasitelerinin İzleme ve TCE Duyarlılığı Açısından Haritalanması

STK adı	Hak temelli izleme yapma durumu*		İzleme Raporu	Yıl	İçerik	TCE Duyarlılığı	
	Var	Yok				Var	Yok
Kadın Örgütleri							
Kadın Dayanışma Vakfı	✓		KYŞ ve insan ticareti ile ilgili raporlama İstanbul Sözleşmesi (Diğer kadın örgütleriyle ortak izleme)	2006-2017		✓	
Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV)	✓		İstanbul Sözleşmesi (Diğer kadın örgütleriyle ortak izleme)			✓	
Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği	✓		Küçük Yaşta Evlilik Büyük Geliyor	2018		✓	
Ev İşçileri Sendikası (Evid-Sen)	✓		Basın açıklamaları			✓	
İmece Ev İşçileri Sendikası	✓		Basın açıklamaları			✓	
Hak Temelli Örgütler							
Aile Danışmanları Derneği	✓		İnsan ticareti ile ilgili sorunlar ve çözüm önerileri	2009-2017		✓	
İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı	✓		İnsan ticareti ile ilgili sorunlar ve çözüm önerileri	2005-2017		✓	
Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD-ASAM)	✓		Askıdaki Yaşamlar Algıdaki Yaşamlar	2011			✓
Hayata Destek Derneği	✓		Türkiye’de Çocuk İşçiliği Sorunu	2016			✓
Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi	✓		Current Anti-trafficking Response in Turkey and the Way Forward	2016		✓	

4. Gösterge ve Veri Kaynakları

Dördüncü Bölümde insan ticaretine dair gösterge ve veri kaynakları yer almaktadır. Bu bölümde insan ticareti ile ilgili uluslararası kuruluşlar ve kurumların çalışmalarına yer verilmektedir. Başta AGİT, AB ve BM (Küresel İnsan Ticareti Raporları) olmak üzere devletlerarası kurumların yayımladığı raporlar ve Eurostat istatistikleri olmak üzere küresel bazı göstergelerde Türkiye’nin konumuna dair değerlendirmelere yer verilmektedir. Bu raporlar Türkiye’nin insan ticareti ile mücadelesine diğer ülkelerin çabalarının yanında dışarıdan bir gözle değerlendirme sunmakta ve bazı önemli noktalara işaret etmektedirler.

4.1. Gösterge Kaynaklarının Haritalaması

4.1.1. BM Küresel ve Bölgesel İnsan Ticareti Raporları

Bölgesel olarak insan ticaretinin değerlendirildiği BM Küresel İnsan Ticareti Raporu (UNODC, 2016), Türkiye’nin de içinde bulunduğu Batı ve Orta Avrupa ülkelerini birlikte ele almaktadır. Türkiye’de vakaların yüzde 99’unun cinsel istismar amaçlı kadın ticareti olarak bildirildiği diğer insan ticareti biçimlerinin yer almadığı vurgulanmaktadır. Türkiye’de tespit edilen mağdurların önemli bir kısmının (yüzde 86) Doğu Avrupa ve Orta Asya’dan geldiği vurgulanmaktadır ve bu bölgesel insan ticareti akımının geçiş noktasında bulunan Türkiye’yi daha fazla etkilediği belirtilmektedir. UGO’nun Yunanistan ve Türkiye’de toplam 2 bin 385 kişiyle görüşerek 2016 yılında yaptığı araştırmaya referans verilen raporda sığınmacı ve göçmenlerin yüzde 7’sinin, Suriyeliler arasında yüzde 9’unun daha güvenli bir yere ulaşmak için yaptıkları yolculuk sırasında insan ticaretine ya da diğer istismar biçimlerine uğradıklarına işaret edilmektedir. Raporda Türkiye’de insan ticareti ile mücadelede mağdur merkezli ve çok disiplinli bir yaklaşım geliştirilmesi gereği ifade edilmektedir (UNODC, 2016, s.23). Olumlu gelişmeler olarak ise 2016 Haziran ayında hükümetin bir genelge ile uluslararası ve geçici koruma altındaki mültecilerin yanı sıra, insan ticareti mağdurlarının da işgücü piyasasına erişimini olanaklı kıldığı belirtilmektedir. Ayrıca, uluslararası koruma başvuruçularının devlet okullarına ve sosyal yardıma erişimleri de olumlu gelişme olarak gösterilmektedir. İnsan ticaretine karşı mücadelede Mart 2016’da yürürlüğe giren ITMMKH ile İnsan Ticareti ile Mücadele Komisyonu’nun kurulması olumlu gelişmeler olarak gösterilmekte ancak komisyonun önceliklerini henüz belirlemediği not edilmektedir (UNODC, 2016, s.23). Raporda, ayrıca, tespit edilen insan ticareti mağduru sayısındaki artış ve sığınakta kalan mağdur sayısının arttığına işaret edilmektedir.

4.1.2. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Ülke Raporları

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı özel temsilcisi tarafından 2016 yılı Mayıs ayında yapılan Türkiye incelemeleri çerçevesinde Ocak 2017’de bir rapor hazırlanmıştır (AGİT, 2017). Rapor özellikle mevcut politika belgelerini, yasal düzenlemeleri ve uygulamaları değerlendirmektedir. Bu raporun hazırlanmasında AGİT özel temsilcisi ilgili bakanlık temsilcileri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile görüşmüş, mevcut sığınakları ve Nizip’teki Suriyeliler için Geçici Koruma Merkezlerini ziyaret etmiştir. AGİT raporu özellikle emek sömürsü amaçlı insan ticare-

ti, mağdur hakları, savunmasız göçmenler arasında insan ticareti ve göçmen ve sığınmacıların insan ticareti riskine odaklanmaktadır.

Raporda Türkiye’nin insan ticareti ile ilgili olarak 2003’te BM’nin Palermo Protokolü, 2016’da AB İnsan Ticareti Karşıtı Eylem Sözleşmesi’ni, ILO’nun zorla çalıştırılma karşıtı ve göçmen ailelerin haklarını koruyan (No. 29 ve No. 105) sözleşmeleri ile CEDAW gibi kadına karşı ayrımcılığın önlenmesi konusunda uluslararası sözleşmeleri imzalamasının önemi vurgulanmaktadır. Yasal mevzuat ve politika çerçevesiyle ilgili olarak, bu sözleşmelere ilaveten özellikle insan ticareti ile mücadelede ILO’nun 189 No’lu Evişçileri İçin İnsani Çalışma Koşulları ile İlgili Sözleşmesi’nin imzalanmasının insan ticareti ile mücadelede önemine işaret edilmektedir (AGİT, 2016, s.13).

Diğer yandan uygulamada eksikliklere dikkat çekilmekte ve toplumsal cinsiyete duyarlı süreçlerin standartlaştırılmasını önermektedir. Özel temsilci kolluk güçleri ve adli sistemdeki çalışanlar tarafından yapılan insan ticareti vakalarının tanımlanması sırasında STÖ’lerin kaygılarını dile getirmektedir (2017, s.3). Ayrıca, İnsan Ticareti ile Mücadelede Ulusal Eylem Planı’nın 2009 sonrasında yenilenmediği vurgulanmış ve insan ticareti ile etkili mücadelede yeni bir eylem planı hazırlanması tavsiye edilirken bu konuda AGİT tarafından teknik yardım önerilmektedir. İnsan ticareti ile mücadeledeki faaliyetlerin izlenmesi için AGİT raporu bağımsız bir ulusal raportör belirlenmesini tavsiye etmektedir. Ayrıca, izleme için araştırma ve veri toplama sisteminin geliştirilmesi tavsiye edilmektedir. Bu tavsiyeler içinde insan ticareti ile mücadelede benimsenen politikaların ve önlemlerin gelişiminin değerlendirilmesi için cinsiyete, yaşa ve diğer ilgili faktörlere göre ayrıştırılmış verilerin yer aldığı bir veri tabanı da yer almaktadır.

Tespit, yönlendirme ve destek mekanizmaları için Türkiye otoritelerinin özellikle düzensiz göçmenlerin konu olduğu emek sömürüsü amaçlı insan ticareti için erken ve proaktif bir tespit mekanizmasının güçlendirilmesi tavsiye edilmektedir (AGİT, 2017, s.6). İnsan ticareti maduru tespitinde “rıza” konusuna da vurgu yapılan raporda, Palermo Protokolü’nde yer alan rıza araç ve amaç fiillerin kullanıldığı durumlarda rızanın geçersiz olduğu hatırlatılmaktadır. Gerçek rızanın ancak kişi tarafından tüm ilgili faktörlerin bilindiği ve özgür iradesini kullandığı durumlarda mümkün ve yasal olarak tanınabileceği belirtilmektedir. Raporda mağdur tespiti konusunda 2005 yılında geliştirilen Ulusal Yönlendirme Mekanizması’na referans verilmekte ve Standart Operasyonel Süreçler (SOP) geliştirilmesi konusunda UGÖ ile işbirliğinin yapıldığı vurgulanmakta ve bu sürece sivil toplumun da katılması tavsiye edilmektedir. Sivil toplumun hem tespit hem de koruma aşamalarına dâhil olması önerilmektedir (AGİT, 2017, s.9). Ayrıca, insan ticareti mağdur tespit sürecinde 30 günlük toparlanma ve düşünme süresinin üç yıla kadar uzatılabileceğine dikkat çekilmektedir.

Ulusal sınırlar içinde gerçekleşen insan ticareti vakalarının yeterince önem verilmediği, tanınmadığı ve bu alana dair veri yokluğuna dikkat çekilmektedir. Çocukların ve yetişkinlerin hem cinsel hem de emek sömürüsü biçiminde gerçekleşen ülke içindeki insan ticaretine önem verilmesi ve yabancı mağdurlar gibi önleme ve destek hizmetlerinin sunulması önerilmektedir. Raporda Türkiye’nin çocuk işçiliğini sonlandırmak için 2005-2015 yılları arasında uygula-

dığı Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı’na referans verilmekte ve rakamlarla çocuk işçiliğine dair veriler paylaşılmaktadır. Özellikle Suriyeli sığınmacı çocukların korunması ve genel olarak çocuk sömürüsü ile mücadelede çocuk koruma stratejisinin güçlendirilmesini tavsiye etmektedir (AGİT, 2017, s.14). Zorla evlendirilen sığınmacı kız çocuklarına ve kaçırılan çocuklara dair artan uluslararası kaygılara işaret edilen raporda, özel temsilci Türk hükümetini tüm şüpheli durumları araştırmaya davet etmektedir. Risk altındaki geçici koruma altındaki Suriyeliler ve genel olarak göçmenler için çalışma izinlerini düzenleyen 2013 yılında çıkan YUKK’a referans verilen raporda düzenlemenin olumlu bir gelişme olduğu vurgulanmakta ve etkin bir şekilde uygulanmasının önemine işaret edilmektedir. Ayrıca, mağdurların ücretsiz yasal yardım ve tazminata erişim mekanizmasının geliştirilmesi, mağdurların güçlendirilmesi açısından tavsiye edilmektedir (AGİT, 2017, s.15).

Önleme tedbirleri arasında özellikle geçici koruma merkezlerindeki çalışanların, özel olarak sosyal çalışmacılar ve polis memurlarının insan ticareti konusunda eğitim alması önerilmektedir. Fuhuş alanında ise Türkiye’de özellikle göçmen kadınların cinsel sömürüsünün tek insan ticareti biçimi olarak tanımlanması gerekçesiyle, fuhuşta çalışan göçmen kadınları korumak için tedbirler alınması gerektiği vurgulanmaktadır (AGİT, 2017, s.13).

4.1.3. Eurostat Göstergeleri

Avrupa Birliği’nin istatistik kurumu olan Eurostat ilk insan ticareti raporunu (*Trafficking in Human Beings*) 2013 yılında yayımlamıştır ve 2008, 2009 ve 2010 yıllarına ait 27 AB üye ülkesi, Hırvatistan, Karadağ, İzlanda, Norveç, Sırbistan, İsviçve ve Türkiye’nin verileri kapsamaktadır. İkinci çalışma ise 2015 yılında yayımlanmıştır ve 28 AB üye ülkesi ile Karadağ, Norveç, Karadağ, Sırbistan, İsviçre ve Türkiye olmak üzere aday veya Avrupa Ekonomik Bölgesi (EEA) ülkelerini kapsamaktadır. Eurostat verileri, öncelikle polis birimlerinden gelen bilgilerden derlenmekle birlikte STÖ’ler, sınır görevlileri ve diğer kaynaklardan derlenen verileri de kapsamaktadır. 2012 yılında, üye ülkeler 10 bin 998 mağdur tespiti yaptıklarını bildirmişlerdir. 2010-12 yılları arasında ise 30 bin 146 mağdur 28 üye ülkede kayıt edilmiştir (Eurostat, 2015, s.10). Kayıt edilen mağdurların yüzde 80’i kadınlar ve kız çocuklarından oluşmaktadır (Eurostat, 2015, s.10). Farklı insan ticareti biçimleri arasında cinsel sömürü amacıyla kadın ticareti yüzde 69 ile ilk sırada yer almakta ikinci sırada yüzde 19 ile emek sömürüsü amaçlı insan ticareti gelmektedir. Kadın mağdurların yüzde 85’i cinsel sömürü amaçlı kadın ticareti mağduru olarak tespit edilmiştir (Eurostat, 2015, s.11). Mağdurların yüzde 65’i ve tacirlerin yüzde 69’u AB üyesi ülkelere dendir. Şüphelenilen tacirlerin uyruğu açısından ise Türkiye AB şüpheliler arasında ilk sıralarda yer almaktadır (Eurostat, 2015, s.52). Türkiye uyruklu tacirler özellikle Avusturya, Belçika, Fransa ve Hollanda’da faaliyet gösterdiği gösterilmektedir (Eurostat, 2015, s.56). Eurostat istatistikleri özellikle toplumsal cinsiyete özgü veri yokluğuna, toparlanma süresinden ve ikamet izninden yararlanan mağdur sayısının azlığına dikkat çekmektedir.

Tablo 9: Eurostat Raporlarında Türkiye İle İlgili İnsan Ticareti Verileri

Kriterler	2008	2009	2010	2011	2012
Kadın	120	100	57	82	55
Erkek	0	2	1	-	-
Cinsel sömürü amaçlı kadın ticareti sayısı	120	100	56	80	54
Emek sömürsü amaçlı insan ticareti sayısı	-	-	1 (e)	2 (k)	1 (k)
Toparlanma süresinden yararlanan	-	-	-	-	-
İkamet izni alan	2	2	-	2	2
AB’deki TC vatandaşı şüpheli tacir sayısı	81	93	61	75	70
Hakkında dava açılan şüpheli tacir sayısı (cinsiyet ayrımı yok)	642	598	576	506	648
Mahkûm edilen tacir sayısı	13	23	28	-	-
Şüpheli tacir sayısı (cinsiyete dayalı veri yok)	-	-	108	107	86
Mahkeme kararı sayısı	-	-	28	18	71
Sonuçlanan soruşturma sayısı	-	-	N/A	N/A	N/A
Mahkûm edilen tacir sayısı	-	-	-	-	-
Yetkililerle temasa geçen mağdur sayısı	-	-	58	82	195
Her 100 bin kişi başına düşen mağdur sayısı	-	-	0,1	0,1	0,1
T.C. vatandaşı olan mağdur sayısı	-	-	0	0	0
Yardım alan mağdur sayısı (Gönüllü Geri Dönüş)	78	72	30	46	19
Yeniden uyum desteği alan mağdur sayısı	-	-	-	-	-
Konaklama desteği alan mağdur sayısı	-	-	-	-	-
Eğitim desteği alan mağdur sayısı	-	-	-	-	-
İşe yerleştirme desteği alan mağdur sayısı	-	-	-	-	-
Tıbbi ve psikolojik yardım alan mağdur sayısı	-	-	-	-	-
Geri dönüş desteği alan mağdur sayısı	-	-	-	-	-
Eğitim alan mağdur sayısı	-	-	-	-	-
T.C. vatandaşı şüpheli tacir sayısı/Toplam tacir sayısı	-	-	68/73	84/94	70/81

Kaynak: (Eurostat, 2013; 2015)

4.1.4. ABD İnsan Ticareti Raporları (TIP)

ABD İnsan Ticareti Raporu başta yasalar olmak üzere ülkelerin insan ticareti ile mücadele alanında mevcut yasaların ve suçla ilgili cezaların uygulanması, önleyici mağdur koruma tedbirleri, STÖ’lerle işbirliği ve maddi destek, desteklere ve gözaltı koşulları dışında sığınak hizmetine erişim, sınırdışı etmek dışında yasal alternatiflerin sunumu, mağdurların ayrımcılığa uğramadan yasal ve diğer yardımlara ulaşması, işverenlerin işçinin pasaportuna el koyması gibi insan ticaretini besleyen uygulamaların sonlandırılması, gönüllü ve güvenli geri dönüş imkânları, ticari seks endüstrisine olan talebin düşürülmesi gibi alanları değerlendirmeye almaktadır.

ABD İnsan Ticareti Raporu ve ülke değerlendirmesinde, Türkiye Grup 2 (Tier 2) kategorisinde, yani “insan ticaretini sonlandırmak için asgari standartlara tamamen uymayan ancak bu konuda

çaba harcayan ülkeler” arasında değerlendirilmektedir. Bunun sebebi, Türkiye’nin insan ticaretinin ortadan kaldırılması için asgari standartları tam olarak karşılayamamasıdır. Türkiye’nin insan ticareti ile mücadelede artan çabalarına örnek olarak ulusal eylem planı, daha fazla sayıda mağdur tespiti, güvenlik ve kamu personelinin eğitilmesi, polis gücü içerisinde özel bir insan ticareti ile mücadele birimi kurulması ve insan ticaretine yönelik iki sığınak açılması, olumlu göstergeler olarak değerlendirilmiştir. Ancak kilit alanlarda asgari standartların karşılanamadığı belirtilmiştir. STÖ’ler tarafından işletilen iki sığınakın kapanması, olumsuz değerlendirilmektedir. Kurumlararası işbirliğinin zayıf olmasının mağdur tespitinde sorunlara yol açtığı vurgulanmıştır. Raporda göçmen ve mülteci kamplarındaki tespit çalışmalarının yetersizliğine işaret edilmiş ve Türk vatandaşı mağdurların tanımlanması ve savunmasız mülteci-göçmen grupların korunması yönünde çabaların geliştirilmesi gereği vurgulanmıştır (The U.S. Department of State, 2017).

2017 TIP Raporu’nda (2017, s.400) Türkiye’nin daha etkili bir mağdur tespit ve koruma mekanizması kurması gerektiği vurgulanmaktadır. Özellikle vatandaş kadınlara, sokakta dilenen çocuklara ve yetişkin erkeklere de insan ticaretine özel sığınak hizmeti verilmesi gereği işaret edilmiştir. Ayrımcılık yapmadan çok disiplinli ve mağdur merkezli bir yaklaşımla mağdur tespit sistemi oluşturması tavsiye edilmektedir. İlk müdahalede ve tespitte görevli kamu çalışanlarının eğitimi, STÖ’lere düzenli maddi destek ve işbirliği, uluslararası kuruluşlara ve sivil toplum temsilcilerine mağdurlara destek hizmetleri vermelerine olanak sağlanması, artık tacirlerin fiziksel şiddete başvurmadıklarının kabul edilmesi, kurumlararası işbirliği ve insan ticaretine dair verilerin sağlıklı ve düzenli bir şekilde toplanması da tavsiyeler arasındadır.

5. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalaması

Türkiye’de insan/kadın ticareti ile mücadele alanında izleme yapılabilmesi için bu alandaki mevcut verilerin ve istatistiklerin ulusal ve yerel ölçekte göstergeler ışığında izlenmesi ve haritalanması gerekmektedir. Bu rapor kapsamında toplam yedi ilde toplumsal cinsiyet eşitliği haritalaması yapılarak toplumsal cinsiyete dayalı insan ticaretine dair görünümünün, verilerin ve uygulamaların izlenmesi hedeflenmektedir. Bu bölümde insan/kadın ticareti vakalarının tespitinde nasıl bir mekanizma izlendiği, yönlendirme yapılıp yapılmadığı, kamu kurumlarının ve sivil toplumun insan ticareti ile mücadeledeki işbirliği, hem göçmen hem de vatandaşlarla ilgili verilerin erişilebilirliği, mağdur olarak tanımlanan kadınlara ve kız çocuklarına koruma hizmetlerinin içeriği ve bir sonraki bölümde yer alan göstergelerin yerel ölçekte uygulanıp uygulanamayacağı konularında bilgi vermesi amaçlanmıştır. Ancak bu alanlarda yeterli verilerin, özellikle de insan ticaretine dair toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin bulunmaması sınırlı düzeyde haritalama yapmaya imkân vermekte ve izleme için ihtiyaç duyulan verilere işaret etmektedir. Dolayısıyla, bu bölümde mevcut veriler ve asgari göstergeler ışığında Türkiye’deki kadın ticareti ile ilişkili veriler özetlenmeye çalışılacak daha sonra veri toplanması tavsiye edilen göstergelere dair bir değerlendirme yapılacaktır.

Türkiye’nin insan ticareti alanında kabul ettiği uluslararası sözleşmeler ve bunların yerel mevzuata uyarlanması ile politika belgeleri önemli bir gösterge olarak değerlendirilmektedir. Bu inceleme önceki bölümde yapılmıştır. İnsan/kadın ticaretinin ilişkili olduğu konularla ilgili veriler Türkiye’de öncelikle GİGM tarafından aylık ve yıllık olarak kendi web sitesi üzerinden paylaşılmaktadır. Bazı verileri ise önceki bölümde ele alındığı gibi BM, ABD ya da AB gibi devletlerin ya da devletlerarası kuruluşların raporları üzerinden düzensiz şekilde takip etmek mümkündür. GİGM web sitesi (goc.gov.tr) üzerinden tablo hâlinde yayımlanan bu verilerin içeriğini şöyle özetlemek mümkündür:

- Yıllara göre insan ticareti mağduru sayısı (aylık)
- 2005-2015 yılları arasında 157 Yardım Hattına gelen ve yönlendirilen yardım çağrıları
- İnsan ticareti mağdurlarının kalabileceği sığınma evlerinin kapasitesi
- Yıllara göre barınma evlerinde kalan mağdur sayısı (GİGM, 2017)
- 2005-2017 yılları arasında tespit edilen mağdurların cinsiyete göre dağılımı (GİGM, 2017d)
- Uyuşma göre insan ticareti mağdur sayıları (GİGM, 2017d)
- Oransal olarak insan ticareti biçimleri (GİGM, 2017d)

Ayrıca, 2016 yılında çıkan Yıllık Göç Raporu’nda ve 2017 yılında yayımlanan İnsan Ticareti Raporu’nda (GİGM, 2017d) bu verilere ilaveten yıllara göre insan ticareti davaları, insan taciri

olarak tespit edilenler ve sanık sayıları da yer almaktadır. Tüm bu verilerin ancak bir kısmı toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmaktadır, dolayısıyla, Türkiye’de insan ticaretinin doğasına ilişkin kısıtlı veri sunulmaktadır. Örneğin yardım hattına gelen çağrılara dair arayanın cinsiyeti, hangi ilden geldiği ya da içeriğine dair verilerin bulunmaması bu alandaki ve yereldeki izlemeyi kolaylaştıracaktır. Aynı şekilde ceza davalarında sanıkların cinsiyeti, insan ticaretinin içeriğinin ya da davaların süreleri ve sonuçlarının cinsiyetsiz olarak verilmesi toplumsal cinsiyete dayalı izlemeyi zorlaştırmaktadır.

Yerel ölçekte ise izleme daha da zorlaşmaktadır. En fazla insan ticareti mağdurunun tespit edildiği ilk 10 ile dair mağdur sayıları yayımlanmakla birlikte bu veriler de toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmamıştır (Tablo 10). GİGM web sitesinden alınan verilere göre en fazla insan ticareti mağdurlarının tespit edildiği iller, başta İstanbul, Antalya, Ankara, İzmir, Trabzon gibi büyük iller olmak üzere Muğla, Aydın, Artvin, Mersin ve Bursa gibi orta ölçekli turistik iller olduğu görülmektedir. Bu kısıtlı veriler bize insan ticaretinin biçimi ya da kimler tarafından nasıl tespit yapıldığına dair bilgi vermemektedir. Aynı şekilde insan ticaretini önleme çalışmalarının önemli bir parçası olan bilgiler, örneğin mağdur olarak tespit edilen kadınların ihtiyaçları, talepleri veya geri dönüşteki durumlarına dair beklentileri bu verilerden anlayılamamaktadır.

Tablo 10. İlk 10 İle Göre İnsan Ticareti Mağduru Olarak Tespit Edilenlerin Sayısı (2005-2017)

İller	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Toplam
Toplam	256	246	148	120	102	58	82	55	21	50	108	181	303	1427
İstanbul	55	28	44	42	48	13	31	14	1	12	49	21	48	358
Antalya	55	75	43	20	6	9	6	5	7	11	12	45	66	294
Ankara	38	24	5	6	6	10	23	11	4	1	7	21	28	156
İzmir	14	29	14	7	4	5	-	-	-	1	11	15	20	100
Trabzon	7	24	5	12	9	2	3	1	-	-	2	1	3	66
Muğla	2	11		12	1	1	3	2	3	5	5	4	15	49
Aydın	13	3	4	2	12	1	-	1	-	-	1	-	5	37
Artvin	9	3	3	3	2	-	4	8	1	-	-	-	N/A	33
Mersin	20	4	3	1	-	1	-	-	1	-	-	15	18	45
Bursa	4	2	1	-	1	-	2	-	2	8	1	12	8	33
Diğer	39	43	26	15	13	16	10	13	2	12	20	47	92*	256

*Bu rakam içerisinde 22 kişi Şanlıurfa’da tespit edilmiştir (GİGM; 2017d)

Kaynak: GİGM web sitesi, 2017 İnsan Ticareti Raporu (2017d).

GİGM tarafından yayımlanan insan ticareti ile mücadeleye dair kısıtlı verilerin yanı sıra, toplumsal cinsiyete dayalı insan ticareti ile ilişkili olarak kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dair bazı verilerden yararlanmak mümkündür. Bunlar arasında fuhşa zorlama ile ilişkili suçlar ve eylemler, cinsel saldırı vakalarının içeriği, çocukların cinsel istismarı ve çocuk ev-

lilikleri ile göçmen kadınların ikamet ve çalışma izinlerine dair veriler sayılabilir. Özellikle insan ticaretinin bir biçimi olarak tanımlanan çocuk evliliklerine dair de hem veri tutmak hem de insan ticareti vakalarını izlemek önemlidir.

TÜİK tarafından Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS) veri tabanından üretilen evlenme istatistiklerine göre 16-17 yaş grubunda olan kız çocuklarındaki resmî evlenmelerin toplam resmî evlenmeler içindeki oranı 2002-2015 yılları arasında yüzde 7.3’ten yüzde 5.2’ye düştüğü görülmektedir (TÜİK, 2016). Ancak bu veriler 16 yaş altındaki çocukları ve resmî olmayan birliktelikleri kapsamakta veya bu evliliklerin mahkeme kararıyla mı gerçekleştiğine dair bilgi bulunmamaktadır.

Tablo 11: Yıllara Göre Resmî Evlilikle 16-17 Yaşındaki Kız Çocuklarının Toplam Evlilikler İçindeki Oranı

Yıl	Toplam Evlilik	Evlenen Kız Çocuklarının Sayısı	Evlenen Kız Çocuklarının Oranı (%)
2002	510 155	37 263	7.3
2003	565 468	45 981	8.1
2004	615 357	49 280	8.0
2005	641 241	51 944	8.1
2006	636 121	50 366	7.9
2007	638 311	50 723	7.9
2008	641 973	49 703	7.7
2009	591 742	47 859	8.1
2010	582 715	45 738	7.8
2011	592 775	42 700	7.2
2012	603 751	40 428	6.7
2013	600 138	37 481	6.2
2014	599 704	34 629	5.8
2015	602 982	31 337	5.2

Kaynak: TÜİK, Evlenme İstatistikleri, 2015

Kız çocuklarının zorla evlendirmelerinin illere dair verileri de tutulmaktadır. Aşağıdaki tablodan da izlenebildiği gibi yüzde 15 ile Kilis, Kars ve Ağrı ilk üç sırada yer almaktadır. Bu rapor ile izleme yapılacak illerdeki mevcut çocuk evliliklerinin oranı açısından ise en fazla kız çocuk evlendirmelerinin Kars, Gaziantep ve Adana olduğu görülmektedir.

Tablo 12: Seçili İllere Göre Kız Çocuklarının Evlendirilme Sayıları ve Oranları (2015)

	Toplam Evlilik Sayısı	Evlenen Kız Çocuklarının Sayısı	Evlenen Kız Çocuklarının Oranı (%)
Seçili İllerde			
Adana	17 281	862	5.0
Ankara	38 139	1 293	3.4
Bursa	21 062	564	2.7
Gaziantep	16 578	1 962	11.8
İzmir	32 469	937	2.9
İstanbul	114 382	2 438	2.1
Kars	2 117	321	15.2
İlk 10 İl			
Kilis	1 277	195	15.3
Kars	2 117	321	15.2
Ağrı	5 114	771	15.1
Muş	3 534	509	14.4
Niğde	2 807	384	13.7
Bitlis	2 831	360	12.7
Kahramanmaraş	8 892	1 114	12.5
Aksaray	3 621	438	12.1
Gaziantep	16 578	1 962	11.8
Yozgat	3 875	446	11.5
Toplam	602 982	31 337	5.2

Kaynak: TÜİK, Evlenme İstatistikleri, 2015

Adli istatistikler ise bize bazı suçların yaygınlığı hakkında bilgi vermektedir. Bunlar arasında cinsel taciz, çocuk istismarı, fuhşa zorlama, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma gibi suçlar gözlemlenmektedir. Örneğin TÜİK üzerinden erişilen ve toplumsal cinsiyete dayalı bazı suçlardan açılan davaların istatistiklerine göre 2006-2008 yılları arasında sadece fuhşa zorlama suçundan yılda ortalama 2 binden fazla dava açıldığı, çocuk istismarı ve kişiyi çalışma hürriyetinden yoksun bırakmak gibi insan ticareti ile ilgili davaların sayısının ise 20-25 bin arasında olduğu görülmektedir. Yargılanan sanıkların ise yüzde 90'ının erkeklerin oluşturması bu suçların toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Çocukların cinsel istismarına dair davaların da 2006 ve 2008 yılları arasında arttığı görülmektedir. Bu davaların içeriği ya da sonuçlarına erişim uzun zaman alan araştırmaları gerektirmektedir.

Tablo 13: Toplumsal Cinsiyete Dayalı Bazı Suçlardan Açılan Dava ve Sanık Sayıları

	İlgili Madde	Dava Sayısı	Toplam Sanık	Sanık (Erkek)	Sanık (Kadın)	Erkek %
2008						
İnsan Ticareti	80	110	644	533	111	82.76
Cinsel Saldırı	102	3798	5914	5579	335	94.34
Çocukların Cinsel İstismarı	103	4061	6126	5745	381	93.78
Reşit Olmayanla Cinsel İlişki	104	934	1345	1293	52	96.13
Cinsel Taciz	105	8358	9976	9626	350	96.49
Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma	109	5346	9784	8904	880	91.01
İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlâli	117	677	1369	1251	118	91.38
Fuhuş	227	2701	5089	3724	1365	73.18
Toplam		25985	40247	36655	3592	89.87
2007						
İnsan Ticareti	80	134	509	456	53	89.59
Cinsel Saldırı	102	3754	5520	5170	350	93.66
Çocukların Cinsel İstismarı	103	3129	4646	4340	306	93.41
Reşit Olmayanla Cinsel İlişki	104	721	984	927	57	94.21
Cinsel Taciz	105	6743	8012	7754	258	96.78
Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma	109	3777	6987	6449	538	92.3
İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlâli	117	408	952	886	66	93.07
Fuhuş	227	2172	4494	3197	1297	71.14
Toplam		20838	32104	29179	2925	90.5
2006						
İnsan Ticareti	80	60	294	258	36	87.76
Cinsel Saldırı	102	4419	6716	6257	459	93.17
Çocukların Cinsel İstismarı	103	2414	3464	3253	211	93.91
Reşit Olmayanla Cinsel İlişki	104	1234	1746	1648	98	94.39
Cinsel Taciz	105	6244	7703	7467	236	96.94
Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma	109	3919	6762	6314	448	93.37
İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlâli	117	518	1012	978	34	96.64
Fuhuş	227	1896	3546	2496	1050	70.39
Toplam		20704	31243	28671	2572	90.8

Kaynak: TÜİK, Adli İstatistikler

GİGM istatistiklerine göre TCK 80. maddeden açılan dava sayısı 2017 yılında 55, sanık sayısı 358 iken sonuçlanan davalarda hapis cezası verilen sanık sayısının sadece 2 olduğu görülmektedir (GİGM, 2017d, s.51).

Toplumsal cinsiyete özgü veriler açısından fuhuşla ilgili suçlar, çocuk evlendirmeleri ve çocuk istismarı dava sayıları gibi standartlaştırılmış toplumsal cinsiyet eşitliğine (TCE) duyarlı istatistiklerin varlığı kadın ticareti ile mücadelede önemli verileri oluşturmaktadır. Uluslararası sözleşmeler doğrultusunda izleme yapılabilmesi için gereken göstergeler bir sonraki bölümde ayrıntılı bir tablo olarak sunulmaktadır. Bu göstergeler bize insan/kadın ticareti ile mücadelede politika ve uygulamayı geliştirmek için hangi verilere ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Söz konusu göstergeler özellikle tespit ve yönlendirme mekanizmasının işleyişine, kadınların ve kız çocuklarının sosyal ve ekonomik desteklere ve adalete erişimine, mağdur destek ve geri dönüş programlarının toplumsal cinsiyete duyarlı olup olmadığına dair izlenebilmesini mümkün kılmak amacıyla oluşturulmuştur.

Göstergeler arasında önleme tedbirleri olarak öncelikle mevcut durumu anlamaya yönelik toplumsal cinsiyete hassas verilerin oluşturulması önerilmektedir. Bunların arasında AKİTKES ve uluslararası sözleşmelerin de işaret ettiği gibi aşağıdaki konularda verilerin oluşturulması gerekmektedir:

- İnsan ticareti verilerinin toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılması,
- Tespit edilen insan ticareti biçimine göre standartlaştırılmış verilerin varlığı,
- İnsan ticareti davalarına ait verilerin cinsiyete göre ayrıştırılması,
- İnsan ticareti mağduru olarak tespit edilen göçmen ve mülteci kadınların statülerine dair veriler,
- Fuhuş yapmak sebebiyle gözaltına alınan kadınların insan ticareti mağdur tespit sürecine yönlendirilme oranı,
- Evlendirme yoluyla insan ticaretine maruz kalan kız çocuklarının sayısı,
- Evlendirme yoluyla insan ticaretine maruz kalan kız çocuklarının yasal statüleri (örn. Suriyeli-T.C. vatandaşı),
- İnsan ticareti riski altındaki göçmen, sığınmacı ve mülteci grupları hedef alan yasal haklar konusunda yaşa ve cinsiyete duyarlı, erişilebilir yazılı ve sesli, farklı dillerde bilgilendirme kampanyalarının varlığı,
- İnsan ticareti riski altındaki göçmen, sığınmacı ve mülteci grupları hedef alan insan ticareti suçunun tanımı, biçimleri ve danışma yerleri konularında TCE duyarlı, erişilebilir yazılı ve sesli, farklı dillerde bilgilendirme kampanyalarının varlığı,
- Göçmen, sığınmacı ve mültecilerin erişebileceği alanlarda (havaalanları, sınırlar, hastaneler vb.) insan ticareti ve yasal haklar konularında bilgilendirme kampanyalarının varlığı,
- Risk altındaki kadınların ve kız çocuklarının bulunduğu alanlarda bilgilendirme ve farkındalık kampanyaları.

İnsan ticaretini önlemeye dair göstergeler arasında başta kamu çalışanları olmak üzere eğitimin önemli bir yeri bulunmaktadır. Potansiyel insan ticareti mağdurları ile karşılaşma ihtimali olan sağlık çalışanlarına (sosyal çalışmacı, hemşire, hastabakıcı ve doktorlar) toplumsal cinsi-

yete duyarlı mağdur tanıma konusunda farkındalık eğitimleri ile ilgili yasal düzenlemelerin olması bir gösterge olarak önerilmiştir. Kamu çalışanlarını hedefleyen hak temelli ve TCE duyarlı eğitim alan çalışanların oranı ve bu kişiler tarafından tespit yapıp yapılmadığı TCE duyarlı tespit için önemli bir gösterge olmaktadır. Kadın ticareti tespitinden sorumlu kişiler içerisinde kadın çalışan oranı da önemlidir. İnsan ticaretinin tespitinden sorumlu kamu çalışanlarının ve tercümanların toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin farklı biçimleri konusunda asgari 30 saat eğitim almaları gerekmektedir. Ayrıca, insan ticaretinin farklı ve TCE duyarlı biçimlerini tanımlayan tespit çabalarının standartlaştırılması ve etik kodların yer aldığı rehber kullanımı Türkiye’nin de imzaladığı uluslararası sözleşmelerin yükümlülükleri arasındadır. TCE duyarlı standart uygulama prosedürlerinin oluşturulması bir gösterge olarak önerilmektedir.

Kamunun ve basının insan ticareti ve toplumsal cinsiyete duyarlı insan ticareti konusunda bilgilendirilmesi de önemli bir göstergedir. Bu anlamda hem kamu kurumlarının hem de sivil toplum tarafından yürütülen faaliyetlerin haritalanması önem taşımaktadır. Özellikle göçmen ve sığınmacılar gibi dezavantajlı grupları hedefleyen haklar konusunda bilgilendirmeler ve yönlendirme mekanizmasına dair bilgileri içeren kampanyalar insan ticaretini önleme tedbirleri açısından önemlidir. Bu anlamda psiko-sosyal ve ekonomik desteklerden yararlanan vatandaş, geçici veya uluslararası koruma altındaki kadınların ve kız çocuklarının iletişimde oldukları kamu kurumları ve sivil toplum örgütlerinin bu kampanyalara katılması önemlidir.

Toplumsal cinsiyete hassas koruma tedbirleri açısından ise öncelikle kadınların ve kız çocuklarının sosyo-ekonomik ve psikolojik desteklere erişimi önemlidir. Örneğin riskli gruplar içinde görülen kaç kadının insan ticareti konusunda bilgilendirildiği, insan ticaretinden şüphelenilen durumlarda kaç kadının ve kız çocuğunun 30 günlük düşünme süresinden yararlandığı ve desteklere erişiminin ölçümü önleme çabaları için gösterge olarak önerilmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete uğrayan kadınlar ve kız çocukları için yönlendirme mekanizmalarının TCE’ye duyarlı olup olmadığı, çalışanların tutumundan şiddete uğrayan kadınlara sunulan sosyo-ekonomik ve psikolojik desteklere kadar geniş bir alanı kapsayıp kapsamadığı önemlidir. Bu alanda özellikle toplumsal cinsiyete dayalı şiddete uğrayan göçmen ve sığınmacı kadınların çalışma izni olmaksızın çalışmak ya da fuhuş yapmak gibi suçlardan sınırdışı edilmekten korkmaksızın şikâyetçi olabilmeleri ve TCE duyarlı mekanizmalara yönlendirilmeleri hayati önem taşımaktadır. Nitekim yapılan çalışmalar özellikle göçmen ve sığınmacı kadınların sınırdışı edilme korkusuyla uğradıkları insan hakları ihlallerini ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti şikâyet etmediklerini göstermektedir (Coşkun, 2014; 2016). Aynı şekilde sığınma hakkına erişim, ikamet izni, tazminat alma hakkı ve iş piyasasına erişim gibi olanakların insan ticareti mağdurlarına sağlanması kadın ticareti ile mücadeleyi etkinleştirdiği bilinmektedir. Palermo Sözleşmesi’nin yanı sıra, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet gören göçmen kadınlara sığınma hakkı tanınmasını öngören İstanbul Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmeler bu konuda yasal bir zemin sunmaktadır. Bu alanda çalışan sivil toplum örgütlerinin faaliyetleri, TCE duyarlı kadına yönelik şiddet ve insan ticareti hukuku konusunda uzmanlaşmış kişilerden ücretsiz yasal danışmanlık alan kadın mağdur oranı gibi göstergeler verilere eklenmelidir.

Çocuklar için ayrı bir insan ticareti suçu tanımının varlığını öneren uluslararası sözleşmeler doğrultusunda farklı biçimlerin tanımlanmasına ihtiyaç vardır. Bu tanımın özellikle Türkiye’ye özgü insan ticareti biçimlerinden birisi olan çocukların aile baskısı altında evlendirilmesini de kapsamayı gerektirmektedir. Bu alandaki göstergeler için sadece resmî evlilik rakamları yeterli değildir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, AKİTKES ve OHCHR gibi uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan çocuklarla ilgili izleme yapılabilmesi için şu verilere ve göstergelere işaret edilmektedir:

- Toplumsal cinsiyetine ve uyuşmasına göre mağdur çocukların sayısı,
- İnsan ticareti mağduru olarak tespit edilen çocuklar içinde toplumsal cinsiyete dayalı insan ticaretine uğrayan kız çocuklarının oranı (zorla evlendirilme, cinsel sömürü, evlatlık),
- TCE duyarlı özel psiko-sosyal, yasal, eğitim, barınma ve sağlık yardımı alan kız çocuk mağdur sayısı,
- Zorla evlendirilme yoluyla insan ticareti mağduru olan kız çocuklarının kalabileceği TCE duyarlı özel sığınakların varlığı,
- Mağdur olarak tespit edilen kız çocukları içinde çocuğa özel TCE duyarlı psiko-sosyal, yasal, eğitim ve sağlık yardımı alan kız çocuk mağdur sayısı,
- Mağdur tespit edilen her 10 çocuk için bir uzman sosyal çalışmacının bulunması.

Bir sonraki bölümde bu öneriler göstergeler olarak hem dayandıkları insan/kadın hakları hem de veri kaynakları açısından detaylı bir tablo olarak sunulmaktadır.

6. İnsan/Kadın Ticareti ile Mücadelede Göstergeler ve Veri Kaynakları

Türkiye’deki insan ticareti ile ilgili verilerin önemli bir kısmı GİGM tarafından yayımlanmaktadır. Bu alandaki paylaşılan veriler genellikle mağdurların yaş, ülke, cinsiyet ve çocuk sayısı gibi demografik verilerini ve sığınakta kalıp kalmadıklarını kapsamaktadır. Dolayısıyla, sağlık, eğitilmiş personel, sığınakların imkânları ve psiko-sosyal destekler, hukukî destekler ve yargı süreci, tazminat davalarının sayısı, mağdurların sığınma başvuruları ve istihdama erişim gibi önemli alanlarda veriler düzenli yayımlanmamakta, yıllık raporlarda düzensiz veriler olarak paylaşılmaktadır. Risk altındaki gruplar gibi bazı veriler ise ancak nitel araştırmalarla toplanabilmektedir. Dolayısıyla, mevcut veriler sorunun boyutlarını göstermekte yetersizdir ve kadın ticareti ile mücadelede standartlaştırılmış verilere ve araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Kadın ticareti alanındaki izlemenin normlar ve standartlar çerçevesinde değerlendirilebilmesi için bilgi toplama aracı olarak somut kriterlere, göstergelere ihtiyacımız vardır. Aşağıdaki tabloda uluslararası belgelerde yer alan ilgili insan hakları ve kadın hakları doğrultusunda ve tespit edilen standartlar çerçevesinde toplumsal cinsiyete duyarlı göstergeler tanımlanmıştır. Detaylı bir tablo hâlinde verilen göstergeler iki gruba ayrılmıştır. Birinci tabloda Türkiye’de mevcut verilere dayalı göstergeler yer almakta diğerinde ise uluslararası standartları temel alan ve TCE’ye duyarlı olarak toplanması gereken veriler ve göstergeler yer almaktadır. Bu göstergelerde toplanması gereken veriler ilgili insan hakları, veri kaynakları ve veri toplama sıklığı ile birlikte sunulmaktadır.

Tablo 14: Türkiye’de Verisi Toplanmakta Olan İnsan/Kadın Ticaretinin Önlenmesine dair Göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ Hakları	Gösterge	Veri Kaynağı	Veri Toplama Yöntemi	Veri Toplama Sıklığı
Önleme tedbirleri	Her türlü sömürden korunma, Özgürlük, Güvenli yaşam hakkı	İnsan ticareti mağduru olarak tespit edilenlerin sayısı	GİGM Yıllık Göç Raporları (2014, 2015, 2016)	GİGM web sitesi, raporları ve istatistikleri	Aylık ve yıllık
Önleme tedbirleri	Her türlü sömürden korunma, Özgürlük, Güvenli yaşam hakkı	İnsan ticareti mağduru olarak tanımlananların yaşa göre istatistikleri (2014-2017)	GİGM 2017 İnsan Ticaretiyle Mücadele Yıllık Raporu	GİGM web sitesi, raporları ve istatistikleri	Yılda 1
Önleme tedbirleri	Her türlü sömürden korunma, Özgürlük, Güvenli yaşam hakkı	İnsan ticareti mağdurlarının uyruklarına göre insan ticareti biçimleri (cinsiyete göre ayrıştırılmamış)	GİGM 2017 İnsan Ticaretiyle Mücadele Yıllık Raporu	GİGM web sitesi, raporları ve istatistikleri	Yılda 1

Tablo 14: Türkiye’de Verisi Toplanmakta Olan İnsan/Kadın Ticaretinin Önlenmesine dair Göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ Hakları	Gösterge	Veri Kaynağı	Veri Toplama Yöntemi	Veri Toplama Sıklığı
Önleme tedbirleri	Her türlü sömürden korunma, Özgürlük, Güvenli yaşam hakkı	İnsan ticareti mağdurlarının uyrukları	GİGM Yıllık Göç Raporları (2014, 2015, 2016).	GİGM web sitesi, raporları ve istatistikleri	Yılda 1
Önleme tedbirleri	Her türlü sömürden korunma, Özgürlük, Güvenli yaşam hakkı	İnsan ticareti mağduru olarak tespit edilenlerin ilk 10 ile göre sayıları (Cinsiyete göre ayrıştırılmamış)	GİGM Yıllık Göç Raporları (2005-2016).	GİGM web sitesi, raporları ve istatistikleri	Yılda 1
Önleme tedbirleri	Her türlü sömürden korunma, Özgürlük, Güvenli yaşam hakkı	İnsan taciri olarak tespit edilenlerin sayısı (Cinsiyete göre ayrıştırılmamış)	GİGM Yıllık Göç Raporları (2005-2016, 2017).	GİGM web sitesi, raporları ve istatistikleri	Yılda 1
Önleme tedbirleri	Her türlü sömürden korunma, Özgürlük, Güvenli yaşam hakkı	İnsan ticareti suçu ile ilgili ceza davalarının sayısı, sanık sayısı ve mağdur sayısı (Cinsiyete göre ayrıştırılmamış)	GİGM Yıllık Göç Raporları (2008-2016, 2017).	GİGM web sitesi, raporları ve istatistikleri	Yılda 1
Önleme tedbirleri	Her türlü sömürden korunma, Özgürlük, Güvenli yaşam hakkı	Çocuk yaşta evlendirilen kız çocuklarının sayısı	TÜİK	TÜİK	Yılda 1
Önleme tedbirleri	Her türlü sömürden korunma, Özgürlük, Güvenli yaşam hakkı	Ev içi işlerde çalışma izni ile çalışan göçmen kadınların sayısı	ÇSGB	ÇSGB yıllık raporları	Yılda 1
Önleme tedbirleri/ Maddi Ceza	Her türlü sömürden korunma, Özgürlük, Güvenli yaşam hakkı	İnsan ticareti alanında kabul edilen uluslararası sözleşmeler ve yasal mevzuat maddeleri	GİGM web sitesi (www.goc.gov.tr)	GİGM web sitesi, TCK, TBMM, Adalet Bakanlığı web sitesi	Sabit veri (güncelleme belirtilmemiş)
Koruma/ Destek hizmetleri	Her türlü sömürden korunma hakkı, Destek hizmetlerine erişim, İnsanca muamele, Toplumsal cinsiyet eşitliği	İnsan ticareti mağdurlarına sunulan destek hizmetleri (Toplumsal cinsiyete duyarlı değil)	GİGM web sitesi (www.goc.gov.tr)	GİGM web sitesi.	Sabit veri (güncelleme belirtilmemiş)
Önleme tedbirleri / Yürütülen projeler	Her türlü sömürden korunma hakkı	İnsan ticaretinin önlenmesi, mağdurlarının tespiti ve korunmasına dair yürütülen projelerin özeti	GİGM web sitesi (www.goc.gov.tr)	GİGM web sitesi, TCK, TBMM, Adalet Bakanlığı web sitesi	Sabit veri (güncelleme belirtilmemiş)

Tablo 14: Türkiye’de Verisi Toplanmakta Olan İnsan/Kadın Ticaretinin Önlenmesine dair Göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ Hakları	Gösterge	Veri Kaynağı	Veri Toplama Yöntemi	Veri Toplama Sıklığı
Önleme tedbirleri	Özgürlük, Yasa önünde eşitlik, İnsan onuruna saygı	İzinsiz fuhuş yapmak ya da bulaşıcı hastalık taşımak sebebiyle sınır dışı edilen göçmen kadınların sayısı (CEDAW, Md. 6; ICCPR Md. 10, Md.13)	EGM, GİGM, AŞİGM,	GİGM, EGM, AŞİGM istatistikleri, yıllık raporlar, basın açıklamaları	Düzensiz veriler
Koruma/Geri dönüş	İnsan ticaretinden korunma hakkı, İnsan onuruna saygı	İnsan ticaretine uğrayan kişiler için güvenli geri dönüş programının varlığı. (TCE duyarlı değil) (AKİTKES, Md. 23; Palermo Protokolü, Md. 8)	GİGM	GİGM web sitesi ve yıllık raporları	Aylık, Yılda 1
Maddi ceza / Yasal düzenlemeler	Korunma ve güvenli yaşam hakkı, Toplumsal cinsiyet eşitliği	Uluslararası sözleşmelerin imzalanması (Palermo Protokolü, AKİTKES)	GİGM, TBMM, Adalet Bakanlığı	GİGM, TBMM, Adalet Bakanlığı web siteleri	Yılda 1
Maddi ceza / Yasal düzenlemeler	Korunma ve güvenli yaşam hakkı, Toplumsal cinsiyet eşitliği, Ayrımcılık yasağı	Kadın ticareti ile mücadelede ve kadın ticaretini oluşturan eylemlerin cezalandırılması için gereken yasal düzenlemelerin ve politika geliştirme belgelerinin varlığı (Palermo Protokolü, AKİTKES, Md. 18; OHCHR, 2002; 2010)	GİGM, TBMM, Adalet Bakanlığı TCK, Genelgeler ve yönetmelikler	GİGM, TBMM, Adalet Bakanlığı web siteleri	Yılda 1
Soruşturma ve kovuşturma	Her türlü sömürden, satış ve insan ticaretinden korunma hakkı, Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kadın ticareti ile mücadelede TCE duyarlı politikalar ile devlet kurumları ve diğer kamu kurumları arasında eşgüdümü sağlamakla yükümlü eşgüdüm organlarının varlığı (AKİTKES, Md. 29.2, Md. 5)	GİGM, STÖler	GİGM, STÖler web siteleri, raporlar	Yılda 1
Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı işbirliği	Güvenli yaşam ve insan ticaretinden korunma hakkı, Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kadın ticareti ile mücadelede toplumsal cinsiyete duyarlı STÖ’lerin varlığı (AKİTKES, Md. 33, 34, 35)	GİGM, STÖler	GİGM, STÖler web siteleri, raporlar	Yılda 1

Tablo 15: Türkiye’de İnsan/Kadın Ticaretinin Önlenmesine dair TCE Duyarlı Toplanması Gereken Veriler ve Göstergeler

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ Hakları	Gösterge	Önerilen Veri Kaynağı	Önerilen Veri Toplama Yöntemi	Önerilen Veri Toplama Sıklığı
Önleme tedbirleri	Toplumsal cinsiyet eşitliği; Her türlü sömürüden korunma, Özgürlük, Güvenli yaşam hakkı	Cinsiyete göre ayrıştırılmış insan ticareti mağduru sayısı* (OHCHR, İlke 3; AKİTKES, Md. 5, 17)	ASİGM, GİGM	ASİGM, GİGM web sitesi, raporları ve istatistikleri	Yılda 1
Önleme tedbirleri	Toplumsal cinsiyet eşitliği; Her türlü sömürüden korunma, Özgürlük, Güvenli yaşam hakkı	Tespit edilen insan ticareti biçimine göre standartlaştırılmış verilerin varlığı (cinsel ya da emek sömürüsü amaçlı, zorla evlendirilme, dilendirilme ya da evlatlık verme vs.)** (OHCHR, İlke 3; AKİTKES, Md. 5, 17)	ASİGM, GİGM	ASİGM web sitesi, GİGM raporları ve istatistikleri	Yılda 1
Önleme tedbirleri	Toplumsal cinsiyet eşitliği, Her türlü sömürüden korunma, Özgürlük, Güvenli yaşam hakkı	Cinsiyete göre ayrıştırılmış tespit edilen tacir sayısı* (OHCHR, İlke 3; AKİTKES, Md. 5, 17).	ASİGM, GİGM	ASİGM web sitesi, GİGM raporları ve istatistikleri	Yılda 1
Önleme tedbirleri	Özgürlük, Ayrımcılık yasağı, Her türlü sömürüden, satış ve insan ticaretinden korunma hakkı.	İnsan ticaretine maruz kaldığı tespit edilen kadınların önceki yasal statülerine dair standartlaştırılmış verilerinin varlığı (Geçici koruma ya da uluslararası koruma altındaki sığınmacı, belgesiz göçmen ya da T.C. vatandaşı)** (OHCHR, İlke 3; AKİTKES, Md. 5)	GİGM, EGM, ASİGM	GİGM, EGM, ASİGM web siteleri, yıllık raporlar	Yılda 1
Önleme tedbirleri	Özgürlük, Yasa önünde eşitlik, İnsan onuruna saygı	İzinsiz fuhuş yapmak sebebiyle gözaltına alınan kadınların insan ticareti mağdur tespit sürecine yönlendirilme oranı** (CEDAW, Md. 6; ICCPR Md. 10, Md.13)	GİGM, EGM, ASİGM	GİGM, EGM, ASİGM web siteleri, yıllık raporlar	Yılda 1

Tablo 15: Türkiye’de İnsan/Kadın Ticaretinin Önlenmesine dair TCE Duyarlı Toplanması Gereken Veriler ve Göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ Hakları	Gösterge	Önerilen Veri Kaynağı	Önerilen Veri Toplama Yöntemi	Önerilen Veri Toplama Sıklığı
Önleme tedbirleri	Özgürlük, Yasa önünde eşitlik, İnsan onuruna saygı	İzinsiz fuhuş yapmak ya da bulaşıcı hastalık taşımak sebebiyle sınırdışı edilen göçmen kadınlar /erkekler oranı ** (CEDAW, Md. 6; ICCPR Md. 10, Md.13)	GİGM, EGM, ASİGM	GİGM, EGM, ASİGM web siteleri, yıllık raporlar	Yılda 1
Önleme tedbirleri	Toplumsal cinsiyet eşitliği, Çocuklara özel koruma hakkı	Zorla ya da çaresizliğinden yararlanarak evlendirme yoluyla insan ticaretine maruz kalan kız çocuklarının sayısı** (Palermo Protokolü Md.3, AKİTKES, OHCHR, ÇHDS; Kölelik Sözleşmesi, Md.1-2).	GİGM, EGM, ASİGM	GİGM, EGM, ASİGM web siteleri, yıllık raporlar	Yılda 1
Önleme tedbirleri	Toplumsal cinsiyet eşitliği, Çocuklara özel koruma hakkı	Zorla evlendirme yoluyla insan ticaretine maruz kalan kız çocuklarının yasal statüleri** (örn. Suriyeli-T.C. Vatandaşı) (Palermo Protokolü Md.3, AKİTKES, OHCHR, ÇHDS)	GİGM, EGM, ASİGM	GİGM, EGM, ASİGM web siteleri, yıllık raporlar	Yılda 1
Önleme tedbirleri/ Bilgilendirme	Özgürlük, Güvenli yaşam, Her türlü sömürüden, satış ve insan ticaretinden korunma hakkı, Ayrımcılık yasağı	İnsan ticareti riski altındaki göçmen, sığınmacı ve mülteci grupları hedef alan yasal haklar konusunda yaşa ve cinsiyete duyarlı, erişilebilir yazılı ve sesli, farklı dillerde bilgilendirme kampanyalarının varlığı.* (AKİTKES; OHCHR, 2002; Palermo Protokolü, Md. 2)	GİGM, İlgili STÖler	GİGM	Yılda 1
Önleme tedbirleri/ Bilgilendirme	Özgürlük, Güvenli yaşam, Her türlü sömürüden, satış ve insan ticaretinden korunma hakkı, Ayrımcılık yasağı	İnsan ticareti riski altındaki göçmen, sığınmacı ve mülteci grupları hedef alan insan ticareti suçunun tanımı, biçimleri ve danışma yerleri konularında TCE duyarlı, erişilebilir yazılı ve sesli, farklı dillerde bilgilendirme kampanyalarının varlığı* (AKİTKES; OHCHR, 2002; Palermo Protokolü, Md. 2)	GİGM, İlgili STÖler	GİGM	Yılda 1

Tablo 15: Türkiye’de İnsan/Kadın Ticaretinin Önlenmesine dair TCE Duyarlı Toplanması Gereken Veriler ve Göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ Hakları	Gösterge	Önerilen Veri Kaynağı	Önerilen Veri Toplama Yöntemi	Önerilen Veri Toplama Sıklığı
Önleme tedbirleri/ Bilgilendirme	Özgürlük, Güvenli yaşam, Her türlü sömürüden, satış ve insan ticaretinden korunma hakkı, Ayrımcılık yasağı	Göçmen, sığınmacı ve mültecilerin erişebileceği alanlarda (havaalanları, sınırlar, hastaneler vb.) insan ticareti ve yasal haklar konularında bilgilendirme kampanyalarının varlığı* (AKİTKES; OHCHR, 2002; Palermo Protokolü, Md. 2)	GİGM, İlgili STÖ’ler	GİGM	Yılda 1
Önleme tedbirleri/ Bilgilendirme	Güvenli yaşam, Her türlü sömürüden, satış ve insan ticaretinden korunma hakkı, Ayrımcılık yasağı	Risk altındaki kadınların ve kız çocuklarının bulunduğu alanlarda bilgilendirme ve farkındalık kampanyaları (sağlık kurumları, hastaneler, toplu taşıma araçları, billboardlar)* (AKİTKES; OHCHR, 2002; Palermo Protokolü, Md. 2)	GİGM, İlgili STÖ’ler	GİGM	Yılda 1
Önleme Tedbirleri/ Eğitim	Her türlü sömürüden, satış ve insan ticaretinden korunma hakkı	Kamu çalışanlarını hedefleyen hak temelli ve TCE’ye duyarlı eğitim sayısı* (Palermo Protokolü, Md. 10-2; (AKİTKES, Md. 5)	GİGM, STÖ’ler	GİGM web sitesi	Yılda 1
Önleme Tedbirleri/ Eğitim	Her türlü sömürüden, satış ve insan ticaretinden korunma hakkı	Hak temelli ve TCE’ye duyarlı eğitim alan kamu çalışanlarının oranı (Palermo Protokolü, Md. 10-2; (AKİTKES, Md. 5)	GİGM, STÖ’ler	GİGM web sitesi	Yılda 1
Önleme Tedbirleri/ Eğitim	Her türlü sömürüden, satış ve insan ticaretinden korunma hakkı	Hak temelli ve TCE’ye duyarlı eğitim alan kamu çalışanları tarafından yapılan tespitlerin oranı* (Palermo Protokolü, Md. 10-2; (AKİTKES, Md. 5)	GİGM, STÖ’ler	GİGM web sitesi	Yılda 1
Önleme Tedbirleri/ Eğitim	Her türlü sömürüden, satış ve insan ticaretinden korunma hakkı	Basın ve sivil toplumu hedef alan hak temelli ve TCE’ye duyarlı eğitimlerin sayısı* (Palermo Protokolü, Md. 10-2; (AKİTKES, Md. 5)	GİGM, STÖ’ler	GİGM web sitesi	Yılda 1
Önleme tedbirleri/ Yasal düzenlemeler	Özgürlük ve güvenli yaşam, Ayrımcılık yasağı	Risk altındaki göçmen, sığınmacı ve mülteci kadın grupları için düzenli göç, ikamet ve çalışma kanallarının varlığı* (AKİTKES, Md. 5)	GİGM, ÇSGB	GİGM, ÇSGB	Yılda 1

Tablo 15: Türkiye’de İnsan/Kadın Ticaretinin Önlenmesine dair TCE Duyarlı Toplanması Gereken Veriler ve Göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ Hakları	Gösterge	Önerilen Veri Kaynağı	Önerilen Veri Toplama Yöntemi	Önerilen Veri Toplama Sıklığı
Önleme tedbirleri/ Yasal düzenlemeler	Özgürlük ve güvenli yaşam, Ayrımcılık yasağı	Risk altındaki tek yaşayan çocuklu kadın mülteciler ve sığınmacılar için TCE’ye duyarlı ikamet ve çalışma izinlerinin düzenlenmesi** (AKİTKES, Md. 5)	GİGM, ÇSGB	GİGM, ÇSGB	Yılda 1
Önleme tedbirleri/ Yasal düzenlemeler	Özgürlük ve güvenli yaşam, Ayrımcılık yasağı	Çalışma izni ile çalışan ‘yabancı’ kadın (göçmen, sığınmacı ve mülteci nüfus) sayısının ikamet izni olan göçmen, sığınmacı ve mülteci kadın sayısına oranı** (AKİTKES, Md. 5)	GİGM, ÇSGB	GİGM, ÇSGB	Yılda 1
Önleme tedbirleri/ Denetim	Özgürlük, Her türlü sömürüden, satış ve insan ticaretinden korunma hakkı	Evlilik büroları, iş bulma ve turizm acenteleri, oteller ve eskort servisleri gibi işyerlerinin lisanslarının ve faaliyetlerinin denetlenmesini mümkün kılan yasal düzenlemelerin varlığı* (OHCHR, İlke 4)	GİGM, ÇSGB, Meslek Odaları	GİGM, ÇSGB, Meslek Odaları	Yılda 1
Önleme tedbirleri/ Sosyal ve ekonomik destekler	Sosyal ve ekonomik desteklerden yararlanma hakkı	Psiko-sosyal ve ekonomik desteklerden yararlanan vatandaş, geçici ve uluslararası koruma altındaki kadınların ve kız çocuklarının sayısı* (Palermo Protokolü, Md, 1-2; AKİTKES, Md.5; ÇHDS)	GİGM, ASPB	ASPB, GİGM raporları ve istatistikleri.	Yılda 1
Önleme tedbirleri/ Araştırma	Bilgi edinme, Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kadın ticareti ile ilgili toplumsal cinsiyete dayalı araştırmaların düzenli olarak izlenmesi, verilerinin tutulması* (OHCHR, AKİTKES, Md. 6)	ASİGM, GİGM, ASPB	ASİGM, GİGM, ASPB web sitesi ve raporları	Yılda 1
Önleme tedbirleri/ Araştırma	Veri toplama ve araştırma, Bilgi edinme, Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kadın ticareti ile ilgili devlet dışı kuruluşlar ya da kişilerce üretilen araştırmalara ve raporlara veri sağlanması* (OHCHR, AKİTKES, Md. 6)	ASİGM, GİGM, ASPB	ASİGM, GİGM, ASPB web sitesi ve raporları	Yılda 1
Önleme tedbirleri/ Araştırma	Veri toplama ve araştırma, Bilgi edinme, Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kadın ticareti ile ilgili devlet dışı kuruluşlar ve kişilerce üretilen araştırmalar ve raporlara bütçe ayrılması* (OHCHR, AKİTKES, Md. 6)	ASİGM, GİGM, ASPB	ASİGM, GİGM, ASPB web sitesi ve raporları	Yılda 1

Tablo 15: Türkiye’de İnsan/Kadın Ticaretinin Önlenmesine dair TCE Duyarlı Toplanması Gereken Veriler ve Göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ Hakları	Gösterge	Önerilen Veri Kaynağı	Önerilen Veri Toplama Yöntemi	Önerilen Veri Toplama Sıklığı
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çerçevesinde Tespit Ve Koruma Önlemleri					
Toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde tespit	Maddi ve manevi bütünlüğe saygı	30 gün ‘şartsız’ düşünme ve toparlanma süresinden yararlanan kadın mağdur sayısının tanımlanan toplam kadın mağdur sayısına oranı (OHCHR, 2010, s. 151; AKİTKES, Md. 13; UNODC, 2009, s.33)	GİGM, ASPB, STÖ’ler	GİGM, ASPB web sitesi ve istatistikleri	Yılda 1
Toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde tespit	Güvenli yaşam ve korunma hakkı	Hak temelli ve TCE’ye duyarlı eğitim almış uzmanlar tarafından yapılan tespitlerin oranı (OHCHR, 2010, s.162)	GİGM, ASPB	GİGM, ASPB web sitesi ve istatistikleri	Yılda 1
Toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde tespit	Ayrımcılık yasağı, İnsan onuruna saygı, Toplumsal cinsiyet eşitliği, Güvenli yaşam ve korunma hakkı	İnsan ticaretinin tespitinden sorumlu kamu çalışanlarının ve tercümanların toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin farklı biçimleri konusunda asgari 30 saat eğitim almaları* (CoE, 2008)	GİGM, STÖ’ler	GİGM istatistikleri, STÖ’ler	Yılda 1
Toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde tespit	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kadın ticareti tespitinden sorumlu tüm kamu çalışanları içinde kadın çalışan oranı* (OHCHR, İlke 5)	GİGM, STÖ’ler	GİGM istatistikleri, STÖ’ler	Yılda 1
Toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde tespit	Ayrımcılık yasağı, Toplumsal cinsiyet eşitliği, Güvenli yaşam ve korunma hakkı	Potansiyel mağdurlar ile karşılaşma ihtimali olan sağlık çalışanlarına (sosyal çalışmacı, hemşire, hastabakıcı ve doktorlar) toplumsal cinsiyete duyarlı mağdur tanıma konusunda farkındalık eğitimleri ile ilgili yasal düzenlemenin varlığı** (OHCHR, İlke 5)	GİGM, STÖ’ler	GİGM istatistikleri, STÖ’ler	Yılda 1
İnsan ticareti vakalarının tespiti	Özgürlük ve güvenli yaşam hakkı, İnsan onuruna saygı, Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı yasağı	Mağdur tespiti için uluslararası sözleşmeler doğrultusunda hazırlanan TCE duyarlı standart uygulama prosedürlerinin varlığı**	GİGM, İTMMKHY, STÖ’ler	GİGM web sitesi, araştırma ve raporlar	Yılda 1

Tablo 15: Türkiye’de İnsan/Kadın Ticaretinin Önlenmesine dair TCE Duyarlı Toplanması Gereken Veriler ve Göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ Hakları	Gösterge	Önerilen Veri Kaynağı	Önerilen Veri Toplama Yöntemi	Önerilen Veri Toplama Sıklığı
İnsan ticareti vakalarının tespiti	İnsan onuruna saygı, Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı yasağı.	TCE duyarlı mağdur tespitinde yönelik etik kodların yer aldığı rehber kullanımı* (OHCHR, İlke 2)	GİGM, İTMMKHY, STÖler	GİGM web sitesi, araştırma ve raporlar	Yılda 1
İnsan ticareti vakalarının tespiti	İnsan onuruna saygı, Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı yasağı	Potansiyel kadın ve çocuk mağdurların tespit ve düşünme süresini kapsayan yönlendirme mekanizmasına yönlendirmeden önce gözaltında tutulup tutulmadığı** (Palermo Protokolü, AKİTKES)	GİGM, İTMMKHY, STÖler	GİGM web sitesi, araştırma ve raporlar	Yılda 1
İnsan ticareti vakalarının tespiti	Yasal korumaya erişim hakkı	Erişim yöntemlerine göre tespit edilen kadın ticareti mağdurlarına dair ayrıştınlmış verilerin varlığı (doğrudan polise ya da kamu çalışanlarına başvuru, yardım hattı vs)** (Palermo Protokolü, AKİTKES)	GİGM	GİGM web sitesi	Yılda 1
Mağdur tespiti	Ayrımcılık yasağı, Toplumsal cinsiyet eşitliği, Sosyal ve ekonomik desteklere erişim hakkı	Fuhşa zorlama suçu (TCK Md. 227) vakalarında mağdur kadınların destek mekanizmalarına erişim oranı** (AKİTKES, Md. 3)	ASİGM, EGM, GİGM	ASİGM web sitesi istatistikleri, GİGM istatistikleri	Yılda 1
Mağdur tespiti/ Çocuklar	Çocuğun korunma hakkı, Çocuğun yüksek yararı, Ayrımcılık yasağı	Çocuklara özgü insan ticareti türlerini kapsayan ayrı bir insan ticareti suçu tanımının varlığı** (ÇİHS; AKİTKES, Md.10, 14, 16; OHCHR İlke 8; CoE, 2008)	ASPB, GİGM	ASPB, GİGM web siteleri ve verileri	Yılda 1
Mağdur tespiti/ Çocuklar	Çocuğun korunma hakkı, Çocuğun yüksek yararı, Ayrımcılık yasağı	Kız çocukların evlilik yoluyla insan ticaretine konu olmasının bir suç olarak tanımlanması** (Palermo Protokolü Md.3(a); ÇİHS; AKİTKES, Md.10, 14, 16; OHCHR İlke 8; CoE, 2008; BM 1926 Kölelik Sözleşmesi’ne Ek Sözleşme-1956)	ASPB, GİGM	ASPB, GİGM web siteleri ve verileri	Yılda 1

Tablo 15: Türkiye’de İnsan/Kadın Ticaretinin Önlenmesine dair TCE Duyarlı Toplanması Gereken Veriler ve Göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ Hakları	Gösterge	Önerilen Veri Kaynağı	Önerilen Veri Toplama Yöntemi	Önerilen Veri Toplama Sıklığı
Mağdur tespiti/ Çocuklar	Çocuğun korunma hakkı, Çocuğun yüksek yararı, Toplumsal cinsiyet eşitliği	Toplumsal cinsiyetine ve uyuşuna göre mağdur çocukların sayısı* (ÇİHS; AKİTKES, Md.10, 14, 16; OHCHR İlke 8; CoE, 2008).	ASPB, GİGM	ASPB, GİGM web siteleri ve verileri	Yılda 1
Mağdur tespiti/ Çocuklar	Çocuğun korunma hakkı, Çocuğun yüksek yararı, Ayrımcılık yasağı	İnsan ticareti mağduru olarak tespit edilen çocuklar içinde toplumsal cinsiyete dayalı insan ticaretine uğrayan kız çocuklarının oranı (zorla evlendirilme, cinsel sömürü, evlatlık)** (ÇİHS; AKİTKES, Md.10, 14, 16; OHCHR İlke 8; CoE, 2008)	ASPB, GİGM	ASPB, GİGM web siteleri ve verileri	Yılda 1
Koruma tedbirleri	Çocuğun yüksek yararı, Çocukların yaşam ve korunma hakkı	TCE duyarlı psiko-sosyal, yasal destek alan insan ticareti mağduru kız çocuk sayısı** (ÇHDS; AKİTKES, OHCHR).	ASPB, Sevgi Evleri, GİGM	ASPB, GİGM web siteleri ve raporları	Yılda 1
Koruma tedbirleri	Güvenli yaşam ve korunma hakkı, Toplumsal cinsiyet eşitliği	Zorla evlendirilme yoluyla insan ticareti mağduru olan kız çocuklarının kalabileceği -Sevgi Evleri dışında- TCE duyarlı özel sığınakların varlığı**	ASPB, GİGM	ASPB, GİGM web siteleri ve verileri	Yılda 1
Koruma tedbirleri	Çocuğun yüksek yararı, Çocukların yaşam ve korunma hakkı	Mağdur tespit edilen her 10 çocuk için bir uzman sosyal çalışmacının bulunması** (ÇHDS, Md. 19; CoE, 2008)	ASPB, Sevgi Evleri, GİGM	ASPB, GİGM web siteleri ve raporları.	Yılda 1
Koruma tedbirleri	Çocuğun yüksek yararı	Çocuk mağdurlara, özellikle de kız çocuklarına TCE hassas yasal vasi atanması süreçlerinin düzenlenmesi** (ÇHDS; AKİTKES, OHCHR)	ASPB, Sevgi Evleri, GİGM	ASPB, GİGM web siteleri ve raporları.	Yılda 1
Koruma tedbirleri	Çocuğun yüksek yararı	Mağdur kız çocukları için TCE duyarlı eğitim almış tercüman sağlanmasına dair yasal düzenlemenin varlığı* (ÇHDS; AKİTKES, OHCHR)			

Tablo 15: Türkiye’de İnsan/Kadın Ticaretinin Önlenmesine dair TCE Duyarlı Toplanması Gereken Veriler ve Göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ Hakları	Gösterge	Önerilen Veri Kaynağı	Önerilen Veri Toplama Yöntemi	Önerilen Veri Toplama Sıklığı
Koruma tedbirleri	Güvenli yaşam ve korunma hakkı, Toplumsal cinsiyet eşitliği	Her 10.000 kişilik nüfus için bir kadın ve çocuklarının kalabileceği bir sığınak yeri* (CoE, 2008)	ASPB, GiGM	ASPB, GiGM web siteleri ve verileri	Yılda 1
Koruma tedbirleri	Güvenli yaşam ve korunma hakkı, Toplumsal cinsiyet eşitliği	Türkiye’de mevcut sığınakların toplumsal cinsiyete dayalı insan/kadın ticareti mağdurlarına hizmet verecek şekilde düzenlenmesi.**	ASPB, GiGM	ASPB, GiGM web siteleri ve verileri	Yılda 1
Koruma tedbirleri	Toplumsal cinsiyet eşitliği, Uygun standartlarda sağlık ve tedavi alma hakkı	Her 200 bin kadın nüfus için bir tecavüz kriz merkezi* (CoE, 2008) (AİHS, Md. 3; Md. 8; CEDAW, Md. 12)	ASPB, GiGM	ASPB, GiGM web siteleri ve raporları	Yılda 1
Koruma tedbirleri	Toplumsal cinsiyet eşitliği, Psiko-sosyal desteklere erişim hakkı	TCE duyarlı çok dilli telefon yardım hattının varlığı** (CoE, 2008; Palermo Protokolü; AKİTKES)	ASPB, GiGM	ASPB, GiGM web siteleri ve raporları	Yılda 1
Koruma tedbirleri	Toplumsal cinsiyet eşitliği, Psiko-sosyal desteklere erişim hakkı	Çok dilli telefon yardım hattında toplumsal cinsiyete duyarlı asgari eğitimleri alan telefona yanıt veren danışmanların sayısı** (CoE, 2008; Palermo Protokolü; AKİTKES)	ASPB, GiGM	ASPB, GiGM web siteleri ve raporları	Yılda 1
Koruma tedbirleri	Adalet erişim hakkı	Tazminat alan kadın ticareti mağdurlarının tespit edilen toplam kadın ticareti mağduru sayısına oranı* (AKİTKES, Md. 6, 15; OHCHR, İlke 8)	ASiGM, GiGM	ASiGM, GiGM raporları	Yılda 1
Koruma tedbirleri	Özgürlük ve güvenli yaşam, Adalet erişim, Yasa önünde eşitlik, Sığınma hakkı	Toplumsal cinsiyete dayalı insan ticaretine uğramış kadınların tazminata erişim mekanizmasının varlığı* (AKİTKES, Md. 6, 15; OHCHR, İlke 8)	ASiGM, GiGM	ASiGM, GiGM raporları	Yılda 1

Tablo 15: Türkiye’de İnsan/Kadın Ticaretinin Önlenmesine dair TCE Duyarlı Toplanması Gereken Veriler ve Göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/Hakları	Gösterge	Önerilen Veri Kaynağı	Önerilen Veri Toplama Yöntemi	Önerilen Veri Toplama Sıklığı
Koruma tedbirleri	Özgürlük ve güvenli yaşam, Adalete erişim, Yasa önünde eşitlik, Sığınma hakkı	Davalarda kendisini temsil hakkı ve sığınma hakkına erişim konusunda ücretsiz yasal destek alan kadın mağdur sayısı** (AKİTKES, Md. 6, 15; OHCHR, İlke 8)	ASİGM, GİGM	ASİGM, GİGM raporları	Yılda 1
Koruma tedbirleri	Korunma ve güvenli yaşam hakkı	İkamet izni alan kadın ticareti mağduru göçmen kadınların oranı** (AKİTKES, Md. 14)	GİGM, ASPB, STÖ’ler	GİGM web sitesi ve raporları	Yılda 1
Koruma tedbirleri	Uygun standartlarda sağlık ve tedavi alma hakkı	Fiziksel, psiko-sosyal ve ekonomik desteklerden yararlanan kadın ticareti mağduru kadınların toplam mağdur sayısına oranı** (AKİTKES, Md. 12.6)	GİGM, ASPB, STÖ’ler	GİGM web sitesi ve raporları	Yılda 1
Koruma tedbirleri	Korunma ve güvenli yaşam hakkı, Özel yaşama saygı	İş piyasasına erişen kadın mağdur sayısı** (AKİTKES, Md. 12.4)	GİGM, ASPB, STÖ’ler	GİGM web sitesi ve raporları	Yılda 1
Koruma tedbirleri	Sığınma hakkı, Toplumsal cinsiyet eşitliği	Sığınma başvurusunda bulunan göçmen kadınların tespit edilen toplam göçmen kadın mağdur sayısına oranı** (İstanbul Sözleşmesi, Md.4, 6; Palermo Protokolü, Md.6, 14; AKİTKES, Md. 4, 60)	GİGM, ASPB, STÖ’ler	GİGM web sitesi ve raporları	Yılda 1
Koruma	Adalete erişim hakkı, Toplumsal cinsiyet eşitliği	TCE duyarlı, kadına yönelik şiddet ve insan ticareti hukuku konusunda uzmanlaşmış kişilerden ücretsiz yasal danışmanlık alan kadın mağdur oranı* (Palermo Protokolü, Md. 6; AKİTKES, Md. 14).	ASİGM	ASİGM web sitesi	Yılda 1
Koruma/Geri Dönüş	İnsan ticaretinden korunma hakkı, İnsan onuruna saygı	Kadın ticaretine uğrayan kadınların güvenli geri dönüşü için ulusal, uluslararası kuruluşlar ve STÖlerin katılımı ile oluşturulan TCE duyarlı geri dönüş programlarının varlığı* (AKİTKES, Md. 23; Palermo Protokolü, Md. 8),	GİGM	GİGM web sitesi ve yıllık raporları	Aylık, Yılda 1

Tablo 15: Türkiye’de İnsan/Kadın Ticaretinin Önlenmesine dair TCE Duyarlı Toplanması Gereken Veriler ve Göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ Hakları	Gösterge	Önerilen Veri Kaynağı	Önerilen Veri Toplama Yöntemi	Önerilen Veri Toplama Sıklığı
Maddi Ceza Konusunda Göstergeler					
Maddi ceza/Yasal düzenlemeler	Korunma ve güvenli yaşam hakkı, Toplumsal cinsiyet eşitliği, Ayrımcılık yasağı	Kadın ticareti ile mücadelede ve kadın ticaretini oluşturan eylemlerin cezalandırılması için gereken yasal düzenlemelerin ve politika geliştirme belgelerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olarak tercüme edilmesi** (Palermo Protokolü, AKİTKES, Md. 18; OHCHR, 2002; 2010)	GİGM, TBMM, Adalet Bakanlığı TCK, Genelgeler ve yönetmelikler.	GİGM, TBMM, Adalet Bakanlığı Web siteleri	Yılda 1
Maddi ceza/Yasal düzenlemeler	Korunma ve güvenli yaşam hakkı, Toplumsal cinsiyet eşitliği, Ayrımcılık yasağı	TCE duyarlı ulusal eylem planlarının ve stratejilerin varlığı** (Palermo Protokolü, AKİTKES, Md. 18; OHCHR, 2002; 2010)	GİGM, ASPB, Kalkınma Bakanlığı	GİGM, ASPB, Kalkınma Bakanlığı web siteleri, raporları	Yılda 1
Maddi Ceza/ Talebi azaltıcı tedbirler	Toplumsal cinsiyet eşitliği, Güvenli yaşam ve korunma hakkı	Kadın ticaretine maruz kalan kişilerin sunmaya zorlandığı hizmetlerden bilerek cinsel hizmet satın alan, yararlanan ya da göz yuman kişilerin cezalandırılması için yasal düzenlemenin varlığı** (AKİTKES, Md. 14, 19; OHCHR, ilke 7)	GİGM, TBMM, Adalet Bakanlığı TCK, Genelgeler ve yönetmelikler	GİGM, TBMM, Adalet Bakanlığı web siteleri	Yılda 1
Önleme tedbirleri	Her türlü sömürüden korunma, Özgürlük, Güvenli yaşam hakkı, Çocukların yüksek yararı	Zorla evlendirilen kız çocuklarını konu alan dava sayısı** (ÇHDS; Kölelik Sözleşmesi, Md.1-2)	ASİGM, TÜİK	ASİGM, TÜİK verileri	Yılda 1
Maddi Ceza	Toplumsal cinsiyet eşitliği, Çocuklara özel koruma hakkı	Kız çocuklarının zorla evlendirilmesi yoluyla ticareti sebebiyle açılan dava sayısı** (Palermo Protokolü Md.3, AKİTKES, OHCHR, ÇHDS; Kölelik Sözleşmesi, Md.1-2)	GİGM, EGM, ASİGM, ASPB	GİGM, EGM, ASİGM web siteleri, yıllık raporlar	Yılda 1

Tablo 15: Türkiye’de İnsan/Kadın Ticaretinin Önlenmesine dair TCE Duyarlı Toplanması Gereken Veriler ve Göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ Hakları	Gösterge	Önerilen Veri Kaynağı	Önerilen Veri Toplama Yöntemi	Önerilen Veri Toplama Sıklığı
Maddi Ceza	Toplumsal cinsiyet eşitliği, Çocuklara özel koruma hakkı	Kız çocuklarının zorla evlendirilmesi yoluyla ticareti sebebiyle ceza alan kişi sayısı** (Palermo Protokolü Md.3, AKİTKES, OHCHR, ÇHDS; Kölelik Sözleşmesi, Md.1-2)	GİGM, EGM, ASİGM, ASPB	GİGM, EGM, ASİGM web siteleri, yıllık raporlar	Yılda 1
Maddi ceza	Güvenli yaşam ve korunma hakkı	Kadın ticareti suçundan dolayı ceza alan işletme sayıları ve faaliyet alanları** (Palermo Protokolü, Md. 11; AKİTKES Md. 20, 21)	ASİGM, GİGM	ASİGM GİGM web siteleri ve raporları	Yılda 1
Soruşturma ve Kovuşturma					
Soruşturma ve kovuşturma	Güvenli yaşam ve korunma hakkı	Kadın ticareti ile ilgili mahkûm edilen şüpheli sayısının toplam kovuşturma sayısına oranı** (AKİTKES; Palermo Protokolü; OHCHR)	ASİGM, GİGM	ASİGM, GİGM web sitesi, raporları	Yılda 1
Soruşturma ve kovuşturma	Güvenli yaşam ve korunma hakkı	Şüpheli sanıkların cinsiyete göre ayrıştırılmış standartlaştırılmış verilerin varlığı** (AKİTKES; Palermo Protokolü; OHCHR)	ASİGM, GİGM	ASİGM, GİGM web sitesi, raporları	Yılda 1
Soruşturma ve kovuşturma	Her türlü sömürüden, satış ve insan ticaretinden korunma hakkı	Kadın ticareti ile mücadelede ve mağdurların korunması çalışmalarına destek verecek bağımsız uzman kişi veya kurumların varlığı** (UNODC, 2009, s.17)	GİGM, STÖler	GİGM, STÖler web siteleri, raporlar	Yılda 1
Uluslararası ve Sivil Toplumla İşbirliği					
İşbirliği	Güvenli yaşam ve korunma, Özel yaşama ve kişisel bilgilere saygı	Kadın ticareti ile mücadele ve kadın ticaretine maruz kalan kişilerin TCE duyarlı tespiti ve korunma süreçlerinde, özel yaşama saygı ve kimlik bilgilerinin gizliliği ilkesine uygun biçimde uluslararası işbirliğine dair yasal mevzuatın varlığı** (AKİTKES, Md. 32)	GİGM	GİGM raporları	Yılda 1

Tablo 15: Türkiye’de İnsan/Kadın Ticaretinin Önlenmesine dair TCE Duyarlı Toplanması Gereken Veriler ve Göstergeler (devam)

Konu	İlgili İnsan Hakkı/ Hakları	Gösterge	Önerilen Veri Kaynağı	Önerilen Veri Toplama Yöntemi	Önerilen Veri Toplama Sıklığı
İşbirliği	Güvenli yaşam ve insan ticaretinden korunma	Kadın ticareti ile mücadele alanında çalışan STÖ’lerle kamunun hangi alanlarda (tespit, koruma, önleme) işbirliğinin yapıldığının tanımlanması** (AKİTKES, Md. 33, 34, 35)	GİGM, STÖler	GİGM, STÖler web siteleri, raporlar	Yılda 1
Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı işbirliği	Güvenli yaşam ve insan ticaretinden korunma, Toplumsal cinsiyet eşitliği	Kadın ticareti ile mücadelede toplumsal cinsiyete duyarlı STÖ’lerin faaliyetlerinin tanımlanması** (AKİTKES, Md. 33, 34, 35)	GİGM, STÖler	GİGM, STÖler web siteleri, raporlar	Yılda 1

(*) Uluslararası olarak hâlen kullanılmakta olan ve Türkiye’de kullanılması önerilen göstergeler.

(**) Bu çalışma kapsamında Türkiye için geliştirilen (özgün) göstergeler.

7. İlgili Tematik Alan için Kavramlar Listesi

Gönüllü ve güvenli geri dönüş programı: Yabancı mağdurun tanımlama işlemi sonrasında, destek programının uygulandığı sırada veya program bitiminde destek programından yararlanmak istemediğini beyan veya talep etmesi hâlinde GİGM’in koordinasyonunda kendi ülkesine veya güvenli üçüncü ülkeye gönderilmesi.

Göçmen: Uluslararası Göç Örgütü (2018b) göçmeni yasal durumu, zorunlu/gönüllü ayrımı, sebepleri ya da uzunluğu önemli olmaksızın bir ülke sınırları içinde ya da ülkeler arasındaki sınırları aşarak yer değiştiren kişi olarak tanımlamaktadır.

Hedef ülke: Göç akımları açısından göçmen ve sığınmacılar için varılacak ülke.

İkamet izni: Türkiye’de çeşitli amaçlarla ikamet isteyen yabancı ülke vatandaşlarına verilen kalış belgesi.

Göçmen kaçakçılığı: Doğrudan veya dolaylı olarak, maddi ya da diğer maddi çıkar elde etmek amacıyla, bir kişinin vatandaşı olmadığı ya da daimi olarak ikamet etmediği bir devlete yasadışı girişinin sağlanmasıdır. İnsan ticaretinden farklı olarak göçmen kaçakçılığında sömürü, zorlama ya da insan hakları ihlâli yoktur ancak devamında insan ticareti oluşabilmektedir.

İnsan ticareti: Palermo Protokolü tarafından tanımlanan ve Türk Ceza Kanunu’nun 80. maddesinde tanımlanan suç.

“Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkararak, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası verilir” (GİGM, 2017a).

İnsan ticareti mağduru: İnsan ticareti suçuna maruz kalan veya kaldığı yönünde kuvvetli şüphe duyulan gerçek kişi.

İnsan taciri: Kandırma, zorlama ve/veya çaresizlikten yararlanma gibi araçlarla insanlardan ekonomik ya da başka bir kâr edinmek amacıyla onların hareketini sağlayan aracı kişi.

Kayıtsız göçmen: Kısıtlayıcı göç yasalarının bir sonucu olarak giriş, ikamet veya çalışma izni olmadan vatandaşı olmadığı bir ülkede tam güvencesiz koşullarda yaşayan kişi.

Kaynak ülke: Göç akımları açısından terk edilen ülke.

Mağdur destek programı: İnsan ticareti vakalarının tespitinde potansiyel mağdurun düşünme süresinde ve sonrasında kişinin güvenliği, sağlığı ve özel durumu gözetilerek, bilgilendirme ve

rıza esasına dayalı olarak verilen barınma, sağlık, eğitim-öğretim, psiko-sosyal, hukukî ve sosyal hizmetler ile iş gücü piyasasına erişim, maddi-manevi destek ve tercümanlık hizmetlerini kapsamaktadır. Uluslararası insan ticareti vakalarında gönüllü geri dönüş programı da bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Mülteci: Birleşmiş Milletler Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi’ne referansla mülteci, vatandaşı olduğu ülke dışında olan ve “ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncesi nedeniyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu” için vatandaşı olduğu ülkeye dönemeyen veya dönmek istemeyen kişilerdir. Mülteci statüsü BMMYK tarafından ya da ilgili devlet tarafından verilmekte ve beraberinde temel birtakım hakları getirmektedir.

Sığınmacı: Mülteci olarak uluslararası koruma arayan ancak statüleri henüz resmî olarak tanınmamış kişilere denir. Bu terim genellikle, mülteci statüsü almaya yönelik başvurularının hükümet ya da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından karara bağlanmasını bekleyen kişiler için kullanılır. Ancak Türkiye’de Avrupa dışından gelen mültecileri tanımlamak için de kullanılmaktadır.

Sığınak: Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet mağdurları ve insan ticareti mağduru kadınların ve kız çocuklarına sağlanan güvenli barınma imkânıdır.

Transit ülke: Göçmen veya sığınmacıların hedef ülkeye geçmek için izledikleri yol üzerinde geçtikleri ülkelerdir.

Tespit: İnsan ticareti suçuna maruz kalan veya kaldığı yönünde kuvvetli şüphe duyulan gerçek kişinin insan ticareti mağduru olarak belirlenmesini ifade etmektedir.

Toparlanma ve düşünme süresi: İnsan ticareti mağdurlarının yaşadığı travmadan kurtulması, toparlanması ve yetkililerle işbirliği yapıp yapmayacağına serbest iradesiyle karar verebilmesi için tanınan 30 günlük süredir.

KAYNAKÇA

- AİHS - Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (2010). European Convention on Human Rights (Turkish) Council of Europe. [Online]. Erişim tarihi: 07 Aralık 2017. http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf
- AKİTKES - Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi (2005). Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings [Online]. Erişim tarihi: 12 Eylül 2017. <https://rm.coe.int/168008371d>
- AKİTKES-Açıklayıcı Raporu (2005) Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings. [Online]. Erişim tarihi: 12 Eylül 2017. <https://rm.coe.int/16800d3812>
- ARIADNE (2009). *Manual of Good Practices against Human Trafficking: models for prevention, assistance and protection*. [Online]. Erişim tarihi: 13 Ağustos 2017. <https://ec.europa.eu/migrant-integration/librarydoc/ariadne-manual-of-good-practices-against-human-trafficking-models-for-prevention-assistance-and-protection>
- ARIADNE (2012). Regional Guidelines on the Identification of Trafficked Persons: A Manual for South-Eastern and Eastern Europe. Ariadne Network. [Online]. Erişim tarihi: 13 Ağustos 2017. http://www.ariadnet.net/pdfs/Identification_manual_final.pdf
- Arslan, R. (2016, 26 Ekim). Yeni TCK tasarısı çocuk istismarında 12 yaş ayrımı getiriyor. BBC Türkçe. [Online]. Erişim tarihi: 23 Aralık 2017. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-37770335>
- ASİGM - Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. (2016). Yıllar İtibariyle Açılan Ve Çıkan Davalarda TCK Maddeleri ve Özel Kanunlara Göre Sanık Sayıları [Online]. Erişim tarihi: 11 Kasım 2017. <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/ac-cik.html>
- Atauz, S., Akbaş, E. And Atasü-Topçuoğlu, R. (2009). Human Trafficking in Turkey:
- Findings from Northeastern Anatolia. *Asian and Pacific Migration Journal*, 18 (3), ss. 419-440.
- Ayata, A., Acar, F., Rittersberger-Tılıç, H., Beşpınar, F.U., Çelik, K. (2008) *Türkiye’de İnsan Ticaretinin Farklı Formlarına Olan Talebin İncelenmesi*. Ankara: İçişleri Bakanlığı Yayınları.
- Ayata, A., Özbolat, E.A, and Bepinar, U. (2009). Türkiye’nin İnsan Ticareti ile
- Mücadele Çabalarının ve Tüm İnsan Ticareti Mağdurlarının Adalete Erişimlerinin
- Desteklenmesi Projesi: İnsan Ticareti ile Mücadele Ulusal Görev Gücünün İdari
- Yapısının Değerlendirilmesi. Ankara: Dışişleri Bakanlığı, International Organisation for Migration

- Barry, K. (1995). *The Prostitution of Sexuality: The Global Exploitation of Women*. New York: New York University Press.
- Bettio, F. Della Giusta, M. ve Di Tommaso, M. L. (2017). Sex Work and Trafficking: Moving beyond Dichotomies, *Feminist Economics*, 23:3, 1-22.
- Bindel, J. ve Kelly, L. (2003). *A Critical Examination of Responses to Prostitution in Four Countries: Victoria, Australia; Ireland; the Netherlands; and Sweden*. London: London Metropolitan University.
- BMMYK - Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (1951). Mültecilerin Statüsüne Dair 1951 Sözleşmesi. [Online]. Erişim tarihi: 11 Kasım 2017. <http://www.unhcr.org/1951-refugee-convention.html>
- BMMYK - Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (2006). Uluslararası Uygulama Rehberi Mültecilerin Statüsüne Dair 1951 Sözleşmesinin ve/veya Sözleşmeye ilişkin 1967 Protokolü -1A (2) Maddesi. [Online]. Erişim tarihi: 11 Kasım 2017. <http://www.unhcr.org/publications/legal/443b626b2/guidelines-international-protection-7-application-article-1a2-1951-convention.html>
- BMMYK (2018). Türkiye’de UNHCR. [Online]. Erişim tarihi: 15 Aralık 2017. <http://www.unhcr.org/tr/turkiyede-unhcr>
- BM (1989). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. [Online]. Erişim tarihi: 5 Ağustos 2017. https://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html
- Callaghan, L. (2017). £1,200: the cost of a Syrian refugee bride in Turkey. The Times. September 10, 2017. [Online]. Erişim tarihi: 15 Ocak 2017. <https://www.thetimes.co.uk/article/1-200-the-cost-of-a-syrian-refugee-bride-in-turkey-tgpbgx9m6>
- CEDAW (1979). Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women [Online]. Erişim tarihi: 5 Ağustos 2017. <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm>
- CEİD - Cinsiyet eşitliği İzleme Derneği. (2014). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizması: İzleme Modeli*. Ankara: CEİD Yayınları.
- (2015). *Hak temelli İzleme ve Değerlendirme ve Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırılması*. Ankara: CEİD Yayınları.
- Council of Europe (2008). Combating Violence Against Women: Minimum Standards for Support Services. Vienna. [Online]. Erişim tarihi: 11 Kasım 2017. <https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF%282007%29Study%20rev.en.pdf>
- (2011). Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic

Violence. [Online]. Erişim tarihi: 05 Aralık 2017. <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm>

- (1981). Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data. [Online]. Erişim tarihi: 15 Ocak 2017. <https://rm.coe.int/1680078b37>
- Cenevre Sözleşmesi (1951) *Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme*, (Kanun No. 359). 5 Eylül 1961, 10898 Sayılı Resmi Gazete. [Online]. Erişim tarihi: 05 Aralık 2017. <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10898.pdf>
- Coşkun, E. (2014). Türkiye’de Göçmen Kadınlar ve Seks Ticareti. *Çalışma ve Toplum*, 2014/3, ss. 185-206.
- Coşkun, E. (2016). “Consent” Issue in Sex Trafficking and Evidence from Turkey. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 23 (1), ss.437-458.
- ÇHDS - Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989) UNICEF Türkiye [Online]. Erişim tarihi: 02 Kasım 2017. https://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html
- ÇSGB - Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2015). *Yabancıların Çalışma*
- İzinleri. 2015 Yılı Raporu. [Online]. Erişim tarihi: 02 Kasım 2017. <http://www.cs.gb.gov.tr/media/3209/yabanciizin2015.pdf>
- (2016). *Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun (No. 4817)*. Mevzuat. [Online]. Erişim tarihi: 02 Kasım 2017. <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.4817&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>
- Dauvergne, C. (2008). *Making People Illegal: What Globalisation Means for Migration and Law*. Cambridge: Cambridge University Press.
- DEVAW (1993). Declaration on the Elimination of Violence against Women (Kadınlara yönelik Şiddetin Tasfiye Edilmesi Deklerasyonu). *United Nations* [Online]. Erişim tarihi: 15 Aralık 2017. <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>
- Dewey, S. (2008). *Hollow Bodies*. Sterling: Kumarian Press.
- Doezema, J. (2010). *Sex Slaves and Discourse Masters: The Construction of Trafficking*. London: Zed Books.
- EGM - Emniyet Genel Müdürlüğü (2009). 2. Ulusal Eylem Planı (İnsan Ticareti ile Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi Projesi) [Online]. Erişim tarihi: 02 Aralık 2017. <https://www.egm.gov.tr/Sayfalar/2.-Ulusal-Eylem-Plani.aspx>
- EIGE - European Institute for Gender Equality (2014) An analysis of the Victims’ Rights Directive from a gender perspective (Online) <http://eige.europa.eu/rdc/eige-publications/analysis-victims-rights-directive-gender-perspective>

- Erder, S. and Kaşka, S. (2003). *Irregular Migration and Trafficking in Women: The Case of Turkey*. İstanbul: UGÖ.
- Eurostat (2013). *Trafficking in human beings* [Online]. Erişim tarihi: 15 Aralık 2017. https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/trafficking_in_human_beings_-_dghome-eurostat_en_1.pdf
- Eurostat (2015). *Trafficking in human beings* [Online]. Erişim tarihi: 15 Aralık 2017. https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eurostat_report_on_trafficking_in_human_beings_-_2015_edition.pdf
- Bakanlar Kurulu Kararı (1961). Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü. [Online]. Erişim tarihi: 15 Aralık 2017. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/2.4.5984.pdf>
- Global Alliance Against Traffic in Women (2011) A Toolkit For Reporting To Cedaw On Trafficking in Women And Exploitation of Migrant Women Workers. [Online]. Erişim tarihi: 13 Kasım 2017. http://www.gaatw.org/publications/A_Toolkit_for_Reporting_to_CEDAW_GAATW2011.pdf
- GİGM - Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2017a). Ulusal Mevzuat. İnsan Ticareti ile Mücadele. [Online]. Erişim tarihi: 15 Ağustos 2017. http://www.goc.gov.tr/icerik6/turkiyenin-insan-ticaretiyle-mucadelesi_409_561_563_icerik
- (2017b.) 2017-2012 Stratejik Plan. [Online]. Erişim tarihi: 08 Kasım 2017. http://www.goc.gov.tr/files/files/stratejik_plan_sitede_yay%C4%B1nlanan.pdf
- (2017c) İnsan Ticareti İle Mücadele, Yıllara Göre Mağdur Sayısı. [Online]. Erişim tarihi: 08 Kasım 2017. http://www.goc.gov.tr/icerik6/insan-ticareti-ile-mucadele_363_378_4714_icerik
- (2017d) 2017 Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadele Yıllık Raporu. [Online] Erişim tarihi: 30 Temmuz 2018. <http://www.goc.gov.tr/files/files/INSAN-TICARETI-MAGDURLARI-RAPO-RU-2017-mini.pdf>
- (2016a). Yıllık Göç Raporu. [Online]. Erişim tarihi: 08 Kasım 2017. http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf
- (2016b) Stratejik Plan. [Online]. Erişim: 08 Kasım 2017. http://www.goc.gov.tr/files/files/stratejik_plan_sitede_yay%C4%B1nlanan.pdf
- GRETA - the Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings. (2016). *COMPENDIUM of good practices on the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings*. [Online]. Erişim tarihi: 10 Kasım 2017. <https://rm.coe.int/16806af624>.

- Göksedef, E. (2010). Her üç kadından biri şiddet görüyor! *Habertürk* [Online]. Erişim tarihi: 11 Aralık 2017. <http://www.haberturk.com/yasam/haber/549977-her-uc-kadından-biri-siddet-goruyor>
- Hayata Destek Derneği (2016). İstanbul'daki Suriyeli Mültecilere İlişkin Zarar Görebilirlik Değerlendirme Raporu. [Online]. Erişim tarihi: 03 Ocak 2018. http://hayatadestek.org/yayinlarimiz/2016_istanbul_rapor.pdf
- Hayata Destek Derneği (2018). *Hayata Destek Derneği Hakkında* [Online]. Erişim tarihi: 03 Ocak 2018. <http://www.hayatadestek.org/>
- Hirata, H., Laborie, F., Le Doaré, H. and Senotier, D. (2009). *Eleştirel Feminizm Sözlüğü*. Çev. Gülnur Acar Savran. İstanbul: Kanat Yayınları.
- İçduygu, A. and Kirişçi, K. (ed) (2009). *Land of Diverse Migrations: Challenges of Emigration and Immigration in Turkey*. İstanbul: İstanbul Bilgi University Press.
- İKGV (2007). İnsan Ticareti ile Mücadelede Karşılaşılan Güçlükler ve Öneriler. İKGV Yayınları. [Online]. Erişim tarihi: 03 Ocak 2018. http://www.ikgv.org/pdf/insan_ticareti2007.pdf
- İKGV - İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı. (2017). İnsan Ticareti Suçunu Anlamak: STK'lar için Rehber. İstanbul: İKGV Yayınları. [Online]. Erişim tarihi: 03 Aralık 2017. http://www.ikgv.org/pdf/insan_Ticareti_Sucunu_Anlamak.pdf
- İKGV (2018). İnsan Ticareti Mücadele Programı. http://www.ikgv.org/insan_ticareti.html
- ILO - Uluslararası Çalışma Örgütü (1930). ILO 29 No'lu Zorla Çalıştırmanın Kaldırılması Sözleşmesi. [Online]. Erişim tarihi: 03 Aralık 2017. http://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377244/lang--tr/index.htm
- (1957). ILO 105 No'lu Zorla Çalıştırmanın Kaldırılması Sözleşmesi. [Online]. Erişim tarihi: 03 Aralık 2017. http://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377271/lang--tr/index.htm
- (2011). ILO'nun 189 No'lu Evişçileri için İnsani Çalışma Koşulları ile İlgili Sözleşme (*Convention concerning decent work for domestic workers*) [Online]. Erişim tarihi: 03 Aralık 2017. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/publication/wcms_209877.pdf
- (1999). ILO 182 No'lu En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi. [Online]. Erişim tarihi: 03 Aralık 2017. http://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377311/lang--tr/index.htm
- Jeffreys, S. (1997). *The Idea of Prostitution*. Melbourne: Spinifex Press.
- Jeffreys, S. (2009). *Industrial Vagina*. London: Routledge.

- Kalkınma Bakanlığı (2011). Orta Vadeli Program 2011-2013. [Online]. Erişim tarihi: 03 Aralık 2017. [Online]. Erişim tarihi: 03 Aralık 2017. [http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/OrtaVadeliProgramlar/Attachments/3/Orta_Vadeli_Program\(2011-2013\).pdf](http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/OrtaVadeliProgramlar/Attachments/3/Orta_Vadeli_Program(2011-2013).pdf)
- Kadın Dayanışması Vakfı (2017). *Kadın Ticareti ile Mücadele Çalışmalarımız*. [Online]. Erişim tarihi: 03 Aralık 2017. <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/kadin-ticaretiyle-mucadele>
- Kalfa, A. (2008). *Ex-Eastern European countries origin trafficking and women working in the sex sector*. Ankara: Ankara University, Gender Studies. Master Tezi.
- Kelly, L. (2003). The wrong debate: reflections on why force is not the key issue with respect to trafficking in women for sexual exploitation. *Feminist Review*, 73, ss.139-144.
- Kempadoo, K. (2005). Introduction: From moral panic to global justice: Changing perspectives on trafficking. *Trafficking and prostitution reconsidered: New perspectives on migration, sex work, and human rights* İçinde In: K. Kempadoo, J. Sanghera, and B. Pattanaik (Ed.) ss. vii-xxxiv. Boulder, CO: Paradigm Publishers.
- Korkmaz, E. E. (2017). Türkiye’de Tekstil Sanayisinin Sosyal Taraflarının Mülteci İşçilerin İstihdamına Bakışı. *Çalışma ve Toplum*. 2018/1, ss.93-119.
- KSGM - Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü (2016). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele: Ulusal Eylem Planı (2016-2020). T.C. ASPB. Ankara: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü. [Online]. Erişim tarihi: 03 Ocak 2018. <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/duyurular/%E2%80%8Bkadi-na-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-plani-20162020>
- Kuyucu, N. (2018). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde İnsan Ticareti: Rantsev ve Sonrası. *Fe Dergi*. 9 (2), 30-43. [Online]. Erişim tarihi: 23 Şubat 2018. http://cins.ankara.edu.tr/18_3.pdf
- Küresel Kölelik Endeksi (2016). *Global Slavery Index*. [Online]. Erişim tarihi: 13 Ekim 2017. <https://www.globalslaveryindex.org/index/#>
- Modern Kölelik Endeksi (2017). Modern Slavery Index. Verisk Maplecroft. [Online]. Erişim tarihi: 13 Ekim 2017. <https://maplecroft.com/portfolio/new-analysis/2017/08/10/20-eu-countries-see-rise-modern-slavery-risks-study/>
- Monzini, P. (2005). *Sex Traffic: Prostitution, Crime and Exploitation*. London: Zed Books.
- O’Connell Davidson, J. (2005) *Children in the global sex trade*, Cambridge: Polity.
- OHCHR - Office of the High Commissioner for Human Rights. (2010). *Commentary on Recommended Principles and Guidelines on Human Right and Human Trafficking, Commentary*. [Online]. Erişim tarihi: 07 Aralık 2017. https://ec.europa.eu/anti-trafficking/publications/un-ohchr-commentary-recommended-principles-and-guidelines-human-right-and-human_en

- (1926). Slavery Convention (Kölelik Sözleşmesi). [Online]. Erişim tarihi: 07 Aralık 2017. <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/SlaveryConvention.aspx>
- (1949). Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others. [Online]. Erişim tarihi: 07 Aralık 2017. <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/TrafficInPersons.aspx>
- (1966). The International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR. [Online]. Erişim tarihi: 12 Aralık 2017. <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>
- (1993). *Vienna Declaration and Programme of Action*. [Online]. Erişim tarihi: 07 Aralık 2017. <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/vienna.pdf>
- (2007). Çocuk Fahişeliği, Pornografisi ve Satışı ile ilgili Çocuk Hakları Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (*The Optional Protocol on the Sale of Children, Child Prostitution, and Child Pornography*) [Online]. Erişim tarihi: 12 Aralık. <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/crc-sale.pdf>
- AGİT - Organization for Security and Co-operation in Europe. (2014). *Ending Exploitation: Ensuring that Businesses do not Contribute to Trafficking in Human Beings: Duties of States and the Private Sector*. Occasional Paper Series No. 7. [Online]. Erişim tarihi: 07 Aralık 2017. <https://www.osce.org/secretariat/126305?download=true>
- AGİT (2017). *Country Reports: Turkey*. Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings. [Online]. Erişim tarihi: 20 Ocak 2018. <http://www.osce.org/secretariat/295226?download=true>
- Outshoorn, J. (ed.) (2004). *The Politics of Prostitution Women’s Movements, Democratic States and the Globalisation of Sex Commerce*. Cambridge: Cambridge University Press.
- SÇK - Sektörlerarası Çocuk Kurulu. (2017). Şartlı Nakit Transferi programı. [Online]. Erişim tarihi: 17 Aralık 2017. <http://www.sck.gov.tr/SitePages/sck.aspx>. SGDD - Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma derneği (2018). SGDD-ASAM Hakkında. [Online]. Erişim tarihi: 19 Ocak 2018. <http://sgdd.org.tr/about-us/>
- Sever, M. Demir, O. Ö. ve Kahya, Y. (2012). *Türkiye’de İnsan Ticareti Mağduru Tespit Süreçlerinin Değerlendirilmesi*. Ankara, Uluslararası Göç Örgütü.
- TBMM - Türkiye Büyük Millet Meclisi. (1993) Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge (*The Declaration on the Elimination of Violence against Women*.) [Online]. Erişim tarihi: 03 Aralık 2017. https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararasi_belgeler/kadina_karsi_siddet/BM%20Kad%C4%B1na%20Kar%C5%9F%C4%B1%20%C5%9Eiddetin%20Ortadan%20Kald%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1na%20Dair%20Bildirgesi%2020.12.1993.pdf
- (1949). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB). [Online]. Erişim tarihi: 03 Aralık 2017.

<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>

- (1995). Pekin Deklerasyonu ve Eylem Platformu. [Online]. Erişim tarihi: 23 Aralık 2017. <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf>
- (2002). Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği Ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun. [Online]. Erişim tarihi: 03 Aralık 2017. <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4755.html>
- - (2003a). Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın Ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına Ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun [Online]. Erişim tarihi: 03 Aralık 2017. <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4804.html>
- - (2003b) Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi. [Online]. Erişim tarihi: 22 Aralık 2017. <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-0589.pdf>
- - (2017). Cumhuriyet senatosu: Kölelik, köle ticareti, köleliğe benzer uygulama ve geleneklerin ortadan kaldırılmasına dair Ek Sözleşme. Sayı:322. [Online]. Erişim tarihi: 03 Aralık 2017. https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/CS__t03/c016/cs__03016019ss0322.pdf
- TİHEK (2016). Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu. [Online]. Erişim tarihi: 03 Aralık 2017. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6701.pdf>
- Toksöz, G., Erdoğan, S. ve Kaşka, S. (2012). *Türkiye’ye Düzensiz Emek Göçü ve Göçmenlerin İşgücü Piyasasındaki Durumları*. Ankara: UGÖ Türkiye.
- Toksöz, G. and Ünlütürk-Ulutaş, Ç. (2012). Is Migration Feminized? A Gender- and Ethnicity-Based Review of the Literature on Irregular Migration to Turkey. Paçacı-Elitok, S. and Straubhaar, T. (eds.) içinde: *Turkey, Migration and the EU: Potentials, Challenges and Opportunities*. Hamburg: Hamburg University Press. ss. 85-113.
- Turner, J. (2012). Means of delivery: The trafficking of women into prostitution, harms and human rights discourse. *Prostitution, Harm and Gender Inequality* içinde. M. Coy. (Ed.), ss. 33-52. Abingdon, UK: Ashgate.
- TÜİK - Türkiye İstatistik Kurumu. (2016). İstatistiklerle Kadın, 2016. [Online]. Erişim tarihi: 13 Ocak 2017. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24643>
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (2017). *Kanun No. : 2709*. Kabul Tarihi: 7.11.1982 Madde 12, Madde 17, Madde 18. [Online]. Erişim tarihi: 03 Aralık 2017. <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm>
- The U.S. Department of State. (2004). *Trafficking in Persons Report*. [Online]. Erişim tarihi: 25 Şubat 2009. <http://www.state.gov/documents/organization/34158.pdf>
- The U.S. Department of State. (2017). *Trafficking in Persons Report*. [Online]. Erişim tarihi:

03 Aralık 2017. <https://www.state.gov/documents/organization/271345.pdf>

- UGÖ - Uluslararası Göç Örgütü (2018a). UGÖ Turkey Hakkında. [Online]. Erişim tarihi: 12 Şubat 2017. <http://www.turkey.iom.int/tr/iom-turkiye-hakkinda>
- UGÖ - Uluslararası Göç Örgütü (2018b). Who is a Migrant. IOM definition of Migrant. [Online]. Erişim tarihi: 29 Haziran 2018. <https://www.iom.int/who-is-a-migrant>.
- UN - United Nations (1995). *Beijing Declaration and Platform for Action*. [Online]. Erişim tarihi: 23 Aralık 2017. <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/BDPfA%20E.pdf>
- UN - United Nations. (2000). *Protocol to Prevent, Suppress And Punish Trafficking In Persons, Especially Women And Children, Supplementing The United Nations Convention Against Transnational Organized Crime* [Online]. Erişim tarihi: 03 Aralık 2017. [treaties.un.org/doc/source/RecentTexts/18-12-a.E.doc](http://www.un.org/doc/source/RecentTexts/18-12-a.E.doc)
- UNFPA (2017). “Dünyada her 2 saniyede bir kız çocuğu zorla evlendiriliyor.” (14 Kasım 2017). [Online]. Erişim tarihi: 13 Ocak 2017. <http://turkey.unfpa.org/tr/news/%E2%80%9C-d%C3%BCnyada-her-2-saniyede-bir-k%C4%B1z-%C3%A7ocu%C4%9Fu-zorla-evlendiriliyor%E2%80%9D?page=2>
- UNODC -United Nations Office on Drugs and Crime. (2009). *International Framework for Action To Implement the Trafficking in Persons Protocol*. [Online]. Erişim tarihi: 03 Ocak 2018. https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Framework_for_Action_TIP.pdf
- UNODC -United Nations Office on Drugs and Crime. (2016). *Global Report on Trafficking in Persons*. Vienna. [Online]. Erişim tarihi: 13 Ağustos 2017. http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2016_Global_Report_on_Trafficking_in_Persons.pdf
- USAID (2011) *Minimum Standards in Provision Of Services To Victims Of Human Trafficking*. [Online]. Erişim tarihi: 02 Aralık 2017.
- <https://asiafoundation.org/resources/pdfs/VNMinimumStandardsReportFINAL.pdf>
- Van Impe, K. (2000). People for Sale: The Need for a Multidisciplinary Approach towards Human Trafficking. *International Migration*. 38 (3), ss. 113-191.
- Verhoeven, M. and van Gestel, B. (2017) Between Visibility and Invisibility: Sex Workers and Informal Services in Amsterdam, *Feminist Economics*, 23 (3): 110-133.
- Weitzer, R. (ed). (2010). *Sex Work: Paradigms and Policies*. *Sex for Sale: Prostitution, Pornography and the Sex Industry* İçinde R. Weitzer (ed). ss:1-47. (2. Basım). New York and London: Routledge.
- Wijers, M. ve Lap-Chew, L. (1999). *Trafficking in Women: Forced Labour and Slavery-Like Practices in Marriage, Domestic Labour and Prostitution*. (2. Basım) La Strada. [Online]. Eri-

şim tarihi: 15 Ağustos 2017. <http://lastradainternational.org/lisidocs/1137-Trafficking%20in%20women%20Wijers-Lap%20Chew.pdf>

- Yenidünya, C. A. v.d. (2009). *Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı*. 2’nci baskı. Ankara: Adalet Bakanlığı ve Uluslararası Göç Örgütü Türkiye Temsilciliği. [http://www.goc.gov.tr/files/files/insanticaret\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/insanticaret(1).pdf)
- YUKK - Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. (2013). [Online]. Erişim tarihi: 15 Ağustos 2017. http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf
- UNAIDS (2006). *Yogyakarta Prensipleri*. [Online]. Erişim tarihi: 07 Aralık 2017. http://data.unaids.org/pub/manual/2007/070517_yogyakarta_principles_en.pdf

EKLER:

EK - 1 İnsan Ticareti ile İlgili Uluslararası İnsan Hakları Belgeleri Listesi

Sözleşme Adı	Kısaltması	Sözleşme Yılı	Yürürlük Tarihi	TR'nin Konumu
İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi	İHEB	1948	1948	1949
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ⁶ (<i>The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms</i>)	AİHS	1950	1950	1954
Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü ⁷	Palermo Protokolü	2000 (25 Aralık 2003)	2000	2004
Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi (<i>Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Being</i>) ⁸	AKİTKES	2005	2008	2009
Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesi Sözleşmesi ⁹	CEDAW	1979	1981	1985
Kadınlara yönelik Şiddetin Tasfiye Edilmesi Deklerasyonu (<i>Declaration on the Elimination of Violence Against Women</i>)	DEVAW	1993	-	-
İstanbul Sözleşmesi Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi	İstanbul Sözleşmesi	2011	2014	2014
BM Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Üyelerinin Haklarının Korunması için Uluslararası Sözleşme		18 Aralık 1990		2001
Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ¹⁰	ÇHDS	1989		1990
Çocuk Fahişeliği, Pornografisi ve Satışı ile ilgili Çocuk Hakları Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (<i>The Optional Protocol on the Sale of Children, Child Prostitution, and Child Pornography</i>) ¹¹	ÇFPSÇHSEİP	2000		2002 ¹²
Avrupa Konseyi Çocukları Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Koruma Sözleşmesi (<i>The Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse</i>)	CoECPCASE	2007		2011 ¹³

6 <http://www.danistay.gov.tr/upload/avrupainsanhaklarisozlesmesi.pdf>

7 <http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>

8 <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/197.htm>

9 http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflioz/bm/bm_07.pdf

10 <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>

11 <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/crc-sale.pdf>

12 <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4755.html>

13 <http://www.sck.gov.tr/usp/Avrupa%20Konseyi%20C3%87ocuklar%C4%B1n%20Cinsel%20S3%B6m%C3%BCr%C3%BC%20ve%20C4%B0stismara%20Kar%C5%9F%C4%B1%20Korunma%C4%B1%20S3%B6zle%C5%9Fmesi.pdf>

EK - 1 İnsan Ticareti ile İlgili Uluslararası İnsan Hakları Belgeleri Dışındaki Destekleyici Belgeler Listesi (devam)

Sözleşme Adı	Kısaltması	Sözleşme Yılı	Yürürlük Tarihi	TR'nin Konumu
ILO 182 No'lu En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi ¹⁴	ILO 182 No'lu Sözleşme	1999		2001
ILO 29 No'lu Zorla Çalıştırmanın Kaldırılması Sözleşmesi ¹⁵	ILO 29 No'lu Sözleşme	1939		1998
ILO 105 No'lu Zorla Çalıştırmanın Kaldırılması Sözleşmesi ¹⁶	ILO 105 No'lu Sözleşme	1957		1960
ILO 143 No'lu Göçmen İşçiler Sözleşmesi İlave Hükümler (<i>Migrant Workers -Supplementary Provisions- Convention</i>)	ILO 143 No'lu Sözleşme	1975		N/A
ILO 189 Evişçileri için İnsani Çalışma Koşulları ile İlgili Sözleşme (<i>Convention Concerning Decent Work for Domestic Workers</i>) ¹⁷	ILO 189 No'lu Sözleşme	2011	2013	N/A
BMMYK- Mültecilerin Statüsüne Dair 1951 Sözleşmesi ve/veya Sözleşmeye ilişkin 1967 Protokolü -1A(2) maddesi	Cenevre Sözleşmesi	1967		1968
Kölelik Sözleşmesi (<i>Slavery Convention</i>)	Kölelik Sözleşmesi	25 Eylül 1926/ 1927, 1955 (Ek protokol)	BM, OHCHR	1927/1964
BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (<i>The International Covenant on Civil and Political Rights</i>)	ICCPR	1966	1976	15 Ağustos 2000/26 Mart 2003
BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme ¹⁸ (<i>Convention on the Rigjts of Persons with Disabilities</i>) ¹⁹	EHİS	2006		2009

14 http://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377311/lang--tr/index.htm

15 http://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377244/lang--tr/index.htm

16 http://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377271/lang--tr/index.htm

17 http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/publication/wcms_209877.pdf

18 http://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&view=article&id=686:engeller-haklarina-k-slee&Itemid=36

19 <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

EK - 2 İnsan Ticareti ile İlgili Uluslararası İnsan Hakları Belgeleri Dışındaki Destekleyici Belgeler Listesi

Belge Adı	Kısaltması	İmza Yılı	Yürürlük Tarihi	TR’nin Konumu
İnsan Ticaretinin Ortadan Kaldırılmasına Yönelik AB Stratejisi (2012-2016) ²⁰	İTOKYABS	2017		-
İnsan Ticaretinin Önlenmesi, İnsan Ticareti İle Mücadele ve Mağdurların Korunmasına Dair AB Direktifi (<i>EU Directive on Preventing and Combating THB and Protecting its Victims</i>) ²¹	EUDPCTHBPV	5 Nisan 2011		2016
İnsan Hakları Yüksek Komiseri Bürosu, İnsan Hakları ve İnsan Ticaretine Dair Tavsiye Edilen Prensipler ve Rehberlik (<i>Office of the High Commissioner for Human Trafficking, Recommended Principles on Human Rights and Human Trafficking</i>) ²²	OHCHR	2002		N/A
Commentary on the Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking (İnsan Hakları ve İnsan Ticaretine İlişkin Tavsiye Edilen Prensipler ve Rehberliğe Dair Yorum)	OHCHR	2010		N/A
The Inter-Agency Coordination Group Against Trafficking in Persons (ICAT) Policy Paper: International Legal Frameworks Concerning Trafficking in Persons (İnsan Ticareti ile İlgili Uluslararası Yasal Çerçeve) ²³	ICAT	2012		N/A
The Inter-Agency Coordination Group Against Trafficking in Persons (ICAT) Preventing Trafficking in Persons by Addressing Demand ²⁴	ICAT	2014		N/A
AGİT, <i>Country Reports: Turkey. Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings</i> ²⁵	AGİT	2017		N/A
AGİT, <i>From Reception to Recognition: Identifying and Protecting Human Trafficking Victims in Mixed Migration Flows</i> ²⁶	AGİT	2017		N/A
AGİT, <i>How to Prevent Human Trafficking for Domestic Servitude in Diplomatic Households and Protect Private Domestic Workers</i> ²⁷	AGİT	2014		N/A
AGİT- <i>The Public-Private Partnership in the Fight Against Human Trafficking</i>	AGİT	20-21 Temmuz 2017		N/A

20 https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eu_strategy_towards_the_eradication_of_trafficking_in_human_beings_2012-2016_1.pdf

21 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:101:0001:0011:EN:PDF>

22 <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/Traffickingen.pdf>

23 <http://www.ungift.org/icat/icat-publications>

24 <http://www.ungift.org/icat/icat-publications>

25 <http://www.osce.org/secretariat/295226?download=true>

26 <https://www.osce.org/secretariat/367061?download=true>

27 <https://www.osce.org/handbook/domesticseritude?download=true>

EK - 2 İnsan Ticareti ile İlgili Uluslararası İnsan Hakları Belgeleri Dışındaki Destekleyici Belgeler Listesi (devam)

Belge Adı	Kısaltması	İmza Yılı	Yürürlük Tarihi	TR'nin Konumu
AGİT- Ending Exploitation: Ensuring that Businesses do not Contribute to Trafficking in Human Beings: Duties of States and the Private Sector ²⁸	AGİT	2014		N/A
2016-2017 Report of the Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings ²⁹	AGİT	2017		N/A
Trafficking in Human Beings for the Purpose of Organ Removal in the OSCE Region: Analysis and Findings ³⁰	AGİT	2013		N/A
Model Guidelines on Government Measures to Prevent Trafficking for Labour Exploitation in Supply Chains ³¹	AGİT	2018		N/A
Survey Report 2016: of Efforts to Implement OSCE Commitments and Recommended Actions to Combat Trafficking in Human Beings ³²	AGİT	2017		N/A
GRETA - the Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings. (2016). <i>COMPENDIUM of good practices on the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings</i> ³³	GRETA	2015		N/A

28 <https://www.osce.org/secretariat/126305?download=true>

29 <https://www.osce.org/secretariat/360796?download=true>

30 <https://www.osce.org/secretariat/103393?download=true>

31 <https://www.osce.org/secretariat/371771?download=true>

32 <https://www.osce.org/secretariat/289951?download=true>

33 <https://rm.coe.int/16806af624>.

EK -3 Türkiye'nin İnsan Ticareti ile Mücadelede Kullanılan Mevzuat Listesi

Mevzuat	Resmi G. Tarihi	Resmi G. Sayı
Kanunlar		
T.C. 1982 Anayasası (Md. 10, 12, 17 ve 18)	23 Temmuz 1995 (değ.) Sayı: 4121/1 md	
Türk Ceza Kanunu (TCK) No. 5237 İnsan Ticareti Suçu (Md. 80)	19 Aralık 2006 (değ) Sayı: 26381	
Türk Ceza Kanunu (TCK) No. 5237 Fuhşa Zorlama Yasası (Md. 227)	19 Aralık 2006 (değ) Sayı: 26381	
Türk Ceza Kanunu (TCK) No. 5237 İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali (Md. 117)	12 Ekim 2004 Sayı: 25611	
Türk Ceza Kanunu (TCK) No. 5237 Göçmen Kaçakçılığı (Md. 79)	12 Ekim 2004 Sayı: 25611	
Pasaport Kanunu No. 5682 (Md.8)	24 Temmuz 1950 Sayı: 7564 (Değ. 28 Mayıs 1988)	
Türk Vatandaşlığı Kanunu No. 403 Türk Vatandaşlığı Kanunu No. 5901	3 Haziran 2003 Sayı: 25127 12 Haziran 2009 (değ) Sayı: 27256	
Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) No. 6458. Maddeler: 48, 49, 55, 108 ve 123	11 Nisan 2013 Sayı: 28615	
Çocuk Koruma Kanunu. No. 5395	17 Mayıs 2005 Sayı: 25876	
Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Kanun No. 4817	6 Mart 2003	
Yönetmelikler/Tüzükler		
29656 Sayılı İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik	17 Mart 2016	
Yabancıların Çalışma İzinleri hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik	14 Şubat 2012 Sayı: 28204	
Kara Ulaştırma Yönetmeliği	25 Şubat 2004	
Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelik	26 Nisan 2016 Sayı: 29695	
Gecici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik	15 Ocak 2016 Sayı: 29594	
Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü	19 Nisan 1961 Sayı: 10786	
Diğer (Genelge, talimat vs.)		
46114 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi	26 Şubat 2004	
129483 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi	09 Temmuz 2004	
165347 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi	10 Eylül 2004	
210276 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi	26 Kasım 2004	
96996 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi	27 Mayıs 2005	
197559 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi	21 Kasım 2005	
74 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi	21 Kasım 2005	
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Kabul ve Barınma, Geri Gönderme Merkezleri ile İnsan Ticareti Mağdurları Sığınma Evlerine Yapılacak Ziyaretlere İlişkin Yönerge	17 Ekim 2016	

EK - 4 Şiddet Mağduru Kadınlara Sunulan Sığınak ve Destek Hizmetlerine Dair Minimum Standartlar

Konu	Minimum Standartlar	İdeal Standartlar	Normlar/ Dayanak İnsan Hakları Belgeleri
Sığınakların sayısı	<ul style="list-style-type: none">Sadece sığınakların hizmet sunduğu yerlerde 10 bin kişilik nüfusa bir sığınma yeri (bir yetişkin ve ortalama çocuk sayısı için).En azından her bölgede kadına şiddet konusunda uzmanlaşmış bir sığınak (CoE, 2008, s.18).	<ul style="list-style-type: none">Sığınak hizmetleri namus cinayetleri, zorla evlendirme, kadın sünneti, çocukların cinsel istismarı ve cinsel istismar amacıyla kadın ticareti durumlarında da kullanılabilir.	<ul style="list-style-type: none">İnsan onuruna saygı (AİHS, Md. 3)Maddi ve manevi bütünlüğe saygı (AİHS, Md. 8)Kadına yönelik şiddeti engellemek için izleme (DEVAW, Md. 4)
Sığınak hizmetleri	<ul style="list-style-type: none">Hizmetlerin kadın personel tarafından verilmesi gerekmektedir.Yer yetersizliği durumunda uygun konaklama alternatifi bulunmalıdır.Sığınak adresi gizli tutulmalı ya da uygun güvenlik önlemleri ile kalanların güvenliği sağlanmalıdır.Mevcut hizmet kullanıcıları kadınların ve çocukların ihtiyaçlarını karşılamak için çalışan personel sayısı yeterli olmalıdır.Her bir kullanıcı için kriz desteği ve güvenlik planı yapılmalıdır.Hizmetler kullanıcıların ihtiyaçları ile yönlendirilmelidir.İhtiyaç hâlinde başvuran kişi ilgili diğer hizmetlere yönlendirilmelidir.Sunulan hizmetler toplumsal cinsiyete özgü şiddete dair bir anlayış doğrultusunda geliştirilmelidir.Sığınaklar güvenli ve arkadaşça bir atmosfer sunmalıdır.	<ul style="list-style-type: none">Girişten itibaren 24 saat içinde hizmet kullanıcılarının hakları ve sorumluluklarına dair bilgi verilmelidir.Kurallar güçlendirici bir dil ile başvuranlara sunulmalıdır.Sığınakta kalmasına izin verilen ziyaretçiler için yazılı politika ve kurallar olmalıdır.Alternatif konaklama yerlerinin sığınak güvenliği ve gizliliği politikalarına uygunluğu değerlendirilmelidir.	<ul style="list-style-type: none">İnsan onuruna saygı (AİHS, Md.3)İnsanlık dışı muamele yasağı (AİHS, Md. 3; ICCPR, Md. 6)Maddi ve manevi bütünlüğe saygı (AİHS, Md. 8)Ayrımcılık yasağı (AİHS, Md. 14; CEDAW)
Sunulan hizmetlerin içeriği	<ul style="list-style-type: none">Yasal tavsiye, danışmanlık, savunuculuk, eşlik etme ve diğer destek hizmetlerini sağlayabilmelidir.Çocukların ihtiyaçları konusunda en az bir uzman sosyal çalışmacı bulunmalıdır.Hizmet kullanıcılarının telefona erişimi olmalıdır.Yazılı bir ihtiyaç listesi girişten itibaren 3-7 gün içinde oluşturulmalıdır. Bu listede; sağlık/tıbbi ihtiyaçlar, çocukların ihtiyaçları, barınma ihtiyacı, finansal yardım ve seçenekler, iş eğitimi, istihdam ve eğitim ihtiyaçları olmalıdır.-	<ul style="list-style-type: none">Her 10 çocuk için bir uzman sosyal çalışmacı olmalıdır.Çocuk koruma politikası oluşturulmalıdır.Madde bağımlısı kadınlar için özel sığınak hizmetleri sunulmalıdır.	<ul style="list-style-type: none">Maddi ve manevi bütünlüğe saygı (AİHS, Md. 8)Çocukların yaşam ve korunma hakkı (ÇHDS, Md. 19)Özel hayata saygı (AKİTKES, Md. 11) (AİHS, Md. 8)

EK - 4 Şiddet Mağduru Kadınlara Sunulan Sığınak ve Destek Hizmetlerine Dair Minimum Standartlar (devam)

Konu	Minimum Standartlar	İdeal Standartlar	Normlar/ Dayanak İnsan Hakları Belgeleri
Başvurulara muamele	<ul style="list-style-type: none">Hizmetler çalışan ve başvuruculara saygı göstererek ayrımcılık karşıtı ve eşit fırsat politikalarını benimsemelidir.Hizmetler ücretsiz sunulmalıdır.Doğrudan destek çalışanları uygun cinsiyete, yaş grubuna, milliyet ve diğer ilgili faktörlere sahip olmalıdır.Hiçbir şekilde mağdurlara milliyet, etnisite, din, sosyal statü, toplumsal cinsiyet ya da cinsellik temelinde ayrımcılık yapılmamalıdır.	<ul style="list-style-type: none">Hizmetler erişimi genişletmeye doğru ilerlemelidir.Azınlık gruplara özel hizmet sağlayan hizmetlerle bağlantılar olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none">Ayrımcılık yasağıKültürel farklılıklara ve dil çeşitliliğine saygıİnsan onuruna saygı (AİHS, Md. 14; CEDAW)
Yardım Hattı	<ul style="list-style-type: none">Yardım hattının tüm şiddet biçimlerini kapsamaması gerekmektedir.Kadına yönelik şiddetin her türlü biçimiyle baş edebilir uzmanların çalıştırılması.Kriz/acil durum danışmanlığı ve desteği verebilmelidir.Yardım hattı kamuya tanıtılmalı, telefon rehberlerinde bulunmalı, hastaneler ve sağlık merkezleri gibi yerlerde ilanı bulunmalıdır.Farklı dillerde erişim hizmeti bulunmalıdır.	<ul style="list-style-type: none">Hattın ucunda daima canlı bir kişi bulunmalıdır.Cevap verilemeyen çağrılarının sayısı izlenmelidir.Çalışanlar, hukukî, sağlık, maddi, sosyal yardımlar, barınma ve insan hakları gibi konularda danışmanlık verebilmelidir.Hizmetler doğru ve uygun yönlendirme için bir veritabanı oluşturmalıdır.Kriz desteği 7/24 bulunmalıdır.	<ul style="list-style-type: none">İnsanlık onuruna yakışır muamele (AİHS, Md.3)Maddi ve manevi bütünlüğe saygı (AİHS, Md. 8)Kadına yönelik şiddeti engellemek için izleme (DEVAW, Md. 4).
Danışmanlık/ Savunuculuk	<ul style="list-style-type: none">50 bin kadın nüfus için bir danışman bulunmalıdır.Danışmanlık veren yerler sığınaklar, tecavüz kriz merkezleri ve kadın danışma merkezleri olabilir.Danışmanlar en az 30 saatlik eğitim almalıdır ve bu eğitim aşağıdaki konuları kapsamalıdır: Kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyete dayalı analizi, Kriz müdahale teknikleri, Travma, baş etme ve hayatta kama teknikleri, Bilgilerin gizliliği, İletişim ve müdahale becerileri, Suç ve adalet sistemine dair genel bir değerlendirme, Devlet ve topluluk kaynaklarının imkânlarına dair bilgi, Ayrımcılık yapmama ve kültürel çeşitliğe saygı, Güçlendirme.	<ul style="list-style-type: none">Hizmet kullanıcıları için asgari bekleme süresi belirlenmelidir.	<ul style="list-style-type: none">Maddi ve manevi bütünlüğe saygı (AİHS, Md. 8)Uygun standartlarda sağlık ve tedavi alma hakkı (CEDAW, Md. 12)İnsanlık onuruna saygı (AİHS, Md.3)

EK - 4 Şiddet Mağduru Kadınlara Sunulan Sığınak ve Destek Hizmetlerine Dair Minimum Standartlar (devam)

Konu	Minimum Standartlar	İdeal Standartlar	Normlar/ Dayanak İnsan Hakları Belgeleri
Tecavüz kriz merkezleri	<ul style="list-style-type: none">200 bin kadın için bir tecavüz kriz merkezi kurulmalıdır.En azından bir adet cinsel şiddet konusunda, özellikle tecavüz kriz merkezi biçiminde uzmanlaşan merkez açılmalıdır.		<ul style="list-style-type: none">İnsanlık dışı muamelenin önlenmesi (AİHS, Md. 3)Maddi ve manevi bütünlüğe saygı (AİHS, Md. 8)Uygun standartlarda sağlık ve tedavi alma hakkı (CEDAW, Md. 12)
Mahremiyetin korunması	<ul style="list-style-type: none">Gizlilik güvence altına alınmalıdır ve hizmet kullanıcılarına açıklanmalıdır. Hizmet kullanıcılarının kimliğine dair herhangi bir bilgi kullanıcının bilgilendirilmiş rızası olmadan bakaları ile paylaşılmamalıdır.Sadece başvuranın sağlığı, hayatı veya özgürlüğünün tehlikede olduğu durumlarda ya da diğer başvuranların güvenliğini korumak için bilgi paylaşımı yapılabilir.	<ul style="list-style-type: none">Tüm kayıtlar sadece yetkili kişilerin erişebileceği kilit altında ve güvende tutulmalıdır.Yazılı rızası olmadan hizmet kullanıcılarının gizli bilgileri üçüncü taraflarla paylaşılmamalıdır.Çalışanlar gizlilik konusunda eğitilmelidir.	<ul style="list-style-type: none">İnsanlık dışı muamelenin yasaklanması (AİHS, Md. 3; ICCPR, Md. 6)Maddi ve manevi bütünlüğe saygı (AİHS, Md. 8)Kişisel bilgilerin korunması (AİHS, Md. 8)Kadına yönelik şiddeti engellemek için izleme (DEVAW, Md. 4)
Çocuklara özel hizmet	Servis sağlayıcılar çocukların özel ihtiyaçları ve kız çocukları ile genç kadınlara dair sorumlulukları konusunda dikkatli olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none">Çocuklar, kız çocukları ve genç kadınlar için özel hizmetler bulunmalıdır.Hizmetlerin çocuk koruma politikası olmalı ve çalışanlar bu konuda eğitilmelidir.	<ul style="list-style-type: none">Çocuk haklarının korunması (ÇHDS, Mad. 19)
Emniyet ve Güvenlik	<ul style="list-style-type: none">Hizmet kullanıcıların emniyeti ve güvenliği öncelikli olmalıdır.Özellikle çocuklar, konuyla ilişkili savunmasız bireyler ve sığınak çalışanlarının güvenliği sağlanmalıdır.Emniyet sadece fiziksel koruma değil aynı zamanda psiko-sosyal emniyeti ve sosyal içermeyi de kapsamalıdır.Kiriz hizmetleri 7/24 ulaşılabilir olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none">Hizmetler farklı coğrafi bölgelerde eşit olarak sunulmalıdır.	<ul style="list-style-type: none">Yaşam hakkı (AİHS, Md. 2)İnsanlık dışı muamele yasağı (AİHS, Md. 3; ICCPR, Md. 6).Maddi ve manevi bütünlüğe saygı (AİHS, Md. 8)Kadına yönelik şiddeti engellemek için izleme (DEVAW, Md. 4)

EK - 4 Şiddet Mağduru Kadınlara Sunulan Sığınak ve Destek Hizmetlerine Dair Minimum Standartlar (devam)

Konu	Minimum Standartlar	İdeal Standartlar	Normlar/ Dayanak İnsan Hakları Belgeleri
Sığınakların erişilebilirliği	<ul style="list-style-type: none">Hizmetler tüm kadınlar tarafından erişilebilir olmalıdır. Bu durum farklı etnik gruplar için özelleştirilmiş hizmetleri de gerektirmektedir (göçmenler, engelliler, farklı etnik gruplar vd.).	<ul style="list-style-type: none">Tercümanlar şiddetle baş etme konusunda eğitimi olmalı ve bilgilerin gizli tutacaklarına dair sözleşme imzalamalıdır.Destek hizmetleri saklı ve erişilemeyen gruplar için dışarıya da taşınmalıdır (göçmen, engelli kadınlar, lezbiyenler, fuhuş yapanlar)	<ul style="list-style-type: none">Ayrımcılık yasağı (AİHS, Md. 14; CEDAW).Savunmasız kadınlara yönelik şiddeti engelleme tedbirleri (Pekin Platformu, Md. 126)
Sığınak çalışanları	<p>Çalışanlar uygun şekilde kalifiye olmalı ve eğitim almalıdır.</p> <ul style="list-style-type: none">Asgari başlangıç eğitimi ve asgari devam eden eğitimler iş sözleşmelerinde yer almalıdır.Başlangıç eğitimleri şiddetin toplumsal cinsiyete özgü doğasını, kadınlara yönelik şiddetin farklı biçimlerini, ayrımcılık karşıtlığını, çeşitlilik, yasal ve yardım haklarını anlamayı içermelidir.Bu standartlar aynı zamanda ilgili tüm kamu çalışanlarına da uygulanmalıdır.Kadın STÖ’lerinin çalışanları da kadın olmalıdır.İlgili diğer kamu kurumları da tercümanlar, sağlık çalışanları ve polis memurları gibi yeterli uzman kadınlara çalışana sahip olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none">Servis sağlayıcılar güncel araştırma ve iyi uygulamalardan haberdar olmalıdırlar.Çalışanlar düzenli eğitim ve destek almalıdır.	<ul style="list-style-type: none">Ayrımcılık yasağı (AİHS, Md. 14; CEDAW)Toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması (Pekin Dkl. Parg. 124)
Güçlendirme	<ul style="list-style-type: none">Hizmet kullanıcıları hangi hizmetleri alabilecekleri, hangi yasal ve insan haklarına sahip oldukları konusunda bilgilendirilmelidir.Hizmetler demokratik bir biçimde yönetilmeli hem çalışan hem de hizmet kullanıcılarına katılım fırsatı verilmelidir.Başvuranlara bilgi edinme hakkı işbirliği yapma, resmî şikâyette bulunma ya da bir programa katılma koşulu ile sağlanmamalıdır.Hizmet kullanıcıları karar vermek için yeterli zamana sahip olmalıdır.Tüm bilgi, tavsiye ve danışmanlık hizmetleri güçlendirme ve mağdur haklarına göre yapılmalıdır. Herhangi bir karar alınması durumunda başvuranın bilgilendirilmiş rızası alınmalı ve yüksek yararı gözetilmelidir.Hizmet kullanıcıları istedikleri zaman kendi bilgilerine erişim hakkına sahip olmalıdır.	<ul style="list-style-type: none">Başvuranlar kendi dilinde bilgi edinme hakkı sağlanmalıdır. Bu durum özellikle göçmen ve mülteci kadınlar için önemlidir.	<ul style="list-style-type: none">Ayrımcılık yasağı (AİHS, Md. 14; CEDAW).İnsanlık onuruna yakışır muamele (AİHS, Md.3).Bilgi edinme hakkı.Maddi ve manevi bütünlüğe saygı (AİHS, Md. 8).Kişisel bilginin ve özel hayata saygı (AKİTKES, Md. 11) (AİHS, Md. 8).

Kaynaklar: AKİTKES (2008), Palermo Protokolü (2000), AİHS (1950), CoE (2008), USAID (2011), UNODC (2009).

“Bu yayın Avrupa Birliği’nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği’nin sorumluluğu altındadır. Avrupa Birliği ve T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı’nın görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.”